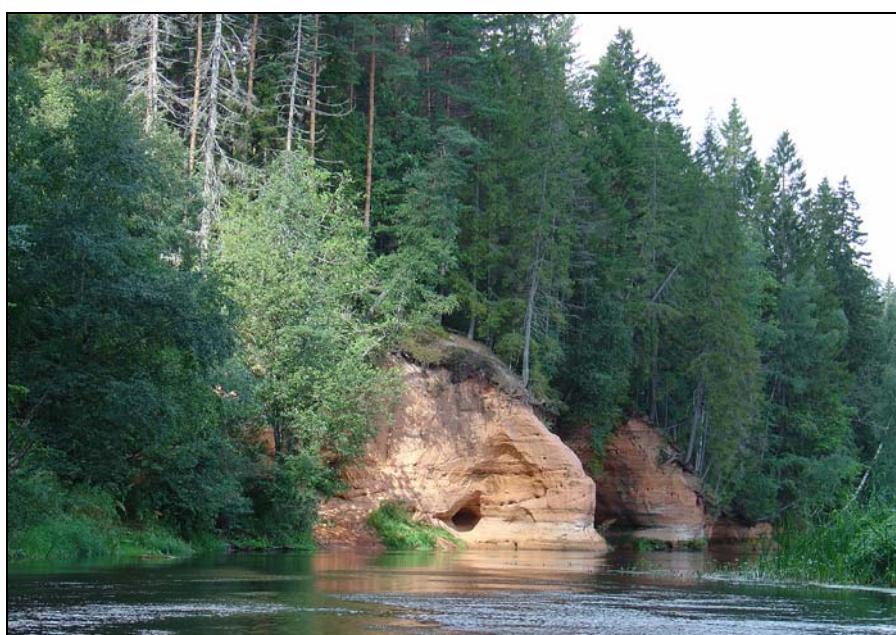

	<p>Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta dabas parka “Salacas ieleja” posma “Mazsalaca - Staicele”</p>
	<p>DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNS</p>
<p><i>Limbažu rajons</i> <i>Staiceles pilsētas ar lauku teritoriju pašvaldība</i></p> <p><i>Valmieras rajons</i> <i>Ramatas, Skaņkalnes un Mazsalacas pilsētas ar lauku teritoriju pašvaldības</i></p>	

Plāns izstrādāts laika periodam no 2005. gada līdz 2019. gadam.

<p>Izstrādātājs: Biedrība “Baltijas Vides forums” <i>Projekta vadītāja: Anda Ruskule</i></p>	
<p>Projekta finansētāji: Vācijas Federālā vides aizsardzības un kodoldrošības ministrija</p>	
<p>Latvijas Vides aizsardzības fonds</p>	

RĪGA 2005

DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNA IZSTRĀDES GRUPA

Plāna izstrādē iesaistītie eksperti:

Anda Ruskule, *ģeogrāfija, ainavekoloģija*
Māra Āboliņa, *sociālekonomiskā ģeogrāfija*
Alla Kudiņa, *sociālekonomiskā ģeogrāfija, izmaksu aprēķini*
Jānis Birzaks, *ihtioloģija*
Valda Baroniņa, *botānika*
Sandra Ikauniece, *mežu ekoloģija*
Otars Opermanis, *ornitoloģija*
Dimitrijs Telnovs, *entomoloģija*
Jānis Ozoliņš, *terioģija*
Ieva Lībeka, *abinieki, rāpuļi*
Una Krutova, *kartogrāfija*

Plāna izstrādē piesaistītie Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta speciālisti:

Andris Urtāns, *hidrobioloģija*
Aldis Liepiņš, *mežu ekoloģija*
Valērijs Seilis, *tūrisms*

Plāna izstrādes uzraudzības grupa:

1. Gundega Freimane, *Sugu un biotopu daļas vadītāja vietniece, Dabas aizsardzības pārvalde*
2. Gunta Dalka, *tūrisma projektu vadītāja, Staiceles pilsētas ar lauku teritoriju dome*
3. Valdis Kampus, *direktors, Skaņā kalna parka administrācija*
4. Gunārs Zunda, *priekšsēdētājs, Skaņkalnes pagasta padome*
5. Ingūna Liepiņa, *priekšsēdētāja, Ramatas pagasta padome*
6. Valērijs Seilis, *direktors, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts*
7. Maiga Pikšena, *virsmēzīne, Valsts meža dienesta Limbažu virsmēžniecība*
8. Kārlis Rusmanis, *Staiceles iecirkņa vadītājs, VAS "Latvijas valsts meži", Rietumvidzemes mežsaimniecība*
9. Ainārs Loks, *Mazsalacas iecirkņa vadītājs, VAS "Latvijas valsts meži", Rietumvidzemes mežsaimniecība*
10. Baiba Bišofa, *inspektore, Valsts vides dienesta Valmieras reģionālā vides pārvalde*
11. Māris Gulbis, *inspektors, Valsts vides dienesta Valmieras reģionālā vides pārvalde*
12. Tija Vaserberga, *zemes īpašniece, saimniecība "Vīķi"*
13. Kaspars Beriņš, *inženieris vides jautājumos, Valsts meža dienesta Valmieras virsmēžniecība*

© Biedrība "Baltijas Vides forums", Rīga, 2005
Peldu iela 26/28, Rīga, LV-1050, Latvija
Tel.: +371 7357555; Fakss: +371 7507071
<http://www.bef.lv>

Vāka foto: A. Ruskule

SATURS

IEVADS	5
KOPSAVILKUMS	7
1. APRAKSTS	9
1.1. TERITORIJAS JURIDISKĀS SAISTĪBAS	9
1.1.1. <i>Latvijas likumdošana</i>	9
1.1.2. <i>Starptautiskās saistības un Eiropas Savienības noteiktās saistības</i>	11
1.1.3. <i>Īpašuma tiesības</i>	13
1.2. VISPĀRĒJA INFORMĀCIJA PAR TERITORIJU	13
1.2.1. <i>Atrašanās vieta, ģeogrāfiskās koordinātes</i>	13
1.2.2. <i>Esošais zonējums</i>	14
1.2.3. <i>Apsaimniekošanas infrastruktūra</i>	14
1.2.4. <i>Aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture</i>	17
1.2.5. <i>Kultūrvēsturiskais raksturojums</i>	17
1.2.6. <i>Kartogrāfiskais materiāls</i>	18
1.3. TERITORIJAS FIZISKI - ĢEOGRĀFISKAIS RAKSTUROJUMS	18
1.3.1. <i>Klimats</i>	18
1.3.2. <i>Ģeoloģija, ģeomorfoloģija</i>	19
1.3.3. <i>Hidroloģija</i>	19
1.3.4. <i>Augsnes</i>	20
1.3.5. <i>Ainavas</i>	20
1.3.5.1. <i>Ainavu ekoloģiskās struktūras raksturojums</i>	20
1.3.5.2. <i>Ainavas vizuāli estētiskais raksturojums</i>	22
1.4. TERITORIJAS BIOĻOGISKAIS RAKSTUROJUMS	23
1.4.1. <i>Flora</i>	23
1.4.2. <i>Fauna</i>	27
1.4.2.1. <i>Putni</i>	27
1.4.2.2. <i>Zīdītājdzīvnieki</i>	28
1.4.2.3. <i>Abinieki un rāpuļi</i>	30
1.4.2.4. <i>Bezmugurkaulnieki</i>	31
1.4.2.5. <i>Zivis</i>	33
1.4.2.6. <i>Citi ūdens organismi</i>	35
1.4.3. <i>Sauszemes biotopi</i>	36
1.4.4. <i>Saldūdens biotopi</i>	44
1.5. TERITORIJAS SOCIĀLEKONOMISKAIS RAKSTUROJUMS	45
1.5.1. <i>Demogrāfiskā analīze (iedzīvotāji, nodarbinātība)</i>	45
1.5.2. <i>Teritorijas izmantošanas veidi</i>	46
1.5.2.1. <i>Tūrisms un atpūta</i>	46
1.5.2.2. <i>Lauksaimniecība</i>	46
1.5.2.3. <i>Mežsaimniecība</i>	47
1.5.2.4. <i>Zivsaimniecība</i>	47
1.5.2.5. <i>Medības</i>	48
1.6. IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS.....	49
2. TERITORIJAS NOVĒRTĒJUMS	51
2.1. TERITORIJA KĀ VIENOTA DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA UN TO IETEKMĒJOŠIE FAKTORI.....	51
2.2. BIOTOPĪ KĀ DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN TOS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI.....	52
2.2.1. <i>Saldūdeņi</i>	52
2.2.2. <i>Pļavas</i>	53
2.2.3. <i>Purvi</i>	54
2.2.4. <i>Iežu atsegumi un alas</i>	55
2.2.5. <i>Meži</i>	55
2.3. SUGAS KĀ DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	57
2.3.1. <i>Zivis</i>	57
2.3.2. <i>Bezmugurkaulnieki</i>	58
2.3.3. <i>Augi</i>	59
2.3.4. <i>Zīdītāji</i>	61
2.3.5. <i>Putni</i>	62
2.4. CĪTAS TERITORIJAS VĒRTĪBAS UN TĀS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	63

2.5. TERITORIJAS VĒRTĪBU APKOPOJUMS UN PRETNOSTATĪJUMS	64
3. TERITORIJAS SAGLABĀŠANAS MĒRĶI.....	66
3.1. TERITORIJAS SAGLABĀŠANAS IDEĀLIE JEB ILGTERMIŅA MĒRĶI.....	66
3.2. TERITORIJAS SAGLABĀŠANAS ĪSTERMIŅA MĒRĶI PLĀNĀ APSKATĪTĀJAM APSAIMNIEKOŠANAS PERIODAM	66
4. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI	68
4.1. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI	68
4.2. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMU DETALIZĒTS APRAKSTS	76
4.3. ĪETEICAMĀIS TERITORIJAS ZONĒJUMS.....	104
4.4. PRIEKŠLIKUMI TERITORIJAS ROBEŽU GROZĪJUMIEM.....	104
5. PLĀNA IEVIEŠANA UN ATJAUNOŠANA	106
5.1. PLĀNA IEVIEŠANAS PRAKTISKIE ASPEKTI	106
5.2. PLĀNA ATJAUNOŠANA	106
5.3. NEPIECIEŠAMIE GROZĪJUMI TERITORIJAS PLĀNOJUMOS	106
5.4. INDIVIDUĀLO AIZSARDZĪBAS UN IZMANTOŠANAS NOTEIKUMU PROJEKTS.....	107
PIELIKUMI.....	112

Ievads

Dabas parka “Salacas ieleja” Mazsalacas – Staiceles posma dabas aizsardzības plāns ir izstrādāts Baltijas Vides foruma projekta “Natura 2000 vietu apsaimniekošana – vajadzības, iespējas, perspektīvas” ietvaros. Projektu finansē Vācijas Federālā Vides aizsardzības un kodoldrošības ministrija un Latvijas Vides aizsardzības fonds. Projekta mērķis ir atbalstīt Latvijas dabas aizsardzības institūcijas Natura 2000 vietu apsaimniekošanā un kā vienu no galvenajiem darbības virzieniem tas ietver dabas aizsardzības plānu izstrādi īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, kas iekļautas Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamo teritoriju tīkla – Natura 2000 potenciālo vietu sarakstā.

Dabas parks “Salacas ieleja” veidojies uz kādreizējā Lašu rezervāta un vēlāk – kompleksā dabas lieguma bāzes. Šai teritorijai raksturīga liela dabas apstākļu daudzveidība – tā ietver pašu Salacas upi, ielejas, nogāzes un tām piegulošās pamatkrasta teritorijas, apvienojot gan dabas, gan ainaviskās un kultūrvēsturiskās vērtības. Dabas parks ir nacionālas nozīmes aizsargājamā teritorija, kas vienlaicīgi ietilpst arī Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta ainavu aizsardzības zonā. Turklāt šī teritorija ir nozīmīga arī Eiropas mērogā – pateicoties lielam Eiropā aizsargājamo biotopu īpatsvaram, tā iekļauta potenciālo Natura 2000 vietu sarakstā.

Salacas ielejas Mazsalacas – Staiceles posms, kuram izstrādāts šis dabas aizsardzības plāns, aizņem apmēram 2/5 daļu no dabas parka teritorijas. Šis posms izceļas ar izcilām ainaviskām vērtībām (smilšakmens atsegumiem, alām, stāvām ielejas nogāzēm), kā arī ievērojamu dabas daudzveidību. Salīdzinot ar Salacas vidus un lejteces posmiem, ieleja šeit ir mazāk pārveidota cilvēka saimnieciskās darbības rezultātā, un tās nogāzes galvenokārt sedz meži.

ANO Attīstības programmas un Pasaules Vides fonda (UNDP/GEF) projekta “Bioloģiskās daudzveidības aizsardzība Ziemeļvidzemes Biosfēras rezervātā” ietvaros 2003. gada pavasarī tika izstrādāts stratēģisks dabas aizsardzības plāns visai dabas parka “Salacas ieleja” teritorijai, kurš atbilst reģionālā līmeņa plānojumam. Taču, lai veiktu praktisku dabas aizsardzības pasākumu plānošanu lokālā līmenī, bija nepieciešams papildus sagatavot detalizētākus aizsardzības plānus atsevišķiem ielejas apsaimniekošana iecirkņiem, kas izdalīti UNDP/GEF projekta ietvaros sagatavotajā stratēģiskajā plānā. Pirmie Salacas ielejas posmi, kuriem tika sagatavoti detalizēti dabas aizsardzības plāni laikā no 2003.-2004. gadam, bija “Staicele – Rozēni” un “Rozēni – Mērnīki”.

Dabas aizsardzības plāna Mazsalacas – Staiceles posmam izstrāde uzsākta 2004. gada maijā. Tā koncepcija lielā mērā balstās uz iepriekš izstrādāto plānu Rozēnu – Mērnīku posmam, kā arī ņemot vērā UNDP/GEF projekta ietvaros izstrādātā stratēģiskā plāna izvirzītos teritorijas apsaimniekošanas mērķus.

Viena no plāna izstrādes galvenajām nostādnēm bija veidot aktīvu dialogu ar teritorijas iedzīvotājiem, tādējādi tos vairāk iesaistot plāna tapšanā, kā arī vēlāk tā ieviešanā. Plāna izstrādes sākumā 2004. gada 17. septembrī Staicelē notika informatīva sanāksme visām iesaistītajām pusēm, kurā piedalījās 42 dalībnieki. Sanāksmes laikā tika parunātas aktuālas ar teritorijas apsaimniekošanu saistītas problēmas un iespējamie finansējuma avoti. Uzsāktais dialogs tika turpināts nākamajā sanāksmē 2005. gada 1. februārī Mazsalacā, kad zemes īpašnieki tika informēti par jau paredzamajiem apsaimniekošanas pasākumiem. Kopā ar ielūgumiem uz šo sanāksmi zemes īpašnieki saņēma aptaujas anketas, kurās viņi bija lūgti iepazīstināt ar savu skatījumu par iespējamo teritorijas attīstību nākotnē, kā arī sniegt ziņas par patreizējo savas zemes apsaimniekošanu un nākotnes plāniem. Plāna izstrādes laikā notikušas arī vairākas individuālas tikšanās ar zemes īpašniekiem par viņu iecerēm teritorijas izmantošanai. Informācija un priekšlikumi, kas iegūti no sanāksmēm, aptaujas anketām un individuālām pārrunām, izmantoti dabas aizsardzības plāna gatavošanā. Zemes īpašnieku aptaujas rezultātu kopsavilkums pievienots **2. pielikumā**, aptaujas anketa **3. pielikumā**, bet sanāksmju protokoli – **12., 13. un 14. pielikumos**.

Plāna izstrādes darba grupu veido pārsvarā tie paši eksperti, kas bija iesaistīti posma “Rozēni – Mērnīki” plāna izstrādē: biedrība “Baltijas Vides forums” pārstāves – Anda Ruskule, Māra Āboliņa un Alla Kudiņa, kā arī pieaicinātie speciālisti – Valda Baroniņa, Sandra Ikauniece, Jānis Bircaks, Otars Opermanis, Dimitrijs Telnovs, Jānis Ozoliņš un Una Krutova. Plāna izstrādes konceptuālajā darbā, kā arī sarunās ar teritorijas zemes īpašniekiem, aktīvi iesaistījušies Ziemeļvidzemes Biosfēras rezervāta administrācijas darbinieki – Andris Urtāns, Valērijs Seilis un Aldis Liepiņš.

Plāns izstrādāts atbilstoši Vides ministrijas rīkojumā Nr. 120 noteiktajām prasībām. Saskaņā ar šo rīkojumu Dabas aizsardzības pārvalde (ar 05.10.2004 rīkojumu nr. 41; *grozījumi – ar 01.03.2005 rīkojumu nr. 21 un 26.07.2005 rīkojumu nr. 75*) ir izveidojusi Uzraudzības grupu, kuras uzdevums ir pārraudzīt plāna izstrādes gaitu. Tajā darbojas pārstāvji no Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta administrācijas, Dabas aizsardzības pārvaldes, Mazsalacas, Skaņkalnes, Ramatas un Staiceles pašvaldības, Valsts Vides dienesta Valmieras Reģionālās vides pārvaldes, Valsts meža dienesta Limbažu un Valmieras virsmežniecības, VAS “Latvijas valsts meži” Rietumvidzemes mežsaimniecības, kā arī viens zemes īpašnieku pārstāvis. Kopumā notikušas 3 Uzraudzības grupas sanāksmes (skat. **17. pielikumu**).

2005. gada aprīlā beigās plāns tika nodots Mazsalacas, Skaņkalnes, Ramatas un Staiceles pašvaldībām, kur ar to varēja iepazīties visi interesenti, kā arī sūtīt savus komentārus un ieteikumus plāna izstrādātājiem. Š.g. 13. maijā Mazsalacā notika plāna sabiedriskā apspriešana, kurā kopumā piedalījās 28 dažādu ieinteresēto pušu pārstāvji, t.sk., 22 zemes īpašnieki. **14. pielikumā** ir pievienots sabiedriskās apspriešanas protokols, savukārt **15. pielikumā** – kopsavilkums par izteiktajiem ierosinājumiem un norādes, kā šie priekšlikumi ir iestrādāti dabas aizsardzības plānā.

2005. gada maija beigās plāns tika iesniegts pašvaldībām apstiprināšanai. Mazsalacas pilsētas dome plānu apstiprināja 8. jūnija domes sēdē, Skaņkalnes pagasta padome un Staiceles pilsētas dome – 15. jūnija domes sēdē, un Ramatas pagsta padome – 21. jūnija domes sēdē (skat. **16. pielikumu**).

Pēdējā plāna uzraudzības grupas sanāksme notika 2005. gada 28. jūlijā, kurā uzraudzības grupas pārstāvji tika informēti par sabiedriskās apspriešanas rezultātiem un pašvaldības domes lēmumu. Uzraudzības grupas locekļi apstiprināja plāna pēdējo versiju, tomēr norādot, ka nepieciešams vēl papildus izvērtēt paredzamos tūrisma infrastruktūras labiekārtojumus pie Daģēnu klintīm un Govs alas, jo pie šiem objektiem uzturās īpaši aizsargājamo dzīvnieku sugas, kuras varētu nelabvēlīgi ietekmēt tūrisma slodzes palielināšanās. Sanāksmes protokols ar visu uzraudzības grupas locekļu parakstiem pievienots **17. pielikumā**. Pēc sanāksmes tika saņemti ekspertu atzinumi par aizsargājamo sugu iespējamo apdraudējumu un plānā veiktas atbilstošas izmaiņas, lai maksimāli novērstu tūrisma slodzes negatīvo ietekmi uz minētajiem objektiem un tuvumā esošajām aizsargājamām sugām. Labojumi plāna tekstā tika saskaņoti ar uzraudzības grupas locekļiem.

Kopsavilkums

Dabas parka "Salacas ieleja" galvenās dabas aizsardzības vērtības ir pati Salacas upe un to ietverošais biotopu komplekss. Pēc ekspertu sniegtā vērtējuma, nozīmīgākie ir upes straujtecēs biotopi, ielejas nogāžu un gravu meži (t.sk. baltalkšņu un jaukto koku gāršas), bioloģiski vērtīgo pļavu biotopi, kā arī viens no galvenajiem Salacas ieleju raksturojošiem elementiem – smilšakmens atsegumi.

Ielejas biotopu mozaikveida komplekss atspoguļo tradicionālai lauku ainavai raksturīgās iezīmes. Tā kā šāda ainava mūsdienās ir arvien retāk sastopama, tas piešķir dabas parkam īpašu etalona vērtību.

Skatoties plašākā mērogā, Salacas ieleja veido upes koridoru, kas apkārtnes viļņotajā līdzenumā izdalās kā īpašs ainavas struktūras elements ar ļoti būtisku ainavu ekoloģisko nozīmi. Tas kalpo par migrācijas ceļu daudzām sauszemes un upes dzīvnieku un augu sugām, bet mežiem klātās upes nogāzes novērš augsnes eroziju un kavē duļķu materiāla un citu piesārņojumu ieskalošanos upē.

Galvenie faktori, kas ietekmē sugu un biotopu stāvokli dabas parka teritorijā, ir:

- mehāniskais šķērslis zivju migrācijai, ko veido bijušās Staiceles papīrfabrikas dambja sliksnis;
- upes piesārņojums, kas veicina eutrofikāciju un līdz ar to arī straujteču aizaugšanu ar ūdensaugiem, kā rezultātā samazinās sugu daudzveidība upē un nārsta vietām piemērotās platības;
- pārāk intensīvs un nepietiekami organizēts tūrisms, kas apdraud jutīgos biotopus un sugas;
- lauksaimnieciskās darbības apsūkums, kā rezultātā aizaug bioloģiski vērtīgās pļavas, kā arī mazinās ielejas ainaviskā vērtība.

Lai sekmētu ielejas dabas un ainavisko vērtību saglabāšanu, to sabalansējot ar teritorijas ilgtspējīgu attīstību, dabas aizsardzības plānā izvirzīti šādi īstermiņa mērķi, kuri realizējami 15 gadu periodā:

- apsaimniekot teritorijas dabas vērtības atbilstoši dabas aizsardzības prasībām;
- saglabāt un atjaunot teritorijas ainaviskās un kultūrvēsturiskās vērtības;
- pilnveidot tūrisma un atpūtas infrastruktūru, ievērojot dabas aizsardzības prasības;
- veicināt sabiedrības izglītošanu, iepazīstinot ar teritorijas dabas, ainaviskajām un kultūrvēsturiskajām vērtībām;
- veicināt sadarbību starp zemes īpašniekiem, ZBR administrāciju, pašvaldībām un valsts institūcijām dabas parka apsaimniekošanā;
- izveidot monitoringa sistēmu dabas aizsardzības plāna darbības novērtēšanai.

Lai nodrošinātu Salacas upes ekoloģiskā stāvokļa uzlabošanu un zivju resursu saglabāšanu, plānā paredzēti vairāki pasākumi, kas saistīti ar straujteču izpļaušanu, zivju nārsta vietu atjaunošanu un zivju migrācijas apstākļu uzlabošanu. Plānā noteikts piemērotākais apsaimniekošanas režīms dabisko pļavu saglabāšanai, kā arī prasības īpaši vērtīgu meža biotopu aizsardzībai. Atsevišķi pasākumi paredzēti īpaši retu vai apdraudētu bezmugurkaulnieku sugu aizsardzībai.

Bioloģiski vērtīgo biotopu apsaimniekošana atbilstoši dabas aizsardzības prasībām kopumā veicina arī ielejas ainavisko vērtību saglabāšanu. Tomēr reizēm šie divi aspekti nonāk pretrunā un ir jāizvēlas, kas konkrētajā vietā ir uzskatāms par prioritāti – atklātas ainavas veidošana, īpašu ainavas elementu izcelšana vai arī retu biotopu un sugu aizsardzība. Plānā ir izvērtētas teritorijas, kuras ir īpaši nozīmīgas no ainaviskā viedokļa, un paredzēti pasākumi to apsaimniekošanai, galvenokārt novēršot to turpmāku aizaugšanu un ainaviskas vērtības zaudēšanu. Norādītas arī vietas, kur nepieciešams izcirst krūmus, lai atsegtu īpašus ainaviskus elementus, piemēram, atsegumus, lielus kokus, kā arī potenciālas skatu vietas.

Lai novērstu pārāk intensīva tūrisma negatīvo ietekmi uz jutīgiem biotopiem un sugām, plāns paredz pasākumus tūrisma slodzes novērtēšanai un kontroles mehānismu izveidošanai, kā arī tūrisma infrastruktūras sakārtošanai. Plāna ietvaros izstrādāti arī ieteikumi un prasības dabas taku un skatu vietu ierīkošanai, kā arī tūristu apmetņu labiekārtošanai.

Sabiedrības informēšanai un izglītošanai plāna ietvaros paredzēts izvietot informācijas standus tūristu apmetņu vietās un autostāvvietās, kā arī norādes uz nozīmīgiem dabas un kultūrvēsturiskiem objektiem, tūristu apmetnēm un apdzīvotām vietām.

Lai nodrošinātu plānā paredzēto pasākumu ieviešanu un teritorijas veiksmīgu apsaimniekošanu, nepieciešams sekmēt sadarbību starp zemes īpašniekiem, pašvaldībām, valsts institūcijām un ZBR administrāciju. Plānā paredzēti nepieciešamie un iespējamie pasākumi teritorijas apsaimniekošanas koordinēšanai, kā arī tajā iesaistītās un atbildīgās puses. Lai kontrolētu plāna ieviešanu un novērtētu tā noteikto pasākumu efektivitāti, ir noteikti tehniskās izpildes kontroles rādītāji, kā arī mērķu izpildes kvalitātes rādītāji.

Dabas aizsardzības plāns izstrādāts 15 gadu periodam un tā atjaunošana veicama 2019. gadā.

Plānam pievienots arī teritorijas individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts, kurš nosaka teritorijas iedalījumu četrās funkcionālajās zonās – dabas lieguma, dabas parka, ainavu aizsardzības un neitrālajā zonā. Katrai no zonām ir noteikts atšķirīgs dabas aizsardzības režīms, norādot pieļaujamās un aizliegtās darbības.

1. APRAKSTS

1.1. Teritorijas juridiskās saistības

1.1.1. Latvijas likumdošana

Salacas ielejas Mazsalacas – Staiceles posms atrodas Salacas ielejas dabas parka teritorijā, kā arī ZBR teritorijā ainavu aizsardzības zonā. Līdz ar to šā posma aizsardzību un apsaimniekošanu nosaka likumdošanas aktu kopums, kas aprakstīts *tabulā 1.1.*

Tabula 1.1. Latvijas likumdošanas normatīvie akti

Latvijas Republikas likumi	
Dabas aizsardzība	
Likums “Par vides aizsardzību”, spēkā no 06.08.1991 (grozījumi: 22.05.1997. 21.07.2000; 23.01.2002; 14.11.2002; 17.16.2003; 01.05.2004; 04.03.2005)	Likums nosaka resursu ilgtspējīgu izmantošanu, valsts pārvaldes institūciju un pašvaldību kompetenci vides aizsardzībā un dabas resursu izmantošanā, LR iedzīvotāju tiesības uz kvalitatīvu dzīves vidi, kā arī pienākumus vides aizsardzībā un dabas resursu izmantošanā, sabiedrības tiesības saņemt informāciju par vidi un piedalīties ar vides aizsardzību saistītu lēmumu pieņemšanā.
Likums “Par īpaši aizsargājamām teritorijām”, spēkā no 07.04.1993 (grozījumi: 30.10.1997; 03.04.2002. un 12.12.2002; 25.12.2003)	Likums nosaka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (ĪADT) sistēmas pamatprincipus, veidošanas, pārvaldes, stāvokļa un kontroles kārtību, kā arī savieno valsts, starptautiskās, reģionālās un privātās intereses šajās teritorijās. Likums arī nosaka aizsargājamo teritoriju kategorijas, atbilstoši kurām Salacas ieleja ietilpst biosfēras rezervāta ainavu aizsardzības zonā un dabas parku kategorijā.
Likums “Par Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu”, spēkā no 13.01.1998 (grozījumi: 20.06.2001; 21.01.2004)	Likums nosaka ZBR lomu kā starptautiskas nozīmes aizsargājamo teritoriju, definē tās mērķus un uzdevumus, kā arī norāda teritorijas robežas. Likumā ir arī noteikta biosfēras rezervāta pārvaldes sistēma un tā funkcionālais zonējums.
“Sugu un biotopu aizsardzības likums”, spēkā no 05.04.2000.	Likums regulē sugu un biotopu aizsardzību, apsaimniekošanu un uzraudzību, kā arī to noteikšanas kārtību. Likumā ir definēts sugu un biotopu labvēlīgais aizsardzības statuss. Likums nosaka zemes īpašnieku un lietotāju pienākumus, kā arī tiesības uz kompensāciju.
Likums “Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos”, spēkā no 01.01.2006	Likums paredz nosacījumu, ar kādiem piešķirama kompensācija par saimnieciskās darbības ierobežojumiem valsts un pašvaldību izveidotajās aizsargājamās teritorijās, un šīs kompensācijas piešķiršanas kārtību.
Aizsargjoslas	
“Aizsargjoslu likums”, spēkā no 11.03.1997 (grozījumi: 26.03.2002; 22.07.2003; 15.07.2005)	Likums nosaka aizsargjoslu veidus un to funkcijas, izveidošanas pamatprincipus, uzturēšanas un stāvokļa kontroles kārtību, kā arī saimnieciskās darbības aprobežojumus aizsargjoslām. Atbilstoši likumam, Salacas ielejai piemērojama ne mazāk kā 100 m plata aizsargjosla katrā krastā, kas pieder pie vides un dabas resursu aizsargjoslu tipa.
Ūdens apsaimniekošana un zvejniecība	
“Ūdens apsaimniekošanas likums”, spēkā no 15.10.2002. (grozījumi: 12.12.2002; 02.05.2004; 01.03.2005.)	Likuma mērķis ir nodrošināt tādu virszemes un pazemes ūdeņu aizsardzības un apsaimniekošanas sistēmu, kas veicinātu ilgtspējīgu un racionālu ūdens resursu izmantošanu, aizsardzību un iedzīvotāju apgādi ar labas kvalitātes virszemes un pazemes ūdeni, kā arī novērstu ūdens un no ūdens tieši atkarīgo sauszemes ekosistēmu pasliktināšanos, aizsargātu šīs ekosistēmas un uzlabotu to stāvokli.
“Zvejniecības likums”, spēkā no 28.04.1995 (grozījumi: 01.10.1997; 29.10.1998; 17.02.2000; 20.11.2001; 24.07.2003; 01.01.2004; 27.10.2004; 24.06.2005)	Likums regulē LR iekšējo ūdeņu, teritoriālo jūras ūdeņu un ekonomiskās zonas ūdeņu zivju resursu iegūšanu, izmantošanu, pētīšanu, saglabāšanu, pavairošanu un uzraudzību. Likums nosaka zvejas tiesības publiskajos, valsts un privātajos ūdeņos. Likums arī norāda tauvas joslas noteikšanas kārtību dažāda tipa ūdeņos un tajā pieļaujamās darbības. Gar Salacas upi tauvas joslas platums ir 10 m.
Mežsaimniecība un medības	
“Meža likums”, spēkā no	Likums regulē visu Latvijas mežu ilgtspējīgu attīstību, garantējot visiem

17.03.2000. (grozījumi: 27.03.2003; 05.02.2005; 13.05.2005)	meža īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem vienādas tiesības un pienākumus.
“Medību likums”, spēkā no 06.08.2003.	Likums nosaka medību saimniecības pamatnoteikumus, t.sk. medību tiesību iegūšanas kārtību, medību platības, nomedīšanas apjomus, neatļautos medīšanas veidus, kā arī medību resursu uzraudzību un kontroli.
Tūrisms	
“Tūrisma likums”, spēkā no 01.01.1999. (grozījumi: 07.10.1999; 20.02.2002; 21.03.2003)	Likums nosaka kārtību, kādā valsts pārvaldes iestādes, pašvaldības un uzņēmumi darbojas tūrisma jomā un aizsargā tūrisma intereses.
Teritoriju plānojums un īpašumtiesības	
“Latvijas Republikas civillikums”, spēkā no 01.09.1992 (grozījumi: 22.12.1992; 15.06.1994; 24.04.1997; 16.10.1997; 14.05.1998; 11.06.1998; 17.09.1998; 12.12.2002; 11.10.2004)	Cita starpā likums nosaka pamattiesības uz īpašumu, īpašuma iegūšanas un nodošanas nosacījumus, valdījuma tiesiskos pamatus, īpašnieka tiesības un pienākumus, īpašuma aprobežojumus utt.
“Teritorijas plānošanas likums”, spēkā no 26.06.2002 (grozījumi: 29.12.2002; 14.05.2003; 20.08.2004; 02.03.2005)	Likums nosaka teritorijas plānošanas pamatprincipus, uzdevumus, plānošanas līmeņus, kā arī plānošanas kārtību un publisko institūciju kompetenci. Likumā noteikta arī kārtība, kā rīkot sabiedriskās apspriešanas.
Likums par “Zemes lietošanu un zemes ierīcību”, spēkā no 21.06.1991 (grozījumi: 10.11.1994; 27.04.1993; 22.01.1992)	Likums aizsargā zemes lietotāju tiesības, regulē zemes lietošanas un zemes ierīcības pamatnoteikumus. Atbilstoši likumam zemes lietotāju pienākumos ietilpst nodrošināt zemes izmantošanu atbilstoši tiem mērķiem un noteikumiem, kādi paredzēti to piešķirot, kā arī ievērot īpaši aizsargājamo dabas objektu izmantošanas režīmu.
Likums “Par nekustamā īpašuma nodokli”, spēkā no 01.01.1998. (grozījumi: 13.11.1997; 21.10.1998; 21.01.1999; 01.01.2000; 01.01.2001; 01.01.2002; 01.01.2003; 01.01.2004)	Likums nosaka nodokļu aprēķināšanas un maksāšanas kārtību, kā arī nodokļu atvieglojumus.
Ministru Kabineta (MK) noteikumi	
MK noteikumi Nr. 415: “Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”, spēkā no 09.08.2003 (grozījumi: 03.11.2004)	Nosaka ĪADT vispārējo aizsardzības un izmantošanas kārtību atbilstoši aizsargājamo teritoriju kategorijām, kā arī tajās pieļaujamās un aizliegdamās darbības. Noteikumos paredzēts, ka dabas parku izmantošana atpūtai un izglītošanai nedrīkst būt pretrunā ar dabas un kultūrvēsturisko vērtību aizsardzības mērķiem. Atpūtai un izglītībai nepieciešamo objektu izvietojumu, apjomu un izmantošanas intensitāti nosaka dabas aizsardzības plāni. Dabas parkos ir aizliegta kailcirte un rekonstruktīvā cirte. Šie noteikumi, kā arī aizsargājamo teritoriju individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi un dabas aizsardzības plāni jāņem vērā pilsētu, pagastu un rajonu teritoriālpilnošanā.
MK noteikumi Nr. 353: “Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”, spēkā no 14.10.2000.	Nosaka atļautās, aizliegtās un nepieciešamās darbības Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta funkcionālajās zonās, kā arī atsevišķās rezervāta teritorijā noteiktajās īpaši aizsargājamās dabas teritorijās. Saskaņā ar šiem noteikumiem dabas parkā "Salacas ieleja": <ul style="list-style-type: none"> tūristu uzņemšana un atpūtas un sporta pasākumu rīkošana atļauta pēc saskaņošanas ar rezervāta administrāciju; aizliegts novietot transportlīdzekļus, celt teltis un kurt ugunsurus ārpus īpaši iekārtotām vietām; no 1.maija līdz 31.maijam un no 1.septembra līdz 15.novembrim Salacas upē aizliegts ņemt un izgāzt grunti; aizliegts iegūt derīgos izrakteņus, izņemot atradnes, kurās derīgo izrakteņu ieguve uzsākta pirms šo noteikumu stāšanās spēkā; aizliegts būvēt jaunus aizsprostus un citādi ierobežot caurceļotājzivju migrāciju.
MK noteikumi Nr.83 “Par dabas parkiem”, spēkā no 13.03.1999 (grozījumi: 28.09.1999; 11.04.2000;	Nosaka dabas parku robežas un teritorijas aizsardzības statusu. Dabas parkam “Salacas ieleja” robežas aprakstītas 13. pielikumā.

18.03.2003; 08.04.2004)	
MK noteikumi Nr. 421 “ <i>Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu</i> ”, spēkā no 09.12.2000. (grozījumi: 09.01.2005.)	Nosaka biotopu sarakstu, kurā iekļauti apdraudēti vai reti biotopi. Salacas ielejā, posmā Mazsalaca-Staicele sastopami 9 aizsargājami biotopi.
MK noteikumi Nr. 396 “ <i>Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu</i> ”, spēkā no 18.11.2000. (grozījumi: 27.07.2004)	Nosaka sugu sarakstu, kurā iekļautas apdraudētās, izzūdošās vai retās sugas, vai arī sugas, kuras apdzīvo specifiskus biotopus. Salacas ielejā, Mazsalacas-Staiceles posmā konstatētas 45 īpaši aizsargājamas sugas, kas iekļautas šo noteikumu 1. pielikumā un 16 ierobežoti izmantojamas īpaši aizsargājamās sugas, kas iekļautas šo noteikumu 2. pielikumā.
MK noteikumi Nr. 45. “ <i>Mikroliedzumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi</i> ”, spēkā no 03.02.2001.	Definē mikroliedzumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību un to aizsardzības nosacījumus. Īpaši aizsargājamās sugas, kurām izveidojami mikroliedzumi ir noteiktas šo noteikumu 1., 2. un 3. pielikumā. Salacas ielejā, Mazsalacas-Staiceles posmā konstatētas 10 īpaši aizsargājamas sugas, kurām veidojami mikroliedzumi.
MK noteikumi Nr. 199 “ <i>Eiropas nozīmes aizsargājamo teritoriju (Natura 2000) izveidošanas kritēriji Latvijā</i> ”, spēkā no 01.06.2002.	Nosaka kritērijus pēc kuriem vērtēt teritorijas atbilstību Eiropas nozīmes aizsargājamām teritorijām, kā arī tās nozīmi īpaši aizsargājamo biotopu veidu aizsardzībai vai arī īpaši aizsargājamo sugu un to dzīvotņu aizsardzībai. Balstoties uz šiem kritērijiem, dabas parks „Salacas ieleja” ir atzītas par piemērotu iekļaušanai Natura 2000 teritoriju sarakstā.
MK noteikumi Nr. 117 “ <i>Noteikumi par zaudējumu atlīdzību par īpaši aizsargājamo sugu indivīdu un biotopu iznīcināšanu vai bojāšanu</i> ”, spēkā no 17.03.2001.	Nosaka zaudējumu atlīdzināšanas kārtību, atlīdzības lielumu un sugu sarakstu, par kuru iznīcināšanu jāatlīdzina zaudējumi.
MK noteikumi Nr. 345 “ <i>Kārtība, kādā zemes lietotājiem nosakāmi zaudējuma apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamām nemedijamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītiem būtiskiem postījumiem</i> ”, spēkā no 04.08.2001.	Nosaka zaudējumu pieteikšanas, novērtēšanas un kompensāciju izmaksas.
MK noteikumi Nr. 247 “ <i>Līdumu slēgšanas kārtība īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzības nodrošināšanai</i> ”, spēkā no 29.07.2000.	Nosaka līdumu slēgšanas kārtību teritoriju izmantošanas un dabas aizsardzības plānu prasību ievērošanas nodrošināšanai.
MK noteikumi Nr. 282 “ <i>Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta konsultatīvās padomes nolikums</i> ”, spēkā no 04.08.1998. (grozījumi: 23.12.2000; 26.07.2003)	Nosaka ZBR konsultatīvās padomes galvenās funkcijas (tai skaitā piedalīties biosfēras rezervāta aizsardzības un izmantošanas noteikumu un dabas aizsardzības plāna izstrādāšanā, kā arī veicināt valsts un pašvaldību institūciju, nevalstisko institūciju un iedzīvotāju darbību to īstenošanā) un tiesības. Noteikumi arī nosaka padomes sastāvu un tās darbības principus.
MK noteikumi Nr. 175 “ <i>Noteikumi par aizsargājamiem ģeoloģiskajiem un ģeomorfoloģiskajiem dabas pieminekļiem</i> ”, spēkā no 25.04.2001.	Nosaka aizsargājamā dabas ģeoloģiskā un ģeomorfoloģiskā dabas pieminekļa statusu virknei objektu. Pielikumā norādītas teritorijas robežas un apraksts. Salacas ielejas Mazsalacas – Staiceles posmā noteikti šādi aizsargājami objekti (iekavās pielikuma nr.): Dauģēnu klintis un alas (187), Neļķu klintis un alas (188), Silmaču iezis un alas (189), Bezdelīgu klintis (193), Dzelveskalna atsegumi un alas (194), Govs ala un avots (195), Skaņaiskalns (197).
Aizsargjoslas	
MK noteikumi Nr. 284 par “ <i>Ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslu noteikšanas metodiku</i> ”, spēkā no 04.08.1998.	Regulē aizsargjoslu noteikšanas kārtību, apzīmēšanu dabā, vides aizsardzības prasības aizsargjoslās.
Makšķerēšana	
MK noteikumi Nr. 67 “ <i>Makšķerēšanas noteikumi</i> ”, spēkā no 17.02.2001. (grozījumi: 07.05.2003; 05.11.2004)	Nosaka kārtību, kādā fiziskas personas var nodarboties ar makšķerēšanu, zemūdens medībām, vēžu un citu ūdens bezmugurkaulnieku ieguvī. Noteikumos aprakstīti atļauti makšķerēšanas rīki un veidi, pieļaujamais loma lielums un zivju garumi, vispārējie makšķerēšanas aizliegumi un aizliegumi atsevišķās ūdenstilpēs.
MK noteikumi Nr. 574 “ <i>Licencētās</i> ”	Nosaka kārtību, kādā veicama licencētās amatierzvejas — makšķerēšanas, arī

<i>amatierzvejas – maksšķerēšanas kārtība</i> ”, spēkā no 01.01.2003.	licencēto zemūdens medību un licencētās vēžošanas ieviešana un kontrole, kā arī izstrādājams konkrētās ūdenstilpes licencētās maksšķerēšanas nolikums
Mežsaimniecība un medības	
MK noteikumi Nr. 189 “ <i>Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā</i> ”, spēkā no 12.05.2001. (grozījumi: 01.03.2002; 12.02.2005)	Nosaka vispārējās dabas aizsardzības prasības mežu apsaimniekošanā.
MK noteikumi Nr. 228 “ <i>Mežam nodarīto zaudējumu noteikšanas kārtība</i> ”, spēkā no 07.05.2003.	Nosaka kārtību, kādā aprēķināmi mežam nodarītie zaudējumi, kuri radušies, pārkāpjot meža apsaimniekošanu un izmantošanu regulējošo normatīvo aktu prasības.
MK noteikumi Nr. 152 “ <i>Noteikumi par koku ciršanu meža zemēs</i> ”, spēkā no 13.04.2002. (grozījumi: 12.02.2005.)	Nosaka galvenās cirtes un kopšanas cirtes kritērijus, kārtību mežaudzes atzīšanai par neproduktīvu, slimību inficēto vai kaitēkļu invadēto koku ciršanas kārtību, cirsmu izveidošanas kārtību un koku ciršanas kārtību ārkārtas situācijās.
MK noteikumi Nr. 398 “ <i>Meža atjaunošanas noteikumi</i> ”, spēkā no 19.09.2001(grozījumi: 10.11.2001)	Nosaka meža atjaunošanas termiņus atkarībā no meža augšanas apstākļu tipiem, kā arī kritērijus pēc kuriem mežaudzi atzīst par atjaunotu un tās kopšanas pārbaudes kritērijus.
MK noteikumi Nr. 94 “ <i>Meža zemes transformācijas kārtība</i> ”, spēkā no 03.03.2001.	Nosaka meža zemes transformācijas nosacījumus un atļauju saņemšanas kārtību, kā arī valstij nodarīto zaudējumu aprēķināšanas un atlīdzināšanas kārtību par dabiskās meža vides iznīcināšanu transformācijas rezultātā.
MK noteikumi Nr. 760 “ <i>Medību noteikumi</i> ”, spēkā no 31.01.2003 (grozījumi: 27.03.2004)	Nosaka medīšanas termiņus medījamām sugām un nepieciešamo medību dokumentāciju.
Nemeža zemes	
MK noteikumi Nr.416 “ <i>Kārtība koku ciršanai ārpus meža zemes</i> ”, spēkā no 02.12.2000 (grozījumi: 27.04.2005)	Citu starpā nosaka, ka īpaši aizsargājamās dabas teritorijās ārpus meža zemes esošo koku ciršanu ar attiecīgās aizsargājamās teritorijas pārvaldes institūciju – šajā gadījumā ar ZBR administrāciju.
MK noteikumi Nr. 619 “ <i>Kārtība, kādā lauksaimniecībā izmantojamo zemi transformē par lauksaimniecībā neizmantojamu zemi un izsniedz zemes transformācijas atļaujas</i> ”, spēkā no 29.07.2004.	Nosaka lauksaimniecības zemes transformācijas nosacījumus un atļauju saņemšanas kārtību.
Teritoriju plānojums un īpašumtiesības	
MK noteikumi Nr. 341 “ <i>Lauku apvidu zemes kadastrālās vērtēšanas noteikumi</i> ”, spēkā no 04.08.2001. (grozījumi: 15.12.2001; 05.04.2003; 17.06.2005)	Nosaka kārtību, kādā veicama kadastrālā vērtēšana, zemes kadastrālās vērtības samazināšanas kārtība, ņemot vērā zemes izmantošanas apgrūtinājumus. Piemēram, ja mežaudzēs ir aizliegta galvenā cirte un kopšanas cirte, tad vērtību samazina par 100%, ja aizliegta galvenā cirte vai kailcirte – par 50%.
MK noteikumi Nr. 27 “ <i>Noteikumi par upēm (upju posmiem), uz kurām zivju resursu aizsardzības nolūkā aizliegts būvēt un atjaunot hidroelektrostaciju aizsprostus un veidot jebkādas mehāniskus šķēršļus</i> ”, spēkā no 09.02.2002.	Noteikumu 1.pielikumā iekļauts upju saraksts, uz kuriem zivju resursu aizsardzības nolūkā aizliegts būvēt un atjaunot hidroelektrostaciju aizsprostus un veidot jebkādas mehāniskus šķēršļus. Šajā sarakstā iekļautas Salaca, kā arī tās pietekas, t.sk. Glāžupe, Melnupe, Neriņa (Noriņa).
Institūciju iekšējie normatīvie akti	
Zemkopības Ministrijas instrukcija Nr. 7 “ <i>Meža biotopu, kuriem izveidojami mikroliegumi, noteikšanas kārtība</i> ” (23.11.2001)	Šī instrukcija nosaka kārtību, kādā tiek noteikti meža biotopi, kuriem izveidojami mikroliegumi.

1.1.2. Starptautiskās saistības un Eiropas Savienības noteiktās saistības

Tabula 1.2. Starptautiskās konvencijas un ES direktīvas

Starptautiskās saistības	
Riodežaneiro 1992. gada konvencija	Konvencijas mērķis ir daudzveidības saglabāšana un dzīvās dabas ilgtspējīga

“Par bioloģisko daudzveidību”, Latvijā pieņemta 31.08.1995.	izmantošana.
Bernes 1979. gada konvencija “Par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu”, Latvijā pieņemta 17.12.1996.	Konvencijas mērķi ir aizsargāt savvaļas floru un faunu un to dabiskās dzīvotnes, īpaši tās sugas un dzīvotnes, kuru aizsardzībai nepieciešama vairāku valstu sadarbība.
Orhusas konvencija “Par pieeju informācijai, sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesos un vides jautājumu izskatīšanu tiesas ceļā”, kuru 1998. gadā, Arhusā, Dānijā parakstīja 37 valstis, ieskaitot Latviju.	Konvencijas mērķis ir nodrošināt iespējas sabiedrībai iegūt informāciju vides aizsardzības jomā, veicināt sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā, kā arī veido sabiedrības izpratni par vides jautājumiem, dodot iespēju sabiedrībai izteikt savas rūpes, bet valsts institūcijām – tās atbilstoši ņemt vērā. Dabas aizsardzības plāna izstrāde norit saskaņā ar konvencijas izvirzītajiem principiem, aktīvi iesaistot sabiedrību plāna tapšanā .
Eiropas Padomes direktīva “Par dabīgo biotopu, savvaļas augu un dzīvnieku sugu aizsardzību” (92/43/EEC)	Direktīvas mērķis ir veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, veicot dabisko biotopu, faunas un floras aizsardzību. Direktīvas pielikumos ir iekļauti sugu un biotopu saraksti, kuru dzīvotņu aizsardzībai nepieciešams izveidot aizsargājamas teritorijas (kuras savukārt veidotu Eiropas nozīmes aizsargājamo teritoriju Natura 2000 tīklu), kā arī augu un dzīvnieku sugu saraksts, kurām jānodrošina stingra aizsardzība, aizliedzot to iznīcināšanu vai traucēšanu vairošanās vai atpūtas laikā. EMERALD/Natura 2000 projekta veiktās inventarizācijas rezultātā dabas parks „Salacas ieleja” tika atzīts kā piemērota teritorija, lai to iekļautu Natura 2000 tīklā.
Eiropas Padomes direktīva “Par savvaļas putnu aizsardzību” (79/409/EEC)	Direktīva attiecas uz visām Eiropas Savienības teritorijā savvaļā sastopamām putnu sugām. Direktīva paredz, ka ES dalībvalstīm ir jāveic nepieciešamie pasākumi, lai saglabātu savvaļas putnu sugu populāciju tādā līmenī, kas atbilst īpašajām ekoloģiskajām, zinātniskajām un kultūras prasībām, tai pašā laikā ņemot vērā ekonomiskās un rekreācijas vajadzības.

1.1.3. Īpašuma tiesības

Teritorijā kopumā ir 476 zemes īpašumi, no kuriem 374 atrodas Staiceles pašvaldības teritorijā, 37 – Skaņkalnes, 47 – Ramatas un 18 – Mazsalacas pašvaldību teritorijās. Zemes īpašumu sadalījumu pēc īpašuma formām, kā arī kopējo platību pa kategorijām, skatīt tabulā 1.3 un **3. kartē** pielikumā.

Tabula 1.3. Zemes īpašumu sadalījums pēc īpašumu formām

Īpašuma forma	Īpašumu skaits	% no visiem īpašumiem	Kopējā platība	% no kopējās platības
Pašvaldību zemes	19	3,99 %	312 ha	10,34 %
Valsts zemes	18	3,78 %	699 ha	23,16 %
Juridisko personu zemes	104	21,85 %	195 ha	6,45 %
Privātīpašnieku zemes	335	70,38 %	1686 ha	55,87 %
Nezināmas piederības zemes			126 ha	4,18 %

1.2. Vispārēja informācija par teritoriju

1.2.1. Atrašanās vieta, ģeogrāfiskās koordinātes

Šajā dabas aizsardzības plānā ietvertais Salacas ielejas posms atrodas Limbažu rajona Staiceles pilsētā ar lauku teritoriju un Valmieras rajona Mazsalacas pilsētā ar lauku teritoriju, Skaņkalnes un Ramatas pagastos (skat. **1. attēlu** un **pielikuma 1. karti**). Lielākās apdzīvotās vietas ir Mazsalaca un Staicele, kas daļēji ietilpst posma teritorijā. Staiceles pašvaldība ietilpst Rīgas plānošanas reģionā, bet Mazsalacas pašvaldība – Vidzemes plānošanas reģionā.

Pēc fiziogeogrāfiskā iedalījuma tā rietumu daļa (uz R no Staiceles – Mazsalacas pašvaldību robežas) ietilpst Viduslatvijas zemienes rajona Metsepoles līdzenuma apvidū, bet austrumu daļa – Ziemeļvidzemes līdzenuma rajona Burtņieka līdzenumā.

Teritorijas platība ir 3018 ha.

Teritorija robežu ģeogrāfiskās koordinātes Latvijas Koordinātu Sistēmā:

- Galējais A-punkts: Mazsalacā (gājēju tiltiņš):
X = 561 703
Y = 414 063
- Galējais R-punkts: Staicelē (autoceļš Ainaži-Matīši):
X = 544 009
Y = 410 975

Teritoriju ieskauj samērā labs ceļu tīkls. Upes kreisajā krastā nozīmīgākais ir 1. kategorijas ceļš P15 Ainaži – Matīši (pārsvarā ārpus dabas parka teritorijas), tā saucamā “Ziemeļu stīga”, kurš pagaidām posmā no Staiceles līdz Mazsalacai vēl nav noasfaltēts. Šis ceļš virzās gar dabas parka dienvidu robežu. Dabas parka ziemeļu robežu iezīmē 2. kategorijas ceļš Staicele – Ramata, taču ceļš posmā no “Kabi” līdz “Siliņu” mājām ir ļoti sliktas kvalitātes – lielāko daļu tas nav izbraucams, tādēļ šajā posmā dzīvojošie praktiski ir izolēti no ārpusaules. Pārējie ceļi Mazsalacas – Staiceles posmā pieskaitāmi pie māju ceļu kategorijas un atzarojas no iepriekš minētajiem ceļiem. Tuvākās apkārtnes ceļu tīkls atspoguļots pielikumā **2. kartē**.

1.2.2. Esošais zonējums

Dabas parkam “Salacas ieleja” nav izstrādāts zonējums.

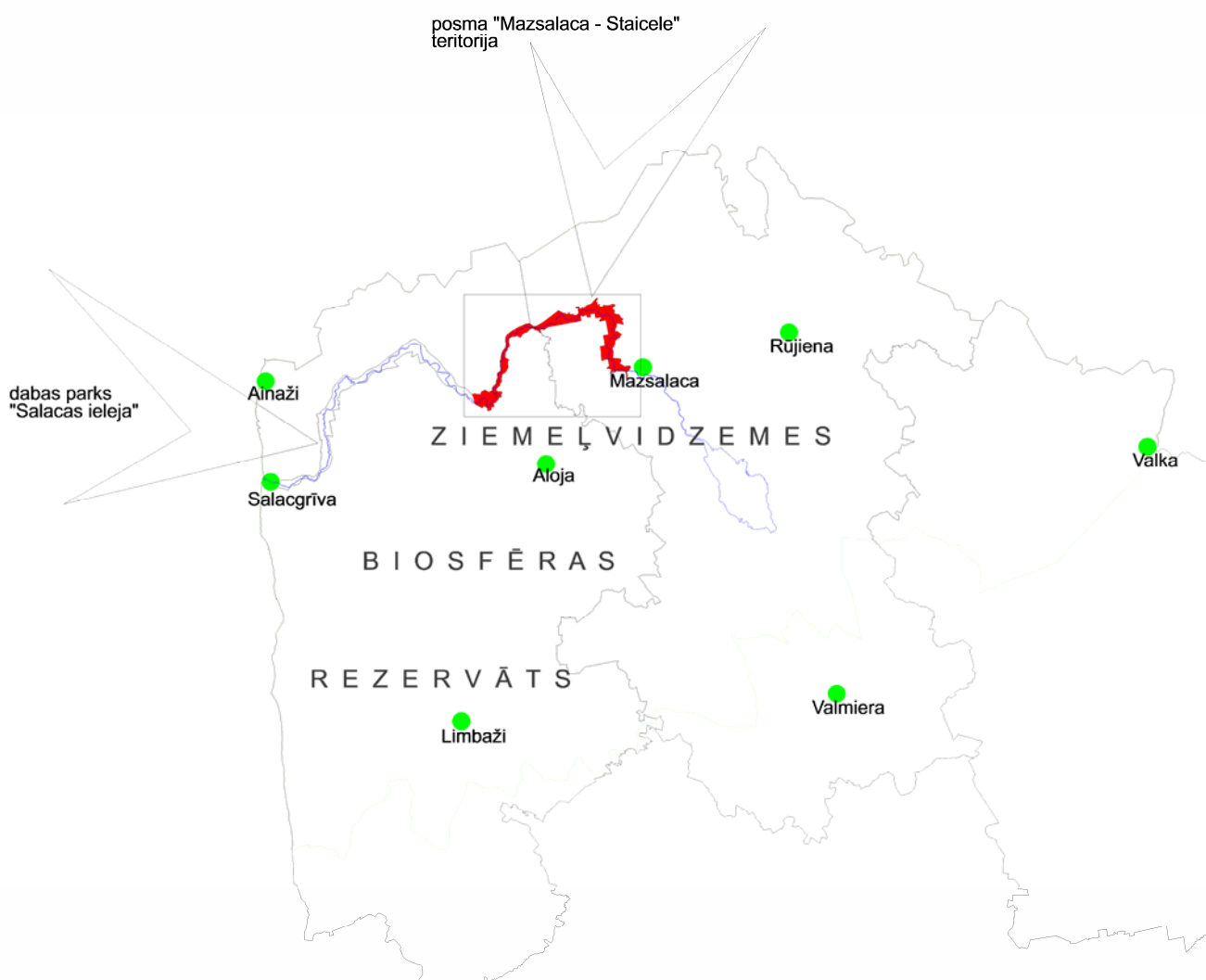
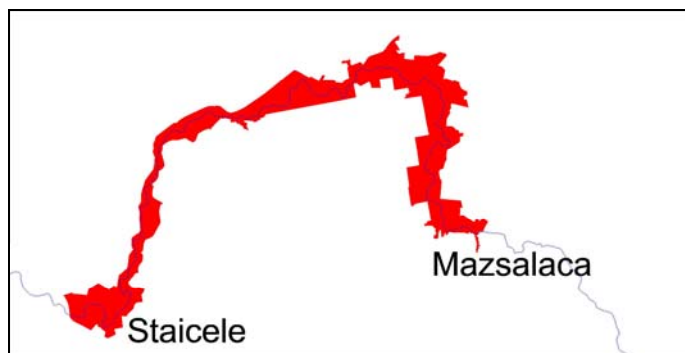
Dabas aizsardzība plāna teritorija ietilpst Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta ainavu aizsardzības zonā, kas ir noteikta, lai saglabātu Ziemeļvidzemei raksturīgo kultūrvides ainavu, tūrisma un atpūtas resursus un samazinātu antropogēno ietekmi uz dabas lieguma zonu, vienlaikus veicinot ilgtspējīgu teritorijas attīstību un sabalansētu dabas resursu izmantošanu. **1. pielikumā** pievienota shēma ar Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta zonējumu un dabas parka “Salacas ieleja” Mazsalacas – Staiceles posma novietojumu tajā.

Atbilstoši “Aizsargjoslu likumam”, teritorijai piemērojama 100 m plata aizsargjosla gar abiem Salacas upes krastiem.

1.2.3. Apsaimniekošanas infrastruktūra

Teritoriju pārvalda Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta administrācija, kura ir valsts iestāde Latvijas Republikas Vides ministrijas pārraudzībā. Tās darbības koordinēšanai un vietējo pašvaldību, kā arī citu interešu grupu iesaistīšanai, ir izveidota ZBR konsultatīvā padome, kuras sastāvā ietilpst valsts iestāžu, pašvaldību un nevalstisko organizāciju pārstāvji.

Dabas parka aizsardzības un izmantošanas noteikumu ievērošanu kontrolē Valsts vides inspekcija un Valsts Vides dienesta Valmieras Reģionālā vides pārvalde. Valsts meža dienesta Limbažu un Valmieras virsmežniecība ir atbildīga par normatīvo aktu ievērošanu, kuri regulē meža apsaimniekošanu un izmantošanu. Valsts mežu apsaimniekošanu un aizsardzību veic valsts akciju sabiedrības “Latvijas valsts meži” Rietumvidzemes mežsaimniecība.

1.attēls: Dabas parks “Salacas ieleja” un posma “Mazsalaca – Staicele” novietojums tajā

1.2.4. Aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture

Teritorijas dabas aizsardzības vēsture sākās 1962. gadā, kad Salaca tika pasludināta par “Lašu rezervātu”, kurā sākotnēji bija aizliegta makšķerēšana un zveja, bet vēlāk noteikti arī citi ierobežojumi.

1977. gadā ar Latvijas PSR Ministru padomes lēmumu Nr. 241 Salacas upes ieleja tika pasludināta par komplekso dabas liegumu ar platību 4866 ha, bet 1987. gadā tā platību palielināja līdz 5323 ha. 1977. gadā vairāki atsegumi un alas Salacas krastā tika pasludināti par ģeoloģiskajiem un ģeomorfoloģiskajiem pieminekļiem.

1992. gadā šī teritorija tika iekļauta Ziemeļvidzemes reģionālajā dabas aizsardzības kompleksā, kas 1997. gadā saskaņā ar UNESCO Cilvēka un biosfēras programmu ieguva Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta statusu.

Dabas parku “Salacas ieleja” izveidoja 1999. gadā saskaņā ar Latvijas Republikas MK noteikumiem Nr. 83 “Par dabas parkiem”, kas nosaka dabas parka robežas.

Līdz šim galvenie apsaimniekošanas pasākumi teritorijā ir bijuši saistīti ar zivju resursu saglabāšanu un izmantošanu. Periodā no 1970. -1996. gadam Salacā regulāri tika ielaisti zivju mazuļi (skat. nodaļu 1.4.2.4.). 2001. gadā ap upi esošās pašvaldības un nevalstiskā organizācija “Makšķerņu klubs Pasaule” nodibināja BO SIA “Salacas ieleja”, kuras galvenais uzdevums ir veicināt upes ilgtspējīgu izmantošanu.

1.2.5. Kultūrvēsturiskais raksturojums

Salacas ieleju senatnē apdzīvojuši Vidzemes lībieši. 13.gs. šī teritorija ietilpa Metsepoles novadā. Līdz 19.gs otrajai pusei Salacas lībieši pakāpeniski pārlatviskojās. Mūsdienās par kādreizējo lībiešu klātesamību novadā liecina lībiskā izloksne, ko saglabājusi daļa vietējo iedzīvotāju. 1205. gadā Metsepolē sākās aktīva kristietības sludināšana. 13.gs otrajā pusē Salacas ieleja augšpus Staiceles tika iekļauta Livonijas ordeņvalstī, 1559. gadā – dāņu hercoga Magnusa zemēs, 1561. gadā – Pārdaugavas hercogistē, 1629. gadā – zviedru Vidzemē, 1721. gadā – Krievijā.

Par senu apdzīvotuma vēsturi liecina pilskalns, kas atrodami šī Salacas posma apkārtnē – Skaņkalnes Lībiešu pilskalns, Vīkšēnu pilskalns, kā arī senas apbedījumu vietas – Kukurbaļļu akmens krāvuma senkapi, Dauģēnu senkapi, Līciema viduslaiku kapi, Vīkšēnu kapu kalns.

19. gs. otrajā pusē sāka attīstīties apdzīvoto vietu centri Mazsalacā un Staicelē. Pārsvārā tas notika, pateicoties rūpniecisko ražotņu attīstībai (Mazsalacā – vilnas un linu fabrika, Staicelē – papīrfabrika).

Jau Indriķa hronikā Salaca minēta kā nozīmīgs ūdensceļš. Salaca ilgus gadus bija kuģojama, un satiksmi veicināja Salacas grīvā izveidotā osta. Pateicoties tirdzniecībai, 14.gs. Salacas novadā bija viens no blīvākajiem satiksmes tīkliem tagadējās Latvijas teritorijā. Neskatoties uz to, līdz 19.gs. vidum Salacas novads bija nomaļš un diezgan trūcīgs. To veicināja gan nabadzīgās augsnes, gan muižnieku neprasmīgā saimniekošana. Par galveno iedzīvotāju iztikas avotu kalpoja lopkopība, mežizstrāde un zveja upē. Uz Salacas un tās pietekām savulaik darbojās vairākas ūdensdzirnavas.

Kuģošanas apstākļiem pasliktinoties, par prioritāti Salacā kļuva koku pludināšana, kas vietējiem ik pavasari kalpoja par papildus ienākumu avotu. Plostnieki aktīvi darbojās līdz pat 20.gs. 50-to gadu vidum. Par plostnieku laikiem liecina bagātīgais mutvārdu mantojums (nostāsti, dziesmas).

Par savdabīgu teritorijas industriālo mantojumu uzskatāmi nēģu tači un ar tiem saistītās zvejas tradīcijas. Mūsdienās šajā posmā tači saglabājušies tikai dažās vietās (piem., pie Ģedertu mājām). Tie var kalpot ne tikai kā ienākumu avots zvejniekiem, bet arī kā interesants tūrisma objekts.

Salacas ielejas lauku iedzīvotāji tradicionāli mitinājušies viensētās. Jaunu viensētu rašanos veicināja 1920. gada zemes reforma. Lielu ietekmi uz apdzīvotuma struktūru atstāja padomju varas gados realizētās deportācijas, kolhozu veidošana un meliorācijas kampaņas. Daudzas viensētas izzuda un tika praktizēta pāreja uz jaunajiem lauksaimnieciskās ražošanas centriem, veidojot lauku ciematus.

Ievērojami kultūrvēsturiskie objekti:

- **Valtenberģu muižas ansamblis ar parku** – Valtenberģu muižas pils ir celta 1780. gadā klasicisma stilā. Kopš 1933. gada pilī atrodas Mazsalacas vidusskola. Muižas parks kopumā aizņem 66.5 ha platību, no kuriem ~ 10 ha ir regulāra plānojuma parks, bet pārējais ir plānots kā ainavu meža parks. Parka teritorijā aug 60 eksotisku augu sugu pārstāvji. Parkā vairāki koki ir sasnieguši dižkoku izmērus. 1997. gadā muiža iekļauta Eiropas kultūras mantojuma sarakstā. Valtenberģu muižas komplekss būtiski papildina Salacas ielejas kultūrvēsturisko ainavu.
- **Skaņākalna dabas parks** – ievērojamu dabas objektu klāstu šeit papildina Kurbada taka ar Rīgas lietišķās studijas “Dzīne” un “Cēre” meistarū 1992. gadā darinātās koka skulptūras ar tēliem no pasakas par Kurbadu. 1997. gadā izveidota Rūķu taka. Skaņākalna dabas parks ir populārs tūrisma objekts. Īpaši to iecienījušas ģimenes un skolēnu grupas. Ar daudziem parka dabas objektiem saistās dažādi mītiski nostāsti (piem., Vilkaču priede, Neļķu klintis), kas teritorijai piešķir papildus kultūrvēsturisko vērtību.
- **Jaunsilmaču mājas** Salacas labajā krastā ir interesants 19. gadsimta apbūves piemineklis. Kompleksā ir saglabājusies dzīvojamā māja, klētis, pirtiņa.
- **Līču skola** – celta 1931. gadā pēc arhitekta Meijera projekta. Skola tika likvidēta 60-tajos gados. 1997. gadā R.Pauls bijušās skolas ēku atjaunoja un ierīkoja tajā muzikālo centru. Blakus skolai Salacas krastā tika uzcelta brīvdabas estrāde.
- **Vīķu muižas ansamblis ar parku** – muižas kungu māja celta 1890. gadā neogotikas ķieģeļu stilā un piederējusi baronu fon Mendģenu dzimtai. 1927. gadā muiža nonākusi mikrobiologa Augusta Kirhenšteina īpašumā kā Latvijas Republikas valdības dāvinājums. Pašlaik muižas kompleksu un parku apsaimnieko bērnu psihoneiroloģiskā slimnīca. Muižas parka platība ir 2.5 ha. Parkā atrodamas vairākas eksotisko koku sugas: garzvīņu balzāmeģle, pelēkais valrieksts, šķeltlapu liepa u.c. Vīķu muižas kompleksam pieskaitāmas arī bijušās **Vīķu dzirnavas** uz Salacas pietekas Spaļupītes. Dzirnavas celtas 19. gs. Saglabājusies 3 stāvu dzirnavu ēka, aizsprosts, kā arī dzīvojamā māja. Dzirnavas savulaik cietušas ugunsgrēkā, taču tagad ēka atjaunota. Netālu esošā **Vīķu saliņa** kādreiz bijusi iecienīta vieta zaļumballēm.
- **Bijusī Staiceles papīra un papes fabrika** – celta 1898. gadā. Savdabīgs industriālā mantojuma piemineklis.

1.2.6. Kartogrāfiskais materiāls

Izmantotās kartes:

- Ortofoto materiāli. 1998.g. (mērogā 1:10 000);
- Valsts Zemes dienesta kadastra karte. 2003. g. (mērogā 1: 10 000);
- Topogrāfiskās kartes. Armijas ģenerālštābs. 1987. g. (mērogā 1:10 000);
- Topogrāfiskā karte. Staicele. Karšu lapa Nr. 5312 , LR Valsts zemes dienesta kartogrāfijas pārvalde, 2002.g. (mērogā 1:50 000);
- Salacas ielejas apkārtnes ainavas, sastādījusi A.Melluma, ZBR, 2003.g. (mērogā 1: 200 000).
- Valsts meža dienesta mežaudžu plāni (mērogā 1:10 000).

Plāna ietvaros sagatavotās šādas kartes (skat. **18. pielikumu**):

- apkārtnes topogrāfiskā karte (mērogā 1: 55 000);
- zemes īpašumu formu karte (mērogā 1: 10 000);
- apkārtnes ceļu un hidroloģiskā tīkla karte (mērogā 1: 55 000);
- funkcionālo ainavas tipu karte (mērogā 1: 55 000);
- dabas un ainaviskās vērtības un tās ietekmējošo faktoru karte (mērogā 1: 10 000);
- biotopu un sugu apsaimniekošanas un atjaunošanas pasākumu karte (mērogā 1: 10 000);
- esošā tūrisma infrastruktūras un tūrisma attīstības iespējas karte (mērogā 1: 10 000);
- teritorijas zonējuma karte (mērogā 1:10 000).

1.3. Teritorijas fiziski - ģeogrāfiskais raksturojums

1.3.1. Klimats

Salacas ielejas Mazsalacas – Staiceles posms atrodas Vidzemes centrālās augstienes un rajonu uz ziemeļiem no tās klimatiskajā joslā, kurš ir vismitrākais un aukstākais klimatiskais rajons Latvijā. Tomēr

Rīgas līča tuvums šajā rajonā nodrošina samērā izlīdzinātu temperatūras režīmu. Vidējā gaisa temperatūra siltajā periodā ir +12 °C, aukstajā – -2,5 °C. Nokrišņu daudzums ir nedaudz palielināts, salīdzinot ar vidējiem rādītājiem Latvijā, un tas svārstās no 750 līdz 800 mm gadā. Vairāk par 60 % nokrišņu izkrīt siltajā periodā. Ielejas mikroklimatu ietekmē nogāžu ekspozīcija pret debess pusēm. Pavasaros un rudenos ielejā iespējama arī auksto gaisa masu uzkrāšanās.

1.3.2. Ģeoloģija, ģeomorfoloģija

Salacas ielejas teritorijā kristāliskais pamatklintājs atrodas apmēram 800 m dziļumā. To pārsedz ordovika un silūra periodu ieži – kaļķakmeņi, merģeļi, māli un dolomīti, kas zemes virskārtā neatsedzas. Tos savukārt pārsedz vidusdevona Burtnieku svītas smilšu, alerītu un mālu slāņi, kas atsedzas Salacas krastos. Ievērojami smilšakmens atsegumi – Skaņaiskalns (garums līdz 70 m, augstums – 12 m), Daugēnu klintis, Silmaču iezis, Dzelveskalna atsegumi, Neļķu klintis, Bezdelīgu klintis. Vairākos atsegumos sufozijas procesu rezultātā izveidojušies iedobumi un alas: Govs ala, alas pie Neļķu, Silmaču, Daugēnu un Dzelveskalna klintīm.

Kvartāra perioda nogulumu biezums teritorijā svārstās 0 – 30 m robežās un tos galvenokārt veido mālsmilts un smilšmāls ar nelielu grants, oļu un laukakmeņu piejaukumu (pamatnes morēna). Vismaz 50 % Kvartāra iežu veido ledāju un to kušanas ūdeņu pārgulsnēti senie paleozoja ieži – smilts un māls, kā arī ordovika un silūra kaļķakmeņu un dolomītu atlūzas.

Teritorijai ap Salacas ieleju ir raksturīgi gandrīz plakani līdzenumi ar lēzenām un izometriskām vai nedaudz iegarenām ledāja eksarācijas veidotām ieplakām, ko tagad aizņem purvi. Šim reģionam raksturīgas ir subglaciālās ielejas, ko izskalojušas spiedienūdens straumes zem ledāja pārsega. Salacas ielejas raksturs liecina, ka tā ir *senleja*, kas praktiski visā tecējuma garumā izmanto jau pirms upes rašanās izveidojušos subglaciālo ieleju posmus.

Salacas ielejas virspalu terašu veidošanās ir saistīta ar dažādām Baltijas ledus ezera attīstības stadijām (pirms 10 000 – 12 000 gadiem). Izteiktākā ir otrā virspalu terase, kas atbilst Baltijas ledus ezera otrās stadijas (BII) krasta līnijai (ar absolūto augstumu 33 m v.j.l.), kurai bija raksturīgas bāru vaļņu un akumulatīvo terašu veidošanās. Šā baseina pastāvēšanas laikā bija ļoti aktīva krasta sanesu plūsma. Turklāt tā bija vērsta pretēji tagadējai – no ziemeļiem uz dienvidiem. Rezultātā gandrīz visu upju un upīšu gultnes tika pagrieztas uz dienvidiem. Salacai ceļu aizšķērsoja iespaidīgais Karateru bārs, kas kopā ar citiem veidojumiem lika upei gandrīz par 10 km pavirzīties uz dienvidiem. Salacas pirmā virspalu terase atbilst Litorīnas jūras līmenim, kura pastāvēja pirms 5 000 – 7 000 gadiem un apmēram par 5 m pārsniedz pašreizējo jūras līmeni.

Posmā no Mazsalacas līdz Staicelei Salacas ielejas nogāžu relatīvais augstums svārstās no 14-25 m. Ielejas pamatkrasta absolūtais augstums sniedzas no 59 m v.j.l. pie Mazsalacas līdz 45 m v.j.l. pie Staiceles. Pamatkrasta reljefs ir samērā līdzens vai vietām paugurains. Augstākajā punktā kreisajā krastā lejpus Eņģeļu alām tas sasniedz 62,4 m v.j.l.

1.3.3. Hidroloģija

Salacas upe iztek no Burtnieku ezera un tās garums ir 95 km. Teritorijai ap Salacas ieleju raksturīgs vienmērīgs lēzens virsmas slīpums jūras virzienā, kuru veidojusi ledāja mēles ārdošā darbība. Augštecē un vidus posmā Salaca tek pa terasētu ieleju Burtnieka un Metsepoles līdzenumiem. Upes kopējais kritums ir apm. 42 m jeb 0,4 m/km, bet vidustecē tikai 0,3 m/km. Straumes ātrums upē ir 0,2 m/s pie Mazsalacas līdz 0,1 m/s pie Staiceles. Straujtes un krāces Salacā mijas ar lēnākiem upes posmiem.

Pēc baseina kopplatības Salaca ieņem piekto vietu Latvijā – tā platība ir 3420 km² (pēc citiem datiem – 3310 km² Latvijas teritorijā un 230 km² Igaunijas teritorijā). Apmēram 60 % no Salacas baseina aizņem Burtnieku ezera un tā ietekupju baseini. Arī Salacas noteci galvenokārt veido Burtnieka ezers, pietekas dod tikai 10-16 % no kopējās notekas. Līdz ar to ūdens režīmā vērojama Burtnieka regulējošā ietekme – pavasara un rudens ūdens līmeņa maksimumi Salacā ir izlīdzinātāki nekā citās upēs.

Ūdens temperatūra Salacā no maija vidus līdz septembra beigām turas virs + 12°C, jūlijā sasniedzot līdz + 19,7°C. Ziemā ledus sega saglabājas vidēji 80-90 dienas, tomēr vērojami bieži atkušņi, vižņi un lokāla ledus kustība.

Upes gultni vidustecē galvenokārt veido smilts, akmeņi un grants. Upē vērojama tendence aizaugt ar ezermeldriem. Konkrētajā posmā aizaugums vietām sasniedz līdz pat 60 - 80 % no upes platības.

Galvenās Salacas pietekas šī dabas aizsardzības plāna teritorijā ir: labajā krastā – Nikuce, Ramata, Peida, Piģele; kreisajā krastā – Nātrene, Īģe, Spaļupe, Karogupīte (skat. **2. karti**). Šīm upēm, ielūstot Salacas ielejā, ir raksturīgs liels gultnes kritums, salīdzinoši liels straumes ātrums – mazūdens periodā no 0,2-0,5 m/s, tādējādi nodrošinot labus skābekļa apstākļus un intensīvu pašattīrīšanās procesu. Pieteku saprobitātes līmenis ir novērtēts no β - α -mezosaprobā līdz α -mezosaprobām līmenim (piesārņots līdz stipri piesārņotam) (I. Druvietis, 2002). Upes satorbitāte pie Mazsalacas atbilst β - α -mezosaprobām līmenim (piesārņots – stipri piesārņots), taču pārējā upes posmā caurmērā ir β -mezosaprobā.

Upes ūdens kvalitāti negatīvi ietekmē tikai daļēji attīrītie notekūdeņi no Mazsalacas un Staiceles pilsētām, kā arī virszemes notece no lauksaimniecības zemēm. Tomēr caurteces apjoms un krāces veicina ūdens pašattīrīšanās spēju un samērā labu ūdens kvalitāti.

1.3.4. Augsnes

Lielākajā teritorijas daļā ārpus upes ielejas par augsnes cilmiezi kalpo morēnas smilšmāli un mālsmilts. Šeit galvenokārt ir izplatītas velēnu podzolaugšnes, kā arī vietās, kur ir apgrūtināta virszemes notece vai paaugstināts gruntsūdens līmenis, sastopamas velēnu glejaugšnes.

Stāvajās ielejās nogāzēs dominē auglīgie eluviālie nogulumi, kurus vietām nomaina atsegti Arukilas un Burtnieku svītas smilšu, alerītu un mālu slāņi. Upes līkumos uzkrājušies pārsvarā smilšaini, kā arī vietām grantaini nogulumi. Pateicoties ļoti daudzveidīgiem reljefa un mitruma apstākļiem (dažāda slīpuma nogāzēm, terasēm, gravām, avoksnājiem utt.) šeit veidojas komplicēta augšņu mozaīka. Nogāzēs normāla mitruma apstākļos galvenokārt dominē velēnu podzolaugšnes. Vietām upes palienēs izveidojušās aluviālās augsnes.

1.3.5. Ainavas

Salacas ielejas ainava aplūkota balstoties uz divām dažādām pieejām:

- ainavu ekoloģisko analīzi, kas analizē teritorijas telpiskās struktūras un funkcionāli ekoloģiskās attiecības starp ainavu vienībām;
- ainavu vizuāli estētisko vērtējumu, kas aplūko ainavu kā ap mums redzamo apkārtni un balstās uz objektīviem cilvēka vizuālās uztveres kritērijiem, kā arī subjektīviem priekšstatiem par to, kas ir skaists un kā mēs izprotam šo teritoriju.

1.3.5.1. Ainavu ekoloģiskās struktūras raksturojums

Teritorijas ainavu ekoloģiski telpisko struktūru nosaka dažādu vietas apstākļu kopums – reljefs, nogulumu sastāvs, mitruma apstākļi, barības vielu sadalījums, zemes lietojuma veidi un to maiņa laika gaitā, apdzīvojamums (Melluma, 2003). Atkarībā no šiem apstākļiem veidojas dažādi biotopi un to telpiskais izvietojums, kas savukārt nosaka ainavas struktūras heterogenitāti un līdz ar to arī potenciālo bioloģisko daudzveidību.

Vadoties galvenokārt pēc reljefa formām, dabas parka teritorijā izdalāmi divi galvenie ainavu tipi:

- Salacas ieleja (kas ietver upes koridoru);
- ielejas pamatkrasta viļņotais līdzenums (ietverot apkārtējos meža masīvus un atklātās lauksaimniecības zemju platības).

Salacas ielejai raksturīga ir mozaīkveida struktūra, kas veidojusies pateicoties ļoti daudzveidīgiem dabiskajiem apstākļiem, kā arī cilvēka darbības rezultātā, izmantojot ielejas nogāzes un tās pamatkrasta līdzenumus lauksaimniecībā. Mazsalacas – Staiceles posmā izteiktāka mozaīkveida struktūra vērojama Staiceles un Ramatas pašvaldību teritorijās, kur atklātās ainavas upes ielejā un pamatkrasta mijas ar lielākiem un mazākiem mežu masīviem. Savukārt Skaņkalnes un Mazsalacas pašvaldību robežās dabas parka teritorijā lielākoties sedz vienlaidus mežu masīvi.

Ainavas struktūrā var izdalīt trīs galvenos pamatelementus – matricas, plankumus un koridorus (Bell, 1999; Forman, Gordon, 1986). Matricas ir visplašākais un savstarpēji visvairāk saistītais ainavu elements un tādēļ tas ieņem noteicošo funkcionālo lomu ainavā, nosakot enerģijas un materiālu apriti, kā arī sugu izplatību. Salacas ielejā un tās apkārtnē matricu veido plašie meža masīvi. Analizējot kartogrāfisko materiālu (1987. gadā izdotās topogrāfiskās kartes un 1999. gadā iegūto ortofoto materiālu), vērojama tendence šiem meža masīviem izplesties, kas ir īpaši izteikts upes ielejas nogāzēs un virspalu terasēs. Tādējādi var secināt, ka meži Salacas ielejas ainavā ieņem dominējošo lomu. Lielākais vienlaidus meža masīvs, kas skar Mazsalacas – Staiceles posmu, ir izveidojies Skaņkalnes pašvaldības teritorijā. Tas aizņem pagasta lielāko daļu un D virzienā sniedzas gandrīz līdz Alojai. Savukārt R pusē tā robežu iezīmē Iģes upe, ZA pusē – Salaca, bet DA pusē tas pakāpeniski pāriet mozaikveida ainavā.

Mežu masīvi ieskauj platības ziņā mazākos lauksaimniecības zemju veidotos plankumus. Šo plankumu izmēri var būt diezgan atšķirīgi – lielākās platības lauksaimniecības zemes veido ap Vīķiem, pie Iģes iztekas kreisajā krastā, kā arī Ramatas labajā krastā. Atklātās teritorijas šeit galvenokārt izvietojušās ap ceļiem abos upes krastos un to tuvumā esošajām viensētām. Tādējādi šie pļavu un aramzemju plankumi ainavā ir savienoti un daļēji var tikt pielīdzināti koridoriem. Nelieli, izolēti lauksaimniecības zemju plankumi atrodami lielajos meža masīvos – piemēram, Skaņkalnes pagastā pie “Ģendertu” mājā, Ķāvu dzimnāvā, ap “Birzītēm” un “Penku” mājām, kā arī Iģes labajā krastā ap “Vidusreinām” un “Kalnreinām”, bet Mazsalacas pašvaldības teritorijā pie “Jaunsilmačiem”. Dažviet ļoti šaurās joslās gar upi vērojami palieņu vai virspalu terašu pļavu plankumi. Lielākie apdzīvoto vietu veidotie plankumi ir Mazsalaca, Staicele un Vīķi, taču arī katra viensēta vai viensētu grupa ainavas struktūrā veido plankumu.

Centrālais ainavas elements teritorijā ir upes ielejas veidotais koridors, kuram piemīt ļoti svarīga ekoloģiska nozīme – tas kalpo par migrācijas ceļu daudzām augu un dzīvnieku sugām, nogāžu apaugums kontrolē ūdens noteci, ierobežo minerālo barības vielu noplūdi un aizkavē nogāžu erozijas procesu, līdz ar to samazinot upē ieskaloto duļķu materiāla daudzumu un uzlabojot ūdens kvalitāti. No Mazsalacas līdz pat “Ežu” un “Ģendertu” mājām Staiceles pašvaldības teritorijā upes krastus un ieleju klāj vienlaidus nogāžu meži (jauktu koku gāršas vai skujkoku sausieņu meži), kas saplūst ar lielo mežu masīvu veidoto matricu. Tādēļ šajā posmā ielejas koridors apkārtnes ainavā īpaši neizdalās. Lejpus “Ežu” mājām Salacas ielejas nogāzēs un virspalu terasēs lielākas platības aizņem pļavas un ganības, kas saplūst ar šeit dominējošām atklātajām ainavām ielejas pamatkrastā (īpaši upes labajā krastā). Taču arī šajā posmā pašu piekrastes joslu un vietām arī plašākus nogabalus uz ielejas nogāzēm aizņem baltalkšņu vai egļu sausieņu meži. Līdz ar to nogāžu apaugums vērtējams kā noteicošā iezīme visā upes ielejas koridorā šajā dabas parka posmā.

No ainavu ekoloģiskā viedokļa apaugumu uz ielejas nogāzēm būtu nepieciešams vismaz daļēji saglabāt, kaut arī no vizuāli estētiskā viedokļa vajadzētu veidot vairāk atklātas platības, lai daudzveidotu ielejas ainavu. Tomēr jāatzīst, ka būtiskākā loma nogāžu apaugumam sugu migrācijai apstākļu nodrošināšanai ir teritorijās, kur matricu veido atklātās lauksaimniecības zemju ainavas. Turklāt upes posmos, kur nogāzes klātas ar vienlaidus apaugumu, ievērojami samazinās vides apstākļu daudzveidība, kas līdz ar to negatīvi ietekmē sugu un biotopu daudzveidību. Tādēļ šajā posmā būtu nepieciešama sabalansēta pieeja ielejas ainavas veidošanā, saglabājot tos mežu nogabalus, kas ir īpaši vērtīgi bioloģiskajā ziņā vai arī aizņem stāvās ielejas nogāzes, vienlaicīgi nodrošinot arī ielejas atklāto ainavu saglabāšanu un atjaunošanu vietās, kur tas ir iespējams.

Ainavu iespējams raksturot arī pēc dominējošā cilvēku darbības veida, nosakot funkcionālos ainavu tipus, kas atspoguļo gan ainavas uzbūvi, gan arī turpmākās izmantošanas iespējas (Melluma, 2003). Šis dalījums ietver kā ainavu ekoloģiskos, tā arī vizuālās uztveres aspektus.

Mazsalacas – Staiceles posmā izšķirami šādi funkcionālo ainavu tipi (skat. pielikumā **4. karti**):

- **lauku jeb agrārās ainavas** – dominē lauksaimnieciskā darbība, kas nosaka ainavas uzbūvi un tajā notiekošos procesus. Salacas ielejā izdalāmi divi lauku ainavas apakštipi:
  - *tradicionālās lauku ainavas* – ar nelielām tīrumu platībām, lauku sētām un līdzenumu ainavai raksturīgu grāvju tīklu, savrupiem kokiem un koku grupām. Šīs ainavas atspoguļo zemes lietojumveidu struktūru pagājušā gadsimta 30.-40. gados, tādēļ uzskatāmas par kultūrvēsturisku vērtību. Aplūkojamā teritorijā šāda veida ainavas ir samērā reti sastopamas. Tās vērojams uz ielejas nogāzēm un virspalu terasēs ap Staiceli un Vīķiem, kā arī dažviet aizņem lielākas platības ielejas pamatkrastā (piemēram, ap Iģes izteku);

- *meliorētās lauku ainavas* – ar plašām atklātām teritorijām un lieliem tīrumu masīviem. Tās galvenokārt dominē ielejas pamatkrastā un tam pieguļošajās lauksaimniecības zemēs. Salīdzinot ar tradicionālo lauku ainavu, šis ainavu tips aizņem daudz plašākas teritorijas Vīķu apkārtnē un Ramatas pagasta teritorijā.
- *meža ainavas* – dominē mežsaimnieciskā darbība. Šis ir izplatītākais ainavu tips Salacas ielejā, kā arī tās apkārtnē. Konkrētajā posmā raksturīgākās ir *meža mozaīkveida ainavas*, kuras raksturo augšanas apstākļu un koku sugu sastāva daudzveidība (Staiķeles un Mazsalacas pašvaldību teritorijās), kā arī vairāk viendabīgās *meža ainavas, kur dominē sausieņu meži* (Skaņkalnes pašvaldības teritorijā);
- *urbanizētās ainavas* – pilsētas un ciemati, kur dominē cilvēka veidotie elementi un vērojama liela antropogēnā slodze uz vidi, kā arī izteiktas vides problēmas. Šajā Salacas ielejas posmā izteiktākā urbanizētā ainava vērojama Staiķeles pilsētā (īpaši bijušās papīrfabrikas teritorijā);
- *transporta koridoru ainavas* – tās saistītas ar ceļiem un citām līnījveida būvēm, kur dominē transporta ietekme uz apkārtni. Pagaidām šajā teritorijā transporta koridori nav īpaši izteikti (ceļi saplūst ar apkārtējo ainavu, kļūstot par tās elementiem), taču nākotnē, ja tiks turpināt Ziemeļu stīgas projekts, asfaltējot ceļa posmu no Staiķeles līdz Mazsalacai, tā ietekme uz apkārtni varētu ievērojami pieaugt. Prognozējams, ka labās pieejamības rezultātā šeit varētu attīstīties zemes tirgus un pieaugt zemes vērtība, straujāk attīstīties saimnieciskā darbība un tūrisms un līdz ar to arī pieaugt teritorijas urbanizācijas pakāpe.

1.3.5.2. Ainavas vizuāli estētiskais raksturojums

Ainavas uztvere ir ļoti atkarīga no katra cilvēka individuālās pieredzes, dzīves stila, izglītības un pat profesijas. Vieniem patīkamāka šķiet cilvēka darbības maz skarta dabiskas vides ainava, bet citi savukārt dod priekšroku maksimāli sakoptai, tradicionālai lauku vides ainavai. Tādēļ ainavas vizuālais vērtējums jebkurā gadījumā būs subjektīvs.

Ainavas vērtību no vizuāli estētiskā viedokļa nosaka dažādi aspekti, piemēram, ainava kā dzīves un darba vide cilvēkiem, kā informācijas avots par procesiem dabā un teritorijas kultūrvēsturisko mantojumu vai arī kā potenciāls tūrisma produkts.

Galvenie kritēriji, pēc kuriem vadīties, vērtējot ainavas vizuāli estētisko nozīmi, ir šādi: pirmkārt, tās pieejamība, jo vizuāli ainava kļūst par vērtību tikai to ieraugot, otrkārt, vizuālās uztveres parametri (pārskatāmība, noslēgtība) un, treškārt, subjektīvais vērtējums – patīk vai nepatīk. Tādēļ ainavas vērtējums ir atkarīgs arī no izvēlēta skatu punkta. Aplūkojot ainavu kā potenciālu tūrisma objektu, galvenie iespējamie skatu punktu novietojumi ir šādi:

- skats no ceļa, pārvietojoties ar automašīnu;
- skats no ielejas nogāzes;
- skats no tiltiem;
- skats no upes, braucot ar laivu.

7. kartē “Esošā tūrisma infrastruktūra un tūrisma attīstības iespējas” ir atzīmētas nozīmīgākās potenciālās skatu vietas, kas plāna izstrādes gaitā ir apsektas un novērtētas (skat. **4. pielikumu**).

Braucot ar automašīnu pa galveno ceļu, kas ved no Staiķeles un Mazsalacas caur Vīķiem, ielejas ainava visvairāk baudāma ir tieši Staiķeles un Vīķu apkārtnē. Šīs ir arī vienas no aplūkojamā posma ainaviski krāšņākajām teritorijām. Īpaši izceļams ir skatu punkts izbraucot no Staiķeles pilsētas pie “Paegļu” mājām, kur tuvās ainas veido ielejas nogāze ar labi iekoptām pļavām un atsevišķām priedēm, tālāk seko pati Salacas upe un pretējā krasta meži, bet tālās ainas veido koku galotnes aiz upes līkuma. Braucot tālāk pa šo ceļu, aiz Vīķiem tas aizvīrās tālu no Salacas ielejas, kā arī dabas parka robežām.

Salacas ielejas ainavu iespējams samērā labi aplūkot, braucieni turpinot pa zemes ceļu upes labajā krastā no Vīķiem līdz Kabiem. Tomēr pati upe šeit saskatāma tikai atsevišķos punktos – tuvās ainas pārsvarā veido ielejas pamatkrasts, aiz kura skatam paveras pretējā krasta koku galotnes. **7. kartē** “Esošā tūrisma infrastruktūra un tūrisma attīstības iespējas” norādīts potenciālais skatu punkts iepretim “Indiņu” mājām, kur, nogāzi atbrīvojot no krūmiem, rastos iespējams no ceļa labi pārrēdēt Salacas ieleju. Ielejas aplūkošanai labi piemērots ir arī ceļš Ramatas pagasta teritorijā. Īpaši ainaviska vieta iekopta “Līču” māju apkārtnē. Diemžēl pa šo ceļu vasarā nav iespējams nokļūt līdz Vīķiem (kaut arī kartē tas ir iezīmēts), kas

ievērojami samazina teritorijas apmeklētāju iespējas gūt pilnīgāku priekšstatu par Salacas ieleju un tās ainavām.

Daudz plašākas iespējas aplūkot ielejas ainavu ir pārvietojoties gar ielejas nogāzi kājām vai nobraucot no galvenajiem ceļiem. Nonākot pie ielejas nogāzes vai nokāpjot līdz pašai upei, skatam paveras daļēji noslēgta (vai arī daļēji atklāta) ainava, kur noteicošās ir tuvās ainas – pati upe, tās pretējais krasts, kuru pārsvarā klāj meži. Vietām vērojami izteiksmīgi ainavas elementi – smilšakmens atsegumi, lieli koki vai mājas upes pretējā krastā. Tālāku skatu perspektīvu šajos punktos veido upes koridors vietās, kur upe nav pārāk līkumota. Tālās ainas saskatāmas ļoti reti, jo skatu ierobežo ielejas nogāžu meži. Viena no izteiksmīgākajām ainavām Staiceles apkārtnē vērojama pie Karogupītes iztekas. Tuvajās ainās šeit spilgti izceļas pati upītes grīva. Tālāk skatam paveras daļēji atklāta ainava upes pretējā krastā, bet tālās ainas iezīmē meži aiz upes līkuma.

Kājām gājējiem ļoti piemērota teritorija ir Skaņākalna dabas parks, kur ir ierīkotas dažādas takas un skatu vietas. Šī teritorija izceļas ar īpaši izteiksmīgiem smilšakmens atsegumiem – Skaņokalnu, Bezdelīgu klinčiem, Neļķu klinčiem, Eņģeļa alu, turklāt ainavu daudzveido dažādas koka skulptūras, tiltiņi, kāpnes un citi cilvēka radīti objekti, kas iekļaujas parka ainavā. Pateicoties stāvajām ielejas nogāzēm, kuras klāj iespaidīgi, pārsvarā skuju koku sausieņu nogāžu meži, šeit raksturīgas ir galvenokārt noslēgtas ainavas. Arī no augstākajiem skatu punktiem (piemēram, virs Neļķu klinčiem) tālāk par pretējā krasta koku galotnēm redzēt nevar. Taču izcilie atsegumi un nogāžu meži kopā sniedz spēcīgu estētisko baudījumu. Šāda tipa ainavas Latvijas mērogā vērtējamas kā unikālas.

Ērti pieejamie skatu punkti Salacas ielejas ainavas aplūkošanai ir tilti pāri upei. Mazsalacas – Staiceles posmā ir divi autoceļa tilti pār Salacu – Staicelē un pie Viķiem, kā arī trīs gājēju trošu tiltiņi – Staicelē, Viķos un Mazsalacā. Ainaviskā ziņā visvērtīgākais varētu būt Viķu tiltiņš, no kura paveras daļēji atklāta ainava uz labi iekoptām pļavām upes labajā krastā un izcilu ozolu audzi pie Viķiem upes kreisajā krastā. Savdabīga, interesanta ainava vērojama arī no Staiceles gājēju tiltiņa uz bijušās papīrfabrikas teritoriju. Papīrfabrikas ēkas gan atrodas avārijas stāvoklī un pati teritorija ir nesakopta un piemētāta dažādiem lūžņiem, tomēr, ņemot vērā šī kompleksa ievērojamo vecumu (tas celts 19. gadsimtā), tam varētu piešķirt industriālā mantojuma statusu un, sakārtojot teritoriju, izmantot kā tūrisma piesaistes objektu.

Vislabākās iespējas izbaudīt Salacas ielejas ainavas ir, braucot ar laivu pa upi. Tādējādi iespējams vislabāk aplūkot izcilos smilšakmens atsegumus, daudzveidīgos nogāžu mežus, kā arī tradicionālās lauku ainavas iezīmes, kas vēl saglabājušas ielejas nogāzēs Viķu un Staiceles apkārtnē. Taču, pateicoties stāvajām ielejas nogāzēm, arī šeit dominē galvenokārt tuvās ainas, kuras vēl vairāk ierobežo progresējošais upes krastu aizaugums.

Kopumā Salacas ielejas ainavas konkrētajā posmā vērtējamas kā vizuāli spilgtas un daudzveidīgas, tomēr samērā noslēgtas – atklāto ainavu īpatsvars šeit ir visai neliels. Apsaimniekojot ieleju, ainavu aizsardzībai un to kvalitātes uzlabošanai jāpievērš īpaša uzmanība, jo ainava ir uzskatāma par vienu no svarīgākajiem ielejas resursiem gan tūrismam, gan ielejas attīstībai kopumā.

1.4. Teritorijas bioloģiskais raksturojums

1.4.1. Flora

Teritorijas izpētes pakāpe

Salacas ielejas floru epizodiski pētījuši un herbārija materiālu vākuši tādi botāniķi kā K.R. Kupfers, N.Malta, A. Zāmelis, A.Rasiņš, E.Vimba, G.Ābele un citi, taču plašus floras un veģetācijas pētījumus 20. gs. 70-0 gadu vidū Ziemeļvidzemes ģeobotānijā rajonā veica ZA Bioloģijas institūta botāniķi (Табакa Л. 1979. *Флора и растительность Латвийской ССР. Северо-Видземский геоботанический район*. Рига. 163 с.). Ilgstošus ekoloģiska rakstura monitoringa pētījumus Salacas ielejas teritorijā Mazsalacas apkārtnē vairākos parauglaukumos, kas ietver arī veģetācijas aprakstus, veic LU Bioloģijas institūta ekologi (Melecis et al., 1998).

Tipiskākās un izplatītākās sugas

Dabas parka "Salacas ieleja" Mazsalacas – Staiceles posms ietilpst Ziemeļvidzemes ģeobotāniskajā rajona 1. apakšrajonā, Burtnieka un Metsepoles līdzenumā un ir viens no krāšņākajiem posmiem visā Salacas tecējumā. Kopumā šajā ģeobotāniskajā rajonā reģistrētas 977 vaskulāro augu sugas. Salacas ieleja gan aizņem tikai nelielu daļu no šī rajona, taču konkrētāki floras izpētes rezultāti liecina, ka sugu skaits te ir bagātīgs un pārsniedz 500. DA plāna sagatavošanas laikā 2004. gada sezonā tika reģistrētas apm. 450 vaskulāro augu sugas. Vislielākā veģetācijas daudzveidība vērojama ielejas dabiskajās pļavās, kā arī baltalkšņu mežos un jaukto koku gāršās uz ielejas nogāzēm. Nereti arī uz smilšakmens atsegumiem atrodamas retas un aizsargājamas augu sugas. Mazsalacas – Staiceles posma izplatītākās augu sugas aprakstītas pēc to izplatības galvenajos biotopu tipos.

Pļavas

Šim posmam raksturīgas mēreni mitrās atmatu un īstās pļavas. Atmatu pļavās biežāk sastopamas sugas: parastā smaržzāle *Anthoxanthum odoratum*, parastā smilga *Agrostis tenuis*, parastais vizulis *Briza media*, sarkanā auzene *Festuca rubra*, pelašķis *Achillea millefolium*, šaurlapu ceļteka *Plantago lanceolata* kodīgā gundega *Ranunculus acris*, baltā madara *Galium album*, pļavas timotiņš *Phleum pratense*, pļavas auzene *Festuca pratense*, kamolzāle *Dactylis glomerata*. Īstajās pļavās dominē pūkainā pļavauzīte *Helictotrichon pubescens*, daudzas jau iepriekš minētās sugas, kā arī pļavas dzelzene *Centaurea jacea*, pļavas dedestiņa *Lathyrus pratensis*, parastā pīpene *Leucanthemum vulgare* u.c.

Mitrās pļavās dominē parastā vīgriete *Filipendula ulmaria*, pļavas bitene *Geum rivale*, purva gerānija *Geranium palustre*, parastā ciņusmilga *Deschampsia cespitosa*, ziemeļu madara *Galium boreale*, purva purene *Caltha palustris*, lēdzerkste *Cirsium oleraceum*, purva madara *Galium palustre*, sāres grīslis *Carex panicea*, dažādas doņu sugas u.c.

Slapjās pļavās biežāk sastopamās sugas ir slaidais grīslis *Carex acuta*, divrindu grīslis *Carex disticha*, meža meldrs *Scyrpus sylvatica*, meža suņburkšķis *Anthriscus sylvestris* u.c.

Meži

Izplatītākie šajā teritorijā ir skuju koku sausieņu meži, kur raksturīgākās koku sugas ir parastā priede *Pinus silvestris* un parastā egle *Picea abies*, kā arī vietām āra bērzs *Betula pendula*. Pamežā, kas galvenokārt veidojas priežu damakšņos un egļu gāršās, izplatīts parastais pīlādzis *Sorbus ocuparia* un parastā lazda *Corylus avelana*. Zemsedzes sastāvs ir atkarīgs no konkrētā meža tipa – priežu silos dominē sila virsis *Calluna vulgaris* un brūklene *Vaccinium vitis-idaea*, priežu mētrajos – melle *Vaccinium myrtillus*, priežu damakšņos – niedru ciesa *Calamagrostis arundinacea*, parastā ērgļpārde *Pteridium aquilinum*, klinšu kaulene *Rubus saxatilis*, savukārt egļu gāršās raksturīgas ziemas kaņepes – *Mercurialis perennis* un izplēstā ēnsmilga *Milium efussum*, bet egļu vērī – meža zaķskābene *Oxalis acetosella*. Sūnu stāvam raksturīgākās sugas ir Šrēbera rūsaine *Pleurozium schreberi*, spīdīgā stāvaine *Hylocomium splendens* un lielā spuraine *Rhytidiadelphus triquetrus*.

Slapjajos priežu un egļu mežos bez minētajām sugām zemsedzē sastopamas arī makstainā spilve *Eriophorum vaginatum*, purva vaivariņš *Ledum palustre*, zilene *Vaccinium uliginosum*, iesirmā ciesa *Calamagrostis canescens*, sfagni *Sphagnum spp.*, viļņainā divzobe *Dicranum polysetum*, parastais dzegužlins *Polytrichum commune* u.c. sugas.

Īpaši sugām bagāti ir teritorijā bieži sastopamie baltalkšņu sausieņu meži un jaukto koku damakšņi un gāršas. Koku stāvā šajos meža tipos dominē baltalksnis *Alnus glutinosa*, parastā liepa *Tilia cordata*, parastā goba *Ulmus glabra*, parastā apse *Populus tremula*, parastā kļava *Acer platanoides*, kā arī vietām parastā priede *Pinus sylvestris*, parastā egle *Picea abies* un āra bērzs *Betula pendula*. Jaukto koku gāršām raksturīgi ir arī parastais ozols *Qercus rubus* un parastais osis *Fraxinus excelsior*. Pamežu galvenokārt veido parastā ieva *Padus avium* un parastais sausserdis *Lonicera xylosteum*. Zemsedzei raksturīga ir ērgļpārde *Pteridium aquilinum*, klinšu kaulene *Rubus saxatilis*, dzeltenā zeltgalvīte *Solidago virgaurea*, niedru ciesa *Calamagrostis arundinacea*, ziemas kaņepene *Mercurialis perennis*, kumeljpēda *Asarum europaeum*, birztales skarene *Poa remota* un krauklene *Actaea spicata*. Sūnu stāvs visizteiktākais ir jaukto koku damakšņiem – šeit dominē spīdīgā stāvaine *Hylocomium splendens*, Šrēbera rūsaine *Pleurozium schreberi*, sausienes skrajlape *Plagiomnium affine*, lielā spuraine *Rhytidiadelphus triquetrus*.

Interesants meža tips šajā posmā ir bērzu liekņa, kur koku stāvā dominē purva bērzs *Betula pendula*, piemistrojuma – melnalksnis *Alnus incana* un baltalksnis *Alnus glutinosa*. Zemsedzē izplatīti lēdzerkste

Cirsium oleraceum, parastā vāgrieze *Filipendula ulmaria*, Eiropas vilknadze *Lycopus europaeus*, Alpu raganzālīte *Circaea alpina*, pļavas bitene *Geum rivale*.

Atsegumi

Uz smilšakmens atsegumiem izklaidus vai vietām arī lielas audzes veido tādas sugas kā parastā saldsaknīte *Polypodium vulgare*, traušlā pūslīšpārde *Cystopteris fragilis*, Linneja kailpārde *Gymnocarpium dryopteris*, nereti sastopams kodīgais laimiņš *Sedum acre*, plakanā skarene *Poa compressa*, baltā madara *Galium album*, kā arī Roberta kailpārde *Gymnocarpium robertianum* un smiltāja neļķe *Dianthus arenarius* ssp. *borussicus*,

Upes piekrastes joslā dominē parastais miežubrālis *Phalaroides arundinacea*, slaidais grīslis *Carex acuta*, divrindu grīslis *C. disticha*, parastā krastkaņepe *Eupatorium cannabinum*, meža meldrs *Scirpus sylvaticus*, parastā kalme *Acorus calamus*, upes kosa *Equisetum fluviatile*, parastā niedre *Phragmites australis*, ezera meldrs *Scirpus lacustri*. Bieža suga krastos ir dižtītenis *Calystegia sepium*.

Aizsargājamās augu sugas

Tabulā 1.4. apkopota informācija par teritorijā sastopamām Latvijā un Eiropā aizsargājamām un ierobežoti izmantojamām augu sugām, kā arī sugām, kuras minētas Latvijas Sarkanajā grāmatā.

Tabula 1.4. Nacionālajā un Eiropas līmenī aizsargājamās augu sugas

Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	LSG	PD	MK Nr. 396	MK Nr.45
1. <i>Dactylorhiza maculata</i>	Plankumainā dzegužpirkstīte	4		1	
2. <i>Dactylorhiza baltica</i>	Baltijas dzegužpirkstīte	4		1	
3. <i>Dactylorhiza fuchsii</i>	Fuksa dzegužpirkstīte	4		1	
4. <i>Platanthera bifolia</i>	Smaržīgā naktsvijole	4		1	
5. <i>Platanthera chlorantha</i>	Zaļziedu naktsvijole	4		1	
6. <i>Listera cordata</i>	Sirdsveida divlape	4		1	
7. <i>Lycopodium annotinum</i>	Gada staipeknis	4	V	2	
8. <i>Lycopodium clavatum</i>	Vāļišu staipeknis	4	V	2	
9. <i>Huperzia selago</i>	Apdzira	4	V	2	
10. <i>Gymnocarpium robertianum</i>	Roberta kailpārde	2		1	
11. <i>Agrimonia pilosa</i>	Spilvainais aņcītis		II		
12. <i>Dianthus arenarius</i> ssp. <i>borussicus</i>	Smiltāja neļķe			1	
13. <i>Primula farinosa</i>	Bezdelīgactiņa	2		1	

Paskaidrojumi un apzīmējumi:

LSG – Latvijas Sarkanā grāmata (Spuris 1998); LSG tiek lietotas sekojošas apdraudēto sugu kategorijas, kas atbilst vecajām IUCN kategorijām: **0.** kategorija – izzudušās sugas; **1.** kategorija – izzudošās sugas; **2.** kategorija – sarūkošās sugas; **3.** kategorija – retās sugas; **4.** kategorija – maz pazīstamās sugas.

PD – Eiropas Padomes Direktīva 92/43/EEC; **II** pielikums – Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana”. * – prioritāra suga; **III** pielikums – Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešams stingrs aizsardzības režīms; **V** pielikums – Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru iegūšana un ekspluatācija dabā var būt pieļaujama.

MK Nr. 396 (2000.g.) (ar grozījumiem MK Nr. 627 no 27.07.2004.) – Ministru Kabineta noteikumi par “Īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”; **1.** pielikums – Īpaši aizsargājamo sugu saraksts. **2.** pielikums – Ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu saraksts.

MK Nr. 45 (2001.g.) – Ministru Kabineta noteikumi par “Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi”; **1. pielikums** – Īpaši aizsargājamo dzīvnieku, ziedaugu, paparžaugu, sūnu, ķērpju un sēņu sugas, kurām izveidojami mikroliegumi.

Plankumainā dzegužpirkstīte *Dactylorhiza maculata* – izplatības areāls aptver gandrīz visu Eiropu (izņemot D apgabalu) un nelielu Āzijas daļu. Latvijā sastopama diezgan bieži. Konstatēta 5 atradnēs, galvenokārt mēreni mitrās un mitrās pļavās, dažkārt arī kultivētos zālajos.

Baltijas dzegužpirkstīte *Dactylorhiza baltica* – izplatības areāls ietver Eiropas mēreno joslu un Dienvidsibīriju. Latvijā sastopama diezgan bieži. Konstatēta 4 atradnēs, galvenokārt mēreni mitrās un mitrās pļavās.

Fuksa dzegužpirkstīte *Dactylorhiza fuchsii* – izplatības areāls Eiropā un Āzijā no mēreni siltās līdz vēsajai joslai. Latvijā sastopama ne visai bieži. Konstatēta 3 atradnēs mitros mežos Salacas ielejas nogāzes pakājēs, nereti avoksnainās vietās.

Smaržīgā naktsvijole *Platanthera bifolia* – izplatības areāls aptver Eiropas un Rietumāzijas mēreno un subarktisko joslu. Latvijā sastopama ne visai bieži. Konstatēta 5 atradnēs, galvenokārt mēreni mitrās vai mitrās pļavās, mežmalās.

Zaļziedu naktsvijole *Platanthera chlorantha* – izplatības areāls aptver Eiropas subtropu un mēreno joslu. Latvijā sastopama diezgan bieži. Konstatēta 4 atradnēs, galvenokārt mēreni mitrās vai mitrās pļavās, mežmalās.

Sirdsveida divlape *Listera cordata* – izplatības areāls aptver Eiropu, Āziju un Ziemeļameriku no siltās līdz aukstajai joslai. Latvijā sastopama samērā reti, vairāk teritorijas R daļā, mitros mežos. Salacas ielejā un tās apkārtnē līdz šim nav atrasta. 2004. gadā konstatēta Salacas kreisajā krastā Skaņākalna apkārtnē purvainā egļu mežā krasta nogāzes pakājē.

Gada un vālišu staipekņi *Lycopodium annotinum*, *L. clavatum* ir cirkumpolāri izplatītas sugas, arī Latvijā sastopamas samērā bieži, taču dekoratīvā izskata dēļ ir apdraudētas, turklāt jāņem vērā, ka staipekņi atjaunojas ļoti lēni – sporas sadīgst un protallijs nogatavojas 10-15 gados un tikai pēc tam sāk attīstīties jaunie augi. Gada staipekņi konstatēti 14 vietās, galvenokārt sausieņu un slapjos mežos, avoksnainās vietās, gravās. Vālišu staipekņi konstatēti tikai 1 vietā sausā priežu mežā.

Apdzira *Huperzia selago* – izplatības areāls samērā plašs: Eiropa, Āzija un Ziemeļamerika no mēreni karstās līdz aukstajai joslai. Latvijā sastopama ne visai bieži. Konstatēta 3 atradnēs, galvenokārt slapjos mežos, avoksnainās vietās vai to tuvumā.

Roberta kailpaparde *Gymnocarpium robertianum* – izplatības areāls Eiropā, Āzijā un Ziemeļamerikā no mēreni siltās līdz vēsajai joslai. Latvijā sastopama reti, galvenokārt Daugavas un Gaujas baseinā. Suga šajā posmā konstatēta tikai vienā vietā – uz smilšakmens atsegumiem starp Mazsalacu un Skaņokalni.

Spilvainais ancītis *Agrimonia pilosa* – izplatības areāla robeža šķērso Latvijas teritoriju un A-Latvijā šī suga sastopama samērā reti, bet R-Latvijā ļoti reti, R-Eiropā nav sastopama. Konstatēta 4 atradnēs.

Smiltāja neļķe *Dianthus arenarius* – sugas areāls šaurs – austrumu un centrālajā Eiropā. Latvijā sastopama nereti, viena pasuga – ssp. *Arenarius*, kas galvenokārt saistīta ar piejūras biotopiem (tā ir arī iekļauta Eiropas direktīvas 2. pielikumā), otra pasuga – ssp. *borussicus* – galvenokārt iekšzemē. Konkrētajā posmā konstatēta *Dianthus arenarius* ssp. *borussicus*. Smiltāja neļķe aug uz Neļķu klinšu smilšakmens atsegumiem (pēc nostāstiem no tām iegūts arī klinšu nosaukums). Interesanti atzīmēt, ka apkārtējos sausajos priežu mežos, kaut arī biotops tur būtu ļoti piemērots, smiltāja neļķe tomēr nav sastopama.

Bezdelīgactiņa *Primula farinosa* – sugas areāls disjunktīvs Eiropā, centrālajā un austrumu Sibīrijā. Latvijā sastopama nereti. Konkrētajā teritorija izdevies konstatēt tikai 1 atradnē pie bij. “Ķāvu” mājām stāvās vilkakūlas pļavā.

Pavisam kopā konstatētas 46 īpaši aizsargājamo augu sugu atradnes. Abas staipekņu sugas, jo īpaši gada staipekņi, noteikti ir konstatējamas biežāk. Mežos mitrākajās vietās varētu būt biežāk sastopama apdzira.

Sugas, kuru aizsardzības nodrošināšanai nepieciešams veikt papildus pētījumus

Īpaši papildus pētījumi nav obligāti nepieciešami, tomēr būtu vērts maija beigās/ jūnija sākumā apsekot pļavas gar Salacu. Iespējams, izdotos konstatēt vēl arī dzegužpuķes (*Orchis*) vai mitrākajās pļavās bezdelīgactiņas. Nogāžu mežos jauktu koku gāršās, kur izteikts zemesdzīves pavasara aspekts, varētu atrast tādas retas sugas kā sīpoliņu zobainīte *Dentaria bulbifera* (ir konstatēta Salacas krastos – Biol. instit. herb. dati), vidējais cīrulītis *Corydalis intermedia* (Barone, 1983), laksis *Allium ursinum*, kurš konstatēts vairākās atradnēs Salacas lejtecē.

Literatūrā atrodami dati arī par dzeltenās dzegužkurpītes *Cypripedium calceolus* (Eiropas direktīvas suga) herbārija vākumu pie Mazsalacas (Plūme, Vējiņš, bez ievākšanas gada.) Piemērotie biotopi mitros mežos nogāžu pakājēs tika apsekoti, bet augu atrast neizdevās. Ir arī herbāriju dati par dižo jāņegļīti *Pedicularis sceptrum-carolinum* (Vimba, 1962) un naudiņu saulrozīti *Helianthemum nummularium* pie Mazsalacas (Melnalksnis, 1949), kā arī palu staipekņīti *Lycopodiella inundata* pie Viķiem (Galeniece, 1962).

Kaut arī smilšakmens atsegumu izpēte no floristiskā viedokļa iespēju robežās tika veikta, tomēr būtu interesanta to pastiprināta papildus izpēte. Roberta kailpaparde *Gymnocarpium robertianum*, iespējams, aug arī vēl citās vietās, kur sastopami smilšakmens atsegumi. Jāpiezīmē, ka otra atradne Salacas ielejā konstatēta Rozēnu – Mērnīeku posmā 1959. gadā (Vimba, RIG II). Literatūrā atrodami arī dati, ka pie Salacas konstatēta mūra sīkpararde *Asplenium ruta-muraria* (Bickis, Rasiņš, 1946) un plūksnu sīkpararde

Asplenium trichomanes (Malta, 1936 u.c.). Herbārija apstiprinājuma gan tam trūkst, taču, kaut arī sīkparādēm piemērotāki ir dolomītu atsegumi, tomēr varbūtība atrast šīs sugas Salacas ielejā pastāv.

Teritorijā būtu nepieciešami sūnu, ķērpju un sēņu pētījumi, jo īpaši daudzajās Salacas sāngravās (gan ar pietiekām, gan bez). Pašreiz datu vai nu vispār nav, vai arī tie ir fragmentāri.

1.4.2. Fauna

1.4.2.1. Putni

Teritorijas izpētes pakāpe

Teritorijā nav veikti sīki ornitoloģiski pētījumi. Šajā pārskatā izmantoti dati, kas iegūti teritorijas apsekošanā ar laivu no Mazsalacas līdz Staiceles aizsprostam 2004. gada 12. un 13. jūlijā, kā arī papildus informācija no Salacas Dabas parka apsekošanas protokoliem no EMERALD/Natura 2000 projekta 2001.-2004. gadā. Papildus tam, braucot ar laivu 2001. gadā, tikusi veikta zivju dzenīšu *Alcedo atthis* uzskaitē.

Tipiskākās un izplatītākās sugas

Vairums sastopamo putnu sugu šajā Salacas ielejas posmā ir tā sauktās “fona sugas”, kuras ir parastas visā Latvijas teritorijā. Visas konstatētās putnu sugas ir uzskaitītas **5. pielikumā**.

No aizsardzības viedokļa interesantākā dabas parka daļa ir pati upes ieleja ar nogāžu mežiem un smilšakmens atsegumiem. Tieši ar šiem ainavas elementiem saistītas tādas aizsargājamās sugas kā trīspirkstu dzenis *Picooides tridactylus*, vidējais dzenis *Dendrocopos medius*, mazais mušķērājs *Ficedula parāva*, krasta čurkste *Riparia riparia* un zivju dzenītis *Alcedo atthis*. No upes biotopiem raksturīgākām sugām šeit sastopamas arī lielā gaura *Mergus merganser*, gaigala *Bucephala clangula* un meža pīle *Anas platyrhynchos*.

Meža biotopos diezgan bieži sastopamas varētu būt tādas sugas kā peļu klijāns *Buteo buteo* un meža pūce *Strix aluco*. Starp biežāk sastopamajām pļavu sugām minamas baltais stārķis *Ciconia ciconia*, lauku balodis *Columba palumbus*, dzeltenā stērste *Emberiza citrinella*, baltā cielava *Motacilla alba*, bet no retāk sastopamiem minams sila cīrulis *Lullula arborea*. Skaņkalnes pagasta teritorijā nenosusinātajos priežu mežos Govs alas apkārtnē atrodama medņu *Tetrao urogallus* riestu teritorija, un turpat netālu konstatēta arī viena melnā stārķa *Ciconia nigra* ligzda. Taču kopumā putnu fauna šajos biotopos neatšķiras no apkārtējām teritorijām un ir tipiska šim reģionam.

Nozīmīgākās aizsargājamās putnu sugas

Tabulā 1.5. apkopota informācija par nozīmīgākajām teritorijā sastopamām Latvijā un Eiropā aizsargājamām un ierobežoti izmantojamām putnu sugām, kā arī sugām, kuras minētas Latvijas Sarkanajā grāmatā.

Tabula 1.5. Nozīmīgākās nacionālajā un Eiropas līmenī aizsargājamās putnu sugas

Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	LSG	ES PD	MK Nr. 396	MKNr.45
1. <i>Alcedo atthis</i>	Zivju dzenītis	3	I	1	
2. <i>Ciconia ciconia</i>	Baltais stārķis		I	1	
3. <i>Ciconia nigra</i>	Melnais stārķis	3	I	1	2
4. <i>Crex crex</i>	Grieze	2	I	1	
5. <i>Dendrocopos medius</i>	Vidējais dzenis	3	I	1	2
6. <i>Ficedula parāva</i>	Mazais mušķērājs		I	1	
7. <i>Lanius collurio</i>	Brūnā čakste		I	1	
8. <i>Lullula arborea</i>	Sila cīrulis		I	1	
9. <i>Mergus merganser</i>	Lielā gaura	2		1	2
10. <i>Picooides tridactylus</i>	Trīspirkstu dzenis	3	I	1	2
11. <i>Picus canus</i>	Pelēkā dzilna		I	1	
12. <i>Tetrao urogallus</i>	Mednis	3	I; II/2	2	2

Apzīmējumi:

LSG – Latvijas Sarkanā grāmata; LSG tiek lietotas sekojošas apdraudēto sugu kategorijas, kas atbilst vecajām IUCN kategorijām: **2.** kategorija – sarūkošās sugas; **3.** kategorija – retās sugas; **4.** kategorija – maz pazīstamās sugas.

PD – Eiropas Savienības Putnu Direktīva (79/409/EEC); **I** pielikums – Putnu sugas, kuru aizsardzībai nepieciešams izveidot speciālas aizsargājamās teritorijas; **II/2** pielikums – sugas, kuras iespējams medīt pielikumā norādītajās dalībvalstīs.

MK Nr. 396 (2000.g.) – Ministru Kabineta noteikumi par “Īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”; **1.** pielikums – Īpaši aizsargājamo sugu saraksts.

MK Nr. 45 (2001.g.) – Ministru Kabineta noteikumi par “Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi”; **2.** pielikums – Īpaši aizsargājamās putnu sugas, kurām izveidojami mikroliegumi.

No aizsardzības viedokļa nozīmīgākās sugas ir zivjudzenītis *Alcedo atthis*, baltais stārķis *Ciconia ciconia* un vidējais dzenis *Dendrocopos medius* un pelēkā dzilna *Picus canus*, kurām saskaņā ar starptautiskajiem Putniem nozīmīgo vietu kritērijiem, dabas parks “Salacas ieleja” klasificējams kā vienu no 5 labākajām vietām Latvijā sugas aizsardzībai. Kā samērā nozīmīga šī teritorija atzīta arī griezes *Crex crex* aizsardzībai.

Bez ES līmenī aizsargātām sugām, jāpiemin vismaz 2 sugas – lielā gaura *Mergus merganser* un krasta čurkste *Riparia riparia*, kas ir tipiskas tāda lieluma upēm kā Salaca, turklāt pēdējā ar atkarīga no smilšakmens atsegumiem.

1.4.2.2. Zīdītājdzīvnieki

Teritorijas izpētes pakāpe

Atsevišķu publicētu pētījumu par zīdītāju faunu Salacas ielejā nav. Norādes par ūdru sastopamību šajā teritorijā atrodamas pētījumā par ūdru barošanu Salacā un tās pietekās 90-to gadu vidū (Birzaks et al. 1998). Vairākkārt veiktas arī ūdru un bebru darbības pazīmju uzskaites, pēc kurām, izmantojot noteiktu metodiku (Ozoliņš, Rantiņš, 1988; Балодис 1990; Ozoliņš 1999), vērtēts aptuvenais Salacas upi apdzīvojošais abu sugu dzīvnieku skaits. Šo uzskaišu materiāli un rezultāti meklējami LU studentu diplomdarbu (Riekstiņa, 1989) un LVMI “Silava” pētījumu atskaišu (Ozoliņš, Balodis 1995-1997) arhīvos.

Valsts mežniecībās pieejami medījamo zīdītāju un ūdru uzskaites dati, ko veic Valsts meža dienests pa mežniecību teritorijām, kā arī ziņas par nometīto dzīvnieku skaitu. Tomēr materiālam ir vienīgi orientējoša vērtība, jo Salacas ieleja aizņem tikai nelielu daļu no attiecīgo mežniecību kontrolējamām platībām.

2001. un 2002. gadā Salacas ieleja apsekota EMERALD/Natura 2000 projekta ietvaros. Pēdējā teritorijas papildus apsekošana notikusi 2004. gada jūlijā un augustā, apmeklējot raksturīgākos biotopus un reģistrējot lielo zīdītāju darbības pēdas ar vieglo automašīnu izbraucamu ceļu tuvumā visā attiecīgā Salacas posma garumā. Apsekošanas laikā vērība galvenokārt veltīta sauszemes biotopiem, kā arī Salacas pieteku stāvoklim un apdzīvotībai.

Tipiskākās un izplatītākās sugas

Salaca ir ļoti labs barošanās un vairošanās biotops visām amfībisko zīdītāju sugām. Par teritorijas pastāvīgiem apdzīvotājiem jāuzskata beбри *Castor fiber* un ūdri *Lutra lutra*. Par nozīmīgu biotopu bebru populācija šajā Salacas ielejas posmā kļuvusi salīdzinoši vēlu. 1983. gadā veiktajā apsekojumā beбри virs Staiceles aizsprosta netika konstatēti. Tomēr drīz pēc tam beбри strauji aizņēma Salacas augšteci, un 1995. gadā to svaigas darbības pazīmes nebija saskatāmas vairs tikai dažos posmos virs Mazsalacas. Šobrīd pēc bebru uzskaites metodikas (Балодис, 1990) var secināt, ka kopējais bebru skaits šajā posmā nav mazāks par 150 indivīdiem. Zinot, ka beбри apdzīvo arī ielejas teritorijā ietilpstošās pieteku lejteces, kopējais bebru populācijas lielums šajā posmā vērtējams ap 200.

Arī ūdru pēdas atrodamas ļoti bieži visā posmā. 1987. gadā, veicot pirmo ūdru darbības pēdu uzskaiti, konstatēts, ka tā koncentrējusies 4 vietās. Ar nelielu nobīdi ūdri šajās vietās konstatēti arī 1995., 1996. un 1997. gada vasarā. Šāds relatīvais apdzīvotības blīvums aptuveni sakrīt ar vidējo Latvijā – ūdru darbības koncentrācijas vietas vidēji ik pēc 8,3 km upju tecējuma (Ozoliņš, 1999).

Sākot ar 1995. gadu, Salacā reģistrētas Amerikas ūdeles *Mustela vison* pazīmes, taču visdrīzāk tās apdzīvojušas upes ieleju un tās pietekas jau agrāk. (Ozoliņš, Pilāts 1995). Visvairāk ūdeļu pēdu atzīmēts 1996. gada maija uzskaites piezīmēs. Aplūkotajā ielejas posmā pašlaik ūdeļu pazīmju ir mazāk nekā Salacas lejtecē un tās pietekās.

Par teritorijai parastām sugām uzskatāmi arī sikspārņi: dīķu naktssikspārnis *Myotis dasycneme*, ūdeņu naktssikspārnis *Myotis daubentoni*, Naterera naktssikspārnis *Myotis nattereri*, Branta naktssikspārnis *Myotis brandti*, Natūza sikspārnis *Pipistrellus nathusi*, rūsganais vakarsikspārnis *Nyctalus noctula*, divkrāsainais sikspārnis *Vespertilio murinus*, brūnais garausainis *Plecotus auritus*, ziemeļu sikspārnis *Eptesicus nilssoni* un pundursikspārnis *Pipistrellus pipistrellus*. Viena no nozīmīgākajām sikspārņu ziemošanas vietām šajā teritorijā ir smilšakmens alas Dauģēnu klintīs. Ziemošanai piemērotākā ir Lielā "X" ala, kur arī novērota vislielākā sikspārņu koncentrācija. Sikspārņu klātbūtne šeit pirmoreiz tika konstatēta 1993. gada vasaras beigās, kad šeit tika uzskaitīti 10 ūdeņu naktssikspārņi. 1995. gada septembrī Lielajā "X" alā tika apgredzenoti 44 sikspārņi (40 ūdeņu naktssikspārņi, 17 dīķa naktssikspārņi, 2 brūnie garausaini, 1 Branta naktssikspārnis un 7 nenoskaidrotas sugas naktssikspārņi). Kopš 2000./2001. gada ziemas, kopš atrakta "sausā" ieeja alā (pa kuru alā var iekļūt arī ziemā, augsta ūdenslīmeņa apstākļos), šeit tiek veikta regulāra ziemojošo sikspārņu uzskaitē. Uzskaites dati liecina, ka kopumā šeit sastopamas 6 no 8 Latvijā ziemojošām sugām (visvairāk konstatēti ir ūdeņu naktssikspārņi un dīķa naktssikspārņi). Tomēr konstatēto sugu skaitam novērojama tendence samazināties, kas varētu būt saistīts ar alas pieejamības palielināšanos un mikroklimata izmaiņām, līdz ar "sausās" ieejas atrakšanu.

Tā kā abās pusēs Salacas ielejai ir plaši mežu masīvi, vairāk vai mazāk regulāri teritoriju apmeklē arī visas medījamo zīdītāju sugas, kas reģistrētas attiecīgo mežniecību kontrolējamās teritorijās. Cilvēku netraucētie Salacas ielejas posmi kalpo par ilgstošas uzturēšanās vietu stirnām *Capreolus capreolus*, meža cūkām *Sus scrofa*, pelēkajiem zaķiem *Lepus europaeus*, lapsām *Vulpes vulpes*, meža caunām *Martes martes* un seskiem *Mustela putorius*. Konstatētas arī staltbriežu *Cervus elaphus* un aļņu *Alces alces* pēdas. Relatīvi pastāvīgas staltbriežu uzturēšanās vietas ir meži un purvi Salacas labajā krastā starp Dauģēnu karjeru un Ramatas upi, kā arī kreisajā krastā – starp Nātrenes upi (Ķāvu dzirnavām) un Iģes upi.

Par salīdzinoši retu viesi uzskatāms brūnais lācis *Ursus arctos*, kas epizodiski konstatēts galvenokārt Ramatas un Salacas mežniecību teritorijās. Salacas ieleju mēdz apmeklēt arī citi plēsēji – lūši *Lynx lynx* un vilki *Canis lupus*, taču arī tie šeit uzturas tikai neilgu laiku salīdzinājumā ar mazāk traucētajiem mežu masīviem tālāk no upes. Visi šajā posmā sastopamie zīdītājdzīvnieki uzskaitīti **6. pielikumā**.

Aizsargājamās zīdītājdzīvnieku sugas

Tabulā 1.6. apkopota informācija par teritorijā sastopamām Latvijā un Eiropā aizsargājamām un ierobežoti izmantojamām zīdītājdzīvnieku sugām, kā arī sugām, kuras minētas Latvijas Sarkanajā grāmatā.

Tabula 1.6. Nacionālajā un Eiropas līmenī aizsargājamās zīdītājdzīvnieku sugas

Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	LSG	ES BD*	MK Nr. 396	MK Nr.45
1. <i>Lutra lutra</i>	ūdrs	4	II, IV	1	
2. <i>Lynx lynx</i>	lūsis		II, IV	2	
3. <i>Ursus arctos*</i>	brūnais lācis	3	II, IV	1	
4. <i>Martes martes</i>	meža cauna		V	2	
5. <i>Mustela putorius</i>	sesks		V	2	
6. <i>Lepus timidus</i>	baltais zaķis		V	2	
7. <i>Eptesicus nilssoni</i>	ziemeļu sikspārnis		IV	1	
8. <i>Myotis brandti</i>	Branta naktssikspārnis	3	IV	1	
9. <i>Myotis dasycneme</i>	dīķu naktssikspārnis	2	II, IV	1	
10. <i>Myotis daubentoni</i>	ūdeņu naktssikspārnis		IV	1	
11. <i>Myotis nattereri</i>	Naterera naktssikspārnis	3	IV	1	
12. <i>Nyctalus noctula</i>	rūsganais vakarsikspārnis		IV	1	
13. <i>Pipistrellus pipistrellus</i>	pundursikspārnis	3	IV	1	
14. <i>Pipistrellus nathusi</i>	Natūza sikspārnis		IV	1	
15. <i>Plecotus auritus</i>	Brūnais garausainis		IV	1	
16. <i>Vespertilio murinus</i>	divkrāsainais sikspārnis	3	IV	1	

* – konstatēts epizodiski

Apzīmējumi:

LSG – Latvijas Sarkanā grāmata; LSG tiek lietotas sekojošas apdraudēto sugu kategorijas, kas atbilst vecajām IUCN kategorijām: **2.** kategorija – sarūkošās sugas; **3.** kategorija – retās sugas; **4.** kategorija – maz pazīstamās sugas.

BD – Eiropas Padomes Direktīva 92/43/EEC; **II** pielikums – Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana; **IV** pielikums – Dzīvnieku un augu sugas,

kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešams stingrs aizsardzības režīms; **V** pielikums – Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru iegūšana un ekspluatācija dabā var būt pieļaujama. **MK Nr. 396** (2000.g.) – Ministru Kabineta noteikumi par “Īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”; **1.** pielikums – Īpaši aizsargājamo sugu saraksts; **2.** pielikums – Ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu saraksts. **MK Nr. 45** (2001.g.) – Ministru Kabineta noteikumi par “Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi”

No dabas aizsardzības viedokļa kā nozīmīgākās šajā teritorijā vērtējamas sikspārņu sugas. Alas Daugēnu atsegumos pieskaitāmas pie nozīmīgākajām dabiskajām sikspārņu ziemošanas vietām Latvijā. Tādēļ šīs sikspārņu populācijas aizsardzība uzsakatāma par prioritāras nozīmes pasākumu dabas parka Mazsalacas-Staiceles posmā.

Sugas, kuru aizsardzības nodrošināšanai nepieciešams veikt papildus pētījumus

Turpmākie pētījumi būtu jāveic par sīko zīdītāju sastopamību un ekoloģiju, īpašu uzmanību pievēršot gan reto, gan vietējo (Andrušaitis 2000), gan Eiropas nozīmes apdraudēto sugu – lielā ūdensciršļa *Neomys fodiens*, sermuļa *Mustela erminea*, meža sicistas *Sicista betulina* un susuru iespējamām atradnēm, par kurām šobrīd ziņu nav.

1.4.2.3. Abinieki un rāpuļi

Teritorijas izpētes pakāpe

Informācija par līdzšinējiem pētījumiem attiecībā uz abinieku un rāpuļu faunu Salacas ielejas Mazsalacas-Staiceles posmā nav pieejama.

Teritorijā tipiskākās un izplatītākās sugas:

Mazsalacas – Staiceles posmā konstatētās abinieku un rāpuļu sugas ir parastas visā Latvijas teritorijā. Konstatētas četras rāpuļu un četras abinieku sugas; no tām trīs ir aizsargājamas Eiropas līmenī (*skat. tabulu 1.7*).

Visbiežāk sastopamās abinieku sugas dažādos pļavu un mežu biotopos ir parastā varde *Rana temporaria* un parastais krupis *Bufo bufo*. Retāk konstatētas diķa varde *Rana lessonae* un zaļā varde *Rana esculenta*, kas raksturīgās nelielām ūdenstilpēm. Konstatēto abinieku sugu izplatība ir optimāla vai tuvu optimālai.

No rāpuļu sugām samērā bieži teritorijā sastopamas glodene *Anguis fragilis* un pļavas ķirzaka *Lacerta vivipara*. Retāk sastopama odze *Vipera berus* un pavisam reti – zalktis *Natrix natrix*.

Aizsargājamās abinieku un rāpuļu sugas

Tabulā 1.7. apkopota informācija par teritorijā sastopamām Eiropā aizsargājamām un ierobežoti izmantojamām abinieku sugām. Teritorija nav konstatētas nevienas Latvijā aizsargājamās abinieku sugas, kā arī sugas, kas būtu iekļautas Latvijas Sarkanajā grāmatā. Šeit nav konstatētas arī nevienas Latvijā vai Eiropā aizsargājamās rāpuļu sugas.

Tabula 1.7. Eiropas līmenī aizsargājamās abinieku un rāpuļu sugas

Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	LSG	ES BD	MK Nr. 396	MK Nr.45
<i>Rana temporaria</i>	Parastā varde		IV		
<i>Rana lessonae</i>	Diķa varde		IV		
<i>Rana esculenta</i>	Zaļā varde		V		

Apzīmējumi:

LSG – Latvijas Sarkanā grāmata.

BD – Eiropas Padomes Direktīva 92/43/EEC; **IV** pielikums – Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešams stingrs aizsardzības režīms; **V** pielikums – Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru iegūšana un ekspluatācija dabā var būt pieļaujama.

MK Nr. 396 (2000.g.) – Ministru Kabineta noteikumi par “Īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”;

MK Nr. 45 (2001.g.) – Ministru Kabineta noteikumi par “Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi”

Parastā varde *Rana temporaria* - parasta suga. Dzīvo visdažādākajos biotopos ar dažādu mitruma režīmu ūdens tuvumā - krūmājos, mežos, pļavās, purvos, dažādās urbanizētās teritorijās. Aktīva krēslā un naktī, dienā izmanto dažādas slēptuves. Ziemā tekošos ūdeņos, kur var veidot grupas. Var ziemot arī uz sauszemes - alās satrunējušos kokos, lapu kaudzēs.

Dīķa varde *Rana lessonae* - parasta suga. Lielāko dzīves daļu pavada dažādos stāvošos ūdensbaseinos, kas parasti ir ar bagātīgu augāju. Izvairās no lieliem ezeriem un upēm. Ūdenstilpes var atrasties lapukoku un jauktos mežos, mežmalās, palieņu pļavās. Ziemā ūdenī, dažreiz uz sauszemes - alās un bedrēs.

Zaļā varde *Rana kl.esculenta* - samērā parasta suga. Dzīvo dažādos ūdensbaseinos - vecupēs, aizaugušos dīķos, upju līčos, kanālos, grāvjos. Lielos ezeros un upēs parasti nav sastopama. Izvairās no bieziem mežiem. Ziemā ūdenī, dažreiz arī uz sauszemes.

Saglabājot biotopus līdzšinējā stāvoklī nav nepieciešami speciāli apsaimniekošanas pasākumi sugu saglabāšanai, bet būtu nepieciešams monitorings sugu izplatības un to ietekmējošo faktoru precizēšanai.

1.4.2.4. Bezmugurkaulnieki

Teritorijas izpētes pakāpe

Teritorija ir inventarizēta EMERALD/Natura 2000 projekta ietvaros, kā arī veikti citi individuāli ekspertu pētījumi. Dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros teritorija tika apsekota 2004. gada jūlijā un augustā.

Teritorijā tipiskākās un izplatītākās sugas:

Teritorijā galvenokārt izplatītas sauso priežu mežu, slapjo lapu koku (melnalkšņu dumbrāju) mežu sugas, upes ielejas t.sk. gravu tipa mežu sugas (suszemes biotopos), kā arī gan ritrālo, gan potamālo biotopu (saldūdens biotopos) tipiskie bezmugurkaulnieku sugu kompleksi.

Aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas

Tabulā 1.8. apkopota informācija par teritorijā sastopamām Latvijā un Eiropā aizsargājamām un ierobežoti izmantojamām bezmugurkaulnieku sugām, kā arī tām sugām, kuras minētas Latvijas Sarkanajā grāmatā, un mežaudžu atslēgas biotopu (MAB) biotopu speciālistu sugām un indikatorsugām.

Tabula 1.8. Nacionālajā un Eiropas līmenī aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas

Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	LSG	ES BD	MK Nr. 396	MK Nr.45	MAB
GLIEMJI MOLLUSCA						
<i>Acicula polita</i>	gludais adatgliemezis	4		1		
<i>Ancylus fluviatilis</i>	upes micīte	2		1		
<i>Clausiliidae</i> dzimtas sugas, izņemot <i>Cochlodina laminata</i>	vārpstiņgliemeži					IS
<i>Clausilia dubia</i>	margainais vārpstiņgliemezis					IS
<i>Helix pomatia</i>	parka vīngliemezis		V	2		
<i>Limax cinereoniger</i>	tumšais kailgliemezis			1		IS
<i>Lithoglyphus naticoides</i>	upes dižhidrobija	2		1		
<i>Musculium lacustre</i>	cekulainā pundurgliemene	3				
<i>Segmentina nitida</i>	mirdzošā ūdensspolīte	3		1		
<i>Theodoxus fluviatilis</i>	upes akmeņgliemezis	4		1		
<i>Unio crassus</i>	biezā perlamutrene	2	II, IV*	1		
VĒŽVEIDĪGIE CRUSTACEA						
<i>Astacus astacus</i>	platspīļu vēzis, upes vēzis	3	V*	2		
KUKAINI INSECTA						
Spāres Odonata						
<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	spilgtā purvuspāre, purvu ceļotājspāre		II, IV	1		
<i>Ophiogomphus cecilia</i>	zaļā upjuspāre	3	II, IV	1		
Cietspārņi Coleoptera						

<i>Aromia moschata moschata</i>	zaļais vītlograuzis	4				
<i>Brychius elevatus</i>	divkupru peldvabole			1	1	
<i>Carabus coriaceus</i>	lielā skrejvabole	3				
<i>Emus hirtus</i>	pūkainais īsspārnis	3				
<i>Liocola marmorata</i>	marmora rožvabole	2		1		
<i>Meloe proscarabaeus</i>	tumšā eļļavabole	2				
<i>Mycetophagus quadripustulatus</i>	četrplankumu sēņgrauzis					IS
<i>Necydalis major</i>	vītolu slaidkoksngrauzis	2		1		IS
<i>Oryctes nasicornis</i>	komposta degunradžvabole	4				
<i>Osmoderma eremita</i>	lapkoku praulgrauzis	1	II*, IV	1	1	BSS
<i>Peltis grossa</i>	lielais asmalis					IS
<i>Platycerus caraboides caraboides</i>	zilais praulenis					IS
<i>Prionychus ater</i>	melnā praulvabole					BSS
<i>Saperda perforata</i>	plankumainais apšgrauzis					BSS
<i>Strangalia attenuata</i>	gaišais celmgrauzis					BSS
Tauriņi Lepidoptera						
<i>Callimorpha dominula</i>	nātru lācītis	4				
<i>Eudia pavonia</i>	pelēkais pāvacis	4				
Plēvspārņi Hymenoptera						
<i>Habronyx heros</i>	dižais habroniks	3				
Divspārņi Diptera						
<i>Pedicia rivosa</i>	milzu traušklājods	2				

Apzīmējumi:

LSG – Latvijas Sarkanā grāmata; LSG tiek lietotas sekojošas apdraudēto sugu kategorijas, kas atbilst vecajām IUCN kategorijām: **0.** kategorija – izzudušās sugas; **1.** kategorija – izzūdošās sugas; **2.** kategorija – sarūkošās sugas; **3.** kategorija – retās sugas; **4.** kategorija – maz pazīstamās sugas.

BD – Eiropas Padomes Direktīva 92/43/EEC; **II** pielikums – Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana. * – prioritāra suga; **IV** pielikums – Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešams stingrs aizsardzības režīms; **V** pielikums – Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru iegūšana un ekspluatācija dabā var būt pieļaujama.

MK Nr. 396 (2000.g.) – Ministru Kabineta noteikumi par „Īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”; **1.** pielikums – Īpaši aizsargājamo sugu saraksts; **2.** pielikums – Ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu saraksts.

MK Nr. 45 (2001.g.) – Ministru Kabineta noteikumi par “Mikroliedzumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi”; **1.** pielikums – Īpaši aizsargājamo dzīvnieku, ziedaugu, paparžaugu, sūnu, ķērpju un sēņu sugas, kurām izveidojami mikroliedzumi.

MAB – Mežaudžu atslēgas biotopu (MAB) (= dabisku meža biotopu) sugas (Lārmanis u.c. 2000); **BSS** – Biotopu speciālistu suga, kuras pastāvēšana ir atkarīga no noteikta biotopa. **IS** – Indikatorsuga, kam ir samērā augstas prasības pret dzīves vidi, bet ne tik augstas kā biotopu speciālistu sugām.

Starp nozīmīgākajām aizsargājamām bezmugurkaulnieku sugām minamas sekojošas:

Upes micīte *Ancylus fluviatilis* – suga apdzīvo straujus, krāčainus upju un strautu posmus. Populācijas blīvums Latvijā, iespējams, samazinās. Salacā suga veido samērā lielas un stabilas populācijas krāčainajos posmos un straujtecēs.

Vārpstiņgliemeži (dzimta *Clausiliidae*) – sugas cieši saistītas ar slapjiem, ēnainiem Salacas pieteku ieleju mežiem. Lai veicinātu vārpstiņgliemežu sugu daudzveidību, nepieciešams saglabāt neskartus mežus Salacas pieteku ielējās un ap to ietekām.

Upes dižhidrobija *Lithoglyphus naticoides* – suga sastopama tekošu ūdeņu (vidējo un lielo upju) ritrālos posmos. Dati par populācijas lielumu un stāvokli Salacā nav apkopoti.

Upes akmeņgliemezis *Theodoxus fluviatilis* – suga apdzīvo straujus, akmeņainus upju posmus. Salacā suga veido vidēji lielas un stabilas populācijas.

Biezā perlamutrene *Unio crassus* – suga apdzīvo upes ar smilšaini oļainu gultni un mazu dūņu piejaukumu. Populācijas blīvums Latvijā, iespējams, samazinās. Salacā suga veido lielu populāciju, kas ir nozīmīga visā Ziemeļbaltijas reģionā. Tomēr kvalitatīvi un kvantitatīvi pētījumi par populāciju lielumu un stabilitāti Salacas baseinā nav veikti.

Slaidais pumpurgliemezis *Vertigo angustior* – konstatēts vienā no zemajiem purviem Salacas ielejā, tomēr precīza atradnes vieta un populācijas lielums nav zināms.

Platspīļu vēzis *Astacus astacus* – suga apdzīvo ezerus un upes ar tīru ūdeni, smilšainas un akmeņainas vietas ar nokarenu un siekstainu krastu. Salacā suga atrasta praktiski visos piemērotajos biotopos, kur tā tika meklēta, tādēļ sugas populācija Salacā uzskatāma kā ievērojama nacionālajā mērogā.

Spilgtā purvuspāre *Leucorrhinia pectoralis* – suga apdzīvo nelielus, aizaugošus mezotrofus, eitrofus vai vāji distrofus ezerus ar ūdens augāju. Imago barojas kāpuru biotopā vai apkārtnē. Salacas ielejā suga neveido lielas populācijas un, visticamāk, attīstās apkārtnes stāvošajos ūdeņos, bet ielejā barojas tikai imago.

Zaļā upjuspāre *Ophiogomphus cecilia* – sugas kāpuri apdzīvo upes ar smilšainu grunti un nelielu dūņu piejaukumu. Imago barojas kāpuru biotopā vai apkārtnē. Salacā suga atrasta atsevišķās vietās, taču piemēroti biotopi ir izplatīti daudz biežāk, galvenokārt pieteku krastos. Salaca ir viena no tālākajām sugas atradnēm Latvijas ziemeļu daļā. Pašlaik citas atradnes Ziemeļlatvijā nav zināmas. Sugu apdraud kāpuru biotopa traucējumi, ko izraisa ūdens tūristi un zvejnieki. Ūdens līmeņa pacelšana un ūdens ķīmiskā sastāva izmaiņas (iespējamās dambju / HES-u uzbūves sekas) sugas populācijai būs nāvējošas.

Vītolu slaidkoksngrauzis *Necydalis major* – suga apdzīvo jauktus un lapu koku mežus. Vītolu slaidkoksngrauzņa populācija Salacas ielejā ir lielākā patreiz zināmā populācija Ziemeļlatvijā.

Lapkoku praulgrauzis *Osmoderma eremita* – reliktā suga, kas cieši saistīta ar veciem, dobumainiem platlapjiem. Konstatēta tikai viena sugas atradne visā dabas parka teritorijā – Mazsalacas vidusskolas parkā. Šī ir viena no izolētākajām sugas populācijām Latvijā, jo arī tuvākajā apkārtnē nav zināmas citas atradnes, piedevām tā ir arī viena no tālākajām sugas atradnēm Latvijas ziemeļu daļā. Datu par populācijas lielumu un stabilitāti nav.

Sugas, kuru aizsardzības nodrošināšanai nepieciešams veikt papildus pētījumus

Salacas ielejā un tās pietekās nepieciešams veikt izpēti par platspīļu vēža *Astacus astacus* populācijas stāvokli un attīstību, kā arī invazīvās sugas – signālvēža *Pacifastacus leniusculus* izplatību, kas savairojusies Salacā, tādejādi izspiežot vietējo sugu – platspīļu vēzi.

Steidzami nepieciešamas precizēt slaidā pumpurgliemeža *Vertigo angustior* un lapkoku praulgrauža *Osmoderma eremita* atradnes Salacas ielejā. Papildus pētījumi par populāciju stāvokli un attīstību jāveic arī tādām sugām kā upes dižhidrobija *Lithoglyphus naticoides* un biezā perlamutrene *Unio crassus*.

1.4.2.5. Zivis

Teritorijas izpētes pakāpe

Speciāli pētījumi par dažādu zivju sugu izplatību Latvijas upēs veikti maz. Dati par Salacā 1950. gados sastopamajām zivju sugām apkopoti A.Priedīša darbos. No 1964.g. Salacā tiek veikta uz jūru migrējošo laša un taimiņa smoltu uzskaitē. 1980. gados kompleksus Salacas hidrobiocenožu (tai skaitā arī zivju sabiedrību) pētījumus veica ZA Bioloģijas institūts. No 1992.g. regulārus ihtiofaunas novērojumus Salacā un tās pietekās veic LZRA. Sākotnēji tie galvenokārt bija saistīti ar saimnieciski nozīmīgu ceļotājzivju sugu ekoloģiju un to populāciju dinamikas pētījumiem. No 1996.g., veicot ceļotājzivju mazuļu uzskaiti, tiek veikta arī citu zivju sugu mazuļu uzskaitē. Ceļotājzivju monitorings pārveidots un paplašināts par ihtiocenožu bioloģiskās daudzveidības monitoringu. Līdzšinējo pētījumu rezultāti apkopoti atsevišķu projektu (Staičeles HES IVN; EMERALD/Natura 2000 projekta un ceļotājzivju monitoringa) atskaitēs. Laša un taimiņa mazuļu un smoltu uzskaites rezultāti katru gadu tiek iekļauti Starptautiskās jūras pētnieciskās padomes (ICES) Baltijas laša un taimiņa darba grupas (WGBAST) ziņojumā.

Tipiskākās un izplatītākās zivju sugas Salacas baseinā:

Kopumā dažādos pētījumos Salacā konstatētas 42 zivju sugas, kas pieder 14 dzimtām. Lielākā daļa no tām ir saldūdens zivis – 30 sugas, kuras atsevišķos dzīves periodos satopamas arī Rīgas jūras līča piekrastes ūdeņos. Salacā sastopamas arī 7 ceļotājzivju sugas. Salacas ihtiofaunas daudzveidību nosaka vides faktoru dažādība, tai skaitā Burtņieku ezera un Rīgas jūras līča ietekme. Salacas augštecē (posmā Staičele-Mazsalaca) sastopamas ap 24 zivju sugas.

Salacas augštecē dominē lēnteču biotopi, tāpēc šeit sastopamas galvenokārt limnofilas zivju sugas, kas raksturīgas ezeru un lēni tekošu upju ihtiofaunai – rauda *Rutilus rutilus*, asaris *Perca fluviatilis*, līdaka *Esox lucii* u.c. Atsevišķi nelieli straujteču posmi atrodas pie Mazsalacas (~0.5 ha) un no Iģes grīvas līdz Vīķiem (~2.5 ha), kā arī Salacas pietekās (ar kopējo platību līdz 10 ha). Lielākās straujteču biotopu platības pietekās ir Iģē un Piģeles lejtecēs. Šeit sastopamas tādas sugas kā mailīte *Phoxinus phoxinus*, bārdainais

akmeņgrauzis *Noemacheilus barbatulus*, platgalve *Cottus gobio*, vimba *Vimba vimba*, rauda *Rutilus rutilus*, sapals *Leuciscus cephalus*, grundulis *Gobio gobio*, vīķe *Alburnus alburnus*, pavīķe *Alburnoides bipunctatus*, kā arī retāk – taimiņš *Salmo trutta*.

Salacas augšteces pietekās sastopamas tādas sugas kā upes nēģis *Lampetra fluviatilis*, straute nēģis *Lampetra planieri*, taimiņš *Salmo trutta* un straute forele *Salmo trutta fario*, kā arī retāk spidiļķis *Rhodeus sericeus*, akmeņgrauzis *Cobitis taenia* un platgalve *Cotus gobio*.

Ceļotājzivju sugu (t.sk. lašu *Salmo salar*, taimiņu *Salmo trutta*, sīgas *Coregonus lavaretus*, zandartu *Stizostedion lucioperca*, vimbu *Vimba vimba*, zušu *Anguilla anguilla* u.c.) izplatību Salacas augštecē ievērojami ierobežo bijušās Staiceles papīrfabrikas dambja paliekas. No minētajām sugām tikai vimba *Vimba vimba* var veiksmīgi šo šķērslī pārvarēt un sekmīgi nārstot Salacas augštecē. Tomēr zināmi arī atsevišķu laša un taimiņa noķeršanas gadījumi Burtņieka ezerā.

Aizsargājamās zivju sugas

Tabulā 1.9. apkopota informācija par teritorijā sastopamām Latvijā un Eiropā aizsargājamām un ierobežoti izmantojamām zivju sugām.

Tabula.1.9. Nacionālajā un Eiropas līmenī aizsargājamās zivju sugas

Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	ES BD	MK Nr. 396	MK Nr.45
1. <i>Lampetra fluviatilis</i>	upes nēģis	II, V	2	3
2. <i>Lampetra planeri</i>	straute nēģis	II		
3. <i>Alosa fallax</i>	palede	II,V	2	
4. <i>Salmo salar</i>	lasis	II,V	2	3
5. <i>Salmo trutta</i>	taimiņš		2	3
6. <i>Coregonus lavaretus</i>	sīga	V	2	
7. <i>Pelecus cultratus</i>	kaze		2	
8. <i>Rhodeus sericeus</i>	spidiļķis	II		
9. <i>Cobitis taenia</i>	akmeņgrauzis	II		
10. <i>Misgurnus fossilis</i>	pīkste	II		
11. <i>Cotus gobio</i>	platgalve	II		

Apzīmējumi:

BD – Eiropas Padomes Direktīva 92/43/EEC; **II** pielikums – Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana. * – prioritāra suga; **V** pielikums – Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru iegūšana un ekspluatācija dabā var būt pieļaujama.

MK Nr. 396 (2000.g.) – Ministru Kabineta noteikumi par “Īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”; **2.** pielikums – Ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu saraksts.

MK Nr. 45, 2001 – Ministru Kabineta noteikumi par “Mikroliedzumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi”; **3.** pielikums – Īpaši aizsargājamo zivju sugas, kurām izveidojami mikroliedzumi.

Kā nozīmīgākās aizsargājamās zivju sugas Salacā vērtējamas šādas:

Lasis *Salmo salar*. Latvijā ir ap 10 lašupes, no kurām svarīgākās ir Salaca, Gauja un Venta. Latvijā šīs zivju sugas izplatība būtiski samazinājās HES aizsprostu celtniecības rezultātā, jo īpaši pēc 1974.gada, kad Daugava tika aizsprostota tās lejtecē. Lasis ir saimnieciski nozīmīga zivju suga. Baltijas jūrā ik gadus tiek nozvejotas 3-5 tūkst. t, bet Latvijā no 150-600 t lašu.

Starptautiskās Baltijas jūras zvejniecības komisijas (IBSFC) pieņemtā “Lašu darbības plāna” uzdevums ir atjaunot un saglabāt laša dabiskā nārsta populācijas upēs, vienlaicīgi nodrošinot tā zvejas resursu ilgspējīgu attīstību. Ir apstiprināts upju saraksts, kurās jāveic laša dabisko populāciju monitorings, lai spriestu par upju un populāciju stāvokli kopumā attiecīgajā valstī un Baltijas jūras baseina daļā. No Latvijas lašupēm šajā sarakstā ir iekļauta Salaca. Tā kā Salaca ir nozīmīgākā dabīgo lašu nārsta upe Latvijā, tai piešķirts laša indekssupes statuss (*salmon index river*). Laša mazuļu ielaišana Salacā tika pārtraukta 1996.g., kad slēdza Mērnīku zivjaudzētavu.

Salacas dabīgo lašu populācija pēdējos gados ir stabilizējusies. Ik gadu uz jūru Salacā migrē 25 000-30 000 laša smoltu, kas atbilst upes potenciālajai lašu produkcijai. Laša mazuļu daudzums Salacā piemērotos biotopos ir vidēji 50-70 eks./100 m², kas Baltijas jūras baseina upēs ir visai augsts rādītājs. Atjaunojot lašu

migrāciju uz Salacas augšteci un tādejādi izmantojot visas Salacas lašu nārsta kapacitāti, iespējams ievērojami palielināt lašu populāciju.

Taimiņš *Salmo trutta* ir sastopams lielākajā daļā Latvijas upēs, kas ietek Baltijas jūrā vai Rīgas jūras līcī. Atšķirībā no laša, tas dzīvo arī mazajās upēs un strautos. To izplatību mūsdienās būtiski ierobežo dzirnavu un mazo HES aizsprostu celtniecība upēs. Salacas baseina upju produktivitāte sasniedz 20 tūkst. taimiņa smoltu gadā. To mazuļu produkcija piemērotos biotopos parasti ir ap 10-40 eks./100m².

Upes nēģis *Lampetra fluviatilis* Latvijas teritorijā sastopams visās lielākajās Rīgas jūras līcī un Baltijas jūrā ietekošajās upēs. Salacā (pēc statistikas datiem) nozvejo 10-15t nēģu gadā. Reālā šīs sugas nozveja Salacā ir 1,5-2 reizes lielāka. Augstie nozvejas dati liecina par upes nēģa populācijas visumā labo stāvokli upē. Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts ir viena no nozīmīgākajām aizsargājamām dabas teritorijām, kas nodrošina šīs sugas saglabāšanu un dabisko atražošanu Latvijas upēs.

Citas saimnieciski nozīmīgas zivju sugas Salacā:

Vimba *Vimba vimba* – tāpat kā lasis un taimiņš, tā ir anadroma zivju suga, kas nārsto saldūdeņos, bet lielāko dzīves daļu pavada jūrā. Vimba ir svarīgs piekrastes rūpnieciskās zvejas un maksšķerēšanas objekts.

Raudas *Rutilus rutilus* un **ālantī** *Leuciscus idus*, kas aprīļa sākumā migrē no Rīgas jūras līča uz nārstu Salacā. To migrācijas ceļi parasti sasniedz Staiceli, taču ālanta mazuļi konstatēti arī augšpus Staiceles.

No Burtnieka ezera uz Rīgas jūras līci katru gadu maijā un jūnijā dodas viengadīgi **zandarta** *Stizostedion lucioperca* mazuļi. Tas acīmredzot izskaidrojams ar to, ka pēdējos gados šajā ezerā tiek ielaisti zandarta mazuļi, kuri tiek audzēti no Rīgas jūras līcī ievāktā vaislas materiāla. Salacā migrē arī tāda vērtīga zivju suga kā **zutis** *Anguilla anguilla*. To migrācija Salacā nav pētīta.

1.4.2.6. Citi ūdens organismi

Teritorijas izpētes pakāpe

Hidrobioloģiskos un hidroķīmiskos pētījumus Salacā kopš 1980. gada regulāri veicis LU Bioloģijas Institūts. Kopš 1995. gada Valsts monitoringa ietvaros Salacā notiek regulārs hidroķīmiskais un hidrobioloģiskais monitoringa.

Salacas pieteku bioloģiskās kvalitātes pētījumi veikti 1997. gadā vides projekta “Latvijas mazo upju sinoptiskais monitoringa” ietvaros. Izpētītas 17 pietekas un 28 posmi, tostarp arī apskatāmajā posmā Salacā ietekošā Iģē, Ramatā, Piģelē. Kopumā Salaca un tās pietekas minētajā posmā uzskatāmas par samērā labi izpētītām.

Tipiskākās un izplatītākās sugas:

Zemākie augi

Lielā mērā Salacas fitoplanktona sugu sastāvu un fitoplanktona aļģu sabiedrību īpatnības nosaka Burtnieku ezers, kurš raksturīgs ar potenciāli toksisko zilaļģu *Microcystis* un *Anabaena* ziedēšanu (Druvietis, 1998) Taču upes tecējuma gaitā straumes turbulences, kā arī citu abiotisko faktoru darbības rezultātā novērota limnofilā fitoplanktona sugu kompleksa nomaīņa ar potamofilo un reofilo. Tā jūlijā Burtnieku ezerā dominē limnofilās kramaļģes *Aulacoseira italica*, *Melosira varians* un seklām, eitrofām ūdenstilpēm raksturīgās potenciāli toksiskās zilaļģes *Microcystis aeruginosa*, *Anabaena* spp. Upes tecējuma gaitā tika konstatēta zilaļģu daudzuma samazināšanas (to trauslās šūnas iet bojā ritrālā), savukārt kramaļģu silīcija šūnapvalki ir daudz izturīgāki, tās izdzīvo un vairojas. Jāatzīmē, ka augstākās kramaļģu biomasas konstatētas leļpus Mazsalacas pret Skaņā kalna smilšakmeņu atsegumiem.

Apskatāmā posma sākumā (no Mazsalacas līdz Skaņajam kalnam) gultnē dominē smilšainas grūntis, kur galvenokārt raksturīgas tādas aļģu sugas kā *Oscillatoria*, *Stigeoclonium*, *Spirogyra* un *Ulothrix*. Tālāk ar vien biežāk parādās atsevišķi akmeņi vai to sakopojumiem, kā arī nelieli grants laukumi, kur būtiska loma ir akmeņus klājošo apaugumu un gultni apdzīvojošajām sugām. No tām virkne sārtaļģu, kas Latvijā uzskatāmas par retām, šajā posmā ir samērā plaši izplatītas, piemēram, *Hildenbrandi* sp. un *Batrachospermum* sp. Kopumā Salacas fitoplanktonā, perifitonā un fitobentosā ir atrastas 296 aļģu sugas un pasugas (Rudzroga, Druvietis, 1989).

Sūnaugi un augstākie augi

Šajā dabas parka posmā konstatētas 57 augstāko ūdensaugu sugas, kā arī 3 sūnaugu sugas. Salacai apskatītajā posmā ir raksturīga upju posmu ar izteiktu straumes spiedienu un lēni tekošu posmu mija. Straujteces aizņem nelielas teritorijas un tajās iegremdēto ūdensaugu asociācijas veido ezermeldra *Schoenoplectus lacustris*, čemurainā puķumeldra *Butomus umbellatus* un ežgalvīšu *Sparganium* sp. zemūdens formu audzes. Posmos ar palielinātu straumes spiedienu dominē ķemmveida un spožās glīvenes *Potamogeton pectinatus* un *P. lucens*, retāk visgarās glīvenes *Potamogeton praelongus*, bultenes *Sagittaria sagittifolia*. Lejpus Skaņā kalna ūdensaugu izplatību nosaka krastu raksturs un te bieži sastopamas izretinātas iegremdēto ūdensaugu asociācijas ar bulteni *Sagittaria sagittifolia* un dzelteno lēpi *Nuphar lutea*. Piekrastes virsūdens augu joslu veido ezermeldri *Schoenoplectus lacustris*, retāk čemurainais puķumeldrs *Butomus umbellatus*, kalmes *Acorus calamus*, ežgalvītes *Sparganium* sp., pūslīšu grīslis *Carex vesicaria* un *C. rostrata* kosa *Equisetum fluviatile*, parastā cirvene *Alisma plantago-aquatic*, platlapu cemeris *Sium latifolium*. To vienlaidus aizņemtās platības samērā nelielas. Dziļākās straujtecēs te bieži sastopamas arī dažādas glīveņu sugas: ķemmveida glīvene *Potamogeton pectinatus*, visgarā glīvene *Potamogeton praelongus*. Atsevišķās vietās ciešā saistībā ar straujtecēm, nelielās platībās sastopamas upes mētras *Mentha aquatica*.

No peldaugiem posmā samērā bieži sastopam nelieli abinieku paķērsas *Rorippa amphibia*, kā arī mazā ūdensziēda *Lemna minor* sakopojumi.

Zooplanktons

Salacas augštecē zooplanktons pēc sugu sastāva uzrāda Burtnieku ezeram tipisku faunu, tajā skaitā eitrofam ezeram raksturīgus un daudzveidīgus vēžveidīgos – tos pārstāv 8 *Cladocera* sugas un *Eudiaptomus graciloides*. Planktona organismu skaits kopā pārsniedz 100 tūkst. eks/m³.

Zoobentoss

Pēc LU Hidrobioloģijas laboratorijas datiem, lejpus Mazsalacas antropogēnās ietekmes rezultātā ir vērojama bentofaunas daudzuma un sugu daudzveidības samazināšanās. Bentosa dzīvnieku skaits un svars, salīdzinot ar iztekas rajonu, nabadzīgāks (1420 – 3320 eks./m², ar biomasu 3.86 – 12.4 g/m²). Arī sugu skaits neliels (57 taksoni). Bentosa pamatmasu veido trīsuļodu kāpuri (20.4 – 53.8 %) un mazzaru tārpi (38.5 – 62.4 % no kopējā organismu skaita).

Pie Skaņā kalna (laika posmā no 1995. līdz 2000. gadam), salīdzinot ar iepriekšminēto posmu, kā Salacas kreisajā litorālā smilšmāla gruntī, tā labā litorāla dūņainā smilts gruntī, organismu skaits un svars ir nedaudz palielinājies (1360 – 4920 eks./m² un 1480 – 7000 eks./m², ar biomasu 4.08 – 34.28 g/m² un 2.46 – 59.32 g/m²). Te konstatēta diezgan liela sugu daudzveidība (vairāk kā 120 sugas/taksoni), tai skaitā 2001.g. un 2002.g. konstatēta gliemene – Biezā perlamutrene (*Unio crassus*), kas iekļauta Ministru kabineta 2000. gada 14. novembra noteikumu Nr. 396 “Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu” 1. Pielikumā, Latvijas Sarkanajā grāmatā un ES direktīvas 92/43/EEC II pielikumā. *Unio crassus* konstatēts arī pārējos Salacas straujteču posmos (2002. gads).

Ilggadīgie pētījuma rezultāti rāda, ka bentosa organismu skaits svārstās diezgan lielā amplitūdā – no 6820 līdz 24 080 eks./m² un ir uzskatāms kā daudzveidīgs un bagāts. Kopējo skaitu veido, galvenokārt, amfībiotisko kukaiņu kāpuri – trīsuļodi *Chironomidae* (5,5 – 31,7 %), makstenes *Trichoptera* (10,8 – 27,9 %) un viendienītes *Ephemeroptera* (9,6 – 24,5 % no kopējā organismu skaita) (Parele, 2002).

1.4.3. Sauszemes biotopi

Teritorijas izpētes pakāpe

Sīka un detalizēta Salacas ielejas biotopu izpēte nav veikta. Visa Ziemeļvidzemes ģeobotāniskā rajona floras un veģetācijas pētījumi tika veikti 20. gs. 70-to gadu vidū un apkopoti publikācijā “Флора и растительность Латвийской ССР. Северо-Видземский геоботанический район” (Табака Л., 1979). Samērā plaša informācija ir pieejama par upes ielejas ģeoloģisko struktūru (Eberhards, 1972, 1992).

No 2001. līdz 2003. gadam Latvijas Dabas fonda eksperti EMERALD/*Natura 2000* projekta ietvaros ir apsekojuši Salacas ieleju, taču arī šis pētījums sniedz tikai fragmentāras ziņas ar teritorijas biotopiem, jo tā uzdevums bija konstatēt Eiropas nozīmes biotopu klātbūtni, bet ne veikt to sīkāku izpēti. Pēdējā pļavu

kartēšana un pļavu biotopu aprakstīšana notika 2000–2002. gada Latvijas Dabas fonda veiktā projekta “Dabisko pļavu inventarizācija Latvijā” ietvaros. Valsts mežu teritorijā ir veikta dabisko meža biotopu inventarizācija, konstatēti dabiskie meža biotopi vecos priežu mežu nogabalos un upes krastu nogāzēs.

Tā kā pļavu un mežu biotopu inventarizācijas nebija veiktas konsekventi visā posmā, 2004. gada vasarā dabas aizsardzības plāna izstrādes vajadzībām šis posms tika apsekots no jauna. Apsekojumā tika veikta bioloģiski vērtīgo pļavu un meža biotopu, kā arī smilšakmens atsegumu kartēšana, reģistrētas sugas vai vismaz noteikts pļavas tips, īpašu uzmanību pievēršot apsaimniekošanas vajadzībām. Pļavas apsekotas pēc īpaši izstrādātas metodes bioloģiski vērtīgo zālāju novērtēšanai.

Teritorijā tipiskākie un izplatītākie biotopi un galvenās augu sabiedrības

Lielākās platības teritorijā aizņem meža biotopi (galvenokārt, sausieņu meži), kas lielākos vienlaidus masīvus veido Skaņkalnes un Mazsalacas pašvaldību teritorijās. Savukārt pļavas uz ielejas nogāzēm, kā arī tās pamatkrasta vairāk izplatītas Ramatas un Staiceles pašvaldībās. Lielākās pļavu un ganību platības ir izveidojušās ap Viķiem. Salacā un tās pietiekās vērojama samērā liela saldūdens biotopu daudzveidība. Īpaši izteiksmīgi šajā teritorijā ir smilšakmens atsegumi un alas. Visu teritorija sastopamo biotopu saraksts pievienots **8. pielikumā**.

Pļavas

Pļavas Mazsalacas – Staiceles posmā ir samērā izplatītas, taču lielākā daļa no tām ir kultivētās pļavas, kuras vietām tiek pļautas, bet daudzviet apsaimniekošana sen jau ir pārtraukta un tās pamazām aizaug. Regulāri pļaujot agrāk ielabotos zālājus, tajos pamazām atjaunojas dabisks augājs, kāds raksturīgs apkārtējām pļavām un nākotnē tās var kļūt par pilnvērtīgiem bioloģiski vērtīgiem zālājiem.

Vērtīgākās pļavas šajā posmā izvietojušās Salacas upes tuvumā – tās terasēs un terašu nogāzēs. 2004. gada apsekojumā konstatētas 35 pļavas, kuras var pieskaitīt pie bioloģiski vērtīgajiem zālājiem (tajās konstatēts pietiekošs skaits neielabotu pļavu indikatorsugu, laba veģētācijas struktūra u.c. rādītāji) un 15 potenciāli bioloģiski vērtīgās pļavas, kuras par tādām izveidosies, atsākot vai turpinot to apsaimniekošanu. Vislielākās platības šajā teritorijā aizņem atmatu pļavas – apm. 68 % no bioloģiski vērtīgajiem un potenciāli vērtīgajiem zālājiem. Bieži sastopamas ir arī īstās pļavas (apm. 15 %), pļavas un ganības auglīgās un mēreni auglīgās augsnēs (16%). Ļoti nelielās platībās sastopamas vilkakūlas pļavas (0,05 %) un augsto grīšļu pļavas (0,33 %).

Tālāk pļavas aprakstītas pēc to galvenajiem biotopu tipiem un apakštipiem, atbilstoši Latvijas biotopu klasifikatoram.

Mēreni mitras pļavas (E.2.) – Latvijā bieži sastopamas. Šīs pļavas Mazsalacas–Staiceles posmā ir visbiežāk izplatītās. Sastopami šādi apakštipi:

- **E.2.1. Vilkakūlas *Nardus* pļavas.** Latvijā šī tipa pļavas sastopamas samērā reti, biežāk Piejūras zemienē. Parasti šādās pļavās ir ilgstoši pļauts vai ganīts. Tās ir lauksaimnieciski mazvērtīgas pļavas un mūsdienās to apsaimniekošana lielākoties ir pārtraukta. Konkrētajā upes posmā konstatēta tikai vienā vietā un ļoti nelielā (daži desmiti kvadrātmetri) platībā. Saimnieciskas vērtības pļavai nav, taču tā ir vērtīga teritorijas bioloģiskajai daudzveidībai, turklāt iekļauta Latvijā īpaši aizsargājamo biotopu sarakstā – Stāvās vilkakūlas *Nardus stricta* pļavas, kā arī ir ES Biotopu Direktīvas biotops 6230* (prioritārs): Sugām bagātas vilkakūlas pļavas smilšainās augsnēs. Šeit tika konstatētas arī 2 aizsargājamas augu sugas: plankumainā dzegužpirkstīte (*Dactylorhiza maculata*) un vienīgā atradne bezdelīgactiņai (*Primula farinosa*).
- **E.2.2. Atmatu pļavas** Latvijā ļoti bieži sastopamas. Tās vērojamas pļavu ganībās un vecās atmatās, kādas Salacas virspalu terasēs sastopamas samērā bieži. Lielākoties te jau izsenis bijušas siena pļavas, ganības vai, iespējams, arī kādreiz nelieli tūrumi, bet kas regulāras pļaušanas dēļ gadu gaitā atjaunojušās par dabiskām pļavām. Konkrētajā posmā sastopami šādi atmatu pļavu apakštipi:
  - E.2.2.1. Parastās smaržzāles *Anthoxanthum odoratum* – parastās smilgas *Agrostis tenuis* pļavas;
  - E.2.2.2. Parastās smaržzāles *Anthoxanthum odoratum* – parastā vizuļa *Briza media* pļavas;
  - E.2.2.3. Parastās ciņusmilgas *Deschampsia cespitosa* – parastās smilgas *Agrostis tenuis* pļavas.Atmatu pļavas, kuras var pieskaitīt pie bioloģiski vērtīgiem zālājiem, konstatētas 12 vietās, no kurām 2 pļavas ir atzīstamas par ES Biotopu Direktīvas biotopu 6270* (prioritārs): Sugām bagātas

atmatu pļavas. Vēl 12 vietās reģistrētas potenciāli bioloģiski vērtīgas atmatu pļavas, kurās veidojas laba augāja struktūra un ieviešas dažas indikatorsugas.

- **E.2.3. Īstās pļavas.** Latvijā samērā bieži izplatītas pļavas, taču lielākās platībās nav saglabājušās, jo pārsvarā pārvērstas par kultivētiem zālājiem. Mazsalacas – Staiceles posmā īstās pļavas ir samērā bieži izplatītas. Sastopamas diezgan daudz pļavas, kuras, iespējams, tādas ir bijušas, bet vēlāk kultivētas. Nereti šīs pļavas kopš 90-to gadu sākuma tiek vismaz neregulāri pļautas un tajās ieviešas daudzas savvaļas augu sugas, starp kurām arī neielabotu pļavu indikatorsugas un augājs sāk līdzināties dabisko pļavu sastāvam vai potenciāli tāds varētu būt nākotnē. Tāpēc ir svarīgi pievērst uzmanību šo pļavu atjaunošanai. Teritorijā sastopami šādi īsto pļavu apakštipi:
  - E.2.3.2. Pūkainās pļavauzītes *Helictotrichon pubescens* pļavas;
  - E.2.3.4. Bezakotu zaķkauzas *Bromopsis inermis* pļavas.Īstās pļavas, kuras var pieskaitīt pie bioloģiski vērtīgajiem zālājiem, konstatētas 12 vietās, no kurām 10 atzīstamas par ES Biotopu direktīvas biotopu 6510: Mēreni mitras pļavas.

Mitras pļavas (E.3.) – Latvijā bieži sastopamas pļavas, galvenokārt dažādos reljefa pazeminājumos, ieplakās, mitrās upju nogāzēs un to pakājēs, arī upju palienēs. Pie mitrām pļavām pieder:

- **E.3.2. Pļavas un ganības auglīgās un mēreni auglīgās augsnēs.** Sastopami šādi apakštipi:
  - E.3.2.1. Purva gerānijas *Geranium palustre* pļavas;
  - E.3.2.5. Pļavas bitenes *Geum rivale* pļavas;
  - E.3.2.6. Parastās vīgriezies *Filipendula ulmaria* pļavas.

Mitrās pļavas, kuras var pieskaitīt pie bioloģiski vērtīgajiem zālājiem, konstatētas 9 vietās.

Slapjas pļavas (E.4.) – sastopamas galvenokārt starppauguru ieplakās, ezeru un upju palienēs, vietās, kur visu veģētācijas sezonu ir pārmitrs vai pavasaros regulāri applūst. Latvijā šādas pļavas ir bieži izplatītas. Konkrētajā posmā palieņu pļavas ir ļoti reti sastopamas, jo Salaca (vismaz savā augštecē un vidustecē) nepieder pie upēm ar izteiktiem pavasara paliem, turklāt arī reljefa īpatnības ir tādas, ka šajā posmā nav izveidojušās plašas upes palienes. Pie slapjām pļavām pieder:

- **E.4.3. Augsto grīšļu pļavas :**
  - E.4.3.2. Slaidā grīšļa *Carex acuta* pļavas;
  - E.4.3.12. Parastā miežubrāļa *Phalaroides arundinacea* pļavas.

Daudzās vietās gar upes krastu ir izveidojušās parasti šauras, tikai retumis platākas, parastā miežubrāļa *Phalaroides arundinacea* joslas, kuras tikai nosacīti varētu dēvēt par pļavām to klasiskajā izpratnē. Tās arī, protams, netiek pļautas siena ieguvei (ja pļauj, tad peldvietas ierīkošanai, laivu piestātnes attīrīšanai vai piekļūšanai atpūtas vietai).

Purvi

Ārpus Salacas ielejas dabas parka, tā tiešā tuvumā atrodas vairāki purvi, bet dabas parka teritorijā atrodas tikai viens – Pēces purvs. Daudzviet Salacas ielejas avoksnainās nogāzēs veidojas specifiski zāļu purviņi. Sastopami šādi purvu tipi:

- **G.1.4. Zāļu purvi ar avotiem:**
  - G.1.4.3. Avotu purvi bagāti ar dzelzi.

Šādi biotopi Latvijā ir reti sastopami specifiskās vietās, kur novērojama avotu izplūde – lielākoties nogāzēs un to pakājēs, gravās u.c. Avotu izplūdes vietas Salacas ielejā ir diezgan bieži sastopamas, taču biotopu, kuru var klasificēt kā avotu purvu, konkrētajā posmā izdevies konstatēt tikai dažās vietās. Galvenokārt tas veidojas avoksnainās krasta nogāzēs un nogāžu pakājēs, kur zemsedzē dominē lēdzerkste *Cirsium oleraceum*, birztaļu virza *Stellaria nemorum* un meža meldrs *Scirpus sylvaticus*. Tas atbilst Latvijas īpaši aizsargājamam biotopam 2.2. Ar kaļķi nabadzīgi (oligotrofi) avoksnāji, kā arī ES Biotopu Direktīvas 1. pielikumā minētajam aizsargājamam biotopam 7160: Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi.

- **G.3.1. Sūnu purvi (augstie purvi):**
  - G.3.1.1. Sūnu purvu ciņi ar sfagniem – ciņus galvenokārt veido magelāna, brūnais un iesarkanais sfagns *Sphagnum magellanicum*, *Sph. fuscum*, *Sph. Rubellum*;
  - G.3.1.2. Sūnu purvu ciņi ar sīkkrūmiem – galvenokārt sila virsis *Calluna vulgaris*, purva vaivariņš *Ledum palustre*, zilene *Vaccinium uliginosum*;
  - G.3.1.5. Sūnu purvu ciņi ar makstaino spilvi *Eriophorum vaginatum*.

Visi šie sūnu purva tipi sastopami Pēces purvā, kurš ir samērā apaudzis ar nelielām priedēm un kurā ir jūtama agrākajos gados veiktās nosusināšanas ietekme. Sūnu purvi Latvijā aizņem plašas teritorijas, taču Eiropā tas kļuvis par retu biotopu, tāpēc tas ir iekļauts ES Biotopu Direktīvas 1. pielikumā – 7110*: Neskarti augstie purvi.

Īežu atsegumi un alas

Salacas ielejā daudzviet ir redzami Burtnieku svītas sarkanā smilšakmens atsegumi, kuros nereti ir izveidojušās arī alas. Atbilstoši Latvijas biotopu klasifikatoram tie pieskaitāmi šādiem tiptiem:

- **H.1.1. Smilšakmens iežu atsegumi:**

Šajā dabas parka posmā, it īpaši Mazsalacas apkārtnē, sastopami galvenie atsegumi visā Salacas upes ielejā: Bezdelīgu klintis, Neļķu klintis, Skaņaiskalns, Silmaču iezis, Daugēnu klintis u.c. Smilšakmens atsegumi sastopami arī vairāku Salacas mazo pieteku krastos – pie Dambjupītes, Laņģupītes un Iģes. Labāk izpētīti ir tie atsegumi, kuriem ir iespējams piekļūt no apakšas, piemēram, Neļķu klintis un Daugēnu klintis. Šeit konstatētas arī tādas īpaši aizsargājamas sugas kā Roberta kailpārde *Gymnocarpium robertianum* un smiltāja neļķe *Dianthus arenarius* ssp. *Borussicus*. Pēdējā veido interesantu populāciju uz Neļķu klintīm, kaut gan tai piemērotais biotops – sausais priežu mežs – turpat apkārtnē nav sastopams. Smilšakmens atsegumi klasificējami arī kā ES Biotopu Direktīvas 1. pielikuma aizsargājamais biotops 8220.

- **H.2.1. Sufoziju alas:**

Teritorijā sastopamas vairākas alas smilšakmens atsegumos, piemēram, Dambjupītes alas, Dzelveškalna alas, Eņģeļu ala, Govs ala, alas Daugēnu klintīs un Neļķu klintīs. Mazāk pieejamās alas klasificējamās kā ES Biotopu Direktīvas 1. pielikuma aizsargājamas biotops 8310: Netraucētās alas.

Meži

Mazsalacas – Staiceles posmā vērojama ļoti liela meža biotopu daudzveidība, ko nosaka mainīgie reljefa un vides apstākļi teritorijā – upes krasti, nogāzes, līdzenas un no upes attālinātas teritorijas, pārmitras platības. Izplatītākie ir dažādi sausieņu meži. Nelielās platībās sastopami arī citi interesanti biotopi, piemēram, bērzu liekņus ar avotiem. Šeit sastopamie meža biotopi pieskaitāmi pie Eiropas platlapju mežu un Boreālo skujkoku mežu veģetācijas klasēm (Priedītis, 1999).

Sausieņu meži (F.1.) – priežu mētrāji, lāni un damakšņi, nelielās teritorijās sastopami arī bērzu damakšņi. Bioloģiskās daudzveidības ziņā šie meži nav interesanti un parasti aug vienvecuma audzes. Atsevišķas teritorijas atbilst dabisko meža biotopu kritērijiem un ir pieskaitāmi ES Biotopu direktīvas aizsargājamajam biotopam 9010*: Boreālie meži.

Svarīgi biotopa struktūras elementi ir vecas, liela izmēra priedes, sausokņi un kritālas, kas atrodas saulainā vietā. Vairumā gadījumu priežu mežos sausokņu un kritālu trūkums ir sanitāro ciršu rezultāts un apsaimniekotāju vēlēšanās teritoriju “sakopt”. Šādos mežos sugas parasti ir pielāgojušās regulāriem uguns traucējumiem, nemainīgi labiem apgaismojuma apstākļiem, jūtāmām temperatūras svārstībām starp dienu un nakti. Vecā, kādreiz degušā priežu mežā sastopamas resnas priedes ar biezu mizu, sasveķojusies atmirstoša koksne. Šādās ļoti īpašās struktūrās un substrātos spēj saglabāties vairākas šauriem vides apstākļiem pielāgotas sugas, kas daudzviet Eiropā jau ir izzudušas.

- **F.1.1. Priežu sausieņu meži:**

F.1.1.1. Priežu sili – oligotrofs mežs ar vāju barības vielu un ūdens apriti. Sastopams nelielās teritorijās Salacas labajā pamatkrastā no skatu laukuma pretī Skaņajam kalnam uz Mazsalacas pusi, mozaikveidā mijoties ar citiem priežu sausieņu mežu tiptiem. Dominē parastā priede. Pameža nav, zemsedzē sastopams sila virsis *Calluna vulgaris*, brūklene *Vaccinium vitis-idaea*, briežu un Alpu kladīnas *Cladina arbuscula*, *C. rangifirena*, Šrēbera rūsaine *Pleurozium schreberi*, citas oligotrofās sugas.

F.1.1.2. Priežu mētrāji – sastopami uz nabadzīgām, labi drenētām minerālaugsnēm. Koku stāvā dominē parastā priede *Pinus sylvestris*, zemsedzē dominē mellenes *Vaccinium myrtillus*, sūnu stāvā Šrēbera rūsaine *Pleurozium schreberi*, spīdīgā stāvaine *Hylocomium splendens* un citas sugas. Vietām pakāpeniski pāriet priežu lānā F.1.1.3., kurā koku stāvā nedaudz sastopama parastā egle *Picea abies* un āra bērzs *Betula pendula*, pamežā krūklis *Frangula alnus* un zemsedzē pļavas nārbulis *Malampyrum pratense*, niedru ciesa *Calamagrostis arundinacea*.

F.1.1.4. Priežu damakšņi ir sugām bagātāki un aizņem salīdzinoši lielākas platības. Koku stāvā bieži satopama parastā egle *Picea abies*, āra bērzs *Betula pendula*, pastāvīgi veidojas egles otrais stāvs. Pamežs vidēji biezs, aug parastais pīlādzis *Sorbus ocuparia*, parastais krūklis *Frangula alnus*, parastā lazda *Corylus avelana*. Zemsedze bagātīga un daudzveidīga – bieži sastopama niedru ciesa *Calamagrostis arundinacea*, parastā ērgļpāpāde *Pteridium aquilinum*, klinšu kaulene *Rubus saxatilis* un citas vidēji prasīgas sugas. Sūnu stāvā dominē spīdīgā stāvaine *Hylocomium splendens* kopā ar Šrēbera rūšaini *Pleurozium schreberi*, kā arī sausienes skrajlape *Plagiomnium affine* un lielā spuraine *Rhytidiadelphus triquetrus*, kā arī citas sūnas.

- **F.1.2. Egļu sausieņu meži**

F.1.2.2. Egļu gāršas – bagāts mežs, kur koku stāvā dominē parastā egle *Picea abies*. Pamežā parastais pīlādzis *Sorbus ocuparia*, parastā lazda *Corylus avelana*, zemsedzē ziemas kaņepene *Mercurialis perennis*, izplestā ēnsmilga *Milium effusum*, sūnu stāvs pārets.

Salacas upes ielejai raksturīgajās sāngravās un arī nogāzēs šajā upes posmā daudzos gadījumos aug egļu gāršas un egļu vēri F.1.2.1., mozaikveidā mijoties ar priežu damakšņiem. Sastopamas bioloģiski vecas egles, priedes, arī apses, gravās daudz mirušas koksnes. Daudzos gadījumos šādas nogāzes atbilst dabisko meža biotopu “nogāzes meža biotops” vai “gravas meža biotops” kvalitātes kritērijiem, kā arī ES aizsargājamajam biotopam 9010*: Boreālie meži.

F.1.2.1. Egļu vēri – koku stāvā dominē parastā egle *Picea abies*. Pamežs parasti nomākts un rets, dominē meža zaķskābene *Oxalis acetosella*, sūnas spīdīgā stāvaine *Hylocomium splendens*, lielā spuraine *Rhytidiadelphus triquetrus*, lielā greizkausi *Plagiochila asplenoides*. Sastopamas dažāda vecuma audzes, jaunākās, iespējams, veidojušās mākslīgi, apmežojot lauces. Raksturīgi aļņu bojājumi.

- **F.1.5. Baltalkšņu sausieņu meži** – koku stāvā dominē baltalksnis *Alnus incana*.

F.1.5.1. Baltalkšņu gāršas – sekundārs mežs ļoti bagātos augšanas apstākļos, koku stāvā dominē baltalksnis *Alnus incana*. Šeit domāti dabiskie baltalkšņu meži ūdensteču tuvumā, nevis pēdējos 50-60 gados aizaugušās lauksaimniecības zemes.

Baltalkšņu meži nav viendabīgi un tos pēc rakstura iedala vairākās grupās:

1) baltalkšņu meži upes ielejas pakājē, kas ir bioloģiskās daudzveidības ziņā interesantākā grupa. Tie veidojas palu ietekmes zonā un, turpmāk attīstoties, klimaksa stadijā varētu atbilst ES Biotopu direktīvas mežu tipam 91E0*: Pārmitri platlapju meži. Šādi baltalkšņu meži šajā dabas parka posmā sastopami ļoti nelielās teritorijās un nav tipiski.

2) baltalkšņu meži uz upes nogāzēm, kā arī atsevišķos gadījumos nelielās teritorijās samērā lēzenās nogāzes daļās. Koku stāvā piemistrojumā sastopamas citas koku sugas – parastā liepa *Tilia cordata*, parastā goba *Ulmus glabra*, parastā apse *Populus tremula*, parastā kļava *Acer platanoides*, vietām nedaudz egles, priedes. Krūmu stāvs blīvs, sastopama parastā ieva *Padus avium* un parastais sausserdis *Lonicera xylosteum*. Raksturīgi daudz bioloģiski vecu baltalkšņu un bagātīga zemsedze. Tā kā daudzos gadījumos paaugā ir daudz jaunu liepu un gobu, jauktu koku gārša varētu būt šo mežu veidošanās gala stadija. Tāpēc gadījumos, kad biotops atrodas stāvā upes nogāzē, to var klasificēt kā ES Biotopu direktīvas biotopu 9180*: Nogāžu un gravu meži.

- **F.1.7. Ozolu meži** – koku stāvā dominē parastais ozols *Quercus robur*.

F.1.7.1. Ozolu gāršas – ozolu mežs bagātos augšanas apstākļos. Apsekotajā upes posmā konstatēts vienā vietā nelielā teritorijā pie Viķu muižas. Tas, iespējams, veidots mākslīgā ceļā, iestādot ozolus Salacas piekrastē. Audzi veido apmēram 150 gadus un vecāki ozoli, paaugā mazliet parastās liepa *Tilia cordata*, pamežā parastā ieva *Padus avium*, parastais sausserdis *Lonicera xylosteum*. Zemsedzē parastā vīgrieze *Filipendula ulmaria*, ļoti blīvi izplestā ēnsmilga *Milium effusum*. Meža nogabalam atvirzoties no upes, pāriet tipiskā lauku parkā.

- **F.1.8. Jauktu koku sausieņu meži**

Šim meža tipam nav vienas dominējošas sugas koku sastāvā – nereti kopā sastopami lapu koki ar skujkokiem, veidojas vidējos vai bagātos augšanas apstākļos meža dabiskās attīstības rezultātā.

F.1.8.1 Jauktu koku damakšņi – sastopami Salacas reljefa paaugstinājumos upes krastā un lēzenās terasveida ielejas nogāzēs ar vidēji bagātu minerālās barošanās režīmu. Parasti sastopama parastā priede

Pinus sylvestris kopā ar āra bērzu *Betula pendula*, vietām piemistrojumā parastā egle *Picea abies*, kā arī ļoti dažāda vecuma baltalkšņi *Alnus glutinosa*. Pamežs vidēji biezs, aug parastais krūklis *Frangula alnus*, parastā lazda *Corylus avelana*, vietām parastā ieva *Padus avium*. Zemsedzē parastā ērgļpārde *Pteridium aquilinum*, klinšu kaulene *Rubus saxatilis*, dzeltenā zeltgalvīte *Solidago virgaurea*, niedru ciesa *Calamagrostis arundinaceae*, mazliet ziemas kaņepene *Mercurialis perennis*. Sūnu stāvā dominē spīdīgā stāvaine *Hylocomium splendens* kopā ar Šrēbera rūsaini *Pleurozium schreberi*, kā arī sausienes skrajlape *Plagiomnium affine* un lielā spuraine *Rhytidiadelphus triquetrus* un citas sūnas.

Uz nogāzēm dažos gadījumos jauktu koku damakšņi pāriet jauktu koku vēri F.1.8.2., kuram raksturīgs parastās apses *Populus tremula* un parastā ozola *Quercus robur* piemistrojums koku stāvā, zemsedze nabadzīgāka.

F.1.8.3. Jauktu koku gāršas – meži ar bagātu minerālās barošanās režīmu, kur nav vienas dominējošas sugas koku stāvā. Šajā upes posmā konstatētas mistrotas audzes, ko veido dažādi platlapji – parastā goba *Ulmus glabra*, parastais ozols *Quercus rubus*, parastais osis *Fraxinus excelsior*, parastā liepa *Tilia cordata*, kā arī parastais bērzs *Betula pendula*, baltalksnis *Alnus incana* un vietām nedaudz parastā egle *Picea abies*, parastā priede *Pinus sylvestris* un parastā apse *Populus tremula*. Pamežā aug dažādas krūmu sugas – parastā ieva *Padus avium*, parastais sausserdis *Lonicera xylosteum*, mazliet parastais pīlādzis *Sorbus ocuparia*. Zemsedzē sastopama ziemas kaņepene *Mercurialis perennis*, kumelīpēda *Asarum europaeum*, birztales skarene *Poa remota*, krauklene *Actaea spicata*, u.c. tipiskas gāršas zemsedzes sugas. Sūnu stāvs rets, sastopama viļņainā skrajlape *Plagiomnium undulatum*, knābīšsūnas *Eurhynchium spp.* Daudz bioloģisko daudzveidību raksturojošu elementu – bioloģiski veci koki, sausokņi, liela diametra kritālas, nelielas sāngravas, apsūņojuši akmeņi.

Biotops sastopams Salacas upes ielejas nogāzēs un klasificējams kā ES Biotopu direktīvas meža tips 9180*: Nogāžu un gravu meži. Vienlaikus tas atbilst arī Latvijas īpaši aizsargājamajam biotopam 1.4. Ozolu, liepu, kļavu un gobu meži gravās un upju ieleju nogāzēs, kuru slīpums pārsniedz 45 grādu leņķi. Vienā gravā konstatēti 2 īpaši aizsargājami ķērpji, kuru aizsardzībai var izveidot mikroliegumu: sīkpunktainā artonija *Arthonia bysacea* un sklerofoora *Sclerophora spp.*. Pats biotops šajā teritorijā raksturīgs ar izcilu ekoloģisko kvalitāti.

Vietām minētajam biotopam (ES Biotopu direktīvas meža tips 9180*: Nogāžu un gravu meži) atbilst tikai šaura stāvākā nogāzes daļa, tuvu ūdenslīmenim un ļoti nelielā platībā (īpaši no Vīķu tilta līdz “Ežiem” Salacas labajā krastā). Pusi no biotopa aizņemtajām teritorijām var uzskatīt kā netipiskas ar salīdzinoši lielu baltalkšņu piemistrojumu koku stāvā. Vairumā gadījumu šie baltalkšņi ir bioloģiski veci, ir sākusies koku sabrukšana, un turpmāk, dabiskās attīstības ceļā, arī šīs teritorijas var veidoties par daudz tipiskākam biotopam. Šajā upes posmā minētais biotops aizņem nelielas teritorijas.

Slapjie meži (F.2) – sastopami uz periodiski vai pastāvīgi slapjām vai mitrām kūdras augsnēm. Ņemot vērā to, ka 20.gs. 60.gados Latvijā lielās platībās tika veikta šādu mežu nosusināšana, slapjie meži uz minerālaugsnēm dabas parkā ir atzīstama ekoloģiska vērtība, kuri vēl nav pārveidoti cilvēka saimnieciskās darbības rezultātā.

• F.2.1. Priežu slapjie meži

F.2.1.4. Priežu purvāji – priežu mežs nabadzīgās, stipri skābās sfagnu-spilvju kūdras augsnēs, ko baro tikai atmosfēras ūdeņi. Zemsedzē makstainā spilve *Eriophorum vaginatum*, sila virsis *Calluna vulgaris*, purva vaivariņš *Ledum palustre*, zilene *Vaccinium uliginosum*, Šrēbera rūsaine *Pleurozium schreberi*, viļņainā divzobe *Dicranum polysetum*, u.c. Priežu purvāji aizņem nenosusinātus reljefa pazeminājumus upes pamatkrastā. Sastopams Pēces purva teritorijā.

F.2.1.5. Priežu niedrāji – priežu mežs vidēji bagātās koku-grīšļu kūdras augsnē ar jauktu ūdens pieplūdi. Dominē parastā priede *Pinus sylvestris* ar purva bērza *Betula pubescens* piemistrojumu, krūmu stāvā mazliet parastais krūklis *Frangula alnus*. Zemsedzē dažādas grīšļu sugas, iesirmā ciesa *Calamagrostis canescens*, uz ciņiem mellenes *Vaccinium myrtillus*, brūklene *Vaccinium vitis-idaea*, sfagni *Sphagnum spp.*, parastā smailzarīte *Calliergonella cuspidata*, purva krokvēcelīte *Aulacomnium palustre*, u.c. Sastopams Pēces purva teritorijā.

F.2.1.3. Priežu slapjie damakšņi – vidēji bagātās, periodiski pārmitrās minerālaugsnēs ar 10-30 cm biezu jēlkūdras vai rupjā humusa slāni. Dominē parastā priede *Pinus sylvestris*, vietām piemistrojumā purva

bērzs *Betula pubescens*, 2. stāvā parastā egle *Picea abies*. Zemsedzi galvenokārt veido mellene *Vaccinium myrtillus*, iesirmā ciesa *Calamagrostis canescens*, Šrēbera rūsaine *Pleurozium schreberi*, viļņainā divzobe *Dicranum polysetum*, parastais dzegužlins *Polytrichum commune* u.c.

- **F.2.2. Egļu slapjie meži**

F.2.2.1. Egļu slapjie damakšņi – mozaikveidā mijas ar priežu slapjajiem damakšņiem F.2.1.3. Koku stāvā dominē parastā egle *Picea abies* ar parastās priedes un purva bērza *Betula pubescens* piemistrojumu. Zemsedzē tāpat kā priežu slapjajā damakšnī lielāko segumu veido mellene *Vaccinium myrtillus*, iesirmā ciesa *Calamagrostis canescens*, arī parastā zeltene *Lysimachia vulgaris*, Šrēbera rūsaine *Pleurozium schreberi*, viļņainā divzobe *Dicranum polysetum*, u.c. sugas.

F.2.2.2. Egļu slapjie vēri – auglīga, periodiski pārmitra minerālaugsne ar 10-30 cm biezu rupjā humusa vai jēlkūdras slāni. Koku stāvā dominē parastā egle *Picea abies*, neliels parastās priedes *Pinus sylvestris* piemistrojums. Krūmu stāvs rets, sastopams parastais krūklis *Frangula alnus*. Zemsedzē lielāko segumu veido mellene *Vaccinium myrtillus*, iesirmā ciesa *Calamagrostis canescens*, meža kosa *Equisetum sylvaticum*, divlapu žagatiņa *Deschampsia caespitosa*, sūnas – Šrēbera rūsaine *Pleurozium schreberi*, viļņainā divzobe *Dicranum polysetum*, parastais dzegužlins *Polytrichum commune*, spīdīgā stāvaine *Hylocomium splendens*, u.c.

- **F.2.3. Bērzu slapjie meži**

F.2.3.4. Bērzu liekņās – sekundāri meži slapjās, bagātās kūdras augsnēs, kas veidojas pazemes ūdeņu atslodzes ietekmē. Salacas upes nogāzēs, parasti sākas nogāzes vidusdaļā un sniedzas gandrīz līdz upes krastam. Koku stāvā dominē purva bērzs *Betula pendula*, piemistrojumā melnalksnis *Alnus incana* un baltalksnis *Alnus glutinosa*, lēni augošas parastās egles *Picea abies*. Krūmu stāvs vidēji biezs, sastopama parastā ieva *Padus avium*, pelēkais kārkls *Salix cinerea*, zemsedzē lēdzerkste *Cirsium oleraceum*, parastā vīgrīze *Filipendula ulmaria*, Eiropas vilknadze *Lycopus europaeus*, Alpu raganzālīte *Circaea alpina*, pļavas bitene *Geum rivale*. Sūnu stāvs paretis, vietām segums neliels, to ietekmē izplūstošie avoti, bet sastopamas daudzas sugas: parastā kociņsūna *Climacium dendroides*, parastā punktlape *Rhizomium punctatum*, lielā greizkausīte *Plagiochila asplenioides*, spīdīgā stāvaine *Hylocomium splendens*, parastā smailzarīte *Callierionella cuspidata*, u.c. Vienā vietā konstatēta īpaši aizsargājamā sūna gludkausiņa jungermannija *Jungermannia leiantha*. Salacas upes nogāzē atsevišķās vietās bērzu slapjais mežs pāriet nelielā atklātā platībā – zāļu purvā ar avotiem G.1.4.

Daļa biotopu var tikt klasificēti kā ES Biotopu direktīvas purvu tips 7160: Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi. Avotu purvi visbiežāk saistīti ar mežiem pauguru un upju ieleju nogāzēs, aizņem ļoti nelielas platības un sastopami reti visā Latvijas teritorijā.

F.2.3.3. Bērzu dumbrāji – sekundārs mežs slapjās, bagātās kūdras augsnēs, kas veidojas gruntsūdeņu pieplūdes rezultātā. Mozaikveidā mijas atsevišķās vietās ar bērzu liekņām Salacas nogāzēs, kā arī sastopams pamatkrasta pazeminājumos meža masīvā pirms Pēces purva Salacas labajā krastā. Koku stāvā piemistrojumā melnalksnis *Alnus glutinosa* un parastā egle *Picea abies*.

Nosusinātie meži (F.3.)

- **F.3.1. Priežu nosusinātie meži**

Nosusināti priežu meži ar nosusināšanas grāvju tīklu, kuros dominē parastā priede *Pinus sylvestris*. Sastopami posma Z daļā, Salacas kreisajā krastā. Biežāk sastopami priežu mētru āreņi (F.3.1.2.) un priežu šaurlapu āreņi (F.3.1.3.).

F.3.1.2. Priežu mētru āreņi – mežs vidēji nabadzīgās nosusinātās minerālaugsnēs, koku stāvā dominē priede, piemistrojumā purva bērzs *Betula pubescens*, otrā stāvā parastā egle *Picea abies*, pamežā parastais krūklis *Frangula alnus*. Zemsedzē mellene *Vaccinium myrtillus*, zilganā molīnija *Molinia caerulea*, sūnu stāvā Šrēbera rūsaine *Pleurozium schreberi*, spīdīgā stāvaine *Hylocomium splendens*, u.c.

F.3.1.3. Priežu šaurlapu āreņi – vidēji bagāti meži nosusinātās minerālaugsnēs. Koku stāvā dominē priede, piemistrojumā purva bērzs *Betula pubescens*, 2. stāvā parastā egle *Picea abies*, pamežā parastais krūklis *Frangula alnus*. Zemsedzē mellene *Vaccinium myrtillus*, niedru ciesa *Calamagrostis arundinacea*, meža

zaķskābene *Oxalis acetosella*, sūnu stāvā Šrēbera rūšaine *Pleurozium schreberi*, spīdīgā stāvaine *Hylocomium splendens*, u.c.

Nelielās teritorijās sastopami priežu meži nosusinātās kūdras augsnēs – priežu mētru kūdreņi F.3.1.5. un priežu šaurlapju kūdreņi F.3.1.6.

• F.3.3. Bērzu nosusinātie meži

Nosusināti bērzu meži ar nosusināšanas grāvju tīklu vidēji bagātās vai bagātās nosusinātās minerālaugsnēs vai kūdras augsnēs. Koku stāvā dominē purva bērzs *Betula pubescens*, krūmu stāvs diezgan blīvs, sastopami krūklis *Frangula alnus*, parastais pīlādzis *Sorbus ocuparia*. Zemsedzē parastā zaķskābene *Oxalis acetosella*, klinšu kaulene *Rubus saxatilis*, melle *Vaccinium myrtillus*, niedru ciesa *Calamagrostis arundinacea*, u.c. Sūnu stāvs bagātīgs – Šrēbera rūšaine *Pleurozium schreberi*, spīdīgā stāvaine *Hylocomium splendens*, lielā greizkausi *Plagiochila asplenioides*, divzobes *Digranum spp.*, u.c.

Krūmāji (F.6.)

• F.6.1. Augsto kārkļu un vītulu krūmāji

Krūmāji veidojas kā sauszemes un ūdeņu pārejas biotops upes krastos. Dominē vītulu ģints sugas – trauslais vītols *Salix fragilis*, pelēkais kārkls *Salix cinerea*, u.c. Zemsedze atkarīga no augsnes auglības un noturības, sastopamas pioniersugas neīstā tūsklape *Petasites spurius*, ļoti daudz parastais apinis *Humulus lupulus*. Biotops sporādiski sastopams visā apsekotajā teritorijā, reizēm aizņem tikai šauras joslas krastmalā. Lielākā un tipiskākā teritorija ir upei piegulošā josla pussalā pirms Staiceles aizsprosta upes labajā krastā.

Parki un apstādījumi

Mazsalacas – Staiceles posmā atrodas Mazsalacas vidusskolas parks. Tas ir regulāra plānojuma parks ar ainavisku mežparku, kurā ieaudzētas 33 eksotu koku un krūmu sugas. Parkā atrodami arī daudz izcili veci ozolu, kas kalpo par piemērotu biotopu šeit konstatētajai īpaši aizsargājamai bezmugurkaulnieku sugai – lapkoku praulgrauzim *Osmoderma eremita*. Šī ir vienīgā zināmā atradne dabas parka teritorijā, kā arī viena no retajām Ziemeļlatvijā.

Aizsargājami sauszemes biotopi

Tabulā 1.10. norādīti, kādiem Eiropā un Latvijā aizsargājamiem sauszemes biotopiem atbilst šajā teritorijā sastopamie biotopi.

Tabula 1.10. Nacionālajā un Eiropas līmenī aizsargājami sauszemes biotopi

Biotops Latvijas klasifikātorā	Eiropas Biotopu direktīvas biotops	Latvijā īpaši aizsargājams biotops
E.2.1. Vikakūlas <i>Nardus</i> pļavas	6230* Sugām bagātas vilkakūlas pļavas smilšainās augsnēs	3.22. Sugām bagātas vilkakūlas pļavas smilšainās augsnēs
E.2.2. Atmatu pļavas	6270* Sugām bagātas atmatu pļavas	-
E.2.3. Īstās pļavas	6510 Mēreni mitras pļavas	-
E.4.3. Augsto grīšļu pļavas (applūstošas)	6450 Palieņu pļavas	-
F.1.1. Priežu sausieņu meži	9010* Boreālie meži	-
F.1.2. Egļu sausieņu meži		
F.1.5.1. Baltalkšņu gāršas	91E0* Pārmitri platlapju meži 9180 Nogāžu un gravu meži	1.16. Nogāžu un gravu meži
F.1.8.3. Jaukto koku gārša	9180 Nogāžu un gravu meži	1.16. Nogāžu un gravu meži 1.12. Jaukti ozolu, gobu un ošu meži upju krastos
G.1.4.3. Avotu purvi bagāti ar dzelzi	7160 Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi	2.10. Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi
G.3. Sūnu purvi	7110* Neskarti augstie purvi	-
H.1.1. Smilšakmens iežu atsegumi	8220 Smilšakmens atsegumi	8.17. Smilšakmens atsegumi
H.2.1. Sufozijas alas	8310 Netraucētas alas	8.16. Netraucētas alas

1.4.4. Saldūdens biotopi

Teritorijas izpētes pakāpe

Salacas upes biotopu apsekošana un kartēšana posmā Mazsalaca – Staicele tika veikta 2004.gada jūnijā. Apsekojuma laiks atbilst veģetācijas maksimālās attīstības stadijai. Nobrauciena laikā tika noteikts upes aizauguma līmenis, to veidojošo augstāko ūdensaugu sastāvs, kā arī gultnes raksturs.

Iegūtie dati tika salīdzināti ar 2002. gadā veikto Salacas upes biotopu apsekošanu un kartēšanu, kuru veica Latvijas Universitātes Hidrobioloģijas laboratorijas speciālisti Dr. Ivars Druvietis, Dr.Elga Parele, LZPI vecākais pētnieks J.Birzaks un ZBR speciālists A.Urtāns.

Teritorijā tipiskākie un izplatītākie ūdens biotopi

Salacas augštecē, sākot no Staiceles galvenokārt dominē lēnāteču biotopi. Straujteču posmi ir samērā nelieli un mazāk izteikti kā upes lejtecē (no grīvas līdz Mērnikiem). Toties Mazsalacas – Staiceles posms ir īpaši bagāts ar dažāda lieluma pietekām un strautiņiem, kas izgrauzuši upes ielejā dziļas sāngravas. Šīm pietekām lielākoties ir raksturīgs liels kritums un akmeņainas gultes, līdz ar to šeit bieži sastopami tādi biotopi kā straujtecēs, akmeņu sakopojumi, kā arī ūdenskritumi un kāples.

- **Krāces upēs (D.1)** – Salacas augštecē krāces ir salīdzinoši retāk sastopamas. Šajā posmā izteiktākās krāces izveidojušās pie Viķiem, Ģendertiem. Krāces ir klasificējamās kā ES nozīmes aizsargājams biotops 3260: Upju straujtecēs. Teritorijā sastopami šādi biotopi:
  - D.1.1. Hilderbrandiju *Hilderbrandia rivularis* audzes krāčainos posmos upēs;
  - D.1.2. Batrahospermu *Batrachospermum* audzes krāčainos posmos upēs.
- **Straujtecēs posmi upēs (D.2)** – tāpat kā krāces arī šis biotops Mazsalacas – Staiceles posmā ir salīdzinoši mazāk izplatīts. Atsevišķi nelieli straujteču posmi atrodami pie Mazsalacas (apm. 0,5 ha platībā), kā arī no Iģes grīvas līdz Viķiem (2,5 ha). Izteiktākās straujtecēs šajā posmā vērojamas Salacas pietekās – Iģē, Piģelē, Ciematupīte un Nikuce. Šajos biotopos ir konstatēta arī ievērojami lielāka sugu daudzveidība salīdzinot ar lēnājiem upes posmiem un tie visi ir klasificējami kā ES Biotopu Direktīvas biotops 3260: Upju straujtecēs. Visizplatītākie ir sekojoši biotopi:
  - D.2.1. Hilderbrandiju *Hilderbrandia rivularis* audzes straujtecēs posmos upēs;
  - D.2.3. Ūdenssūnu *Fontinalis* audzes straujtecēs posmos upēs;
  - D.2.6. Čemurainā puķumeldra *Butomus umbellatus* zemūdens audzes straujteču posmos upēs
  - D.2.7. Ezera meldra *Scirpus lacustris* zemūdens audzes straujteču posmos upēs.
- **Akmeņu sakopojumi upēs (D.3)** arī ir diezgan bieži izplatīts biotops gan Salaca gan arī tās pietekās; aizsargājams kā ES Biotopu Direktīvas biotops 3260: upju straujtecēs. Šeit minami sekojoši biotopi:
  - D.3.1. Hilderbrandiju *Hilderbrandia rivularis* audzes uz akmeņu sakopojumiem upēs;
  - D.3.2. Kladoforu *Cladofora* audzes uz akmeņu sakopojumiem upēs;
  - D.3.3. Ūdenssūnu *Fontinalis* audzes uz akmeņu sakopojumiem upēs.
- **Upju piekrastes virsūdens augu josla (D.7)**. Kā izplatītākie mināmi šādi biotopi:
  - D.7.7. Ezera meldra *Scirpus lacustris* virsūdens audzes upju piekrastē (ļoti bieži sastopams);
  - D.7.1. Čemurainā puķumeldra *Butomus umbellatus* virsūdens audzes upju piekrastē;
  - D.7.2. Grīšļu virsūdens audzes upju piekrastē.
- **Saliktā ūdensaugu josla upēs (D.8)** ir viens no plašāk pārstāvētajiem biotopiem. Izplatītākie ir šādi biotopi:
  - D.8.19. Visgarās glīvenes *Potamogeton praelongus* audzes;
  - D.8.2. Čemurainā puķumeldra *Butomus umbellatus* zemūdens audzes upēs;
  - D.8.9. Dzeltenās lēpes *Nuphar luteum* - parastās bultenes *Sagittaria sagittifolia* zemūdens audzes upēs;
  - D.8.14. Spožās glīvenes *Potamogeton lucens* audzes upēs;
  - D.8.17. Ķemmveida glīvenes *Potamogeton pectinatus* audzes upēs;
  - D.8.18. Skaujošās glīvenes *Potamogeton perfoliatus* audzes upēs;
  - D.8.22. Parastās bultenes *Sagittaria sagittifolia* zemūdens audzes upēs;
  - D.8.23. Ezera meldra *Scirpus lacustris* zemūdens audzes upēs;

- D.8.24. Ežgalvīšu *Sparganium* zemūdens audzes upēs.
- **Peldaugu (lemnītu) augājs upēs (D.9).** Biežāk sastopami šādi apakštīpi;
  - D.9.5. Abinieku paķērsas *Rorippa amphibia* audzes upēs;
  - D.9.6. Parastās spirodelas *Spirodela polyrhiza* segas upēs.

Visu teritorijā sastopamo ūdens biotopu saraksts ir iekļauts **8. pielikumā**.

Aizsargājami saldūdens biotopi

Tabulā 1.11. norādīti, kādiem Eiropā un Latvijā aizsargājamiem saldūdens biotopiem atbilst šajā teritorijā sastopamie biotopi.

Tabula 1.11. Nacionālajā un Eiropas līmenī aizsargājami saldūdens biotopi

Biotops Latvijas klasifikātorā	ES Biotopu direktīva	Latvijā īpaši aizsargājams biotops
D.1. Krāces upē D.2. Straujteces posmi upēs D.3. Akmeņu sakopojumi upēs D.4. Ūdenskritumi un kāples	3260 Upju straujteces	5.1. Akmeņu sakopojumi upēs 5.18. Upju straujteces

1.5. Teritorijas sociālekonomiskais raksturojums

1.5.1. Demogrāfiskā analīze (iedzīvotāji, nodarbinātība)

Jau sākotnēji jāatzīmē, ka precīzu informāciju par demogrāfisko situāciju DAP teritorijā var iegūt tikai pašvaldību griezumā. Pārējā informācija iegūta vadoties pēc aptuveniem aprēķiniem.

Lielākā apdzīvotā vieta DA plāna teritorijā ir Staiceles pilsēta ar 1935 iedzīvotājiem (pēc pašvaldības datiem). Nākamā lielākā apdzīvotā vieta šajā dabas parka posmā ir Mazsalacas pilsēta ar 1905 iedzīvotājiem. Posms no Līciema līdz Mazsalacai ir mežains un retāk apdzīvots (it īpaši upes kreisais krasts, kas atrodas Skaņkalnes pagastā). Apdzīvojuma blīvums lauku teritorijās ir apmēram 7 iedz/km².

Iedzīvotāju dzimumstruktūrā vērojams nedaudz lielāks sieviešu īpatsvars (apm. 55%), kas raksturīgs lielākajā daļā Latvijas teritorijas. Neraugoties uz to, ka dzimstības līmenis šajā teritorijā ir augstāks nekā caurmērā Latvijā, teritorijā kopumā iedzīvotāju dabiskais pieaugums ir negatīvs, ko nosaka zemais dzimstības līmenis un iedzīvotāju aizplūšana uz lielākām apdzīvotām vietām, galvenokārt, sociālekonomisku apsvērumu dēļ. Tā kopš 1991. gada no teritorijas izbrauc vairāk iedzīvotāju nekā tajā iebrauc. Savukārt zemes un denacionalizēto namu īpašnieki, atgūstot īpašuma tiesības, uz dzīvi teritorijā nepārceļas. Daudzi īpašumi Salacas krastos tiek apdzīvoti un apsaimniekoti tikai vasaras brīvdienās un to īpašnieki pamatā dzīvo citviet Latvijā.

Kaut arī pilsētās demogrāfiskā situācija ir labvēlīgāka nekā laukos, zemā dzimstība veicina strauju iedzīvotāju novecošanos. Samazinās bērnu īpatsvars un strauji pieaug gados veco iedzīvotāju skaits. Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits ir salīdzinoši neliels, un lielākajā daļā DA plāna teritorijas iedzīvotāju galvenās saimnieciskās aktivitātes saistās ar lauksaimniecību (g.k. lauku teritorijās). Savukārt Staiceles un Mazsalacas pilsētās nodarbinātības struktūra ir atšķirīga – šeit iedzīvotāji ir vairāk nodarbināti tirdzniecības un pakalpojumu sfērā, administratīvajās iestādēs, kā arī rūpnieciskās ražošanas sfērā strādājošie (pārtikas produktu pārstrāde, zivju pārstrāde, mežizstrāde un kokapstrāde). Liela daļa lauku saimniecību ir nelielas un saražotā produkcija galvenokārt ir paredzēta pašu patēriņam.

Kaut arī Vidzemes reģionā vidējais reģistrētā bezdarba līmenis (8,3%) ir līdzīgs vidējam valstī (8,5%), un zemāks nekā Latgalē un Zemgalē, bezdarbs ir viena no galvenajām teritorijas problēmām. Apmēram trešdaļai iedzīvotāju galvenais ienākumu avots ir pensija, tāds pat iedzīvotāju īpatsvars galvenos ienākumus gūst no ekonomiskajām aktivitātēm un līdzīgi – trešā daļa iedzīvotāju atrodas citu personu vai iestāžu apgādībā.

1.5.2. Teritorijas izmantošanas veidi

Kā galvenais teritorijas izmantošanas veids šajā parka daļa būtu jāmin lauksaimniecība un mežsaimniecība. Pateicoties dabas aizsardzības ierobežojumiem, mežsaimniecība neveido būtisku iedzīvotāju ienākumu daļu. Savukārt lauksaimniecībā saražotais, galvenokārt, tiek izmantots pašu vajadzībām. Relatīvi nozīmīga nozare vietējiem iedzīvotājiem ir arī tūrisms. Šeit, galvenokārt, ir attīstīts ūdens tūrisms, makšķerēšana un medības.

1.5.2.1. Tūrisms un atpūta

Salacas ielejas estētiskās vērtības, dabas daudzveidība, kā arī kultūrvēsturiskais mantojums rada labvēlīgus priekšnoteikumus tūrisma attīstībai šajā teritorijā. Šī parka daļa ir viena no krāšņākajiem Salacas posmiem un tajā atrodas populāri Salacas dabas un kultūrvēsturiskie objekti: Skaņākalna dabas parks, Neļķu klintis, Eņģeļu ala, Bezdelīgu klintis, Dauģēnu klintis, Valtenberģu muižas ansamblis ar parku, Līču skola, Vīķu muižas ansamblis ar parku, Vīķu dzirnavas u.c. Salacas ieleju apmeklē gan auto tūristi, gan velotūristi un kājāmgājēji, tomēr lielākais vairums ir ūdens tūristi un makšķernieki. Pēdējos gados būtiski ir pieaudzis ārzemju apmeklētāju skaits teritorijā.

Ar tūrismu saistītas ekonomiskās aktivitātes pagaidām gan neieņem būtisku lomu iedzīvotāju ekonomiskajās aktivitātēs. Kaut arī lēnām attīstās lauku māju un tūristu apmetņu tīkls, kam var būt nozīmīga loma tradicionālo novada nodarbinātības veidu ieņēmumu papildināšanai, it īpaši vasaras sezonā, naktsmītņu piedāvājuma skaits tuvākajā apkārtnē ir ļoti neliels salīdzinot ar citām Latvijas skaistākajām vietām. Tomēr nākotnē, attīstoties dabas tūrisma un atpūtas infrastruktūrai, prognozējams gan tūrismā nodarbināto skaita pieaugums, gan ieņēmumi no tūrisma pakalpojumiem.

Salaca ir viena no laivotāju iecienītākajām Latvijas upēm. Mazsalaca bieži vien ir sākuma posms daudziem ūdens tūristiem. Katru gadu aptuveni 2000-3000 cilvēku piedalās laivu braucienos pa Salacu. Šajā dabas parka posmā atrodas 15 ūdens tūristu apmetņu vietas, ko var uzskatīt par pietiekamu konkrētajā upes posmā. Kopš 2000. gada tika ieviesta maksa laivu braucieniem pa Salacu – 50 santīmi no cilvēka, taču pēc 2002. gada tā atkal pārtraukta, tādēļ pilnvērtīga statistika par laivotāju skaitu pēc 2002. gada nav pieejama.

Nozīmīga grupa Salacas apmeklētāju vidū ir makšķernieki. Ir ziņas, ka daži vietējie iedzīvotāji nodarbojas ar makšķerēšanas gidu pakalpojumu sniegšanu, taču šī nodarbošanās formāli nav reģistrēta.

Kopumā vērtējot Mazsalacas-Staiceles posma dabas objektu potenciālu izmantošanai tūrismā, tas uzskatāms par pietiekami bagātu, daudzveidīgu un unikālu. Tomēr jāuzsver, ka pie patreizējās un prognozējamās tūrisma slodzes galvenās problēmas rada neesošais vai nepietiekamais labiekārtojuma līmenis tūristu uzņemšanai: teritorijā nav vienmērīgi izvietotu un labiekārtotu atpūtas/apmetņu vietu ūdenstūristiem un makšķerniekiem (tūristi izvēlas apstāšanās vietas haotiski, atstājot aiz sevis atkritumus; makšķernieki pavasaros izmīda mīkstos upes krastus utt.), nav izvietotas informatīvās norādes/zīmes uz interesantiem apskates objektiem un pie ceļiem, kā arī pietrūkst labiekārtotu autostāvvietu. Sliktās kvalitātes ceļi lauku teritorijā neatbilst ne vietējo iedzīvotāju, ne arī tūristu prasībām. Tāpat teritorijā nav labiekārtotu gājiena izziņas/dabas taku un veloceliņu, kā arī oficiāli labiekārtotas pludmaļu vietas pie Salacas.

1.5.2.2. Lauksaimniecība

Lauksaimniecības zemes šajā ielejas posmā aizņem samērā nelielas platības – tās galvenokārt ir izvietojušās ap Vīķiem, Staiceli un Ramatas pagasta teritorijā. Saimniecības pārsvarā ir mazas, kas neļauj rentabli saimniekot ar Latvijai tradicionālām l/s nozarēm, tāpēc ir jāmeklē jauni lauksaimnieciskās nodarbošanās veidi, kas būtu piemēroti vietējiem apstākļiem, iespējām un vispārējam pieprasījumam.

Plāna izstrādes ietvaros veiktās aptaujas dati liecina, ka dabas parka teritorijā aktīva lauksaimnieciskā darbība nav novērojama. Lielāka daļa zemes īpašnieku neapsaimnieko sev piederošo zemi un arī mājlopu skaits ir samērā neliels (mājlopi tiek turēti tikai apm. 30% no aptaujāto zemes īpašnieku saimniecībām). Vairums saimniecības var tikt raksturotas kā daudznozaru piemājas sīksaimniecības ar ļoti maziem preču produkcijas apjomiem, kas tiek izmantots, galvenokārt, pašu vajadzībām. Atsevišķu saimniecību veiksmīgas darbības pamatā ir saimniekošanas un produkcijas realizācijas iespējām atbilstoša specializācija: biškopība, aitkopība un smalkvilnas aitu audzēšana. Kā galveno iemeslu ekstensīvai lauksaimniecībai īpašnieki min līdzekļu un arī ieinteresētības trūkumu.

1.5.2.3. Mežsaimniecība

No kopējās meža teritorijas inventarizēto meža zemju platība ir 1482 ha (Avots: Valsts meža dienests). No tiem 533.1 ha jeb 36 % pieder valstij un 948.9 ha jeb 64 % privātiem īpašniekiem.

Teritorijā tiek veiktas galvenās, sanitārās un kopšanas cirtes. Saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 415: "Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi", Salacas ielejas dabas parka teritorijā ir aizliegta kailcirte un rekonstruktīvā cirte. Mežsaimniecības aktivitātes Salacgrīvas posmā raksturotas tabulā 1.12.

Tabula 1.12. Mežizstrādes darbi

Gads	Limbažu rajons		Valmieras rajons		Kopā	
	Platība (ha)	Apjoms (m ³)	Platība (ha)	Apjoms (m ³)	Platība (ha)	Apjoms (m ³)
Galvenā cirte						
2002	9,5	824	nav datu	nav datu	9,5	824
2003	nav datu	nav datu	36,3	3936	36,3	3936
2004	2,8	180	18,2	932	21	1112
Sanitārā cirte (izlases)						
2000	21,8	521	nav datu	nav datu	21,8	521
2003	nav datu	nav datu	34,6	176	34,6	176
2004	-	-	19,8	315	19,8	315
Kopšanas cirte						
2000	12,5	130	nav datu	nav datu	12,5	130
2002	14,3	95	-	-	14,3	95
2003	nav datu	nav datu	10,6	160	10,6	160
2004	-	-	20	363	20	363
Patvaļīgas ciršanas gadījumi						
2002	0,64	25	nav datu	nav datu	0,64	25
2003	nav datu	nav datu	-	-	-	-
2004	-	-	-	-	-	-

Pēdējo 2 gadu laikā ir ticis reģistrēts tikai viens patvaļīgs meža izciršanas gadījums Limbažu rajonā.

Kaut arī mežizstrādes apjomi ir samērā nelieli, tomēr mežsaimniecība vietējiem iedzīvotājiem ir viens no būtiskākajiem peļņas gūšanas avotiem. Ņemot vērā lielo privātā īpašumā esošo mežu īpatsvaru, nākotnē varētu prognozēt mežizstrādes apjomu pieaugumu.

Plāna izstrādes ietvaros veiktās zemes īpašnieku aptaujas dati gan liecina, ka dabas parka teritorijā aktīva mežsaimnieciskā darbība nav novērojama un daļa zemes īpašnieku neapsaimnieko sev piederošos mežus (apm. 50%). Kā galveno iemeslu īpašnieki min ierobežojumus mežizstrādei dabas parka teritorijā, kā arī to, ka bieži vien īpašumā esošie meži nav paredzami ciršanai, jo atrodas purvos, uz gravām vai stāvām nogāzēm.

1.5.2.4. Zivsaimniecība

Makšķerēšanas sezona Salacā sākas agrā pavasarī, kad no jūras ieceļo vimbas, raudas, baltie sapali, taimiņi. Jūnijā makšķerēšanas aktivitātes samazinās, jo ceļotāzivis atgriežas jūrā. Populārākie lomi Salacā ir karpu dzimtas zivis – raudas, vimbas, ālanti, sapali un baltie sapali.

Mazsalaca – Staicele nav lomiem bagātākais Salacas posms. Populārākās makšķerēšanas vietas atrodas lejpus Staiceles no Salacgrīvas līdz Korģenes ietekai, bet aprīļa beigās – no Rozēniem līdz Staicelei. Tam par iemeslu lielā mērā ir bijušās Staiceles papīrfabrikas dambis, kas ir šķērslis zivju migrācijai upes augštecē. Pēc dambja daļējas nojaukšanas situācija ir nedaudz uzlabojusies un ir jau reģistrēti daži gadījumi, kad augšpus Staiceles ir noķerti laši un taimiņi. Tomēr vēl joprojām palikušais sliksnis ierobežo zivju nārstošanu un pilnvērtīgu ceļotāzivju populāciju attīstību visā Salacas upē.

1962. gadā ar MK lēmumu Salacas upei tika piešķirts lašu rezervāta statuss kā nozīmīgai Baltijas laša dabiskās vairošanās vietai. No grīvas līdz Staicelei tika aizliegta jebkāda veida makšķerēšana un zveja, kā arī tika apturēta Salacgrīvas ostas attīstība. Nosacījumu attiecībā uz ostu drīz vien atcēla un Salacgrīvas osta turpmākajos gados tika paplašināta un padziļināta.

Kad 1970. gadā Mērniekos tiek izveidota zivju audzētava, izlaisto lašu mazuļu aizsardzības nolūkā makšķerēšanas noteikumos atkārtoti tika apstiprināts aizliegums jebkādi makšķerēšanai jau minētajā posmā. Vēlāk (vēl padomju gados) vispārējais aizliegums Salacā tika daļēji atcelts. Atsevišķiem makšķernieku biedrības biedriem tika izdotas speciālas atļaujas līdaku makšķerēšanai un spinningošanai ar pamatojumu ierobežot šo plēsēju negatīvo ietekmi uz lašu mazuļu populāciju. Šo nosacījumu makšķernieki bieži vien izmantoja ļaunprātīgi, atskaitēs pārspīlējot līdaku negatīvo ietekmi. Astoņdesmitajos gados makšķerniekiem tika atļauta arī citu zivju piezveja.

Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas makšķerēšanai Salacā tika ieviestas maksas licences, kuru veids un cena bija atkarīga no makšķerēšanas vietas, sezonas un objekta. Licenču normas noteica LZPI un pastiprināja ZM Valsts zivsaimniecības pārvalde. Licencēšanas sistēma bija diezgan haotiska, jo upes pārvaldīšana bija sadalīta starp vairākām pašvaldībām. Nebija ne kopīgas licences, ne koncepcijas attiecībā uz zivju resursiem upē kopumā. Lai situāciju uzlabotu un organizētu upes ilgtspējīgu apsaimniekošanu, tai skaitā zivju resursu racionālu izmantošanu, aizsardzību un dabisko atražošanu, 2002. gada februārī tika nodibināta BO SIA *Salacas ieleja*, kuras dibinātāji bija Ainažu, Mazsalacas, Salacgrīvas (vēlāk izstājās), Staiceles, Ramatas, Skaņkalnes un Vecates pašvaldība un SIA "Makšķernieku klubs Pasaule". Salacas upe tika sadalīta vairākās makšķerēšanas zonās.

Licencētās makšķerēšanas nolikumi pa upes posmiem atšķiras. DA plāna teritorija ietilpst licencētās makšķerēšanas posmā Salaca II. Licencētā makšķerēšana posmā Salaca II tiek īstenota saskaņā ar MK noteikumiem Nr.574 (2003.g.) "Licencētās amatierzvejas – makšķerēšanas kārtība"; MK noteikumiem Nr.67 (2001.g.) "Makšķerēšanas noteikumi", pamatojoties uz Latvijas Zivju resursu aģentūras (LZRA) noteiktajiem zivju ieguves limitiem, Vides ministrijas Dabas aizsardzības departamenta, Valsts Vides dienesta Valmieras reģionālās vides pārvaldes un Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta prasībām vides aizsardzībā un Valsts Zivsaimniecības pārvaldes izstrādāto nolikumu "Par licencēto makšķerēšanu Salacas upē Ainažu, Staiceles, Ramatas, Mazsalacas, Skaņkalnes, Vecates pašvaldības administratīvajā teritorijā (posms Salaca II)" (2004.g.). Licencēto makšķerēšanu posmā Salaca II saskaņā ar minēto pašvaldību pilnvarojumu organizē BO SIA "Salacas ieleja".

No licenču realizācijā posmā "Salaca II" iegūtās kopējās summas (pēc nodokļu atskaitījuma) 40% BO SIA "Salacas ieleja" katru gada ceturksni ieskaita valsts pamatbudžetā Zivju fonda veidošanai. 60% līdzekļu no pārdotajām licencēm posmā "Salaca II" tiek ieskaitīti BO SIA "Salacas ieleja" kontā, no kuriem 8% izmantojami zivju resursu pavairošanai atbilstoši Latvijas Zivju resursu aģentūras izstrādātajiem "Salacas upes zivsaimnieciskās ekspluatācijas noteikumiem", bet pārējie līdzekļi licencētās makšķerēšanas organizēšanai un nodrošināšanai, zivju resursu aizsardzībai, makšķerēšanas kontrolei un makšķerēšanas tūrisma attīstībai.

Dati par pārdotajām licencēm un noķertajam zivīm 2004.g. nav iesniegti. Lai arī makšķerniekiem ir jāatdod licences un jāatskaitās par noķertajām zivīm, tomēr no pārdotajām licencēm vidēji tiek atdotas tikai 1/3, vismazāk pavasara dienas licences, tāpēc nav iespējams noteikt noķerto zivju daudzumu.

1.5.2.5. Medības

Dabas parkā "Salacas ieleja" Mazsalacas – Staiceles posma robežās medību tiesības ir medību kolektīviem:

- Valmieras rajonā – "Ramata", "Mūrmeži", "Mazsalaca", "Mācību medību saimniecība", "Valmieras virsmežniecības medību kolektīvs"
- Limbažu rajonā – "Staicele", "Mežkungs" un "Mežgravas".

Medību saimniecība nozīmīgāka ir Valmieras rajona daļā. Visizplatītākās šeit ir meža cūku un staltbriežu medības. Pēdējo 2 gadu laikā šajā teritorijā ir nomedītas 5 stirnas un 2 brieži. Savukārt Limbažu rajonā ietilpstošajā dabas parka daļā pēdējo 4 gadu laikā ir nomedītas 3 lapsas, 3 bebri un 1 meža cūka.

1.6. Izmantotās literatūras saraksts

1. Andrušaitis G. (red.) 2000. Latvijas Sarkanā grāmata: retās un apdraudētās augu un dzīvnieku sugas, 6. sējums, putni un zīdītāji. Rīga: Terras Media. 274 lpp.
2. Andrušaitis G. (red.) 2003. Latvijas Sarkanā grāmata: retās un apdraudētās augu un dzīvnieku sugas, 3. sējums, vaskulārie augi. Rīga: Terras Media. 691 lpp.
3. Avotiņš V., Lukss I. 2002. Salacas pērles. Rīga.
4. Bell S. Landscape: Pattern, Perception and Process. E & FN Spon, London, 1999.
5. Bickis J., Rasiņš A. Latvijas augu noteicējs. Rīga, 1946.
6. Birzaks J., Ozoliņš J., Ornicāns A. 1998. Otter (*Lutra lutra*) diet related to abundance of fish in some Latvia's rivers. – Proc. of the Latvian Academy of Sciences, B, 52, No. 1/2 (594/595): 70-76.
7. Dienvidsēlijas (Elkšņu, Rites un Saukas pagastu) ainavas: Ainavu inventarizācija, apsaimniekošana un aizsardzības. LR VARAM, Rīga, 1996.
8. Druvietis I. Salacas baseina hidroloģiskais raksturojums. LU Bioloģijas institūts. 2002.
9. Eniņš G. 2004. Alas Latvijā. "Latvijas mazā enciklopēdija". Rīga, 76 lpp.
10. Forman R.T.T., Godron M. Landscape Ecology. Jon Wiley & Sons, New York, 1986.
11. Galenieks P. (red.) Latvijas PSR flora. I-IV sēj. Rīga, 1953.-1959.
12. Gavena I. (red.) 2002. Ietekmes uz vidi novērtējums. Rīga. Landmark. 208 lpp.
13. Gavrilova, Ģ. 1999. Latvijas vaskulāro augu flora: Neļķu dzimta (*Caryophyllaceae*). – Rīga, LU. – 104 lpp.
14. Gavrilova Ģ., Šulcs V. 1999. Latvijas vaskulāro augu flora. Taksonu saraksts. Rīga. 135 lpp.
15. Kabucis I. (red.) 2004. Biotopu rokasgrāmata. Latvijas Dabas fonds. 160 lpp.
16. Kabucis I. (red.) 2001. Latvijas biotopi. Latvijas Dabas fonds. 96 lpp.
17. Latvijas biotopi. Klasifikators. Latvijas dabas fonds. Rīga, 2001.
18. Latvijas daba. Enciklopēdija Latvija un latvieši. 1.-6. sēj., Preses nams. Rīga, 1994-1998.
19. Latvijas daba. Enciklopēdija. 2. sēj. "Latvijas enciklopēdija". Rīga, 1995.
20. Latvijas daba. Enciklopēdija. 4. sēj. "Preses nams". Rīga, 1997.
21. Latvijas daba. Enciklopēdija. 5. sēj. "Preses nams". Rīga, 1998.
22. Latvijas mēža putni. 2. izdevums. Latvijas Ornitoloģijas biedrība. Rīga, 2002.
23. Latvijas pagasti. 1. sējums. "Preses nams", Rīga, 2001.
24. Latvijas pagasti. 2. sējums. "Preses nams", Rīga, 2002.
25. Latvijas pilsētas Enciklopēdija. "Preses nams", Rīga, 1999.
26. Latvijas Sarkanā grāmata. Retās un apdraudētās augu un dzīvnieku sugas. LU Bioloģijas institūts, Rīga, 1998.
27. Latvijas Sarkanā grāmata. Vaskulārie augi. 3. sēj., Rīga, 2003.
28. M.Kalniņš, D.Teļnovs. Latvijas Entomoloģijas biedrības elektroniskā Latvijas bezmugurkaulnieku izplatības Datu bāze, 1999.-2003.
29. Malta N. 1936. Latvijas ziedaugi. Latvijas zeme, daba, tauta. 2. izd. Rīga. 34.-51. lpp.
30. Melecis et al. 1998. Recovery of pine stands as a result of decreasing of background pollution. Proceedings of the Latvian Academy of Sciences. Vol. 52. 38-42 pp.
31. Melluma A., Leinerte M. Ainava un cilvēks. "Avots", Rīga, 1999.
32. Ozoliņš J. Ūdrs *Lutra lutra* (L., 1758) saldūdeņu un to piekrastes ekosistēmās Latvijā. Promocijas darbs bioloģijas doktora zinātniskā grāda iegūšanai, LU, Rīga, 1999. 131 lpp.

33. Ozoliņš J., Balodis M. Ūdrs un bebrs saldūdeņu ekosistēmās. Pārskati par MAF finansētiem zin. pētījumiem, Salaspils: LVMI "Silava" (nepubl.) 1995-1997.
34. Ozoliņš J., Pilāts V. Distribution and status of small and medium-sized carnivores in Latvia. – Ann. Zool. Fennici 1995. 32: 21-29.lpp
35. Ozoliņš J., Rantiņš M. 1988. Ūdru – *Lutra lutra* L. – sastopamība apsekotajās Latvijas upēs. – Retie augi un dzīvnieki, Rīga: LatZTIZPI, 60-67.lpp.
36. Pasaules ģeogrāfijas atlants. 1996. Rīga, 84 lpp.
37. Priedītis N. 1999. Latvijas mežs: daba un daudzveidība. Pasaules Dabas fonds. 209 lpp.
38. Pūriņš V. (red.) Latvijas PSR ģeogrāfija, 2. izd. Rīga. 671 lpp.
39. Račinska I. Rokasgrāmata īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības plānu izstrādātājiem. Rīga, 2002.
40. Red Data Book of the Baltic Region. Part 1. Lists of threaened vascular plants and vertebrates. Uppsala, 1993. 95 lpp.
41. Reinvalds J. 1997. Mazsalaca. Daba. Vēsture. Izglītība. Kultūra. Valmieras tipogr., 47 lpp.
42. Riekstiņa L. Ūdru izplatība Salacā. Diplomdarbs. LVU, Rīga, 1989. 74 lpp.
43. Salacas ielejas attīstības programma. BO SIA "Salacas ieleja", 2002.
44. Salacas ielejas dabas parks. Dabas aizsardzības plāns. ZBR, Salacgrīva, 2003.
45. Salacas ielejas dabas parks. Posms Staicele – Rozēni. Dabas aizsardzības plāns. ZBR, Rīga/Salacgrīva, 2003.
46. Salacas upes un tās piekrastes zonas ekoloģiskā situācija. Kartoshēmu albums. Projektēšanas un informācijas valsts uzņēmums "Meliorprojekts", Rīga, 1992.
47. Spuris Z. Latvijas kukaiņu katalogs. 7. Makstenes (Trichoptera). Latvijas Entomologs. 1989, 32: 5-42.lpp.
48. Spuris Z. Materiāli par Salacas viendienišu faunu (Insecta, Ephemeroptera). Acta hydroentomologica latvica, 1997. 4: 3-13.lpp.
49. Sugu un biotopu aizsardzība Latvijā. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. Rīga, 2001.
50. Velce D., Danka L.. Katalog der Zikaden (Auchenorrhyncha) der Lettischen SSR. – Zooloģijas muzeja raksti, 1970. 4: 15-65 lpp.
51. Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta dabas parka "Salacas ieleja" posma Rozēni – Mērnīki dabas aizsardzības plāns. S/O „Baltijas Vides forums”, Rīga, 2004.
52. Балодис М.М. Бобр: биология и место в природно-хозяйственном комплексереспублики [The beaver: biology and management in Latvia]. Рига: Зинатне. 1990. 271 lpp.
53. Кузнецов Н.Н., Петров В.М., Хищные клещи Прибалтики (Parasitiformes: Phytoseiidae, Acariformes: Prostigmata). Зинатне. Рига, 1984. 1-142.lpp.
54. Табака Л. Флора и растительность Латвийской ССР. Северо-Видземский геоботанический район. Рига, 1979. 163 lpp.
55. Хорология флоры Латвийской ССР. Перспективные для охраны виды растений. Рига. 1986.
56. Хорология флоры Латвийской ССР. Редкие виды растений 1-3 группы охраны. Рига, 1978-1981.
57. Эглитис В.К. Фауна почв Латвийской ССР. Изд. АН Латв. ССР. Рига, 1954. 1-262. lpp.

2. TERITORIJAS NOVĒRTĒJUMS

2.1. Teritorija kā vienota dabas aizsardzības vērtība un to ietekmējošie faktori

Salacas ielejas dabas parks kopumā vērtējams gan kā nacionālas nozīmes aizsargājamā teritorija, kas sevī apkopo dabas, ainaviskās un kultūrvēsturiskās vērtības, gan arī kā Eiropas nozīmes aizsargājamā teritorija, jo tā ir iekļauta potenciālo Natura 2000 vietu sarakstā un tajā atrodams liels skaits Eiropā retu un aizsargājamo sugu un biotopu. Dabas parks ieņem nozīmīgu vietu arī Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta teritorijā – tas iekļauts rezervāta ainavu aizsardzības zonā un ar savām dabas, ainaviskajām, kultūrvēsturiskajām vērtībām, kā arī nozīmīgo tūrisma attīstības un sabiedrības izglītošanas potenciālu reprezentē biosfēras rezervāta koncepciju – “sekmēt ainavu, ekosistēmu un sugu aizsardzību, veicināt ekonomisko un sociālo attīstību, kā arī pētniecisko darbību”.

Dabas aizsardzības plāna izstrādes Mazsalacas – Staiceles posms ir pieskaitāms pie mazāk pārveidotajām dabas parka teritorijām – apdzīvojuma blīvums ārpus Mazsalacas, Staiceles un Vīķiem ir ievērojami zemāks kā pārejā Salacas ielejas teritorijā. Lielas platības aizņem mežu masīvi. Posmu raksturo izcilas dabas un ainaviskās vērtības, kā arī augsts tūrisma piesaistes potenciāls. Taču neapdomīgi plānotas un nekontrolētas tūrisma attīstības radītā slodze vai pārāk intensīva mežsaimnieciskā darbība var būtiski apdraudēt šeit sastopamus īpaši vērtīgos, aizsargājamus biotopus un sugas. Nozīmīgu lomu teritorijas vērtību uzturēšanā ieņem arī tradicionālās saimniecības metodes un kultūrvēsturiskās vides saglabāšana.

Pēc Salacas ielejas dabas parka dabas aizsardzības plāna daļējuma, kas izstrādāts 2003. gadā UNDP/GEF projekta ietvaros, konkrētais Salacas ielejas posms ietver četrus apsaimniekošanas iecirkņus:

- attīstības mezgls “Mazsalaca – Skaņkalne”: galvenā uzmanība pievēršama tūrisma attīstības plānošanai un tūrisma radīto slodzi ietekmei uz teritorijas dabas vērtībām;
- attīstības mezgls “Staicele – Vīķi”: jāseko teritorijas izmantošanas slodzēm un vides kvalitātei;
- posms no Laņģupītes līdz Kabiem: relatīvi nepārveidota teritorija ar augstu dabas aizsardzības vērtību;
- posms no Kabiem līdz Vīķiem: samērā maz pārveidota teritorija, kur tomēr notiek salīdzinoši aktīvāka saimnieciskā darbība un pastāv lielāki draudi dabas vērtību saglabāšanai.

Dabas aizsardzības vērtības

Galvenā teritorijas vērtība ir Salacas ielejas biotopu komplekss, kas ietver gan pašu Salacas upi ar tai raksturīgiem saldūdens biotopiem (piemēram, Eiropas mērogā aizsargājams biotops – upju straujtecēs), gan sauszemes biotopus – smilšakmens atsegumi, nogāžu un gravu meži, kā arī bioloģiski vērtīgās pļavas. Vairums no šiem biotopiem ir atzīti par aizsargājamiem ES mērogā. Ielejas biotopu komplekss veido ainavisku vienību – upes koridoru, kuram ir ļoti svarīga ekoloģiskā nozīme. Upes ieleja nodrošina migrācijas ceļu vairākām augu un dzīvnieku sugām, līdz ar to veicinot to izplatību. Nogāžu apaugums, savukārt, aizkavē nogāžu erozijas procesus, ierobežo minerālvielu noplūdi un tādejādi labvēlīgi ietekmē ūdens kvalitāti upē.

Upes ielejas biotopu komplekss ar īpašu ainavisko struktūru – nogāžu mežiem, virspalu terašu pļavām, smilšakmens atsegumiem, upi utt., uzskatāms par Latvijas tradicionālajai lauku videi tipisku ainavu, kas mūsdienās jau vairs nav tik izplatīta. Līdz ar to šai teritorijai piemīt etalona vērtība Latvijas mērogā gan no ainaviskā, gan dabas aizsardzības viedokļa.

Lai saglabātu upes koridora funkcionālo nozīmi dabas ekosistēmā, nepieciešams saglabāt šī biotopu kompleksa vienotību, kā arī tā atsevišķo elementu – mežiem apaugušo nogāžu un ekstensīvi apsaimniekoto ielejas terašu pļavu daudzveidību.

Teritorijas dabas un ainaviskās vērtības un tās ietekmējošie faktori attēlotas pielikuma **5. kartē**.

Galvenie dabas vērtības ietekmējošie faktori

- pārmērīga tūrisma slodze un nepietiekami sakārtota tūrisma infrastruktūra, kā rezultātā tiek degradēti īpaši jutīgi biotopi, kas vienlaicīgi ir galvenie tūrisma piesaistes objekti (piemēram, smilšakmens atsegumi, alas, Salacas pieteku gravas u.c.). Nepietiekamas apmetņu vietu

uzturēšanas rezultātā dabas parka teritorija tiek piemēslota ar atkritumiem, kā arī tiek radītas jaunas, spontānas apmetņu vietas, kas apdraud vērtīgus mežu un pļavu biotopus;

- upes piesārņojums: biogēnu ieplūde upē veicina eitrofikāciju, un līdz ar to arī palielina upes aizaugumu ar ūdensaugiem. Aizauguma rezultātā samazinās zivju nārsta vietām piemērotas platības, kā arī šīs vietas apdzīvojošo reto un aizsargājamo bezmugurkaulnieku skaits;
- mehāniskais šķērslis zivju migrācijai Staicelē: bijušā papīrfabrikas dambja paliekas ievērojami apgrūtina ceļotājzivju migrāciju uz Salacas augštecī, kā rezultātā Salacas zivju nārsta potenciāls netiek pilnībā izmantots, līdz ar to samazinot arī iespējamo zivju populāciju lielumu Salacā;
- saimnieciskās darbības apsūkums, kā rezultātā ar krūmiem un kokiem aizaug gan vērtīgie pļavu biotopi, gan arī paši upes krasti, līdz ar to samazinot ielejas ainavisko vērtību, kā arī radot noēnojumu, kas nelabvēlīgi ietekmē upes bioloģisko daudzveidību;
- potenciālā upes krastu apbūve ar dzīvojamām mājām un vasarnīcām: pateicoties savām ainaviskajām vērtībām, ieleja var piesaistīt ar vien jaunus interesentus, kas vēlētos šeit būvēt vasarnīcas vai arī viesu namus, restorānus utt. Nekontrolēti attīstoties šādam procesam, izzustu ielejas kultūrvēsturiskās iezīmes, kā arī ciestu teritorijas dabas bagātības.

2.2. Biotopi kā dabas aizsardzības vērtība, to sociālekonomiskā vērtība un tos ietekmējošie faktori

Kā jau minēts, Salacas ieleju veido tipisks saldūdens un sauszemes biotopu komplekss, kas raksturīgs upes ielejām un, pateicoties lielajam dabisko un tradicionālai lauku videi raksturīgo biotopu īpatsvaram, Latvijas mērogā vērtējams kā etalonvērtība. Teritorijai raksturīga liela ūdens un sauszemes biotopu daudzveidība. Kā vērtīgākie būtu minami smilšakmens atsegumi, upes straujteču biotopi, nogāžu un gravu meži, kā arī dabiskās pļavas uz ielejas nogāzēm un tās virspalu terasēs.

Tālāk aplūkota šai teritorijai nozīmīgāko biotopu dabas aizsardzības vērtība, balstoties uz to dabiskuma pakāpi, sastopamību Latvijas un Eiropas mērogā, jutīgumu, kā arī tipiskumu Salacas ielejai vai konkrētajam reģionam kopumā. Biotopu sociālekonomiskā vērtība aprakstīta pēc to ekonomiskās, rekreatīvās, estētiskās, izglītojošās un zinātniskās nozīmes.

2.2.1. Saldūdeņi

Salaca ar tās pietekām tām raksturīgajiem saldūdens biotopiem vērtējama kā viena no galvenajām dabas parka vērtībām. Kā īpaši nozīmīgi izdalāmi šādi saldūdens biotopi:

- D.1. Krāces upē;
- D.2. Straujteces posmi upēs;
- D.3. Akmeņu sakopojumi upēs;
- D.4. Ūdenskritumi un kāples upēs.

Dabas aizsardzības vērtība

Visi šie biotopi ir tipiski Salacas ielejai, turklāt to dabiskuma pakāpe ir ļoti augsta. Tie ir vērtējami kā reti gan Latvijas, gan Eiropas mērogā un piedevām arī ļoti jutīgi, tādēļ iekļauti Latvijas aizsargājamo biotopu sarakstā (5.1. Akmeņu sakopojumi upēs; 5.6. Kāples un ūdenskritumi; 5.14. Straujteces posmi upēs), kā arī klasificējami kā ES nozīmes aizsargājamais biotops 3260: Upju straujteces.

Salacas augštecē straujteču un krāču posmi ir salīdzinoši retāk izplatīti kā tās lejtecē. Kā vērtīgākie minami straujteču posmi pie Ģedertu tača un Kabiem, kā arī Indiņu krāces pie Vīķiem, kurus veido *Fontinalis*, *Hildenbrandi* un *Batrachospermum* biotopi.

Kā īpaša vērtība šajā dabas parka posmā jāizceļ Salacas pietekas (Iģe, Nikuce, Ciematupīte, Karogupīte u.c.). Tās ir nelielas, straujas, akmeņainas un nereti iegrauzušās dziļās sāngravās. Šādi upju straujteču posmi ar akmeņu sakopojumiem, nelieliem ūdenskritumiem un kāplēm ir reti un aizsargājami gan Latvijas, gan Eiropas mērogā. Turklāt parasti šo pieteku gravās veidojas īpašs mikroklimats, kas veicina retu un aizsargājamo augu un dzīvnieku sugas koncentrēšanos.

Sociālekonomiskā vērtība

Straujteču biotopi ir ļoti augsti vērtējami arī no sociālekonomiskā viedokļa. Tiem piemīt gan:

- ievērojama ekonomiskā vērtība, nodrošinot nārsta vietas Salacas zivju resursiem;

- nozīmīga estētiskā un rekreatīvā vērtība – tie piesaista gan tūristus, gan makšķerniekus, kas var sniegt nozīmīgu ieguldījumu teritorijas ekonomiskajā attīstībā;
- nozīmīga zinātniskā un izglītojošā vērtība – tie kalpo kā pētniecības objekts par biotopu stāvokļa nozīmi zivju un citu ūdens organismu populāciju dinamikā utt.

Ietekmējošie faktori

• **Piesārņojuma noplūde no lauksaimniecības zemēm un tā izraisītā eitrofikācija (upes aizaugums)**
Galveno Salacas bioloģiskās sistēmas ietekmējošo faktoru veido biogēni, kas tiek transportēti no augšējiem upes posmiem un Burtnieku ezera, kā arī noskaloti no ekstensīvi apsaimniekotās piekrastes joslas, un to akumulēšanās gruntī. Šī procesa vizuālā izpausme ir upes aizaugšana ar ūdensaugiem. Par pieļaujamo upes aizauguma rādītāju pieņemot 30% no upes spoguļvirsmas, ir jāsecina, ka eitrofikācijas process šajā upes posmā ir diezgan izteikts – lielākajā daļā aizaugums pārsniedz 30% līmeni un vietām sasniedz pat 80% no upes spoguļvirsmas. Aizaugumā izpausme vispilgtāk izpaužas straujteču posmos, kur straumes ietekmē notiek straujāki ūdensaugu vielmaiņas procesi (Gessner, 1965). Aizauguma rezultātā šajos posmos samazinās atklātas upes gultnes platības, kuras ir piemērotas kā nārsta vietas caurceļotājām zivīm, kā arī samazinās šīs vietas apdzīvojošo reto un aizsargājamo bezmugurkaulnieku skaits.

Upes aizaugumu ir veicinājis arī plostu pludināšanas apsūkums, kas sakrita ar plašu minerālmēsļu pielietošanas sākumu sešdesmitajos gados – baļķu un plostu pludināšana nodrošināja upes gultnes regulāru uzirdināšanu un ūdensaugu sakņu sistēmu (it īpaši ezera meldru *Scirpus lacustris*) iznīcināšanu. Apsūkstot šai praksei, ezera meldriem specifisko režģveidīgo sakneņu izplatība veicināja straujteču sašaurināšanos.

Aizauguma rezultātā apskatāmajā teritorijā visvairāk degradēti ir šādi upes posmi: Mazsalacas trošu tiltiņš – Bezdelīgu klintis; Ģendertu tacis – Nikuces ieteka; krācītes pirms Ramatas iztekas, straujtece lejpus Kabiem un straujteces pie Viķiem.

• **Upes krastu noēnojums**

Noēnojums minams kā viens no faktoriem, kas samazina bioloģisko daudzveidību Salacā. Tas ir raksturīgs posmos pie bijušās piekrastes pļavām, kuras, apsūkstot saimnieciskajai darbībai, ir strauji aizaugušas ar alkšņiem, tādējādi samazinot līdz minimumam augstāko ūdensaugu klātbūtni šajos posmos (5-10%), kā arī ierobežojot bentisko organismu daudzveidību, kā rezultātā vienkāršojas un samazinās arī zivju barības bāze. Šādās aizaugušās piekrastes joslās regulāri tika konstatēta bebru darbība. Upē sagāztie koki veido potenciālus sanešu „ķērājus”. Krasta joslas aizaugums visvairāk izteikts Staiceles apkārtnē. Vienveidīgais krastu joslas aizaugums vienlaikus samazina arī upes ielejas pārredzamību un lielā mērā ir uzskatāms arī par Salacas upes ielejas ainavisko degradāciju.

2.2.2. Pļavas

Dabas aizsardzības vērtība

Dabiskas, apsaimniekotas pļavas konkrētajā dabas parka posmā neaizņem lielas platības. Tās saglabājušās galvenokārt Salacas ielejas krasta nogāzēs un terasēs un vērtējamās kā nozīmīgas un interesantas no dabas aizsardzības viedokļa. Kā vērtīgākie, kas lielākoties klasificējami arī kā Eiropas nozīmes aizsargājami biotopi, uzskatāmi šādi pļavu tipi:

- E.2.1. Vilkakūlas pļavas (6230*: Sugām bagātās vilkakūlas pļavas smilšainās augsnēs);
- E.2.2. Atmatu pļavas (6270*: Sugām bagātās atmatu pļavas);
- E.2.3. Īstās pļavas (6510: Mēreni mitras pļavas);
- E.3.2. Pļavas un ganības auglīgās un mēreni auglīgās augsnēs;
- E.4.3. Augsto grīšļu pļavas (6450: Upju palieņu pļavas).

Šo pļavu vērtību nosaka to augstā dabiskuma pakāpe (sausajām vilkakūlas pļavām, mitrajām pļavām un ganībām auglīgās un mēreni auglīgās augsnēs un slapjajām augsto grīšļu pļavām), tipiskums Salacas ielejā (galvenokārt tas attiecināms uz mēreni mitrajām atmatu un īstajām pļavām), kā arī retums, jo īpaši Eiropas mērogā, jo daži pļavu tipi, kuri Latvijā ir samērā bieži izplatīti, Eiropā jau kļuvuši par prioritāras nozīmes aizsargājamiem biotopiem (piemēram, atmatu pļavas un īstās pļavas). Pļavas vērtējams arī kā vieni no jutīgākajiem biotopiem, jo to pastāvēšanu apdraud saimnieciskās darbības apsūkums, kā rezultātā tās aizaug ar kokiem un krūmiem, zaudējot savu dabas vērtību.

Par vērtīgākajiem šajā posmā būtu uzskatāmi konkrētajai teritorijai tipiskie pļavu biotopi, kas vienlaicīgi ir arī reti un aizsargājami Eiropas mērogā, kā, piemēram, atmatu pļavas un īstās pļavas, kuras Salacas ielejas virspalu terasēs ir samērā plaši izplatītas. No dabas aizsardzības viedokļa augstu vērtējamās ir arī vilkakūlas pļavas, kas ir ļoti retas gan Latvijā, gan Eiropā, kā arī ar augstu dabiskuma un jutīguma pakāpi, taču tās nav raksturīga Salacas ielejai un šeit sastopama ļoti nelielā platībā. Arī augsto grāšļu pļavas šim posmam ir neraksturīgas un konstatēta tikai 1 vietā.

Sociālekonomiskā vērtība

Pļavām piemīt ievērojama sociālekonomiska vērtība, pirmkārt, jau tādēļ, ka to veidošanās pamatā ir cilvēka saimnieciskā darbība, taču ļoti nozīmīga ir to estētiskā, kultūrvēsturiskā un rekreatīvā vērtība. Pļavas ir nozīmīgs atklātās ainavas elements dabā ar augstu estētisko vērtību arī no sezonālā aspekta, jo katrā gadalaikā pļavā ir atrodamas savas estētiskās vērtības, kas ir par pamatu to rekreatīvajai vērtībai.

No sociālekonomiskā viedokļa par vērtīgākām šajā posmā uzskatāmas mēreni mitrās atmatu un īstās pļavas – tām ir gan augsta estētiskā un ekonomiskā vērtība, gan arī rekreatīvā vērtība. No ekonomiskā viedokļa vismazāk nozīmīga ir vilkakūlas pļava, taču tai savukārt ir augsta zinātniskā nozīme. Tajās parasti konstatējams liels skaits indikatoru (arī šī posma vilkakūlas pļavā ir augstākais indikatoru skaits – 7), neretas ir arī īpaši aizsargājamas augu sugas.

Ietekmējošie faktori:

Dabiskās pļavas ir viens no biotopiem, kurš Salacas ielejā visvairāk cietis dažādu faktoru ietekmē.

- **Saimnieciskās darbības apstākļi** – vērtējams kā galvenais faktors, kas apdraud pļavu pastāvēšanu, tām aizaugot un zaudējot savu vērtību vai vispār kā biotopam izzūdot. Ja pļava netiek pļauta vai ganīta vairāk kā 2-3 gadus, tajā jau parādās koku un krūmu aizaugums, kūla, nevēlamu sugu ekspansija, vērtīgo sugu skaita samazināšanās. Samērā īsā laikā periodā pļava būs jau zaudējusi savu dabas vērtību, bet tās atjaunošanas izmaksas arvien pieaug. Piemēram, vērtīgs pļavu komplekss bijis pie “Ģendertu” mājām, kur konstatēti Eiropas nozīmes biotopi un aizsargājamas sugas, taču šobrīd pļavas jau ir ļoti aizaugušas un grūti atjaunojamas. Ir arī vairākas vietas, kur praktiski vairs nav nozīmes atjaunot par mežu jau pārveidojušos pļavu.
- **Pārāk intensīva apsaimniekošana**, piemēram, pārganīšana vai pļavu mēslošana, kas apdraud pļavu dabisko stāvokli, izmainot sugu sastāvu. Šāda tendence gan konkrētajā dabas parka posmā nav pārāk bieži novērojama, tomēr atsevišķās ganībās, it īpaši Vīķu apkārtnē, ieteicams sekot optimālam lopu skaitam, lai nepārsniegtu pieļaujamo ganīšanas intensitāti.
- **Pļavu transformācija aramzemēs vai kultivētajos zālajos**. Izšķiroties par pļavu transformāciju būtu jāizvērtē, vai iegūtais labums atmaksāsies. Nereti ir gadījumi (arī šajā Salacas posmā), kad tiek uzarta un apsēta pļava Salacas terasē, kura pirms dažiem gadiem atzīta par bioloģiski vērtīgu zālāju, bet gaidītais rezultāts netiek sasniegts – augsne ir nabadzīga un raža neizaug. Rezultātā ir uz ilgu laiku sabojāts dabiskais biotops, par kura pļaušanu tagad īpašnieks būtu varējis saņemt Eiropas struktūrfondu samaksu, bet kurš atjaunosies tikai daudzu gadu gaitā.

2.2.3. Purvi

Dabas aizsardzības vērtība

Šajā dabas parka posmā kā vērtīgākie atzīmējami šādi purvu biotopi:

- G.1.4.3. Avotu purvi bagāti ar dzelzi;
- G.3. Sūnu (augstie) purvi.

Kaut arī tuvākajā apkārtnē augstie purvi ir plaši sastopami un vērtējami kā šim reģionam tipisks biotops, visā dabas parka teritorijā ir sastopams tikai viens augstais purvs – Pēces purvs. Retas un aizsargājamas augu sugas Pēces purvā nav novērotas, taču biotopam kopumā ir sava īpaša nozīme teritorijā bioloģiskās daudzveidības ziņā. Augstais purvs vērtējams arī kā ļoti jutīga ekosistēma. Kaut gan Latvijā šādi purvi ir samērā izplatīti, Eiropā tas ir jau kļuvis par retu un prioritāri aizsargājamu biotopu un tādēļ iekļauts Eiropas nozīmes aizsargājamo biotopu sarakstā 7110*: Neskartie augstie purvi.

Arī avotu izplūdes vietas Salacas ielejas nogāzēs un to pakājēs, kas pēc Latvijas biotopu klasifikatora klasificētas kā Avotu purvi bagāti ar dzelzi, ir ļoti augstu vērtējamas no dabas aizsardzības viedokļa – tām piemīt augsta dabiskuma pakāpe un tās ir reti satopamas gan Latvijas, gan Eiropas mērogā. Turklāt tās ir ļoti jutīgas pret jebkādu antropogēno ietekmi. Avoksnainas nogāzes šajā posmā nav retums. Avoti un avoksnāji veido īpašu mikroklimatu mežā un tie ir retu augu patvēruma un koncentrācijas vietas. Arī šis biotops klasificējams kā Eiropas nozīmes 7160: Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi.

Sociālekonomiskā vērtība

Avotu purvu sociālekonomiskā vērtība nav liela – tiem nepiemīt ekonomiska vai rekreatīva nozīme, taču prioritāra ir to zinātniskā nozīme, kas tieši saistīta ar šī biotopa augsto dabas aizsardzības vērtību. Augsto purvu ekonomisko vērtību, ja to aplūko kā iespējamo kūdras ieguves platību, protams, ir nozīmīga, taču dabas parka teritorijā šāda veida saimnieciskā darbība nav pieļaujama. Purvu var izmantot ogošanai un medībām, kas sniedz tam sava veida rekreatīvu vērtību.

Ietekmējošie faktori

Pēces purva hidroloģisko stāvokli negatīvi ir ietekmējusi nosusināšana tā apkārtnē, kā rezultātā notiek pakāpeniska purva apaugšana ar priedi, palielinās sīkkrūmu klājiens – sila virsis *Calluna vulgaris* u.c. Avoksnājus ļoti nelabvēlīgi ietekmētu jebkāda saimnieciskā darbība, kā, piemēram, koku vai krūmu izciršana uz ielejas nogāzēm, nobradāšana, kā arī piesārņojuma noplūde no lauksaimniecības zemēm ielejas pamatkrastā.

2.2.4. Iežu atsegumi un alas

Dabas aizsardzības vērtība

Smilšakmens iežu atsegumi (H.1.1) un tajos nereti izveidojušās sufozijas alas (H.2.1) ir vienas no nozīmīgākajām dabas vērtībām šajā teritorijā. Šie biotopi ir ļoti tipiski Salacas ielejai, kā arī reti un aizsargājami gan Latvijas, gan Eiropas mērogā. Vienlaicīgi atsegumi ir arī ļoti jutīgi biotopi. Posmā “Mazsalaca – Staicele” ir koncentrējušies galvenie smilšakmens atsegumi visā Salacas ielejā. Visi šī posma smilšakmens atsegumi ir arī iekļauti Latvijas īpaši aizsargājamo ģeomorfoloģisko dabas pieminekļu sarakstā un klasificējami kā Eiropas aizsargājami biotopi 8220: Smilšakmens atsegumi un 8310: Netraucētas alas.

Sociālekonomiskā vērtība

Smilšakmens atsegumiem un alām tajos ir arī ļoti nozīmīga sociālekonomiskā vērtība. Tiem piemīt prioritāra nozīme gan no estētiskā, gan izglītības un zinātniskā viedokļa un tie vērtējami arī kā galvenais tūrisma piesaistes objekts. Kaut arī tiešā izpratnē atsegumiem nav ekonomiskas vērtības, taču tie var kalpot par pamatu ienākumiem no tūrisma sektora.

Ietekmējošie faktori

Gan smilšakmens atsegumi, gan alas tajos ir ļoti jutīgi biotopi, kurus varētu apdraudēt pārmērīga rekreatīvā slodze, zemeszemes nobradāšana un nogrūvumu veicināšana. Tieši šim upes posmam ir raksturīga ļoti intensīva rekreācijas slodze. Tūristu takas šeit lielākoties jau ir izplānotas un ierīkotas, bet nepieciešams katrā gadījumā individuāli izvērtēt, vai ir darīts viss atsegumu aizsardzības labā, vai vienlaikus ir ievērota arī tūristu drošība, vai vēlama jaunu tūristu taku ierīkošana utt. Diskutējams jautājums ir par to, cik lielā mērā pieļaujama krūmu apauguma un atsevišķu koku aizvākšana no atsegumiem, ja tie aizsedz skatu uz atsegumiem (piem., skats no Dauģēnu klints, skats uz Govs alu un avotu u.c.).

2.2.5. Meži

Dabas aizsardzības vērtība

Mazsalacas – Staiceles posmā kā vērtīgākie uzskatāmi šādi mežu biotopi:

- F.1.1. Priežu sausieņu meži;
- F.1.2. Egļu sausieņu meži uz ielejas nogāzēm un gravās;
- F.1.5.1. Baltalkšņu gāršas uz ielejas nogāzēm;
- F.1.8.3. Jaukto koku gāršas uz ielejas nogāzēm;
- F.2.3.4. Bērzu liekņas.

Priežu un egļu sausieņu meži, kas klasificējami arī kā Eiropas nozīmes aizsargājamais biotops 9010*: Boreālie meži, uzskatāmi par šīs teritorijas vērtīgākajiem mežu biotopiem. Tie šajā posmā ir ļoti izplatīti (it īpaši Mazsalacas apkārtnē) un vērtējami kā Salacas ielejai tipiski. Tomēr to dabiskuma un jutīguma pakāpe ir zemāka, salīdzinot ar minētajiem lapu koku mežu tipiēm uz ielejas nogāzēm.

Baltalkšņu gāršas un jaukto koku gāršas uz ielejas nogāzēm, kas klasificējamās kā Eiropas nozīmes biotopi 91E0*: Pārmitri platlapju meži un 9180: Nogāžu un gravu meži, arī ir pieskaitāmi pie teritorijas galvenajām dabas vērtībām, kaut arī šajā posmā tie ir salīdzinoši retāk sastopami kā citviet dabas parkā. Šie biotopi ir ļoti reti gan Latvijas, gan Eiropas mērogā, turklāt tipiski Salacas ielejai. Augstu vērtējama ir arī to dabiskuma un jutīguma pakāpe, tādēļ nepieciešams nodrošināt to aizsardzību dabas parka teritorijā, ierobežojot jebkādu saimniecisko darbību.

Bioloģiskās daudzveidības ziņā kā ļoti vērtīgs biotops atzīmējamas arī bērzu liekņas. Tas ir ļoti reti sastopams gan visā Latvijas teritorijā, gan arī Eiropā un ļoti jutīgs pret jebkādu saimniecisko darbību. Arī šajā posmā sastopams tikai nelielā platībā.

Nogāžu un gravu mežiem ir ievērojama ekoloģiska nozīme – tie kavē nogāžu erozijas procesus, kā arī kalpo par mājvietu daudzām aizsargājamām augu un dzīvnieku sugām. Atmirusī koksne veido barības bāzi daudzām aizsargājamām bezmugurkaulnieku sugām. Dobumaini koki ir īpaši nozīmīgi putniem, piemēram, šai teritorijai raksturīgajām dzeņu sugām.

Sociālekonomiskā vērtība

Ekonomiskajā ziņā visvērtīgākie ir ielejas pamatkrastā izplatītie priežu un egļu sausieņu meži, kas izmantojami mežsaimniecībā. Egļu sausieņu mežos uz ielejas nogāzēm un gravās, kur nogāzes slīpums pārsniedz 45 grādu leņķi, mežsaimnieciskā darbība nebūtu vēlama. Šiem meža tipiēm ir arī augsta rekreatīvā vērtība – tie piemēroti sēņošanai un ogošanai.

Pašā ielejā sastopamajiem baltalkšņu mežiem un jaukto koku gāršām ekonomiskā vērtība, respektīvi, mežsaimnieciskā nozīme ir zemāka, taču ļoti nozīmīga ir to zinātniskā (it īpaši baltalkšņu mežiem), estētiskā un rekreatīvā (jaukto koku gāršām) vērtība. Tādēļ, ņemot vērā teritorijas dabas aizsardzības statusu, šo meža biotopu izmantošana ekonomiskām interesēm nebūtu pieļaujama (t.sk. kritalu izvākšana, pameža tīrīšana u.tml.). Kā izņēmums varētu būt gadījumi, kad saimnieciskā darbība nepieciešama biotopu dabas vērtību uzturēšanai vai ielejas ainavisko vērtību izcelšanai (saskaņā ar dabas plānā noteikto zonējumu).

Bērzu liekņām nav īpašas saimnieciskas nozīmes, taču tās augstu vērtējamās no estētiskā, izglītojošā un zinātniskā viedokļa. Kā tūrisma objekts tās potenciāli varētu būt piemērotas tematiski sagatavotiem teritorijas apmeklētājiem ar pietiekamu izpratni par dabas vērtībām. Tomēr pārmērīga apmeklētāju plūsma varētu negatīvi ietekmēt jutīgos avoksnājus. Un tādēļ, ņemot vērā šī biotopa dabas aizsardzības un zinātnisko nozīmi, saimnieciskā darbība bērzu liekņās uz ielejas nogāzēm nav pieļaujama.

Ietekmējošie faktori

- **Saimnieciskā darbība nogāžu un gravu mežos**

Baltalkšņu un jaukto koku gāršas, kā arī bērzu liekņas uz ielejas nogāzēm negatīvi ietekmē jebkāda saimnieciskā darbība – mežu izciršana kā galvenajās, tā arī kopšanas un sanitārajās cirtēs, kā arī atmirusās koksnes izvākšana. Šo mežu saimnieciskās izmantošanas rezultātā ne tikai izzūd bioloģiski vērtīgie un aizsargājami biotopi, bet arī tiek veicināta krastu erozija un pasliktinās upes ekoloģiskā kvalitāte.

Aizsargjoslu likums nosaka, ka ūdensteču aizsargjoslā galvenā cirte pieļaujama, sākot ar 10 m no krasta, izņemot koku ciršanu ārkārtas situāciju seku likvidēšanai, vējgāžu, vējlaužu un snieglaužu seku likvidēšanai. Taču nogāžu un gravu meži var tikt apdraudēti vietās, kur nogāze ir atvērējies tālāk no upes krasta. Līdz ar to likumā noteiktais pieļaujamais attālums no krasta cirsmu veikšanai ir pārāk tuvu nogāzes malai vai pat ietver nogāzi. Rezultātā nogāžu meži var tikt iznīcināti vai arī tie var zaudēt savu dabisko aizsargu un tikt pakļauti vējgāzēm, kā arī krasta erozijai.

- **Uguns kā senākais priežu mežu dabiskais traucējums**

Sausieņu priežu mežos sugas ir pielāgojušās regulāriem uguns traucējumiem, nemainīgi labiem apgaismojuma apstākļiem un jūtāmām temperatūras svārstībām starp dienu un nakti. Vecā, kādreiz degušā priežu mežā sastopamas resnas priedes ar biezu mizu, sasveķojusies atmirstoša koksne. Šādās ļoti īpašās struktūrās un substrātos spēj saglabāties vairākas šauriem vides apstākļiem pielāgotas sugas, kas daudzviet Eiropā jau ir izzudušas. Mūsdienās ugunsgrēki mežos ir stipri ierobežoti, kā rezultātā ir mainījušies procesi augsnē, zemsedzē vairāk uzkrājas organiskās vielas, radot labvēlīgus apstākļus egles izplatībai arī tradicionālos priežu biotopos. Tā rezultātā samazinās priežu silu un mētrāju platības visā Latvijas teritorijā.

- **Egles savairošanās priežu sausieņu mežos**

Priežu sausieņu mežos, kas atbilst dabisko meža biotopu kritērijiem, pārmērīga egles savairošanās nav vēlama, jo izmainoties sugu sastāvam, mazinās konkrētā biotopa ekoloģiskā vērtība. Tādēļ šādos meža tipos ir jāseko egles izplatībai un nepieciešamības gadījumā jāizcērt daļa paaugas vai otrā stāva, lai vecās priedes būtu labi izgaismotas un piemērotas savu ekoloģisko funkciju veikšanai.

2.3. Sugas kā dabas aizsardzības vērtība, to sociālekonomiskā vērtība un ietekmējošie faktori

No dabas aizsardzības viedokļa kā būtiskākās sugu grupas šajā ielejas posmā minamas zivis un bezmugurkaulnieki, taču teritorija ir ļoti nozīmīga arī vairāku putnu sugu, zīdītāju, kā arī augu sugu aizsardzībai. Nozīmīgāko sugu dabas aizsardzības vērtība šeit analizēta, vērtējot to retumu Latvijas un Eiropas mērogā, to jutīgumu, kā arī tipiskumu Salacas ielejai vai konkrētajam reģionam kopumā. Sugu sociālekonomiskā vērtība aprakstīta pēc to ekonomiskās, rekreatīvās, estētiskās, izglītojošās un zinātniskās nozīmes.

2.3.1. Zivis

Dabas vērtība

Zivju sugas pieskaitāmas pie visbūtiskākajām dabas vērtībām Salacas ielejā. Kopumā šeit sastopamas 9 ES nozīmes aizsargājamās sugas, no kurām 4 iekļautas arī Latvijas aizsargājamo sugu sarakstā. Pie Latvijā aizsargājamām sugām minams arī taimiņš *Salmo trutta*, kas gan nav iekļauts Eiropas aizsargājamo sugu sarakstā. Pie Salacas vērtīgākajām zivju sugām pieskaitāmas:

- lasis *Salmo salar*;
- taimiņš *Salmo trutta*;
- upes nēģis *Lampetra fluviatilis*;
- vimba *Vimba vimba*.

Zivju sugu aizsardzības lielo nozīmi šajā teritorijā apstiprina fakts, ka Salacas ielejas dabas parks vēsturiski izveidojies uz 1962. gadā dibinātā “Lašu rezervāta” bāzes. Arī šobrīd Salaca ir ceturtā nozīmīgākā lašu nārsta upe Baltijas jūras baseinā un sniedz 30 % no dabīgo lašu populācijas Latvijā. Taimiņiem un upes nēģiem Salaca uzskatāma par trešo nozīmīgāko upi Latvijā. Laši un taimiņi, kas nu jau ir kļuvuši par reti sastopamām sugām Eiropas un Latvijas ūdeņos, Salacai ir ļoti tipiskas. Visas minētās sugas ir uzskatāmas arī par jutīgām un to izplatību būtiski var ietekmēt upes piesārņojuma līmenis, kā arī nārsta vietu stāvoklis. Šīs sugas iekļautas arī Biotopu direktīvas aizsargājamo sugu sarakstos. Augstu vērtējama zivju suga ir arī vimba *Vimba vimba*, kas gan nav iekļauta aizsargājamo sugu sarakstā. Tā ir samērā bieži izplatīta suga un pēdējos gados tiek regulāri ķerta arī Salacas augštecē. Šeit ir ļoti piemēroti apstākļi vimbu nārstam un to skaits šeit varētu ievērojami pieaugt, ja tiktu likvidēts zivju migrācijas šķērslis Staicele.

Sociālekonomiskā vērtība

Lasis un taimiņš pēc visiem sociālekonomiskajiem kritērijiem ir atzīstams kā prioritāra vērtība, un arī upes nēģis un vimba ir ļoti augstu vērtējami, it īpaši kā zivju resursi. Taču šo zivju sugu ļoti ierobežotie resursi Salacas augštecē, pateicoties migrācijas šķērslim Staicele, mazina to ekonomisko, kā arī rekreatīvo nozīmi konkrētajā upes posmā. Šobrīd minētajām zivju sugām ir vairāk zinātniska nozīme – sekot sugu populācijas stāvoklim un to iespējamam skaita pieaugumam Salacas augštecē. Gadījumā, ja migrācijas šķērslis tiktu nojaukts, kā arī veiksmīgi realizētas nārsta vietu atjaunošanas un Salacas zivju resursu palielināšanas ieceres, šo sugu ekonomiskā un rekreatīvā nozīme upes augštecē ievērojami pieaugtu, piesaistot makšķerniekus, veicinot tūrisma attīstību un, tādejādi, netieši ceļot arī šī reģiona labklājības līmeni.

Ietekmējošie faktori

- **Mehāniskie šķēršļi** – būtiskāko kaitējumu Salacas zivju resursiem radīja 1893. gadā uzceltais Staiceles papīrfabrikas aizsprosts, kas pārtrauca zivju migrāciju uz upes augšteci un Burtnieka ezeru, turklāt ražošanas notekūdeņi pazemināja zivju nārsta efektivitāti leļpus papīrfabrikas. 1984. gadā aizsprosta aizvarus demontēja, likvidējot ūdenskrātuvi virs dambja, tomēr saglabājās 40-70 cm augsts un 10-12 cm garš sliksnis (betona pamats), kas joprojām daļēji traucē zivju migrāciju; par to liecina atšķirīgais ihtiofaunas sastāvs upes augštecē un lejtecē. Dambja šķērsošana iespējama tikai lielūdens periodos pavasarī un rudenī. No ceļotājzivīm tikai vimbām izdodas pārvarēt šķērslī lielākā skaitā un nārstot Salacas augštecē, taču zināmi arī atsevišķi taimiņu un retāk lašu noķeršanas gadījumi Burtnieka ezerā. Laši, kas varētu pārvarēt šķērslī, jo migrē, galvenokārt rudenos, līdz Staicelei nonāk ļoti nelielā skaitā, jo to bioloģiskā īpatnība liek tiem atgriezties dzimtajā vietā, no kurienes ir sācies mazuļu ceļš uz jūru, bet nārstu vietas augšpus aizsprosta gadu desmitiem tiem nav bijušas pieejamas. Arī no bijušajās zivjaudzētavas “Salaca” (Mērniekos) izlaistie, mākslīgi izaudzētie laši nemēdz migrēt tālāk par šo teritoriju.

- **Piesārņojums un eitrofikācija** – nopietni pētījumi Salacā šajā jomā nav veikti, taču ir vispārzināms, ka piesārņojuma un eitrofikācijas ietekmē izzūd jutīgās zivju sugas, samazinās plēsīgo zivju skaits, bet palielinās ekoloģiski plastisko zivju skaits, kā arī dažādas anomālijas un zivju slimības. Kā jau minēts, Salacā novērojama pastiprināta upes aizaugšana ar ūdensaugiem, kas šajos posmos samazina reofilajām (straujteču) zivīm piemērotās platības.

Lai atjaunotu lašu, taimiņu un upes nēģu resursus šajā upes posmā, pirmkārt, nepieciešams nojaukt Staiceles aizsprosta sliksni, veikt atsevišķu straujteču posmu rekultivāciju (ezermeldru izvākšanu), kā arī izlaist upes augštecē lašu mazuļus, kas nodrošinātu to migrācijas atjaunošanos uz nārsta vietām virs Staiceles.

2.3.2. Bezmugurkaulnieki

Dabas vērtība

Bezmugurkaulnieki ieņem būtisku lomu starp Salacas ielejas dabas vērtībām, jo dabas parka teritorija ir ļoti nozīmīga vairāku šīs sugu grupas pārstāvju aizsardzībai. Kopumā šajā posmā konstatētas 4 ES mērogā aizsargājamas sugas, 13 Latvijā aizsargājamās sugas, 2 ierobežoti izmantojamas sugas, kā arī 11 dabīgo meža biotopu speciālistu un indikatorsugas. Kā svarīgākās šajā ielejas posmā minamas šādas bezmugurkaulnieku sugas:

- lapkoku praulgrauzis *Osmoderma eremita*;
- vītoli slaidkoksngrauzis *Necydalis major*;
- biezā perlamutrene *Unio crassus*;
- slaidais pumpurgliemezis *Vertigo angustior*;
- zaļā upjuspāre *Ophiogomphus cecilia*;
- platspīļu vēzis *Astacus astacus*.

Visas minētās sugas, izņemot platspīļu vēzi, iekļautas Latvijas un Eiropas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos.

No dabas aizsardzības viedokļa pati nozīmīgākā suga varētu būt lapkoku praulgrauzis *Osmoderma eremita*, kas sastopama vecos dabumainos ozolos. Tā ir gan visā Eiropā, gan Latvijā ļoti reta un aizsargājama suga. Arī šajā teritorijā tā pagaidām konstatēta tikai Mazsalacas vidusskolas parkā, kas ir viena no tālākajām sugas atradnēm Latvijas ziemeļu daļā. Lapkoku praulgrauzis vērtējams kā ļoti jutīga suga, turklāt šī ir viena no krasi izolētākajām populācijām Latvijā un līdz ar to tās pastāvēšana Salacas ielejā varētu būt apdraudēta. Tādēļ sugas aizsardzība izvirzāma starp prioritārajiem dabas aizsardzības plāna uzdevumiem.

Kā samērā nozīmīga suga minama arī vītoli slaidkoksngrauzis *Necydalis major*, kas Salacas ielejā veido patreiz lielāko zināmo populāciju Ziemeļlatvijā. Tā ir samērā reta un jutīga suga, turklāt ļoti tipiska šeit raksturīgajiem lapkoku mežiem uz ielejas nogāzēm un gravās.

Šai teritorijai ļoti raksturīga suga ir biezā perlamutrene *Unio crassus*. Salacā un tās pietekā Iģē sugai ir izveidojusies stabila populācija, kas ir viena no nozīmīgākajām visā Ziemeļbaltijas reģionā. Tomēr biezā perlamutrene ir uzskatāma par ļoti jutīgu sugu, kuras populācijas blīvums gan Salacā, gan visā Latvijā,

iespējams, samazinās. Tādēļ īpaša uzmanība jāpievērš sugas aizsardzībai, saglabājot un atjaunojot tai piemērotos upes straujteču biotopus.

Kā ļoti reta suga minama slaidais pumpurgliemezis *Vertigo angustior*, kurš konstatēts kādā no teritorijas zemajiem purvjiem (tomēr precīza atradnes vieta nav zināma). Suga ir arī samērā jutīga, tādēļ ņemot vērā tās īpašo aizsardzības statusu, nepieciešams precizēt tās atradnes vietu un populācijas stāvokli, kā arī informēt par to teritorijas apsaimniekotājus, lai novērstu sugas biotopa netīšu iznīcināšanu.

Arī zaļā upjuspāre *Ophiogomphus cecilia* ir augstu vērtējama no dabas aizsardzības viedokļa. Tā ir šai teritorijai ļoti tipiska (pateicoties lielam skaitam sugai piemērotu biotopu Salacas pieteku krastos), turklāt Salacas ieleja ir pašlaik vienīgā zināmā sugas atradne Ziemeļlatvijā. Suga ir arī vērtējama kā samērā jutīga.

Šeit būtu jāpiemin arī platspīļu vēzis *Astacus astacus*, kurš gan nav iekļauts aizsargājamo, bet ierobežoti izmantojamo sugu sarakstā. Platspīļu vēzis ir Salacai ļoti tipiska suga, taču pēdējā laikā tā populācija kļūst apdraudēta, pateicoties signālvēža *Pacifastacus leniusculus* invāzijai Salacas baseinā.

Sociālekonomiskā vērtība

Bezmugurkaulnieku sugas ir grūti novērtēt pēc tradicionālajiem sociālekonomiskajiem kritērijiem, tomēr jāuzsver to zinātniskā, izglītojošā, kā arī estētiskā nozīme (piemēram, lapkoku praulgrauzim, kā arī spāru sugām). Taču kā galvenā tomēr būtu vērtējama to ekoloģiskā nozīme – vairums bezmugurkaulnieku ir barības ķēžu svarīgs posms un tiem ir liela nozīme detrita un augu dabas palieku pārstrādē.

Ietekmējošie faktori

Ar ūdens biotopiem saistītās bezmugurkaulnieku sugas ļoti negatīvi ietekmē jebkādas izmaiņas ūdens ķīmiskajā sastāvā, upes hidroloģiskajā režīmā, kā arī eitrofikācija. Pateicoties šo sugu augstajam jutīgumam pret vides izmaiņām, tās kalpo kā indikatori ūdens kvalitātes noteikšanai. No minētajām sugām šāda veida ietekmēm pakļautas ir biežā perlamutrene *Unio crassus*, zaļā upjuspāre *Ophiogomphus cecilia*, kā arī platspīļu vēzis *Astacus astacus*.

Platspīļu vēzi apdraud arī invazīvās sugas – signālvēža *Pacifastacus leniusculus* izplatīšanās Salacas baseinā. Šī suga ir mazāk jutīga pret vides izmaiņām, kā arī kalpo kā vēžu mēra pārnēsātāji. Līdz ar to vietās, kur signālvēzis parādās, platspīļu vēžu populācija sarūk.

Zaļās upjuspāres *Ophiogomphus cecilia* populāciju negatīvi ietekmē arī tās kāpuru attīstībai piemērotu biotopu bojāšana, kā piemēram, Salacas pieteku krastu nobradāšana pārmērīgas tūrisma un maksšķerēšanas radītās slodzes rezultātā.

Savukārt sauszemes sugas galvenokārt cieš no mežizstrādes darbiem, kā arī tām piemērotu biotopu aizaugšanas. Piemēram, lapkoku praulgrauža *Osmoderma eremita* populāciju Salacas ielejā visvairāk apdraud veco ozolu ieaugšana krūmos, kā rezultātā koku stumbri nesaņem pietiekoši daudz saules gaismas, kas nepieciešama kāpuru attīstībai. Vītolu slaidkoksngrauzi *Necydalis major* apdraud slapjo lapukoku mežu izciršana, tīrīšana un atmirušās koksnes izvākšana. Slaidā pumpurgliemeža *Vertigo angustior* populāciju var apdraudēt tam piemērotu zemo purvu aizaugšana ar krūmiem vai arī jebkāda veida biotopa mehāniska bojāšana.

2.3.3. Augi

Dabas aizsardzības vērtība

Augu sugu aizsardzības ziņā Salacas ielejai nav prioritāras nozīmes, jo neviena no šeit sastopamajām sugām nav uzskatāma par īpaši apdraudētu vai tipisku šai teritorijai. Tomēr Mazsalacas – Staiceles posmā kopumā konstatētas 13 retas un aizsargājamas augu sugas:

- Plankumainā dzegužpirkstīte *Dactylorhiza maculata*;
- Baltijas dzegužpirkstīte *Dactylorhiza baltica*;
- Fuksa dzegužpirkstīte *Dactylorhiza fuchsii*;
- Smaržīgā naktsvijole *Platanthera bifolia*;
- Zaļziedu naktsvijole *Platanthera chlorantha*;
- Sirdsveida divlape *Listera cordata*;

- Gada staipeknis *Lycopodium annotinum*;
- Vāļišu staipeknis *Lycopodium clavatum*;
- Apdzira *Huperzia selago*;
- Roberta kailpaparde *Gymnocarpium robertianum*;
- Spilvainais ancītis *Agrimonia pilosa*;
- Smiltāja neļķe *Dianthus arenarius ssp. Borussicus*;
- Bezdelīgactiņa *Primula farinosa*.

No šīm sugām tikai viena – spilvainais ancītis *Agrimonia pilosa* ir iekļauta Eiropas nozīmes aizsargājamo sugu sarakstā, bet Latvijas aizsargājamo sugu sarakstā nav minēta. Tātad kopumā ņemot, šeit sastopamās augu sugas galvenokārt uzskatāmas par vietējas nozīmes dabas vērtībām. Tomēr visas, izņemot Roberta kailpapardi *Gymnocarpium robertianum*, ir bieži sastopamas visā Latvijas teritorijā.

Kā nozīmīgākās dabas vērtības būtu jāmin visas orhideju sugas, kaut arī tās nav sevišķi retas, bet ir dabisku, neielabotu pļavu indikatorsugas (izņemot sirdsveida divlapi, kas sastopama mežos), turklāt ar augstu dekoratīvo vērtību. Veicot pļavu apsaimniekošanu, orhideju aizsardzībai būtu jāpievērš īpaša uzmanība, jo vairumā gadījumu tās ir jutīgas pret dažādiem pļavu apsaimniekošanas paņēmieniem, vai vēl jo vairāk – pret pļavu neapsaimniekošanu vispār.

Smiltāja neļķe *Dianthus arenarius ssp. Borussicus* šajā teritorijā izraisa interesi dēļ tās apdzīvotā biotopa. Parasti tā sastopama sausos priežu mežos, bet šeit tā atrodama uz atsegumiem.

Sociālekonomiskā vērtība

Gandrīz visām teritorijā sastopamajām aizsargājamām augu sugām piemīt augsta estētiska vērtība (īpaši tas attiecināms uz orhideju sugām, staipekņiem, kā arī smiltāja neļķi un bezdelīgactiņu). Šīs sugas ir ļoti dekoratīvas, kas nosaka arī to ekonomisko vērtību (un līdz ar to arī sugu apdraudētību). Taču aizsargājamām sugām ir arī nozīmīga izglītojoša un līdz ar to arī rekreatīva loma. Nozīmīga ir arī visu šo sugu zinātniskā vērtība.

Ietekmējošie faktori

Orhideju dzimtas augu sugas (naktsvijoles, dzegužpirkstītes) ir īpaši jutīgas gan pret nosusināšanu, gan mēslošanu, kā arī pļavu neapsaimniekošanu. Pļavai aizaugot ar kokiem un krūmiem, un citām lakstaugu sugām pārņemot pļavu, šīs sugas pamazām iznīkst. Turklāt orhideju dzimtas sugas ir arī ļoti krāšņas un tās nereti plūc dekoratīviem nolūkiem vai pārdošanai. Orhideju aizsardzībai piemērotāks apsaimniekošanas veids ir pļaušana nevis ganīšana, jo lopī nereti nobradā un noēd trauslos orhideju dzinumus. Orhidejas vairojas galvenokārt ar sēklām, taču arī ne katru gadu. Tādēļ ieteicams pļavas pļaut ar rokām, iesākumā atstājot orhidejas neskartas, lai nogatavotos sēklas, un nopļaut šīs vietas tikai vasaras beigās. Pļavas vēlams pļaut pa daļām, katru gadu mainot pļaujamās joslas. Reizi 5-6 gados atsevišķus pļavas nogabalus vajadzētu atstāt nepļautus, lai saglabātu bagātīgu pļavas floru un arī entomofaunu. Sirdsveida divlape sastopama tikai vienā vietā – purvainā, pat avoksnainā mežā un šobrīd to nekas neapdraud.

Staipekņus lielākoties apdraud to ievākšana dekoratīviem nolūkiem, kā arī meža izciršana. Kaut arī staipekņi ir pietiekami bieži sastopami, taču jāņem vērā to ārkārtīgi lēnais attīstības cikls – lai izaugtu pieaudzis staipeknis, paiet līdz pat 25 gadi.

Smiltāju neļķe *Dianthus arenarius ssp. Borussicus* arī ir ļoti dekoratīvs augs un var tikt apdraudēts, ievācot to no atsegumiem. To apdraud arī jebkura veida atsegumu bojāšana – rāpšanās, uzrakstu veidošana smilšakmenī utml., tāpēc aizsardzības jautājumu jārisina, vienlaikus plānojot visa biotopa aizsardzību. Tas pats attiecināms arī uz Roberta kailpapardi *Gymnocarpium robertianum*, jo arī šī suga aug uz smilšakmens atsegumiem. Bezdelīgactiņa *Primula farinosa* ir suga, kuru apdraud tai piemēroto biotopu – mitro pļavu – nosusināšana vai arī šo pļavu aizaugšana neapsaimniekošanas rezultātā. Spilvainā ancīša *Agrimonia pilosa* atradnes lielākoties saistītas ar baltalkšņu mežiem un ceļmalām un parasti nav apdraudētas, augs arī nepiesaista uzmanību ar īpašu dekoratīvātāti.

2.3.4. Zīdītāji

Dabas vērtība

Teritorija uzskatāma par vidēji nozīmīgu zīdītāju faunas daudzveidības un reto sugu saglabāšanas ziņā. Salacas ielejā sastopamas gandrīz visas Ziemeļvidzemei un Latvijai kopumā raksturīgākās sugas. Šeit sastopamas 13 ES mērogā aizsargājamas sugas, 12 Latvijas īpaši aizsargājamas sugas un 4 ierobežoti izmantojamas sugas. Bebris, kas gan ir iekļauts Eiropas aizsargājamo sugu sarakstā, Latvijā šādam statusam nav pakļauts.

Par tipiskākajām un arī nozīmīgākajām sugām jāatzīst ūdrs *Lutra lutra*, kā arī visas šeit konstatētās sikspārņu sugas. Lielākā daļa no tām Latvijas mērogā veido skaitliski lielas populācijas, taču Eiropā tās pagājušajā gadsimta laikā izzudušas areāla lielākajā daļā. Pēdējos desmit gados šo sugu populācijas sāk pamazām atjaunoties, taču joprojām nav sastopamas lielākā daļā to kādreizējās izplatības apgabalos un var tikt apdraudētas atkal, ja netiks aizsargātas. Tās ir arī samērā jutīgas pret biotopa izmaiņām, kā arī traucējumiem (it īpaši visas sikspārņu sugas).

Sociālekonomiskā vērtība

No sociālekonomiskā viedokļa Salacas ielejas zīdītāju faunai ir potenciāli lielāka nozīme nekā vidēji Ziemeļvidzemē un Latvijā kopumā. To nosaka salīdzinoši lielāka iespēja šajā teritorijā novērot zīdītājdzīvniekus un to darbības pēdas, jo krasta josla kā robežbiotops un dabiska barjera piesaista un koncentrē daudzas sugas arī no plašākas apkārtnes. Šāda zīdītāju koncentrācija var radīt gan pozitīvas, gan negatīvas sekas. Piemēram, bebra klātbūtnei var vērtēt divējādi – nograuztie koki, īpaši, ja tās ir ekonomiski vai estētiski vērtīgas sugas, vidusmēra Latvijas iedzīvotājā izsauc nepatiku vai pat sašutumu un noraidošu attieksmi pret dabas aizsardzību kopumā. Taču atšķirīga ir ārvalstu viesu uztvere, kuri mēdz izrādīt aktīvu interesi par jebkuriem bebru klātbūtnes pierādījumiem.

Estētiskā, kā arī ekonomiskā ziņā parasti augstāk tiek vērtētas medījamo dzīvnieku sugas, kā, piemēram, meža cūka, alnis, staltbriedis, stirna, lūsis. Salacas ielejā sastopamas 16 medījamo zīdītāju sugas, no kurām 12 ir skaitliski bagātas. Teritorijas nozīme medību saimniecībā lielāka ir Valmieras rajona daļā, kur iedzīvotāju blīvums ir salīdzinoši mazāks kā Staiceles apkārtņē. Populārākās ir meža cūku un staltbriežu medības.

No ekonomiskā viedokļa jāpievērš uzmanība arī iespējamajiem zaudējumiem, ko zīdītāji var sagādāt lauksaimniekiem un citiem zemes lietotājiem. Sabiedrības uzmanību visvairāk piesaista bebru radītie postījumi. Tomēr neskatoties uz lielo bebru skaitu šajā teritorijā, to darbība nenes būtiskus ekonomiskus zaudējumus vai apdraudējumu mežsaimnieciskajām interesēm, jo pateicoties Salacas ielejas reljefam, lieli bebru radīti appludinājumi šeit nav iespējami. Beбри gan ir apgrauzuši mizu daudziem lieliem kokiem, t.sk. priedēm 10-20 m platā joslā no upes, taču ņemot vērā ierobežotās mežsaimnieciskās darbības iespējas, šie postījumi nav uzskatāmi kā nozīmīgi zaudējumi mežu apsaimniekotājiem.

Sociālekonomiskajā ziņā vērā ņemams ir arī zīdītāju tūrisma piesaistes potenciāls, kā arī izglītojošais aspekts, jo teritorija piedāvā iespējas novērot sugas tām specifiskā vidē, kā arī aplūkot, kā to klātbūtne un darbība uzskatāmi demonstrē dabas procesus un kopsakarības. Šajā kategorijā minami beбри, ūdri un sikspārņi, kā arī vilki, lūši, aļņi un citi dzīvnieki.

Zinātniskā vērtība, ņemot vērā nepietiekamo Latvijas zīdītāju faunas izpēti, vislielākā ir sīkajām sugām, par kuru sastopamību teritorijā un Latvijā kopumā ziņu trūkst, bet kas teorētiski tomēr iespējama, sevišķi retajām un īpaši aizsargājamām sugām, piemēram, visu sugu sikspārņi, lielais ūdenscirslis, brūnkrūtainais ezis, meža sicista, dārza susuris, mazais susuris, sermulis, akmeņu cauna.

Ietekmējošie faktori

• **Dabiskie faktori:**

Dabiskos faktorus nosaka teritorijas ģeogrāfiskais novietojums un raksturīgie biotopi. Kā cilvēka maz pārveidota upe ar abiem krastiem pieguļošiem lielu mežu masīviem, Salaca būtiski ietekmē amfībisko un arī sauszemes zīdītāju mikropopulāciju ekoloģiskos apstākļus šajā rajonā. Vislielākā ietekme sagaidāma uz barošanās apstākļiem, sezonālām un ar meteoroloģisko situāciju saistītām migrācijām un populāciju teritoriālo struktūru. Salacai nav raksturīga plaša palu josla, kura izsauktu sezonālas migrācijas palienu biotopus apdzīvojošām sugām, tādēļ ieleja varētu piesaistīt apkārtnes zīdītājus tieši ar labvēlīgāku

mikroklimatu, kas ļauj pārciest nelabvēlīgus periodus, piemēram, karstumu un sausumu, vētras vai lielu salu.

- **Antropogēnais traucējums:**

Salīdzinājumā ar apkārtējo teritoriju, aplūkotajā Salacas ielejas posmā antropogēnais traucējums ir samērā neliels. Nelabvēlīga ietekme uz zīdītāju faunu var būt pārāk intensīvam ūdenstūrismam, ja to pavada trokšņošana un tieša cilvēku klātbūtne krēslas un nakts stundās, kad zīdītāji ir aktīvi un apmeklē upi. Konstatēta arī nepieskatītu suņu atrašanās ārpus piemāju zemes, kā arī nelegālu zvejas metožu izmantošana, kas var apdraudēt amfībiskos zīdītājus. Tā kā zīdītāju faunas aizsardzība un saudzīga izmantošana ir arī priekšnoteikums to augstāk aprakstītās sociālekonomiskās vērtības saglabāšanai, šiem faktoriem jāpievērš uzmanība, veicot normatīvo aktu ievērošanas uzraudzību teritorijā un plānojot tālākās tūrisma aktivitātes.

Pret antropogēno traucējumu ļoti jutīgas ir sikspārņu sugas (it īpaši retāk sastopamās sugas - dīķa naktssikspārnis *Myotis dasycneme*, Branta naktssikspārnis *Myotis brandti*, Naterera naktssikspārnis *Myotis nattereri* u.c.). Sikspārņi visvairāk apdraudēti ir to ziemošanas laikā, jo gulošs sikspārnis ir pilnīgi bezpalīdzīgs - pamošanās tam prasa vairākas minūtes un lielu tauku rezervju patēriņu, jo, lai aktīvi kustētos un izvairītos no briesmām, sikspārnim jāpaceļ sava ķermeņa temperatūra līdz 37° C (ziemojoša sikspārņa temperatūra ir apmēram tāda pati kā telpās – ap +5° C). No miega sikspārņus var iztraucēt trokšņošana, sarunāšanās, ilgstošs apgaismojums vai, visļauņāk – degošu priekšmetu ienešana alās.

2.3.5. Putni

Dabas vērtība

Kaut arī Salacas ielejā nav konstatētas kādas īpaši retas putnu sugas, tomēr dabas parka nozīme putnu sugu aizsardzības ziņā ir vēra ņemama. Šajā Salacas ielejas posmā ir konstatētas 10 Latvijā īpaši aizsargājamas putnu sugas, no kurām 9 ir iekļautas arī ES aizsargājamo putnu sugu sarakstā (lielā gaura *Mergus merganser* ir aizsargājama tikai Latvijas mērogā). Atbilstoši Putnu Direktīvai Salacas ielejas dabas parks kopumā klasificējams kā īpaši aizsargājama teritorija piecām no Eiropas līmenī aizsargājamām putnu sugām. Šīs sugas ir:

- Zivju dzenītis *Alcedo atthis*;
- Baltais stārķis *Ciconia ciconia*;
- Grieze *Crex crex*;
- Vidējais dzenis *Dendracopus medius*;
- Pelēkā dzilna *Picus canus*.

No dabas aizsardzības viedokļa kā nozīmīgas vērtējamās arī pārejās 4 Eiropas līmenī aizsargājamās putnu sugas (Mazais mušķērājs *Ficedula parva*, brūnā čakste *Lanius collurio*, sila cīrulis *Lullula arborea*, trīspirkstu dzenis *Picoides tridactylus*, melnais stārķis *Ciconia nigra* un mednis *Tetrao urogallus*), kā arī lielā gaura *Mergus merganser* un krasta čurkste *Riparia riparia*. Pie Salacas ielejai tipiskākajām sugām būtu pieskaitāmas zivju dzenītis, lielā gaura, krasta čurkste, brūnā čakste un grieze. Tomēr neviena no minētajām sugām nav īpaši jutīga vai apdraudēta Salacas ielejā un Latvijā kopumā, tādēļ nav nepieciešams veikt kādus speciālus apsaimniekošanas pasākumus sugas aizsardzības nodrošināšanai.

Ļoti jutīgi pret traucējumiem ir mednis *Tetrao urogallus* un melnais stārķis *Ciconia nigra*. Tās ir gan Latvijā, gan Eiropā retas sugas un arī dabas parka teritorijā konstatētas tikai vienā vietā (Skaņkalnes pagasta teritorijā).

Sociālekonomiskā vērtība

Putnu sugām konkrētajā teritorijā nav ne ekonomiskas, ne arī zinātniskas vērtības. Vairākas putnu sugas vērtējamās kā nozīmīgas no estētiskā viedokļa, piemēram, baltais stārķis, zivju dzenītis un sila cīrulis. Kā potenciāla vērtējama arī putnu sugu izglītojošā vērtība, jo Salacas ieleja ir samērā piemērota putnu vērošanai gan braucot pa upi, gan pārvietojoties gar krastu.

Ietekmējošie faktori

Sugu izplatību nosaka ligzdošanai piemērotu biotopu pieejamība, kā arī ligzdošanas sekmes, kas atkarīgas no traucējuma faktoriem, piemēram, cilvēku vai plēsēju klātbūtnes. Kā galvenie traucējuma faktori minami:

- **tūristu radītais traucējums:** lielo gauru un gaigalu perējumus apdraud ūdenstūristi, it īpaši braucot lielās grupās. Būtu nepieciešams pievērst ūdenstūristu uzmanību tam, lai laivas mērķtiecīgi netiktu vadītas perējumiem virsū, bet tie apbraukti, pēc iespējas mazāk iztraucējot pīles un to mazuļus. Jāņem vērā, ka ikreiz, kad perējums tiek izšķirts, palielinās briesmas, ka kāds no mazuļiem varētu noklīst un iet bojā. Tūristu, kā arī ogotāju un sēņotāju klātbūtne var iztraucēt arī medņu perējumus un samazināt melno stārķu ligzdošanas sekmes.
- **mežsaimnieciskā darbība:** kailcirte, sanitārā cirte, kritušu un trūdošu koku izvākšana. Kritusi vai atmirusi koksne ir īpaši svarīga teritorijā konstatētajām dzeņu sugām. Mežsaimnieciskā darbība rada traucējumu, kas ļoti nelabvēlīgi var ietekmēt tādas sugas kā melnos stārķus (samazina to barošanās un ligzdošanas sekmes), kā arī medņus – tiek iztraucēti medņu perējumi, kā rezultātā mazuļi var noklīst un iet bojā. Medņu riestam piemērotās platības samazinās arī meža zemju meliorācijas rezultātā.
- **smilšakmens atsegumu bojāšana:** aprakstīšana, nobradāšana un nobrucināšana utml. Lai gan šāda veida darbības putnus tieši neietekmē, tomēr tās var mākslīgi paātrināt smilšakmens eroziju un visbeidzot samazināt zivju dzenīšiem un krasta čurkstēm piemēroto ligzdvieta skaitu.

2.4. Citas teritorijas vērtības un tās ietekmējošie faktori

Kā viena no galvenajām teritorijas vērtībām minama Salacas ielejai raksturīgā ainava – stāvie nogāžu mežiem klātie ielejas krasti ar izciliem smilšakmens atsegumiem (Mazsalacas un Skaņkalnes pašvaldību teritorijās) un mozaikveida ielejas ainava, ko veido pļavu, ganību un meža nogabalu mija uz ielejas nogāzēm (Staiceles un Ramatas pašvaldību teritorijās). Ielejas ainavu bagātina arī upes krastos bieži sastopamie vecie koki (galvenokārt, ozoli, liepas un kļavas), kas liecina par kādreiz ielejas krastiem raksturīgo parkveida ganību ainavu, kas šeit bija vērojama pagājušā gadsimta 30-tajos gados. Ainavisko vērtību bagātina arī kultūrvēsturiskā mantojuma liecinieki:

- Skaņkalna dabas parks, kur ievērojamus dabas objektus papildina un izceļ interesantas takas, skatu laukumi un pasaku elementi;
- Līču skola, kur ierīkots Raimonda Paula muzikālais centrs un brīvdabas skatuve;
- Vīķu muižas ansamblis un parks;
- bijušās Staiceles papīrfabrikas komplekss, kas ir kā savdabīgs industriālā mantojuma liecinieks teritorijā.

Salacas ielejas ainava ir vērtējama kā unikāla Latvijas mērogā un tādēļ aizsargājama – dabas parka teritorija iekļauta Ziemeļvidzemes Biosfēras rezervāta ainavu aizsardzības zonā. Turklāt Mazsalacas – Staiceles posms, pateicoties tam raksturīgajiem, izcilajiem smilšakmens atsegumiem, ainaviskajā ziņā tiek uzskatīts kā īpaši pievilcīgs un līdz ar to arī visvairāk tiek apmeklēts, salīdzinot ar pārējo dabas parka teritoriju. Augstais tūrisma piesaistes potenciāls saistīts arī ar šeit īpaši iecienīto ūdenstūrismu, kā arī kājāmgājēju un auto tūrismu Skaņkalna apkārtnē.

Ietekmējošie faktori

Kā viens no būtiskākajiem ainavu ietekmējošiem faktoriem minama Salacas krastu aizaugšana ar krūmiem, kā rezultātā tiek aizsegts skats uz ielejas pļāvām. Krūmos ieaug arī lielie koki un smilšakmens atsegumi un ainava, kas paveras, braucot pa upi, kļūst vienmuļa (veidojas nepārtraukts krūmu joslas koridors) un līdz ar to zūd ielejas ainaviskā vērtība. Šai tendencei vairāk ir pakļautas ainavas Ramatas un Staiceles pašvaldību teritorijās.

Teritorijas ainavisko vērtību var negatīvi ietekmēt arī pārmērīgs, nekontrolēts tūristu pieplūdums, plaši izvērsta viesu māju ierīkošana uz ielejas nogāzēm, spontāna apmetņu vietu ierīkošana, kas neizbēgami ir saistīta ar pastiprinātu upes krastu piemēslošanu ar atkritumiem, nogāžu pārmērīgu nobradāšanu, atsegumu bojāšanu utt. Būtiska ir arī apbūvē izmantoto būvmateriālu atbilstība teritorijas kultūrvēsturiskajai ainavai. Tādēļ, plānojot teritorijas apsaimniekošanu, kā arī tās potenciālo saimniecisko un tūrisma attīstību, nepieciešams to sabalansēt ar dabas un ainavisko vērtību aizsardzības interesēm. Šim nolūkam būtu nepieciešams noteikt pieļaujamās tūristu pieplūduma un teritorijas izmantošanas slodzes, kā arī izstrādāt ielejas apbūves un apmešanās vietu labiekārtošanas noteikumus.

2.5. Teritorijas vērtību apkopojums un pretnostatījums

Tabulā apkopotas teritorijas galvenās dabas vērtības, kā arī to sociālekonomiskā nozīme, sniedzot ieskatu par iespējamām konflikta situācijām attiecībā uz šo vērtību izmantošanu un aizsardzību.

Tabula 2.1. Teritorijas vērtību apkopojums un pretnostatījums

	Dabas vērtība	Sociālekonomiskā vērtība
Atsegumi	<ul style="list-style-type: none"> īpaši nozīmīga dabas aizsardzības vērtība – Eiropas un Latvijas nozīmes aizsargājams biotops; aizsargājamā suga – Roberta kailpārde, smiltāju nelķe; biotops ļoti jūtīgs pret nobradāšanu 	<ul style="list-style-type: none"> ļoti augsta rekreatīva vērtība, kā galvenais tūrisma piesaistes objekts; īpaši nozīmīga ainaviskā vērtība
Upes straujteces	<ul style="list-style-type: none"> īpaši nozīmīga dabas aizsardzības vērtība – Eiropas un Latvijas nozīmes aizsargājami biotopi; aizsargājamas zivju (lasis, taimiņš, upes nēģis) un bezmugurkaulnieku sugas (biezā perlamutrene, u.c.) 	<ul style="list-style-type: none"> upe ir īpaši nozīmīga no ekonomiskā (zivsaimniecības resursi), rekreatīvā (tūrisms, makšķerēšana), estētiskā (būtisks ainavu veidojošs elements), kā arī zinātniskā (lašu populācijas attīstība utt.) viedokļa
Pļavas	<ul style="list-style-type: none"> nozīmīga dabas aizsardzības vērtība – Eiropas un Latvijas nozīmes aizsargājami biotopi (vilkakūlas pļavas, atmatu pļavas, īstās pļavas; augsto grāšļu pļavas) aizsargājamas orhideju sugas; biotopu saglabāšanai nepieciešama biotopu pļaušana vai ganīšana 	<ul style="list-style-type: none"> ekonomiskā ziņā vērtīgākās ir atmatu un īstās pļavas, savukārt, vilkakūlas pļavām ekonomiskā vērtība ir zemāka - pļavas neapsaimniekojot, to ekonomiskā vērtība zūd; nozīmīga estētiskā vērtība kā ainavu veidojošam elementam.
Meži	<ul style="list-style-type: none"> nozīmīga dabas aizsardzības vērtība – Eiropas un Latvijas nozīmes aizsargājami biotopi; vērtīgākie mežu tipi ir priežu un egļu sausieņu meži, kas atbilst dabisko mežu biotopu kritērijiem, kā arī baltalkšņu meži un jaukto koku gāršas uz ielejas nogāzēm; kā īpaši rets un vērtīgs biotops minams bērzu liekņas; nogāžu un gravu mežos vairākas īpaši aizsargājamas putnu sugas (trīspirkstu dzenis, vidējais dzenis, mazais mušķērājs) bezmugurkaulnieku sugām (vārpstiņgliemeži, vītolu slaidkoksngrauzis); lai saglabātu nogāžu mežus un to ekoloģiskās funkcijas, nav pieļaujama saimnieciskā darbība 	<ul style="list-style-type: none"> priežu un egļu sausieņu mežiem ir ļoti augsta ekonomiskā vērtība, kaut arī uz ielejas nogāzēm egļu sausieņu mežu saimnieciskā izmantošana varētu būt ierobežota; baltalkšņu un jaukto koku gāršu ekonomiskā vērtība ir zemāka, turklāt ņemot vērā to augsto ekoloģisko nozīmi, kā arī upes aizsargjoslu noteiktos ierobežojumus, to saimnieciskā izmantošana nebūtu pieļaujama; taču vietām, kur baltalksnājos ir ieauguši lieli koki vai smilšakmens atsegumi, kā arī vietās, kur tie aizsedz skatu perspektīvas uz ielejas nogāzēm, meži vai krūmāji gar upes krastiem var tikt uzskatīti kā ainavu degradējošs faktors
Atsevišķi lieli platlapju koki un to audzes	<ul style="list-style-type: none"> īpaši vērtīgas ir vecas ozolu audzes, kas var kalpot par piemērotu biotopu Latvijas un Eiropas mēroga aizsargājamai sugai – lapkoku praulgrauzim; nepieciešams novērst šādu koku ieaugšanu krūmos. 	<ul style="list-style-type: none"> lieliem ozoliem un ozolu audzēm ir ievērojama estētiskā vērtība kā īpašiem ainavas elementiem

Veicot teritorijas vērtību pretnostatījumu, varam secināt, ka vairumā gadījumu pretrunas starp dabas aizsardzības un sociāli ekonomiskām interesēm nav īpaši izteiktas. Piedevām apsaimniekošanas pasākumi, kas būtu nepieciešami dabas vērtību saglabāšanai, veicina arī sociālekonomisko vērtību attīstību, piemēram:

- straujteču un zivju migrācijas ceļa atjaunošana, kas nodrošinātu ūdens biotopu un zivju nārsta apstākļu uzlabošanu un līdz ar to arī lašu un taimiņu populācijas pieaugumu Salacā, vienlaicīgi sekmētu ūdens tūrisma un makšķerēšanas attīstību;
- pļavu noganīšana vai pļaušana veicinātu ne tikai aizsargājamo biotopu un tajos sastopamo augu sugu saglabāšanu, bet arī kalpotu teritorijas ainaviskās un kultūrvēsturiskās vides saglabāšanai. Vienlaicīgi

arī uzlabotu iedzīvotāju sociāli ekonomisko situāciju, jo, apsaimniekojot bioloģiski vērtīgos zālājus, iedzīvotājiem ir iespējas saņemt subsīdijas. Plānojot pļavu apsaimniekošanu, būtiski ņemt vērā attiecību starp biotopa sociālekonomisko vērtību un tā dabas aizsardzības vērtību – pļavas, kuras var būt neizdevīgi apsaimniekot no ekonomiskā viedokļa, var izrādīties ļoti nozīmīgas bioloģiskās daudzveidības ziņā (piemēram, vilkakūlas pļava). Šādos gadījumos izšķiroša loma ir jau minētajām subsīdijām.

Par saistību starp dabas un sociālekonomiskajām vērtībām liecina arī pielikumā pievienotā **5. karte** “Dabas un ainaviskās vērtības un tās ietekmējošie faktori”, kas norāda, ka teritorijas nozīmīgākie posmi no dabas aizsardzības viedokļa vairāk vai mazāk sakrīt ar ainaviski vērtīgākajiem apgabaliem.

Galvenās pretrunas saistītas ar teritorijas mežu resursu izmantošanu. Dabas parkā noteiktie pieļaujamie mežistrādes veidi zināmā mērā ierobežo mežu izmantošanu ekonomiska labuma gūšanai. Lielākie zaudējumi, kas izriet no teritorijas aizsargājamā statusa, galvenokārt attiecināmi uz ekonomiskajā ziņā vērtīgākajiem priežu un egļu sausieņu mežiem ielejas pamatkrastā. Šeit gan ir atļauta galvenā cirte, tomēr kopšanas ciršu ierobežojumi ievērojami samazina iespējas gūt ienākumus no meža, kamēr tas sasniedz galvenajai cirtei pieļaujamo vecumu.

Mazākā mērā šīs pretrunas attiecināmas uz nogāžu un gravu mežiem, jo to ekonomiskā vērtība ir zemāka, turklāt upes aizsargjoslas statuss jau ievērojami ierobežo to izmantošanu. Turklāt zemes īpašniekiem būs iespēja pieteikties kompensācijām par neigūto peļņu no mežsaimnieciskās darbības atbilstoši likumam „Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos”, kurš stāsies spēkā no 2006. gada 1. janvāra.

Dažviet iespējama pretruna starp dabas aizsardzības un ainavisko vērtību saglabāšanas prioritātēm. Šeit jāatceras, ka Salacas ielejas dabas parka mērķi ietver gan dabas, gan ainavas un kultūrvēsturisko elementu aizsardzību. Tādēļ šādās situācijās, lai izceltu ielejas ainaviskās vērtības, būtu nepieciešams rūpīgi izvērtēt, kam būtu dodama priekšroka un kur pieļaujama krastu attīrīšana no krūmiem (šādas darbības veicamas tikai dabas aizsardzības plānā norādītajās vietās).

Zināmas pretrunas attiecināmas arī uz smilšakmens atsegumu un alu aizsardzību un izmantošanu rekreatīviem nolūkiem. No vienas puses, tie ir jutīgi biotopi, un pārmērīga antropogēnā slodze to tiešā tuvumā nebūtu vēlama, turklāt atsevišķās vietās pie atsegumiem un alām konstatētas īpaši jutīgas aizsargājamās sugas (dīķa naktssikspārnis, melnais stārķis, mednis) bet, no otras puses, tie kalpo kā galvenais apmeklētāju piesaistes objekts un ir sava veida Salacas ielejas vizītkarte. Tādēļ nepieciešams tūrisma infrastruktūru iekārtot tā, lai novērstu tūrisma slodzes negatīvo ietekmi uz jutīgajiem biotopiem un sugām.

Apkopojot augstāk minēto, varam secināt, ka viens no plāna galvenajiem uzdevumiem ir izvērtēt, kādi no dabas aizsardzības mērķiem izrietošie pasākumi uzskatāmi par galvenajām prioritātēm, kā tie sabalansējami ar teritorijas sociāli ekonomiskajām interesēm. Plānojot teritorijas apsaimniekošanu un paredzamos ierobežojumus, jāņem vērā, ka dabas parka ir uzdevums ir nodrošināt ne tikai dabas aizsardzības intereses, bet arī iedzīvotāju atpūtas un izglītošanās iespējas.

3. TERITORIJAS SAGLABĀŠANAS MĒRĶI

3.1. Teritorijas saglabāšanas ideālie jeb ilgtermiņa mērķi

3.1.1. Aizsargāt Salacas ielejas DP dabas un kultūrvēsturiskās vērtības, saglabājot tās ainavisko struktūru, kā arī biotopu un sugu daudzveidību.

3.1.2. Veicināt teritorijas ilgtspējīgu attīstību, līdzsvarojot dabas aizsardzības un sociālekonomiskās intereses.

3.2. Teritorijas saglabāšanas īstermiņa mērķi plānā apskatītajam apsaimniekošanas periodam

- 3.2.1. Apsaimniekot teritorijas dabas vērtības atbilstoši dabas aizsardzības prasībām:
  - 3.2.1.1. uzlabot/uzturēt Salacas upē labu ūdens ekoloģisko kvalitāti;
  - 3.2.1.2. novērst upes straujteču degradāciju;
  - 3.2.1.3. saglabāt/palielināt teritorijas zivju resursus;
  - 3.2.1.4. saglabāt dabas aizsardzības plānā noteiktās bioloģiski vērtīgās pļavas;
  - 3.2.1.5. saglabāt dabas aizsardzības plānā noteiktos bioloģiski vērtīgos meža biotopus;
  - 3.2.1.6. nodrošināt īpaši aizsargājamu bezmugurkaulnieku sugu populācijas aizsardzību.
- 3.2.2. Saglabāt un pilnveidot teritorijas ainaviskās un kultūrvēsturiskās vērtības:
  - 3.2.2.1. novērst ielejas atklāto nogāžu un virspalu terašu aizaugšanu ar krūmiem;
  - 3.2.2.2. saglabāt būtiskus ainavas elementus, kā arī ielejas ainavisko un kultūrvēsturisko vienotību.
- 3.2.3. Pilnveidot tūrisma un atpūtas infrastruktūru, nodrošinot dabas un ainavisko vērtību saglabāšanu:
  - 3.2.3.1. noteikt tūrisma slodzi dabas parka teritorijā un izstrādāt mehānismu tā kontrolēšanai;
  - 3.2.3.2. labiekārtot tūrisma infrastruktūras objektus.
- 3.2.4. Veicināt sabiedrības izglītošanu, iepazīstinot ar teritorijas dabas, ainaviskajām un kultūrvēsturiskajām vērtībām.
- 3.2.5. Veicināt sadarbību starp zemes īpašniekiem, ZBR administrāciju, pašvaldību un valsts institūcijām dabas parka apsaimniekošanā.
- 3.2.6. Novērtēt dabas aizsardzības plānā noteikto darbību īstenošanu un to rezultātus.

4. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI

4.1. Apsaimniekošanas pasākumi

Apsaimniekošanas pasākums	Pasākuma izpildītājs	Prioritāte Izpildes termiņš	Izmaksas	Iespējamais finansu avots	Tehniskās izpildes kontroles rādītāji	Mērķu izpildes kvalitātes rādītāji
Īstermiņa mērķis Nr.3.2.1. Apsaimniekot teritorijas dabas vērtības atbilstoši dabas aizsardzības prasībām						
3.2.1.1. Uzlabot/uzturēt Salacas upē labu ūdens ekoloģisko kvalitāti						
3.2.1.1.a) Izstrādāt un ieviest Salacas upes baseina apsaimniekošanas plānu ISPA pilotprojekta ietvaros.	Plāna izstrāde: "Grupa 93" Plāna ieviešana: -vietējās pašvaldības; -lauksaimnieciskās uzņēmējdarbības veicēji; -mežsaimnieciskās darbības veicēji; -rūpniecības uzņēmumi, u.c. uzņ.; -Gaujas baseina apsaimniekošanas pārvalde (uzraudzības institūcija)	Plāna izstrāde: 2004.-2006.g. Plāna ieviešana 2010.-2015. g.	Plāna izstrādei - 400 000 EUR Plāna ieviešanai izmaksas pagaidām nav zināmas	Plāna izstrādei – ISPA fonds Plāna ieviešanai – ERAF, CF un citi ES struktūrfondi, Valsts budžets	Baseina apsaimniekošanas plāns izstrādāts un uzsākta tā ieviešana	Salacā nodrošināta laba ūdens ekoloģiskā kvalitāte, atbilstoši likumdošanā noteiktajām normām.
3.2.1.2. Novērst upes straujteču degradāciju						
3.2.1.2 a) Izstrādāt straujteču atjaunošanas tehnisko projektu	Latvijas Zivju Resursu Aģentūra (LZRA)	I 2006.-2007.g.	apm. 5200 LVL	UNDP/GEF projekts ¹	Straujteču atjaunošanas tehniskais projekts izstrādāts	Līdz 2015.g. Salacas lašu populācija būtiski

¹ "Bioloģiskās daudzveidības aizsardzība Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā", UNDP/GEF finansēts projekts

3.2.1.2. b) Veikt ūdensaugu pļaušanu un straujteču atjaunošanu.	Ziemeļvidzemes Biosfēras rezervāta administrācija (ZBRA) BO SIA "Salacas ieļa" Zemes īpašnieki	I 2007.-2019. g.	apm. 9600 LVL (izmaksas norādītas pirmajiem 3 gadiem); neskaitot traktora <i>Sampo Harvester</i> iegādes izmaksas 148 300 LVL	UNDP/GEF projekts Pašvaldību līdzekļi Zivju Fonds	Ūdensaugi izpļauti un straujtes atjaunotas apm. 5ha platībā	palielinājusies.
3.2.1.3. Saglabāt/palielināt teritorijas zivju resursus						
3.2.1.3. a) Atjaunot un uzturēt zivju nārsta vietas.	ZBRA BO SIA "Salacas ieļa"	I 2007.-2009. g.	skat. 3.2.1.2. b) skat. 3.2.1.3. c)	UNDP/GEF projekts	Krāces un nārsta vietas atjaunotas 2-3 vietās	Līdz 2015.g. Salacas lašu un taimiņu populācija būtiski palielinājusies.
3.2.1.3. b) Izstrādāt tehnisko projektu zivju migrācijas atjaunošanai caur Staiceles aizsprostu	ZBRA, piesaistot sertificētu būvfirmu	I 2005-2006.g.	apm. 14 000 LVL	UNDP/GEF projekts	Tehniskais projekts zivju migrācijas ceļu atjaunošanai Staicelē sagatavots	
3.2.1.3. c) Apsēkot Salacas pieteku aizsprostus un sagatavot priekšlikumu to likvidēšanai, vietās kur tas iespējams	Biedrība "Latvijas Makšķernieku Asociācija"	II 2005. g.	apm. 10 000 LVL	LVAf (finansējums apstiprināts)	Apkopota informācija par aizsprostu stāvokli Salacas upes baseina, un izstrādāti priekšlikumi un izmaksu aprēķini atsevišķu objektu likvidēšanai.	
3.2.1.3. d) Likvidēt šķērslis zivju migrācijai Staicelē	ZBRA, piesaistot sertificētu būvfirmu	I 2006.-2007.g	apm. 58 330 LVL	UNDP/GEF projekts	Zivju migrācijas iespējas uz Salacas augštecē atjaunotas	
3.2.1.3. e) Izlaist lašu mazuļus Salacas augštecē (Staicelē virs dambja, pie Iģes un Nikuces ietekām)	LZRA	I 2006.-2008. g.	apm. 45 000 LVL (izmaksas norādītas 3 gadiem)	Zivju fonds	150 000 lašu mazuļi izlaisti Salacas augštecē 3 gadu laikā	
3.2.1.3. f) Izlaist taimiņu mazuļus Salacas pietekās	LZRA	III	Nav zināms	Zivju fonds		

3.2.1.3. g) Palielināt zivju resursu izmantošanas kontroli, iesaistot sabiedriskos inspektorus un iedzīvotājus	ZBRA VVD Valmieras RVP BO SIA "Salacas ieleja" Biedrība "Latvijas Makšķernieku Asociācija" Sabiedr. inspektori Zemes īpašnieki	II 2005.-2019. g.	apm. 2200 LVL/ gadā (no LVAF-sabiedrisko inspektoru korpusam)	Valsts budžets Ienākumi no maksķerēšanas licenču tirgošanas	Palielināts sabiedrisko zivju inspektoru skaits	
3.2.1.3. h) Informēt sabiedrību par zvejas ierobežojumiem un iespējām, kā arī zivju resursu saglabāšanas nepieciešamību.	BO SIA „Salacas ieleja” Pašvaldības, ZBRA Biedrība "Latvijas Makšķernieku Asociācija"	III 2005.-2019. g.	apm. 16 500 LVL (15 gados)	Pašvaldību līdzekļi Biedrība "Latvijas Makšķernieku Asociācija"		
3.2.1.4. Saglabāt dabas aizsardzības plānā noteiktās bioloģiski vērtīgās pļavas						
3.2.1.4. a) Apsaimniekot mēreni mitrās pļavas atbilstoši plānā noteiktajām prasībām.	Zemes īpašnieki	I 2006.-2019. g.	apm. 22 560 LVL pļaušanai	Lauksaimniecības subsīdijas Privātie līdzekļi	Pļavas 2 reizes gadā pļautas vai ganītas 37,6 ha platībā	Plānā noteikto indikatorsugu skaits pļavās nesamazinās
3.2.1.4. b) Apsaimniekot mitrās un slapjās pļavas atbilstoši plānā noteiktajām prasībām.	Zemes īpašnieki	I 20065.-2019. g.	apm. 4 380 LVL pļaušanai	Lauksaimniecības subsīdijas Privātie līdzekļi	Pļavas pļautas vai ganītas 7,3 ha platībā.	
3.2.1.4. c) Izcirst krūmus, aizvākt kūlu un atsākt pļaušanu daļēji jau aizaugušās, bet bioloģiski vērtīgās pļavās.	Zemes īpašnieki	I 2005.- 2010.g.	apm. 6 800 LVL	Lauksaimniecības subsīdijas Privātie līdzekļi	Bioloģiski vērtīgās pļavas atjaunotas 7 ha platībā	Dabīgo pļavu indikatorsugu klātbūtne
3.2.1.4. d) Turpināt ekstensīvas apsaimniekošanas metodes bijušajās kultivētajās pļavās, tādējādi palielinot to dabas aizsardzības vērtību.	Zemes īpašnieki	III 2006.- 2019.g.	apm. 19 200 LVL pļaušanai	Lauksaimniecības subsīdijas Privātie līdzekļi	Ekstensīva apsaimniekošana veikta 32 ha bijušo kultivēto pļavu	Dabīgo pļavu indikatorsugu klātbūtne
3.2.1.5. Saglabāt dabas aizsardzības plānā noteiktos bioloģiski vērtīgos meža biotopus						
3.2.1.5. a) Bioloģiski vērtīgajos meža biotopos - baltalkšņu mežos un jaukto koku gāršās – saimnieciskā darbība nav pieļaujama, izņemot plānā norādītās darbības ² .	Zemes īpašnieki VAS "Latvijas Valsts meži"	I 2005.-2019. g.	Nav zināmas	Kompensācijas no valsts budžeta līdzekļiem	Saimnieciskā darbība nenotiek ielejas mežos, kur noteikts lieguma režīms 185 ha platībā	Bezmugurkaul- nieku indikator- sugu klātbūtne

² Bioloģiski vērtīgie meža biotopi ir iekļauti lieguma zonā un to apsaimniekošanas regulēs teritorijas individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi.

3.2.1.5. b) Apsaimniekot priežu sausieņu mežus Skaņākalna dabas parka teritorijā atbilstoši plānā noteiktajām prasībām	Mazsalacas pašvaldība	II 2005.-2019. g.	Nav zināmas	Pašvaldību līdzekļi		
3.2.1.6. Nodrošināt īpaši aizsargājamu bezmugurkaulnieku sugu populācijas aizsardzību.						
3.2.1.6. a) Veikt papildus pētījumus, lai noskaidrotu kokus ar <i>Osmoderma eremita</i> atradnēm dabas parka teritorijā, kā arī apzināt kokus, kuros potenciāli varētu veidoties sugas atradnes	Latvijas Entomoloģijas biedrība	II 2006.-2007. g.	Nav zināmas	Pašvaldību līdzekļi	Noskaidrota <i>Osmoderma eremita</i> izplatība dabas parka teritorijā	Konstatētajās <i>Osmoderma eremita</i> atradnēs sugas populācija saglabājas vai palielinās.
3.2.1.6. b) Apsēkot platspīļu vēža <i>Astacus astacus</i> un signālvēža <i>Pacifastacus leniusculus</i> izplatību Salacas ielejā un tās pietekās	LZRA	III 2006.g.	apm. 2 700 LVL	UNDP/GEF projekts	Noskaidrota <i>Astacus astacus</i> un <i>Pacifastacus leniusculus</i> izplatība dabas parka teritorijā	Ierobežota (samazinās) invazīvās sugas <i>Pacifastacus leniusculus</i> izplatība Salacas ielejā, tādējādi nodrošinot vietējās sugas <i>Astacus astacus</i> populācijas aizsardzību
3.2.1.6. c) Veikt biežās perlamutrenes <i>Unio Crassus</i> populācijas stāvokļa novērtējumu visā dabas parka teritorijā	ZBRA	III 2006.-2009.g.	Nav zināmas	UNDP/GEF projekts	Iegūtu informācija par <i>Unio Crassus</i> populācijas stāvokli un tā izmaiņām Salacā	
3.2.1.6. d) Informēt pašvaldības un teritorijas apsaimniekotājus par pasākumiem, kas nepieciešami, lai nodrošinātu bezmugurkaulnieku sugu aizsardzību (t.sk. iesaistīt sabiedrību signālvēža populācijas ierobežošanā.)	ZBRA	II 2005.- 2007.g.	apm. 1 500 LVL	UNDP/GEF projekts	Pašvaldības un sabiedrība informēti par nepieciešamajiem pasākumiem bezmugurkaulnieku sugu aizsardzībai.	
3.2.1.6. e) Veikt krūmu izciršanu ap kokiem, kuros potenciāli varētu apdzīvot <i>Osmoderma eremita</i>	Mazsalacas pašvaldība Zemes īpašnieki VAS "Latvijas Valsts meži"	III 2007.- 2010.g.	apm. 5 500 LVL	Pašvaldību līdzekļi Privātie līdzekļi	Krūmi ap <i>Osmoderma eremita</i> esošajām un potenciālajām atradnēm izcirsti vismaz 1-2 ha platībā	
3.2.1.6. f) Mākslīgi veicināt <i>Osmoderma eremita</i> ģenētiskā materiāla atjaunošanu (veikt kāpuru apmaiņu starp tuvāk	Latvijas Entomoloģijas biedrība	III 2007-2014.g	apm. 200 LVL/1gadā	LVAf	Notikusi kāpuru apmaiņa starp Mazsalacas un tuvumā	

zināmajām populācijām)					esošajām populācijām.	
3.2.1.6. g) Apsekot Mazsalacas skolas parku, lai sagatavotu priekšlikumus mikrolieguma izveidošanai <i>Osmoderma eremita</i> aizsardzībai	Latvijas Entomoloģijas biedrība	I 2006-2007.g.	apm. 1500-2000 LVL	LVAF Dabas aizsardzības pārvalde	Priekšlikumi mikrolieguma izveidei sagatavoti un iesniegti DA pārvaldē	
Īstermiņa mērķis 3.2.2. Saglabāt un pilnveidot teritorijas ainaviskās un kultūrvēsturiskās vērtības						
3.2.2.1. Novērst ielejas atklāto nogāžu un virspalu terašu aizaugšanu ar krūmiem						
3.2.2.1 a) Izcirst krūmus un veikt regulāru pļavu apsaimniekošanu plānā norādītajās ainaviski vērtīgajās vietās.	Zemes īpašnieki	II 2005.- 2019.g.	Pļaušana: apm. 64 800 LVL Krūmu izciršana: apm. 2860 LVL	Lauksaimniecības subsīdijas	Regulāri apsaimniekoti ainaviski vērtīgie apgabali 108 ha platībā	Teritorijā novērsta atklāto ainavu aizaugšana
3.2.2.2. Saglabāt būtiskas ainavas elementus, kā arī ielejas ainavisko un kultūrvēsturisko vienotību						
3.2.2.2. a) Atbrīvot no krūmiem un kritālām smilšakmens atsegumus, lielus kokus, izcīlas ainaviskas skatu vietas, saskaņojot to ar ZBR administrāciju.	Zemes īpašnieki	II 2005.-2019.g.	apm. 700 LVL	Pašvaldību līdzekļi Privātie līdzekļi	Izcirsti krūmi 6.3 ha platībā	Teritorijā novērsta īpašu ainavas elementu aizaugšana
3.2.2.2. b) Sagatavot rekomendācijas to pašvaldību apbūves noteikumiem, kuras ietilpst dabas parka teritorijā.	ZBRA sadarbībā ar pašvaldībām	III 2006. - 2007.g.	Nav zināmas	Valsts budžets	Rekomendācijas sagatavotas un iestrādātas pašvaldību apbūves noteikumos.	Teritorijā saglabājas kultūrvidei raksturīga apbūve
Īstermiņa mērķis 3.2.3. Pilnveidot tūrisma un atpūtas infrastruktūru						
3.2.3.1. Noteikt tūrisma slodzi dabas parka teritorijā un izstrādāt mehānismu tās kontrolēšanai						
3.2.3.1. a) Veikt uzskaiti un apkopot informāciju par tūristu plūsmu un apmetņu vietu izmantošanas intensitāti dabas parka teritorijā	Vidzemes Augstskola sadarbībā ar ZBRA	II 2006. - 2008.g.	Apm. 18 000 LVL (visai dabas parka teritorijai)	ES fondu līdzekļi LVAF	Tūrisma slodze dabas parka teritorijā novērtēta	Iegūta nepieciešamā informācija un mehānismi, lai novērstu tūrisma negatīvo ietekmi uz teritorijas dabas vērtībām.
3.2.3.1.b) Izstrādāt pašvaldību saistošus noteikumus par dabas parka „Salacas ieleja” apmeklēšanas un uzturēšanās kārtību.	Pašvaldības sadarbībā ar ZBRA	III 2006.-2007.g.	apm. 5 750 LVL (visai dabas parka teritorijai)	Pašvaldību budžets	Noteikumi izstrādāti	
3.2.3.1. c) Izstrādāt projektu par tūristu taku un veloceliņu sistēmu dabas parka teritorijā, atbilstoši plāna ieteikumiem	Vidzemes Augstskola sadarbībā ar ZBRA	II 2006.-2008.g.	apm. 21 500 LVL (visai dabas parka teritorijai)	ES fondu līdzekļi	Projekts izstrādāts	

3.2.3.2. Labiekārtot tūrisma infrastruktūras objektus						
3.2.3.2. a) Labiekārtot un uzturēt 11-15 tūristu apmetņu vietas.	Pašvaldības Zemes īpašnieki	I 2006. - 2010.g.	labiekārtošana – apm. 450-600 LVL/1 vieta; uzturēšana – apm. 100-130 LVL/1 vieta 1 sezonā	Pašvaldību līdzekļi Privātie līdzekļi ES fonds- ERAF ³	Labiekārtotas un uzturētas 11-15 tūristu apmetnes	Novērsta intensīva tūrisma negatīvā ietekme uz aizsargājamiem un jūtīgiem biotopiem un sugām; Tūrisma infrastruktūra sakārtota, radot priekšnosacījumus ilgtspējīgai tūrisma attīstībai dabas parka teritorijā.
3.2.3.2. b) Labiekārtot 4-5 laivu izvilšanas un piestātņu vietas	Pašvaldības	II 2006. - 2008.g	labiekārtošana – apm. 500 LVL/1 piestātne; uzturēšana – apm. 100-130 LVL/1 piestātne 1 sezonā	Pašvaldību līdzekļi ERAF	Labiekārtotas un uzturēta 1 laivu izvilšanas vieta un 3-4 piestātņu vietas	
3.2.3.2. c) Labiekārtot un uzturēt autostāvvietas.	Zemes īpašnieki Pašvaldības	II 2006. - 2010.g.	ierīkošana – apm. 700 LVL/1 vieta; uzturēšana – apm. 100 LVL/1 sezona	Privātie līdzekļi Pašvaldību līdzekļi ERAF	Labiekārtotas 3 un no jauna izveidotas 3 autostāvvietas.	
3.2.3.2 d) Labiekārtot izcilas skatu vietas	Zemes īpašnieki Pašvaldības	III 2006.-2008.g.	ierīkošana – apm. 300-350 LVL/1 vieta; uzturēšana – apm. 100 LVL/1 vieta 1 sezonā	Privātie līdzekļi Pašvaldību līdzekļi ERAF	Labiekārtotas 3 un no jauna ierīkta 1 skatu vieta (tornis).	
3.2.3.2 e) Ierīkot barjeras, kāpnes u.c. infrastruktūras elementus, kur tas nepieciešams apmeklētāju drošībai un smilšakmens atsegumu aizsardzībai.	Pašvaldības	I 2005.-2006.g.	Apm.3600 LVL LVL (3 objektu labiekārtošana)	Pašvaldību līdzekļi ERAF	Aprīkotas plānā norādītās3 interesantu dabas objektu vietas	
3.2.3.2 f) Veikt regulējošos pasākumus, lai mazinātu tūrisma slodzes ietekmi pie Dauģenu klintīm	VAS “Latvijas Valsts meži”	I 2006.-2007.g.	Nav zināmas	VAS “Latvijas Valsts meži” līdzekļi ERAF	Noslēgta lielākā ieeja alās, uzstādītas barjeras uninformācijas zīme pie ieejas alās no upes.	

³ ERAF - Eiropas Reģionālās Attīstības fonds

3.2.3.2. g) Ierīkot tūristu takas un veloceliņus atbilstoši izstrādātajiem tehniskajiem projektam.	Pašvaldības Zemes īpašnieki u.c. interesenti	II 2008.-2015. g.	Nav zināmas	Dažādi Latvijas un ES fondi. Privātie līdzekļi Pašvaldību līdzekļi	Ierīkta Salacas Lielā taka (veloceliņš), kā arī 2 īsākas tematiskās dabas takas.	
Īstermiņa mērķis 3.2.4. Veicināt sabiedrības izglītošanu, iepazīstinot ar teritorijas dabas, ainaviskajām un kultūrvēsturiskajām vērtībām						
3.2.4. a) Izstrādāt vienotu norāžu un informācijas sistēmas vizuālo risinājumu dabas parka teritorijai.	ZBRA	I 2005. g.	Nav zināmas	Valsts budžets UNDP/GEF projekts	Vienots norāžu un informācijas sistēmas vizuālais risinājums izstrādāts	Palielinātas teritorijas apmeklētāju un vietējo iedzīvotāju zināšanas par teritorijas dabas, ainaviskajām un kultūrvēsturiskajām vērtībām, tādejādi novēršot šo vērtību apzinātu vai neapzinātu bojāšanu.
3.2.4. b) Iekārtot apm. 17 informācijas standus, plānā norādītajās vietās.	Pašvaldības ZBRA	II 2007.-2008. g.	apm. 100 LVL/ 1 info stands; kopā apm. 1700 LVL	Valsts budžets LVAF ERAF	Izvietot apm. 17 informācijas standus plānā norādītajās vietās	
3.2.4. c) Uzstādīt norādes, kā atrast nozīmīgus dabas un kultūrvēsturiskos objektus, kā arī skatu vietas.	Pašvaldības sadarbībā ar ZBRA	II 2005.-2007. g.	apm. 30-50 LVL 1 norāde; kopā apm. 4000 LVL	Valsts budžets Pašvaldību līdzekļi ERAF	Uzstādītas apm. 100 dažāda izmēra norādes	
3.2.4. d) Veikt dabas parka teritorijas apzīmēšanu dabā.	Pašvaldības sadarbībā ar ZBRA	2005. -2006.g.	8 LVL/1 zīme	Dabas aizsardzības pārvalde	Izvietotas visas nepieciešamās zīmes	
Īstermiņa mērķis 3.2.5. Veicināt sadarbību starp zemes īpašniekiem, pašvaldību un valsts institūcijām un ZBR administrāciju dabas parka apsaimniekošanā						
3.2.5. a) Organizēt tikšanās ar zemes īpašniekiem, kā arī starp pašvaldībām (iesaistot Vecates pagastu) un koordinēt dabas aizsardzības plāna ieviešanu.	BO SIA "Salacas ieleja" sadarbībā ar ZBRA	I 2005.-2019.g.	apm. 18 000 LVL 15 gados	BO SIA "Salacas ieleja" UNDP/GEF projekts	Regulāri organizētas (vismaz 2x gadā) tikšanās ar zemes īpašniekiem	Uzsākta veiksmīga sadarbība starp teritorijas apsaimniekošanā iesaistītajām pusēm.
Īstermiņa mērķis 3.2.6. Novērtēt dabas aizsardzības plānā noteikto darbību īstenošanu un to rezultātus						
3.2.6. a) Veikt regulāru, bet ne retāk kā reizi 5 gados, DA plāna ieviešanas kontroli atbilstoši tehniskās izpildes kontroles rādītājiem.	ZBRA	2005.-2019.g.	Nav zināmas	Valsts budžets		
3.2.6.b) Ik Pēc 5 gadiem kopš plāna darbības uzsākšanas novērtēt vai sasniegti DA plānā uzstādītie mērķi atbilstoši mērķu izpildes kvalitātes rādītājiem.	ZBRA	2009.g. 2014.g. 2019.g.	Nav zināmas	Valsts budžets		

4.2. Apsaimniekošanas pasākumu detalizēts apraksts

Īstermiņa mērķis 3.2.1. Apsaimniekot teritorijas dabas vērtības atbilstoši dabas aizsardzības prasībām

3.2.1.1. Uzlabot/uzturēt Salacas upē labu ūdens ekoloģisko kvalitāti

3.2.1.1.a) Izstrādāt un ieviest Salacas upes baseina apsaimniekošanas plānu, ISPA pilot-projekta ietvaros

Pamatojums/apraksts

Līdz 2005. gadam ir paredzēts izstrādāt Salacas upes baseina apsaimniekošanas plānu, kura mērķis ir nodrošināt labu ūdens ekoloģisko kvalitāti. Upes baseina apsaimniekošanas plāns noteiks ūdens kvalitātes mērķus Salacai, kā arī paredzamos pasākumus, lai novērstu vai samazinātu piesārņojuma emisiju, kā arī sasniegtu vides kvalitātes mērķus. Baseina apsaimniekošanas plānam jāparedz pasākumi, kas nodrošinātu šādu uzdevumu īstenošanu:

- novērst vai mazināt piesārņojuma noplūdi no lauksaimniecības zemēm, veicinot vidi saudzējošas lauksaimniecības attīstību;
- novērst apdzīvoto vietu notekūdeņu ieplūdi Salacas upē;
- kontrolēt emisiju no citiem punktvēda vai difūzā piesārņojuma avotiem;
- nodrošināt ūdens resursu racionālu izmantošanu un ieguves kontroli;
- novērst zivju resursu pārmērīgu ekspluatāciju;
- nodrošināt dabas aizsardzības prasību ievērošanu;
- nodrošināt aizsargjoslām noteikto prasību ievērošanu utt.

Izstrādājot Salacas upes baseina apsaimniekošanas plānu, jāņem vērā šajā dabas aizsardzības plānā noteiktie ierobežojumi un ieteikumi attiecībā uz Salacas upes un tās ielejas apsaimniekošanu. Plāna izstrāde notiek no 2004.-2006.g. (18 mēneši), bet tā ieviešana paredzēta periodā no 2010.gada līdz 2015.gadam.

Izpildītājs

Plāna izstrādei: konsultāciju firma "Grupa 93"
Plāna ieviešanai: vietējās pašvaldības, lauksaimnieciskās uzņēmējdarbības veicēji, mežsaimnieciskās darbības veicēji, rūpniecības uzņēmumi, u.c. uzņēmēji, Gaujas baseina apsaimniekošanas pārvalde (uzraudzības institūcija).

Izmaksas

Plāna izstrādei: 400 000 EUR
Plāna ieviešanai: šobrīd nav zināmas. Precīzāka informācijas varētu būt ap 2005. gada decembri, kad būs izstrādāta plāna pasākumu programma

Iespējamais finanšu avots

Plāna izstrādei: ES, ISPA fonds
Plāna ieviešanai: ERAF, CF un citi ES fondi, valsts budžets.

3.2.1.2. Novērst upes straujteču degradāciju

3.2.1.2. a) izstrādāt straujteču atjaunošanas tehnisko projektu

Pamatojums

Lai precīzi definētu straujteču atjaunošanai veicamo darbu apjomu (platību, izmaksas), izstrādātu metodiku un izvērtētu veicamo pasākumu ietekmi uz citiem biotopiem un sugām gan upē, gan arī tās krastos, nepieciešams izstrādāt detalizētu tehnisko projektu, kuru sagatavotu šajā jomā pieredzējuši speciālisti.

Apraksts

Uzsākot tehniskā projekta izstrādi, nepieciešami papildus apsekojumi plānā norādītajos aizaugušajos upes posmos (sk. **5. karti**: "Dabas un ainaviskās vērtības un tās ietekmējošie faktori"),

novērtējot upes aizauguma līmeni uz konkrēto brīdi, aizaugumu veidojošo sugu sastāvu, upes grunts raksturu un dziļumu, kā arī apzinot šeit sastopamās aizsargājamas augu un dzīvnieku sugas, kuras varētu ietekmēt paredzamie straujteču atjaunošanas darbi. Apsekojuma laikā atzīmējami arī lielākie koku sanesumi, kurus nepieciešams izvākt. Apsekojuma rezultāti attēlojami kartē (mērogā 1 : 5000), norādot arī veicamo upes attīrīšanas darbu izvietojumu un platību.

Balstoties uz veiktajiem apsekojumiem, sagatavojams tehniskais projekts, kurš ietvertu sekojošus punktus:

- straujteču atjaunojamo posmu stāvokļa novērtējums;
- veicamo darbu metodiskais apraksts un apjoms;
- veicamo darbu laika plānojums;
- precizēts izmaksu aprēķins;
- kartes ar apsekojumu rezultātiem un paredzamo darbu izvietojumu;
- nokārtotas nepieciešamās atļaujas un saskaņojumi.

Tehniskā projekta izstrādē iesaistāmi šādi speciālisti: ihtiologs, botāniķis, hidrobiologs un topogrāfs. Apsekojumi dabā uzsākami 2006. gada vasarā un tehniskā projekta izstrāde un saskaņošana veicama līdz 2007. gada pavasarim.

Izpildītājs Latvijas Zivju Resursu Aģentūra

Izmaksas apm. 5220,- LVL

Iespējamais finanšu avots UNDP/GEF projekts

3.2.1.2. b) Veikt ūdensaugu pļaušanu un straujteču atjaunošanu

Pamatojums

Eitrofikācijas rezultātā Salacas upe strauji aizaug ar ūdensaugiem. Vietām aizaugums sasniedz 70-80 % no ūdens spoguļvirsmas (pieļaujamā norma ir līdz 30 % no ūdens spoguļvirsmas). Lai atjaunotu upes straujtecēs, kā arī zivju nārsta vietas, nepieciešams veikt upes attīrīšanu no ūdensaugiem (galvenokārt ezera meldriem), kā arī atjaunot upes krāčainos posmus.

Apraksts

Straujteču atjaunošana veicama atbilstoši iepriekš sagatavotajam tehniskajam projektam (sk. 3.2.1.2. a). Aptuvenā platība, kurā veicama ūdensaugu izvākšana ir 5 ha. (sk. **6. karti**: "Biotopu un sugu apsaimniekošanas un atjaunošanas pasākumi"). Optimālais darbības veikšanas laiks: jūlijs-septembris.

Veicamās darbības:

- pļaušana ar rokām veicama vietās, kur upes aizaugums pārsniedz 30 % no ūdens spoguļvirsmas. Nopļautie ūdensaugi no upes ir jāizvāc. Ūdensaugi nākamā gadā ataug, tādēļ pļaušana atkārtojama katru gadu;
- ūdensaugu izvākšana no upes kopā ar to sakņu sistēmu – nepieciešama potenciāli nozīmīgās zivju nārsta vietās, kā arī posmos, kur ūdensaugi veido īpaši blīvas audzes (sākot no 50 vai 60 % no ūdens spoguļvirsmas). Vienlaicīgi tiek uzirdināta upes gultne, atsegti akmeņu krāvumi (krācītes) un tādejādi radīti labvēlīgāki apstākļi zivju nārstam. Nākamajā gadā ūdensaugu veģetācijas blīvums ievērojami samazinās, tomēr, lai nodrošinātu pasākuma efektivitāti, atkārtota gultnes apstrādāšana nepieciešama pēc 5 gadiem.

Sakņu sistēmas izcelšanai no upes nepieciešama speciāla tehnika. Kā viena no iespējām minēts kultivators, kuru pievieno speciāli aprīkotam traktoram, kurš var pārvietoties pa upi līdz 1 m dziļumam un darbotos uz minerāleļļām. Šādu tehniku nepieciešams iegādāties visas Salacas upes apsaimniekošanai.

Pašreiz plānā paredzēti 5 posmi, kur nepieciešama upes gultnes apstrāde ar kultivatoru:

1. Mazsalacā no gājēju tiltiņa līdz Bezdelīgu klintīm;
2. no "Ģendertu" mājām līdz Nikuces ietekai;

3. straujtecēs posmi starp Nātreses līdz Ramatas ietekām;
4. straujteču posmi ap Piģeles un Iģes ietekām un lejpus “Kabiem”;
5. straujtecēs pie Vīķiem starp Ciematupītes un Spaļupītes ietekām.

Izpildītājs ZBRA (UNDP/GEF projekta ietvaros), BO SIA “Salacas ieleja”, zemes īpašnieki.
Izmaksas Kopējās izmaksas ~5 ha ūdensaugu izpļaušanai 3 gadu laikā ir apm. 9600,- LVL, tai skaitā:

- ūdensaugu pļaušana (darbaspēka izmaksas): apm. 1100,- LVL;
- tehnikas apkope un uzturēšana (tehnikas serviss un transporta izdevumi; apm. 1/4 daļa no kopējām izmaksām): apm. 5600,- LVL ;
- palīgapriekojums (darbarīki, hidrotērpi utt.): apm. 2900,- LVL.

Ūdensaugu sakņu sistēmas likvidēšanai nepieciešams iegādāties tam atbilstošu tehniku – traktoru *Sampo Harvester* un kultivatoru, kuru plānotās kopējās izmaksas ir aptuveni 148 300,- LVL. Minēto tehniku paredzēts izmantot visas Salacas upes apsaimniekošanai.

Iespējamais finanšu avots UNDP/GEF projekts,
 pašvaldību līdzekļi, Zivju Fonds.

Kā alternatīvu atlīdzinājumu zemes īpašniekiem par ūdens augu pļaušanu ar rokas izskapti upes daļās, kas pieguļ to īpašumu robežām, ir ierosināts izmantot bezmaksas licences lašu maksākerēšanai).

3.2.1.3. Saglabāt/palielināt teritorijas zivju resursus

3.2.1.3. a) Atjaunot un uzturēt zivju nārsta vietas

Pamatojums/Apraksts

Nozīmīgākās Salacas ceļotājzivju sugas – lasis, taimiņš un upes nēģis nārsto upes straujtecēs. Laši nārsta izvēršas atklātās vietas Salacā, parasti straujteču sākumā, kur upes gultni sedz oļi. Savukārt taimiņi nārsto Salacas pietekās un strautos. Upes nēģi nārsto gan Salacā, gan tās pietekās, taču izvēršas gultni ar smalkāku substrātu, kas klāts ar oļiem un granti.

Galvenās lašu, nēģu un taimiņu nārsta vietas atrodamas lejpus Staiceles dambja, jo šķērsot dambi zivīm iespējams tikai pie ļoti augsta ūdens līmeņa. Tādēļ nārsta piemērotie straujteču posmi Salacas augštecē (2,5 ha starp Iģes izteku un Vīķiem, 0,5 ha pie Mazsalacas, kā arī Iģes un Piģeles lejtecēs) praktiski netiek izmantoti. Līdz ar to galvenais nosacījums, lai atgūtu zaudētās nārsta vietas Salacas augštecē, ir zivju migrācijas šķēršļa likvidēšana Staicelē (sk. 3.2.1.3. c). Ja Staiceles papīrfabrikas dambja sliksnis tiek nojaukts, tas pazeminātu ūdens līmeni upē, palielinātu upes tecējuma ātrumu un līdz ar to veidotos jaunas straujtecēs un iespējamās nārsta vietas.

Aizaugot upes straujtecēm, samazinās zivju nārsta piemērotās platības. Tādēļ būtisku ieguldījumu nārsta vietu atjaunošanā sniegtu arī straujteču atjaunošana, izpļaujot un izvācot ūdensaugus (sk. 3.2.1.2. b). Tomēr papildus šiem pasākumiem būtu vēlams arī veidot mākslīgus akmens krājumus un krācītes, kas radītu piemērotus apstākļus zivju nārsta, kā arī sekmētu ūdenstūrisma attīstību. Šādi akmens krājumi veidojami, izmantojot turpat upes gultnē esošos akmeņus, tos nedaudz pārkārtojot. Precīzas vietas krācīšu atjaunošanai būtu iespējams noteikt pēc Staiceles dambja nojaukšanas un/vai straujteču atjaunošanas izpļaujot ūdensaugus.

Izpildītājs ZBRA (UNDP/GEF projekta ietvaros), BO SIA “Salacas ieleja”.
Izmaksas skat. 3.2.1.2. b)/straujteču atjaunošana un 3.2.1.3. c)/sliksņa nojaukšana
Iespējamais finanšu avots UNDP/GEF projekts

3.2.1.3. b) Izstrādāt tehnisko projektu zivju migrācijas atjaunošanai caur Staiceles aizsprostu

Pamatojums

Lai atjaunotu zivju migrāciju uz Salacas augšteci, nepieciešams likvidēt šķērslī, ko rada Staiceles papīrfabrikas dambja sliksnis, kurš veido dzelzsbetona tilta konstrukcijas pamatu. Tā kā šķēršļa likvidēšana ir tehniski sarežģīts pasākums, kas atkarībā no izvēlētajā risinājuma var būt ļoti atšķirīgs

izmaksu ziņā, kā arī dažādi ietekmēt sugu un biotopu stāvokli upē, pirms darbu uzsākšanas nepieciešama rūpīga priekšizpēte.

Apraksts

Pirms paredzamo darbu izpildes veicami šādi soļi:

1. inženiertehniskā izpēte, lai noskaidrotu optimālāko tehnisko risinājumu zivju migrācijas ceļu atjaunošanai. Izpēti var veikt sertificēta būvfirma, piesaistot hidroloģijas, hidrobioloģijas un ihtioloģijas ekspertus, kas sniegtu atzinumu par katra piedāvāta risinājuma ietekmi uz zivju migrācijas apstākļiem, kā arī sugu un biotopu stāvokli upē.
2. tehniskā projekta sagatavošana izvēlētajam risinājumam, ieskaitot visu nepieciešamo saskaņojumu veikšanu.

Iespējamo tehniskie risinājumi migrācijas šķēršļa likvidēšanai detalizētāk aprakstīti pasākumā 3.2.1.3. d. Paralēli šīm darbībām nepieciešams panākt vienošanos ar objekta īpašniekiem par paredzamo darbu veikšanu.

Izpildītājs

ZBRA (UNDP/GEF projekta ietvaros) ir atbildīga par procesa pārraudzību un sarunu organizēšanu ar objekta īpašniekiem. Inženiertehniskai izpētei un tehniskā projekta sagatavošanai nepieciešams slēgt līgumu ar sertificētu būvfirma.

Izmaksas

- Inženiertehniskā izpēte: apm. 10 000 LVL
- Tehniskā projekta sagatavošana: apm. 4 000 LVL

Iespējamais finanšu avots UNDP/GEF projekts

3.2.1.3. c) Apsēkot Salacas pieteku aizsprostus un sagatavot priekšlikumu to likvidēšanai, vietās kur tas iespējams

Pamatojums

20. gadsimta saimnieciskās darbības rezultātā Latvijas upēs, tai skaitā uz Salacas upes pietekām, ir saglabājušies aizsprosti un to paliekas, kas pārtrauc sedimentu (nogulu) transportu pa upēm un uzkrājas ūdenskrātuvēs, veicinot to pastiprinātu aizsērēšanu un aizaugšanu, kā arī apgrūtinā migrāciju uz nārsta iespējamām vietām tādām ceļotājzivju sugām kā taimiņš un upes nēģis. Aizsprosti izjauc upes nepārtrauktību un, tādejādi, to atrašanās uz upēm ir pretrunā ar “Ūdens struktūrdirektīvas” (2000/60/EC) prasībām un nosacījumiem. Rietumvalstu pieredze rāda, ka optimālākais “aizsprostu jautājumu” risināšanas veids ir to demontāža un ietekmēto upju posmu atjaunošana. Lai konstatētu esošo dambju vai to palieku stāvokli un izvērtētu iespējas tos nojaukt, tādejādi atjaunojot zivju migrācijas ceļus, ir nepieciešamas apsekot Salacas upi un tās pietekas.

Apraksts

Biedrība “Latvijas Makšķernieku asociācija” ir sagatavojusi īpašu projektu, kas paredz apkopot visu pieejamo informāciju par aizsprostiem un to stāvokli vairākās Latvijas upēs, daļu no tiem jeb prioritāros (gk. Gaujas un Salacas baseinos) apsekojot dabā. Projekta beigu fāzē ir paredzēts izvēlēties 1-3 potenciāli demontējamus aizsprostus, par prioritāriem pieņemot tos, kuri atrodas īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, uz ritrāla upēm (vai ritrāla upju posmiem) un upēs, kur ir konstatētas aizsargājamās augu vai dzīvnieku sugas un īpaši aizsargājamie biotopi. Izvēlētajiem aizsprostiem tiks veikta objektu demontāžas un upes posma atjaunošanas izmaksu kalkulācija (demontāžai un upes posmu atjaunošanai finansējums tiks meklēts atsevišķi).

Vienlaicīgi tiks veikta situācijas analīze un sagatavotas rekomendācijas (piem. ieteikumi zivju resursu atjaunošanai un papildināšanai, kā arī makšķernieku piesaistei un ekotūrisma attīstībai), aptaujāti vietējie iedzīvotāji, aizsprostu īpašnieki, dabas aizsardzība speciālisti, ūdens tūristi, makšķernieki u.c. par aizsprostu lietderību un to turpmāko likteni, tiks izstrādātas rekomendācijas turpmākajām upju atjaunošanas aktivitātēm, ievērojot EK “Ūdens struktūrdirektīvas” prasības, kā arī veicināta sadarbība ar starptautiskajām upju aizsardzības un atjaunošanas organizācijām.

Izpildītājs Biedrība “Latvijas Makšķernieku asociācija” projekta “Aizsprosti Latvijas upēs. Situācijas izpēte, novērtējums un veicamie pasākumi upju atjaunošanā, saistībā ar EK “Ūdens struktūrdirektīvas” (2000/60/EC) ieviešanu un izpildi” ietvaros.
Izmaksas apm. 10 000 LVL (Salacas upei un tās pietekām)
Iespējamais finanšu avots Latvijas Vides aizsardzības fonds (finansējums apstiprināts).

3.2.1.3. d) Likvidēt šķērslī zivju migrācijai Staicele

Pamatojums

Staiceles papīrfabrikas aizsprosts, kas tika izbūvēts 1893. gadā, būtiski ietekmē Salacas augšteces ihtiofaunu. Tā izbūves rezultātā upes augštecē izzuda ceļotājzivis, kā arī tika appludināti to nārstam piemērotie biotopi. 1984. gadā Staiceles aizsprosts tika nojaukts, tomēr saglabājies tā betonētais pamats, kas paceļas 40-70 cm virs gultnes un mazūdens periodos veido ūdens pārgāzni: upes vidū pakāpienveida, bet malās – slīpas rampas veidā. Zivju migrācija pār šo sliekšni iespējama tikai pie lielas ūdens caurteces pavasarī, kā arī rudens lietu palu laikā. Pārejā laikā sliekšnis ievērojami apgrūtina zivju migrāciju (it īpaši nēģiem un vimbām). Dambja sliekšnis veicina arī koku un atkritumu sanesumu veidošanos, kas papildus apgrūtina zivju iespējas pārvarēt šķērslī, kā arī rada antisanitārus apstākļus šajā upes posmā. Tāpēc Staiceles aizsprosta palieku novākšana uzskatāma par nozīmīgāko zivju populāciju stāvokļa uzlabošanas pasākumu Salaca baseina upēs.

Apraksts

Zivju migrācijas šķēršļa novākšana veicama atbilstoši iepriekš sagatavotajam tehniskajam projektam (sk. 3.2.1.3. b). Atkarībā no inženiertehniskās izpētes rezultātiem iespējami dažādi tehniskie risinājumi zivju migrācijas šķēršļa likvidēšanai:

1. dambja sliekšņa pilnīga vai daļēja nojaukuša, kas uzskatāma par visvēlamāko risinājumi, jo tādejādi tiktu ne vien nodrošinātas zivju migrācijas iespējas, bet arī samazināt koku un atkritumu sanesumu veidošanās virs bijušā aizsprosta. Piedevām, nojaucot sliekšni, palielinātos upes tecējuma ātrums un pazeminātos ūdens līmenis upes posmā virs dambja, kā rezultātā rastos jaunas straujteces un krācītes, kas būtu piemērotas zivju nārstam.

Inženiertehniskā izpētei nepieciešams noskaidrot, vai iespējams nojaukt visu dambja sliekšni vai arī tikai kādu no tā posmiem, neapdraudot pašu tilta konstrukciju. Gadījumā, ja visa sliekšņa vai atsevišķa posma nojaukšana, tehniski nebūtu iespējama, vēl pastāv variants sliekšni izkalt renī, kas būtu pietiekama zivju migrācijas nodrošināšanai, tomēr nenovērstu turpmāko koku sanesumu veidošanos virs tilta.

2. Alternatīvie risinājumi piemērojami gadījumā, ja paša dambja sliekšņa pilnīga vai daļēja nojaukuša nebūtu iespējama, nenodarot būtisku kaitējumu tilta konstrukcijai vai arī ja netiktu panākta vienošanās ar Staiceles papīrfabrikas īpašniekiem. Kā iespējamie varianti pagaidām šādi pasākumi:

- krācīšu kaskādes veidošana lejpus Staiceles dambja, kas nedaudz paaugstinātu ūdens līmeni, tādejādi dodot iespēju zivīm šķērsot dambja sliekšni;
- speciāla zivju ceļa ierīkošana.

Tomēr neviens no piedāvātajiem alternatīvajiem risinājumiem nedotu iespēju sasniegt optimālo mērķi – papildus zivju migrācijas apstākļu uzlabošanai novērst arī koku sanesumu veidošanos un radīt jaunas zivju nārstam piemērotas vietas upes augštecē.

Izpildītājs ZBRA (UNDP/GEF projekta ietvaros) ir atbildīga par procesa pārraudzību. Zivju migrācijas šķēršļa likvidēšanai nepieciešams slēgt līgumu ar sertificētu būvfirmu.

Izmaksas apm. 58 330 LVL

Iespējamais finanšu avots UNDP/GEF projekts

3.2.1.3. e) Izlaist lašu mazuļus Salacas augštecē

Pamatojums

Kaut arī lašiem rudens lielūdens periodā būt iespējams šķērsot Staiceles dambi, tomēr Salacas augštecē laši ir novērojami ārkārtīgi reti. Par iemeslu tam kalpo lašu bioloģiskā īpatnība – atgriezies uz nārstu tajā vietā, no kurienes sācies lašu mazuļu ceļš uz jūru. Tā kā Salacas augštece gadu desmitiem ir bijusi slēgta lašu migrācijai, šobrīd Salacas lašu populācijā vairs nav īpatņu, kas būt dzimuši virs Staiceles dambja. Nojaucot dambja paliekas, vēl netiktu sasniegts vēlamais mērķis – atjaunot lašu migrāciju uz Salacas augšteci un Burtnieku ezeru. Lai nodrošinātu lašu migrācijas atjaunošanu, nepieciešams augštecē izlaist laša mazuļus.

Apraksts

Atbilstoši IBSFC Lašu darbības plāna rekomendācijām, upē iespējams izlaist lašu mazuļus jaunākajās attīstības stadijās kā kāpurus vai vienasaras mazuļus. Ikri, no kuriem tiek izaudzēti lašu mazuļi, ievācami Salacas lejtecē. Ielaišana jāturpina vismaz trīs gadus. Tie laši, kas migrēs uz jūru no augšteces, pēc 2-3 jūrā pavadītajiem gadiem arī atgriezīsies uz nārstu upes augštecē.

Paredzamā darbība ietvers sekojošus etapus:

- lašu ikru ievākšana oktobrī pie Salacas ietekas jūrā;
- lašu mazuļu izaudzēšana zivjaudzētavā (apm. 7-9 mēnešus);
- lašu mazuļu izlaišana augštecē (viena daļa kā kāpuri tiks izlaista jau jūnijā, bet otra kā vienasaras mazuļi septembra sākumā); lašu mazuļu izlaišana paredzama Staicelē virs dambja, kā arī pie Iģes un Nikuces ietekām.

Katru gadu nepieciešams izlaist apm. 50 000 lašu mazuļu (trīs gadu laikā – 150 000 mazuļu).

Izpildītājs

Latvijas Zivju resursu aģentūra

Izmaksas

kopējās izmaksas zivju mazuļu audzēšanai un izlaišanai Salacā 3 gadu laikā ir apm. 45 000 LVL, tai skaitā:

- lašu ikru ievākšana (transporti; viena eksperta un viena zvejnieka atalgojums): apm. 3 250 LVL
- lašu audzēšana zivju audzētavā: apm. 36 100 LVL
- lašu mazuļu izlaišana upes augštecē (transporti, eksperta un strādnieku atalgojums): 5 650 LVL

Iespējamais finanšu avots Zivju Fonds

3.2.1.3. f) Izlaist taimiņu mazuļus Salacas pietekās

Pamatojums

Taimiņi ir nozīmīga suga maksšķerēšanai. Atšķirībā no laša tas nārsto mazajās upēs un strautos – Salacas pietekās. Tos pat vairāk kā lasi ietekmē mazie HES un dzirnavu aizsprosti, kas Salacas baseinā ir bieži sastopami. Lai veicinātu taimiņu populācijas produkcijas pieaugumu, nepieciešams likvidēt zivju migrācijas šķērslī Staicelē, kā arī novākt aizsprostus vai to paliekas Salacas pietekās un izlaist tur taimiņu mazuļus.

Apraksts

Taimiņu mazuļu izlaišana Salacas pietekās veicama atbilstoši Latvijas Zivju resursu aģentūras zinātniskajām rekomendācijām, iepriekš saskaņojot ar ZBR administrāciju.

Izpildītājs

Latvijas Zivju resursu aģentūra

Izmaksas

Nav zināms

Iespējamais finanšu avots Zivju Fonds

3.2.1.3. g) Palielināt zivju resursu izmantošanas kontroli, iesaistot sabiedriskos inspektorus un iedzīvotājus

Pamatojums/apraksts

Lai novērstu pārmērīgu zivju resursu ekspluatāciju, Zivju resursu aģentūra veic Salacā regulāru zivju resursu uzskaiti un novērtēšanu – monitoringu (skat. 3.2.1.5.b). Balstoties uz šī monitoringa rezultātiem, ZM Zivsaimniecības pārvalde nosaka zvejas ierobežojumus attiecībā uz konkrētām

zivju sugām, zvejas periodiem un upes posmiem. Par zivju resursu aizsardzību un uzraudzību ir atbildīga Valsts Vides dienesta Valmieras Reģionālā vides pārvalde. Lašu un taimiņu maksšķerēšana ir atļauta tikai ar licencēm konkrētās vietās un laikos. Par licenču tirgošanu un zivju resursu apsaimniekošanu ir atbildīgas pašvaldības vai BO SIA “Salacas ieleja”.

Lai cīnītos ar malū zvejniecību, nepieciešama pastiprināta kontrole, it īpaši zivju nārsta laikā, kā arī malū zvejnieku izliktā aprīkojuma regulāra izvākšana no upes. Pašlaik šīs darbības jau veic ZBRA un Valsts Vides dienesta Valmieras Reģionālās vides pārvaldes inspektori, taču upes apsekojumus nepieciešams veikt biežāk, tam piešķirot arī papildus līdzekļus. Tomēr, ņemot vērā ierobežotos resursus, kas atvēlēti valsts budžetā valsts inspektoru darbībai, nepieciešams attīstīt sabiedrības aktīvāku līdzdalību cīņai ar malū zvejniecību.

Iespējamie risinājumi sabiedrības līdzdalības palielināšanai zivju resursu izmantošanas kontrolē varētu būt sabiedrisko inspektoru skaita palielināšana. Pagaidām dabas parka teritorijā darbojās sabiedrisko inspektoru korpus, kura finansēšanai ik gadu tiek pieprasīts finansējums no Latvijas Vides aizsardzības fonda. Taču, lai nodrošinātu pietiekamu kontroli, sabiedrisko inspektoru skaits būtu jāpalielina, kā arī jāmeklē tam iespējamais papildus finansējums.

Izpildītājs ZBRA, Valsts Vides dienesta Valmieras Reģionālā vides pārvalde,
BO SIA “Salacas ieleja”, Biedrība “Latvijas Makšķerēšanas Asociācija”,
sabiedriskie inspektori un zemes īpašnieki
Izmaksas apm. 2200 LVL/1 gadā (sabiedrisko inspektoru korpusam)
Iespējamais finanšu avots Valsts budžeta līdzekļi, ienākumi no zivju licenču tirgošanas,
UNDP/GEF projekts

3.2.1.3. h) Informēt sabiedrību par zvejas ierobežojumiem un iespējām, kā arī zivju resursu saglabāšanas nepieciešamību

Pamatojums/ apraksts

Lai mazinātu malū zvejniecību un maksšķerēšanas noteikumu pārkāpumus, nepieciešams sniegt papildus informāciju vietējiem iedzīvotājiem un teritorijas apmeklētājiem par maksšķerēšanas noteikumiem un iespējām, kā arī izskaidrot noteiktos ierobežojumus, iepazīstinot ar zivju sugu populāciju stāvokli Salacā.

Ieteicamās darbības veidi:

- informatīvu pasākumu organizēšana makšķerēšanas klubiem, skolām un vietējiem iedzīvotājiem; apm. 200 LVL/ 1 gadā;
- informatīvu bukletu izdošana un izplatīšana licenču tirgošanas punktos, kā arī citās sabiedriskās vietās; apm. 250 LVL/1 gadā;
- papildus informācijas izvietošana uz informācijas stendiem un zīmēm dabas parka teritorijā (norādot maksšķerēšanas zonas, galvenos ierobežojumus, utml.). apm. 350 LVL/ 1 gadā;
- informācijas izvietošana internetā. apm. 100 LVL/ gadā;
- akcijas “Lašiem būt” popularizēšana un līdzdalība akcijas organizētajos pasākumos apm. 200 LVL/ gadā.

BO SIA “Salacas ieleja” pienākumos ietilpst izskaidrošanas darbu veikšana makšķerēšanai par zvejas ierobežojumiem un nepieciešamību saglabāt zivju resursus. Papildus informatīvus pasākumus varētu veikt arī vietējās pašvaldības un ZBR administrācija dažādu projektu ietvaros.

Izpildītājs BO SIA “Salacas ieleja”, pašvaldības, ZBRA,
Biedrība “Latvijas Makšķerēšanas Asociācija”
Izmaksas Kopā apm. 16 500 LVL /15 gadus
Iespējamais finanšu avots Pašvaldību līdzekļi,
biedrība “Latvijas Makšķerēšanas Asociācija”.

3.2.1.4. Saglabāt dabas aizsardzības plānā noteiktās bioloģiski vērtīgās pļavas

3.2.1.4. a) Apsaimniekot mēreni mitrās pļavas atbilstoši plānā noteiktajām prasībām

Pamatojums

Lai saglabātu dabiskās pļavas ar tajās sastopamo sugu un biotopu daudzveidību, nepieciešams tās regulāri apsaimniekot, pļaujot vai noganot. Vēlams pieturēties pie konkrētajā vietā tradicionāli piekoptās apsaimniekošanas metodes. Tas vienlaicīgi arī sekmētu ielejai raksturīgās kultūrainavas saglabāšanu.

Apraksts

Bioloģiski vērtīgo mēreni mitro pļavu kopējā platība teritorijā ir 37,6 ha, tai skaitā 0,04 ha Vilkakūlas *Nardus* pļavas, 28,5 ha atmatu pļavas un 9,05 ha īstās pļavas.

Pie šiem tipiem pieskaitāmas sekojošas pļavas, atbilstoši plānā izmantotajai pļavu numerācijai (skat. **6. karti**: “Biotopu un sugu apsaimniekošanas un atjaunošanas pasākumi”):

- pļavas un ganības auglīgās un mēreni auglīgās augsnēs pļavas: Nr. 4; 7; 30; 42; 43; 44; 56 un 61;
- augsto grīšļu pļavas: Nr. 19.

(skat. **6. karti**: “Biotopu un sugu apsaimniekošanas un atjaunošanas pasākumi”):

- vilkakūlas *Nardus* pļavas: Nr. 20;
- atmatu pļavas: Nr. 1; 5; 23; 25; 26; 28; 37; 45; 46; 51; 52; 53; 54 un 60;
- īstās pļavas: Nr. 2; 3; 17; 18; 32; 33; 34; 38; 39; 41 un 59.

21,5 ha no teritorijā sastopamajām mēreni mitrajām pļavām klasificējamās, kā ES mērogā aizsargājami biotopi:

- 6230* – Sugām bagātas vilkakūlas pļavas smilšainās augsnēs: pļavas Nr. 20 un 28 (kopējā platība – 1,5 ha);
- 6270* – Sugām bagātās atmatu pļavas: Nr. 1 (platība – 5,1 ha);
- 6510 – Mēreni mitrās pļavas: Nr. 2; 3; 10; 17; 32; 33; 34; 38; 39; 41 (kopējā platība – 11,4 ha).

Piemērotākās apsaimniekošanas metodes mēreni mitrām pļavām:

- pļaušana – nepieciešams pļaut katru gadu vai vismaz reizi divos gados. Ieteicamais pļaušanas laiks - jūlija sākums;
- ganīšana – ieteicams izmantot aitas un kazas (optimālais lopu skaits 3,3 uz 1 ha), bet izmantojami arī jaunlopi (2,1 uz 1 ha), govīs (1,7 uz 1 ha) un zirgi (0,5 uz 1 ha). Piemērotākais apsaimniekošanas veids vilkakūlas pļavām.

Mēreni mitrajās pļavās mēslošanai pieļaujamas nelielas kūtsmēsļu devas. Reizi 5-6 gados atsevišķus pļavu nogabalus vēlams atstāt nenopļautus, lai saglabātu floras un entomofaunas daudzveidību. Apsekojuma rezultāti liecina, ka lielākajā daļā šo pļavu nepieciešams turpināt pašreizējās apsaimniekošanas metodes (pļaušanu vai ganīšanu). Pļavās, kurās pilnīgi vai daļēji pārtraukta apsaimniekošana (Nr. 3; 17; 23; 24; 41; 46; 60), tā būtu jāatsāk, izcērtot jau parādījušos krūmus un novēršot tālāku pļavu aizaugšanu. Atsevišķās regulāri noganītās pļavās (Nr. 45; 51; 52) būtu jāpievērš uzmanība tam, lai netiktu pārsniegta pieļaujamā ganīšanas intensitāte.

Īpašas apsaimniekošanas metodes jāizmanto pļavās, kurās konstatētas orhideju dzimtas augu sugas – plankumainā dzegužpirkstīte *Dactylorhiza maculata*, Baltijas dzegužpirkstīte *Dactylorhiza baltica* vai smaržīgā naktsvijole *Platanthera bifolia* (pļavas Nr. 1; 3; 20; 26; 32):

- piemērotākais apsaimniekošanas veids – pļaušana, nevis ganīšana, jo lopī nereti nobradā un noēd trauslos orhideju dzinumus;
- pļavu ieteicams pļaut ar rokām, atstājot orhidejas nenopļautas, lai ļautu nogatavoties to sēklām, un nopļaut šīs vietas vasaras beigās;
- iespējams arī pļaut pļavu pa daļām, pa gadiem mainot pļaujamās joslas.

Izpildītājs Zemes īpašnieki

Izmaksas

- Pļaušana: 30-50 LVL/ha x 37,6 ha x 15 (pļaušanas reizes 15 gadu periodā) = apm. 22 560 LVL.
- Ganīšana:
  - aitu aprūpe: 48 LVL par aitu gadā;
  - kazu aprūpe: 118 LVL 1 par kazu gadā.

Iespējamais finanšu avots ES subsīdijas bioloģiski vērtīgo pļavu apsaimniekošanai un tiešie hektāru maksājumi, privātie līdzekļi.

3.2.1.4. b) Apsaimniekot mitrās un slapjās pļavas atbilstoši plānā noteiktajām prasībām

Pamatojums Skatīt 3.2.1.3. a)

Apraksts

Mitro un slapjo pļavu kopējā platība teritorijā ir 7,3 ha, tai skaitā 7 ha mitrās – pļavas un ganības auglīgās un mēreni auglīgās augsnēs un 0,3 ha slapjās – augsto grīšļu pļavas. Pie šiem tiptiem pieskaitāmas sekojošas pļavas (skat. **6. karti**: “Biotopu un sugu apsaimniekošanas un atjaunošanas pasākumi”):

- pļavas un ganības auglīgās un mēreni auglīgās augsnēs pļavas: Nr. 4; 7; 30; 42; 43; 44; 56 un 61;
- augsto grīšļu pļavas: Nr. 19 (klasificējama arī kā ES nozīmes aizsargājamais biotops – 6450: Upju palieņu pļavas).

Izmantojamās apsaimniekošanas metodes:

- pļaušana: sākumā vēlams pļaut regulāri – reizi gadā, vēlāk reizi divos gados; slapjās pļavās pļaušana nav ieteicama kā galvenā metode, labāk ganīšana;
- ganīšana: ieteicams izmantot govus (1,4 uz 1 ha) un zirgus (0,5 uz 1 ha).

Šajās pļavās nav pieļaujama mēslošana. Reizi 5-6 gados atsevišķus pļavu nogabalus vēlams atstāt nenopļautus, lai saglabātu floras un entomofaunas daudzveidību. Lielākajā daļā šeit sastopamajās mitrajās vai slapjajās pļavās nepieciešams turpināt pļaušanu vai arī uzsākt ganīšanu. Dažās no pļavām (Nr. 7; 30; 42.) nepieciešams izcirst apaugumu un atsākt pļaušanu vai ganīšanu. Pļavās, kurās konstatētas orhideju dzimtas sugas – plankumainā dzegužpirkstīte *Dactylorhiza maculata* (pļava Nr. 30), jāizmanto orhideju pļavu apsaimniekošanas metodes (skat. 3.2.1.3. a).

Izpildītājs Zemes īpašnieki

Izmaksas

- Pļaušana: 30 – 50 LVL/ha x 7,3 ha x 15 (pļaušanas reizes 15 gadu periodā) = apm. 4 380 LVL.
- Ganīšana:
  - slaucamo govju ekstensīva aprūpe: 380 LVL par 1 govi gadā;
  - gaļas šķirnes govju aprūpe: 260 LVL 1 govi gadā;
  - pieauguša darba zirga aprūpe: 470 LVL par zirgu gadā.

Iespējamais finanšu avots ES subsīdijas bioloģiski vērtīgo pļavu apsaimniekošanai un tiešie hektāru maksājumi, privātie līdzekļi.

3.2.1.4. c) Izcirst krūmus, aizvākt kūlu un atsākt pļaušanu daļēji jau aizaugušās, bet bioloģiski vērtīgajās pļavās

Pamatojums Skatīt 3.2.1.3. a)

Apraksts

Aizaugušo, bet bioloģiski vērtīgo pļavu kopējā platība teritorijā ir apm. 7 ha. Šajā kategorijā ietilpst trīs mēreni mitrās pļavas (Nr. 8; 10; 29) ar kopējo platību apm. 5 ha un viena mitrā pļava (Nr. 58) ar

platību apm. 2 ha (skat. **6. karti**: “Biotopu un sugu apsaimniekošanas un atjaunošanas pasākumi”). Pļava Nr. 10 klasificējama kā ES nozīmes aizsargājamais biotops 6510: Mēreni mitrās pļavas.

Izmantojamās apsaimniekošanas metodes:

- koku un krūmu izciršana – nepieciešams veikt vispirms uzsākot pļavu atjaunošanu. Tomēr atsevišķus koku un krūmu puķurus vēlams atstāt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai, kā arī ainavas daudzveidošanai;
- kūlas aizvākšana - Lai likvidētu kūlu mēreni mitrās un slapjās pļavās, iespējams izmantot noganīšanu ar govīm un zirgiem, jo tie daļēji iemīca kūlu augsnē un veicina tās satrudēšanu;
- velēnas lobīšana 5-10 cm dziļumā – nepieciešama ilgstoši nepļautās pļavās;
- pļavas šļūkšana – nepieciešama slapjās pļavās, kur izveidojušies lieli grīšļu ciņi.

Pļavā Nr. 10 konstatētas orhideju dzimtas augi – smaržīgās naktsvijoles *Platanthera bifolia*, tādēļ veicot pļavas atjaunošanu un uzsākot tās apsaimniekošanu vēlams pēc iespējas novērst sugas atradņu bojāšanu un pielietot orhideju pļavu apsaimniekošanas metodes (skat. 3.2.1.3. a).

Izpildītājs Zemes īpašnieki

Izmaksas Kopējās izmaksas apm. 6 800 LVL.

- Krūmu izciršana: 110 LVL/ha x 7 ha = apm. 770 LVL.
- Pļaušana: 30 – 80 LVL/ha x 7ha x 15 (pļaušanas reizes) = apm. 5 775 LVL.
- Velēnas lobīšana: 14 – 25 LVL/ha x 7 ha = apm. 137 LVL.
- Pļavas šļūkšana: 10 – 20 LVL/ha x 7 ha = apm. 105 LVL.

Iespējamais finanšu avots ES subsīdijas bioloģiski vērtīgo pļavu apsaimniekošanai un tiešie hektāru maksājumi, privātie līdzekļi.

3.2.1.4. d) Turpināt ekstensīvas apsaimniekošanas metodes bijušajās kultivētajās pļavās, tādējādi palielinot to dabas vērtību

Pamatojums

Bijušajos kultivētajos zālajos, kuros pēdējos gados nav izmantotas intensīvās saimniekošanas metodes (mēslošana ar minerālmēsliem, pļavas ielabošana utt.), pamazām sāk atjaunoties dabiskas pļavas sugu sastāvs. Turpinot ekstensīvās apsaimniekošanas metodes (regulāru pļaušanu vai ganīšanu), šādās pļavās var ieviesties neielabotu pļavu indikatorsugas un tās var tikt iekļautas bioloģiski vērtīgo pļavu kategorijā.

Apraksts

Bijušās kultivētās pļavas, kuras, ekstensīvi apsaimniekojot, nākotnē varētu kļūt par bioloģiski vērtīgām pļavām, teritorijā kopumā ir 32 ha. Šajā kategorijā ietilpst 27,3 ha mēreni mitro atmatu pļavu un 4,9 mitrās pļavas un ganības auglīgās un mēreni auglīgās augsnēs. Pie šiem tiptiem pieskaitāmas sekojošas pļavas (skat. **6. karti**: “Biotopu un sugu apsaimniekošanas un atjaunošanas pasākumi”):

- atmatu pļavas: Nr. 9; 16; 21; 24; 35; 36; 40; 48; 50; 55 un 57;
- pļavas un ganības auglīgās un mēreni auglīgās augsnēs pļavas: 27.

Izmantojamās apsaimniekošanas metodes:

- ja pļavā jau ir konstatētas neielabotu pļavu indikatorsugas, tad iespējams ļaut noritēt dabiskam pļavas atjaunošanās procesam, turpinot regulāru pļaušanu vai ganīšanu;
- ja vēlams pļavas atjaunošanās procesu paātrināt (vai arī pļavā nav nevienas indikatorsugas) var izmantot velēnu fragmentus vai arī sēt savvaļas augu sēklu maisījumu, kas ņemti no atbilstoša dabiskās pļavas tipa.

Dažās no pļavām (Nr. 24 un 29) nepieciešams izcirst apaugumu un atsākt pļaušanu vai ganīšanu.

Izpildītājs Zemes īpašnieki

Izmaksas

- Pļaušana: 30 – 50 LVL/ha x 32ha x 15 (pļaušanas reizes) = apm. 19 200 LVL.
- Ganīšana:

- slaucamo govju ekstensīva aprūpe: 380 LVL par 1 govi gadā;
- gaļās šķirnes govju intensīva aprūpe: 260 LVL 1 govi gadā;
- aitu aprūpe: 48 LVL par 1 aitu gadā;
- kazu aprūpe: 118 LVL 1 par kazu gadā.

Iespējamais finanšu avots ES subsīdijas bioloģiski vērtīgo pļavu apsaimniekošanai un tiešie hektāru maksājumi.

3.2.1.5. Saglabāt dabas aizsardzības plānā noteiktos bioloģiski vērtīgos meža biotopus

3.2.1.5. a) Plānā noteiktajos bioloģiski vērtīgajos meža biotopos uz ielejas nogāzēm saimnieciskā darbība nav pieļaujama, izņemot plānā norādītās darbības

Pamatojums

Kā bioloģiski vērtīgi un aizsargājami meži, kuros nav pieļaujama saimnieciskā darbība, apskatāmajā teritorijā atzīti sekojoši biotopi:

- dabiskie baltalkšņu meži – ar ļoti bagātu sugu sastāvu, vietām ar platlapju piejaukumu, kas veidojušies uz ielejas nogāzēm (savā dabiskajā ekoloģiskajā nišā). Sasniedzot klimaksa stadiju, šie meži iespējams attīstīties par jaukto koku gāršām;
- jaukto koku gāršas uz ielejas nogāzēm – parasti ļoti bagāts sugu sastāvs (parastā apse un āra bērzs mistrojumā platlapjiem – liepu, gobu, ozolu, kļavu, retāk osi);
- bērzu liekņās ar avotiem uz ielejas nogāzēm;
- egļu sausieņu meži uz nogāzēm un gravās.

Šie mežu tipi klasificējami arī kā ES Biotopu direktīvas prioritārie mežu biotopi – pārmitrie platlapju meži (91E0*); nogāžu un gravu meži (9180*) un boreālie meži (9019*). Tādēļ šie meža tipi ir iekļauti dabas lieguma zonā un tiem noteikti stingrāki saimnieciskā darbības ierobežojumi.

Apraksts

- Aizliegtās darbības:
  - galvenās, kopšanas un sanitārās cirtes;
  - kritušu un atmirušu koku izvākšana, izņemot kokus, kas daļēji vai pilnībā ir iekrituši upē (lai novērstu sanesumu veidošanos upē, kas varētu apdraudēt ūdenstūristu drošību);
- Atļautās darbības:
  - slimības inficēto un kaitēkļu invadēto un citādi bojāto koku izciršana, saskaņojot ar Valsts mežu dienestu un Valsts vides dienesta Reģionālo vides pārvaldi;
  - meža ugunsdrošības pasākumi un bīstamo koku ciršanu un novākšana;
  - gaisvadu elektropārvades līniju un telekomunikāciju līniju ekspluatācijas drošības pasākumi;
  - pameža/krūmu izciršana ap veciem, liela diametra kokiem (ozoliem, liepām, gobām) to vainagu platumā, saskaņojot ar Valsts vides dienesta Reģionālo vides pārvaldi. Pamežam iespiežoties lielo ozolu vainagā, tas tiek bojāts un ozols var aiziet bojā. Taču pameža izciršana ap lielajiem kokiem (īpaši ap ozoliem) jāveic pakāpeniski 2-3 gadu laikā, jo, ja tas tiek darīts vienā piegājienā, koks straujo vides izmaiņu rezultātā var aiziet bojā;
  - citi pasākumi, kas saistīti ar īpaši aizsargājamu sugu un biotopu apsaimniekošanu un saskaņoti ar ZBR administrāciju.

Izpildītājs Zemes īpašnieki, VAS “Latvijas Valsts meži”

Izmaksas Nav zināmas

Iespējamais finanšu avots Zaudējumus, kas radušies sakarā ar saimnieciskās darbības ierobežojumiem iespējams segt no valsts budžeta atbilstoši likumam „Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos” (spēkā no 01.01.2006).

3.2.1.5. b) Apsaimniekot priežu sausieņu mežus Skaņākalna dabas parka teritorijā atbilstoši plānā noteiktajām prasībām

Pamatojums

Skaņākalna dabas parka teritorijā ietilpstošais meža masīvs, ko veido priežu damaksnis, pagaidām vēl vērtējams kā ES nozīmes aizsargājams biotops 9010*: Boreālais mežs un pieskaitāms pie dabiskā meža biotopa “skuju koku mežs”. Meža masīvam raksturīgas ļoti vecas priedes, resniem, izlocītiem zariem, kas vietām ir izgaismotas, kā arī kalstošas. Taču, tā kā teritorija tiek intensīvi izmantota rekreācijai, gandrīz visa mirusī koksne tiek izvākta no meža. Cilvēku darbības rezultātā veidojušies atvērumi pastiprināti aizaug ar lazdām, pīlādžiem, ozoliem, kā rezultātā veidojas īpatnējs augšanas apstākļu tips meža tipoloģijā – dižsils. Tā kā šeit nenotiek dabiska priedes atjaunošanās, ar laiku vērtīgā audzes struktūra var krasi mainīties, pārveidojoties par jauktu koku damaksnī, un līdz ar to vairs neatbilst Boreālā meža statusam.

Apraksts

Lai saglabātu šī meža masīva ekoloģisko vērtību, būtu nepieciešams veikt šādus pasākumus:

- veikt šajā teritorijā dabisko mežu biotopu inventarizāciju un noteikt piemērotu mežaudžu aizsardzības statusu;
- definēt vēlamo mežaudžu attīstības virzienu nākotnē, attiecīgi piemērojot optimālāko apsaimniekošanas modeli;
- saglabāt kritušo koksni, to neizvācot laukā no meža;
- ja nolemts nākotnē saglabāt patreizējo meža biotopu, tad iespējams būtu jāizvēlas mākslīga priedes atjaunošana izveidojušajos atvērumos.

Izpildītājs Mazsalacas pašvaldība

Izmaksas Nav zināmas

Iespējamais finanšu avots Pašvaldību līdzekļi.

3.2.1.6. Nodrošināt īpaši aizsargājamu bezmugurkaulnieku sugu populācijas aizsardzību

3.2.1.6. a) Veikt papildus pētījumus, lai noskaidrotu kokus ar *Osmoderma eremita* atradnēm dabas parka teritorijā, kā arī apzināt kokus, kuros potenciāli varētu veidoties sugas atradnes

Pamatojums

Lapkoku praulgrauzis *Osmoderma eremita* ir relikta suga, kas apdzīvo vecus, dobumainus platlapju kokus (parasti ozolus). Suga iekļauta ES Biotopu Direktīvas 2. un 4. pielikumā, kā īpaši aizsargājama (prioritāra suga). Dabas parka “Salacas ieleja” teritorijā suga konstatēta Mazsalacas vidusskolas parkā. Tomēr datu par šīs populācijas lielumu un stabilitāti pagaidām nav. Tā kā šī ir viena no izolētākajām sugas populācijām Latvijā (tuvākajā apkārtnē citas atradnes nav zināmas), lai nodrošinātu tās saglabāšanu, nepieciešams veikt papildus pētījumus par tās stāvokli, kā arī iespējamām atradnēm tuvākajā apkārtnē.

Apraksts

Latvijas Entomoloģijas biedrība paredzējusi uzsākt projektu, ar mērķi izpētīt *Osmoderma eremita* stāvokli Salacas ielejā un tās apkārtnē. Šīs izpētes ietvaros nepieciešams noskaidrot šādus jautājumus:

- apzināt *Osmoderma eremita* apdzīvotos kokus Mazsalacas vidusskolas parkā un alejā un veikt šo koku precīzu kartēšanu;
- noskaidrot sugas apdzīvoto koku un to tuvākās apkārtnes (apm. 25 m rādiusā) stāvokli;
- apzināt un atzīmēt kartē kokus, kurus nākotnē potenciāli varētu apdzīvot sugas īpatņi;
- izstrādāt priekšlikumus konkrētās populācijas saglabāšanai laikā perspektīvā, iekļaujot priekšlikumus par nepieciešamiem teritorijas un sugas mikrobiotopa apsaimniekošanas pasākumiem.

Izpildītājs Latvijas Entomoloģijas biedrība
Izmaksas Nav zināmas (tas lielā mērā atkarīgs no katra konkrēta koka/apkārtnes stāvokļa).
Iespējamais finanšu avots Pašvaldību budžets (saskaņā ar gatavoto Sugas aizsardzības plānu)

3.2.1.6. b) Apsekot platspīļu vēža *Astacus astacus* un signālvēža *Pacifastacus leniusculus* izplatību Salacas ielejā un tās pietekās

Pamatojums/ apraksts

Vietējās vēžu sugas – platspīļu vēža *Astacus astacus* pastāvēšana Salacas ielejā ir apdraudēta, jo to izspiež invazīva suga – signālvēzis *Pacifastacus leniusculus*, kuru upē ielaiduši vietējie iedzīvotāji. Signālvēzis Salacā un tās pietekās ir strauji savairojies un tā kā šī suga ir noturīgāka pret ūdens temperatūras un vides izmaiņām, tā pamazām izkonkurē jutīgāko platspīļu vēzi. Piedevām pastāv uzskats, ka signālvēži pārnēsā vēžu mēri, pret kuru pašiem ir izveidojusies rezistence. Pētījumi apliecina, ka ūdenstilpnēs, kurās ieviešas signālvēzis, platspīļu vēzis izzūd. Lai ierobežotu signālvēža izplatību Salacā un tās pietekās, plānots veikt izmaiņas likumdošanā, kas atvieglotu signālvēža ķeršanu Salacā. Tomēr, lai šādas izmaiņas veiktu, nepieciešams apkopot zinātniski pamatotu informāciju par abu vēžu sugu izplatību šajā teritorijā un to populāciju stāvokli. Šim nolūkam paredzēts veikt apsekojumu Salacā un tās pietekās, kurā iesaistītos Zivju Resursu Aģentūras eksperti un vēžu sugu speciālists.

Izpildītājs Latvijas Zivju Resursu Aģentūra
Izmaksas Apsekojuma veikšana (eksperts, asistents, transports) – apm. 2 700 LVL
Izmaksas norādītas apsekojuma veikšanai visā dabas parka teritorijā.
Iespējamais finanšu avots UNDP/GEF projekts

3.2.1.6. c) Veikt biežās perlamutrenes *Unio Crassus* populācijas stāvokļa novērtējumu visā dabas parka teritorijā

Pamatojums

Biezā perlamutrene *Unio Crassus*, kas ir Latvijas un Eiropas mērogā īpaši aizsargājama suga, Salacas ielejā un tās pietekā Iģē veido stabilas, reproducējošas populācijas. Tomēr pētījumi liecina, ka visā Baltijas reģionā sugas populācija strauji samazinās. Precīza informācija par sugas populācijas lielumu un stabilitāti Salacas baseinā nav pieejama. Tādēļ nepieciešams veikt papildus pētījumus, lai noskaidrotu iespējamās sugas populācijas samazināšanās cēloņus un nosacījumus tās labvēlīga aizsardzības stāvokļa nodrošināšanai. Pateicoties populācijas lielumam Salacā, šī teritorija ir ideāli piemērota šādiem pētījumiem.

Apraksts

Unio Crassus monitoringu iespējams veikt sabiedriskā monitoringa ietvaros, kuru ZBR teritorijā plāno uzsākt UNDP/GEF projekts. Sabiedriskajā monitoringā plānots iesaistīt dažādas sabiedrības grupas, t.sk. skolniekus, makšķerniekus, zemes īpašniekus utt. Pašlaik ZBR administrācija apzina iespējamās sabiedriskā monitoringa akcijas dalībniekus.

Sabiedriskais monitoringa paredz ievākt informāciju par dabā labi atpazīstamām/novērtējamām sugām vai vides stāvokļa parametriem. *Unio Crassus* izplatība varētu būt viens no šiem parametriem. Precīza monitoringa metodika pašlaik tiek izstrādāta UNDP/GEF projekta ietvaros.

Izpildītājs ZBR administrācija (UNDP/GEF projekta ietvaros)
Izmaksas Nav zināmas
Iespējamais finanšu avots: UNDP/GEF projekts.

3.2.1.6. d) Informēt pašvaldības un teritorijas apsaimniekotājus par pasākumiem, kas nepieciešami, lai nodrošinātu bezmugurkaulnieku sugu aizsardzību

Pamatojums

Sabiedrībai vispār un arī konkrētās teritorijas apsaimniekotājiem parasti ir ļoti nepietiekamas zināšanas par bezmugurkaulniekiem, to lomu ekosistēmā, kā arī par ierobežojumiem un

pasākumiem, kas nepieciešami, lai nodrošinātu šo sugu aizsardzību. Tādēļ gadījumos, kas skar īpaši nozīmīgas vai apdraudētas bezmugurkaulnieku sugas, nepieciešams īpaši pievērst sabiedrības, kā arī atbildīgo institūciju (t.sk. pašvaldību) uzmanību šo sugu aizsardzībai, vai pat izvērst speciālu informācijas kampaņu.

Apraksts

Pašreizējā situācijā dabas parka teritorijā būtu nepieciešams papildus informēt pašvaldības, teritorijas apsaimniekotājus un vietējos iedzīvotājus par šādu bezmugurkaulnieku sugu aizsardzību.

- Lapkoku praulgrauzis *Osmoderma eremita*: jāinformē pašvaldība par Mazsalacas vidusskolas parka un alejas nozīmi sugas aizsardzībai un ar to saistītajiem ierobežojumiem – nav pieļaujama veco koku izciršana, dobumu aizbetonēšana un citi tamlīdzīgi apkārtnes “sakopšanas” darbi. Gadījumā, ja tiek konstatētas jaunas *Osmoderma eremita* atradnes, attiecīgi jāinformē konkrētā pašvaldība vai zemes īpašnieks.
- Platspīļu vēzis *Astacus astacus*: jāinformē sabiedrība par sugas aizsardzības stāvokli un galvenajiem draudiem (signālvēža izplatīšanos Salacā un tās pietekās). Gadījumā, ja tiek panāktas izmaiņas likumdošanā attiecībā uz signālvēža ķeršanu dabas parka teritorijā, sabiedrība jāaicina izķert signālvēžus, informējot par katru noķerto vēzi ZBR administrācija. Lai šādā veidā netiktu apdraudēta platspīļu vēža populācija, nepieciešams iespiest un izplatīt informatīvu materiālu (skrejlapu vai bukletu), kas iepazīstinātu ar abām vēžu sugām un to atšķirības pazīmēm, kā arī nepieciešamajiem pasākumiem platspīļu vēžu aizsardzībai. Informējot sabiedrību, īpaši jāuzsver, ka nav pieļaujama signālvēža izlaišana brīvībā, dabiskajās ūdenstilpnēs.
- Slaidais pumpurgliemezis *Vertigo angustior*: jāinformē pašvaldība un vietējie iedzīvotāji par sugas atradnēm un konkrētā biotopa augsto bioloģisko vērtību, lai novērstu to neļaujamu iznīcināšanu.

Izpildītājs

ZBRA

Izmaksas

Kopā apm. 1500 LVL (izmaksas norādītas visai dabas parka teritorijai).

- Informatīvais buklets par platspīļu vēzi un signālvēzi (sagatavošana, iespiešana) – apm. 500 LVL.
- Sabiedrības informēšanas pasākumi (kampaņas organizēšana) un materiālu izplatīšana – apm. 1000 LVL.

Iespējamais finanšu avots UNDP/GEF projekts

3.2.1.6. e) Veikt krūmu izciršanu ap kokiem, kurus potenciāli varētu apdzīvot *Osmoderma eremita*

Pamatojums

Vecajiem ozoliem ieaugot krūmos, samazinātās lapkoku praulgraužiem *Osmoderma eremita* potenciāli piemēroto dzīvotņu skaits. Lai suga varētu attīstīties un vairoties, tai nepieciešami veci ozoli, kuru stumbri pakļauti tiešo saules staru iedarbībai. Saules siltums akumulējās koku mizās, tādējādi radot labvēlīgus apstākļus kūniņu attīstībai. Noēnotos kokos sugas īpatņi nespēj sasniegt tādu attīstības pakāpi, lai uzsāktu lidot un nokļūtu līdz citam piemērotam kokam. Patiecoties zemajām sugas dabiskās izplatīšanās iespējām un saules stariem atklātu ozolu trūkumam, konkrētā populācija var izmirt. Tādēļ nepieciešams regulāri izcirst krūmus ap *Osmoderma eremita* apdzīvotajiem kokiem, kā arī ap kokiem, kuros suga potenciāli varētu ieviesties.

Apraksts

Koki, ap kuriem nepieciešams izcirst krūmus, tiks apzināti, veicot papildus pētījumus par *Osmoderma eremita* izplatību dabas parka teritorijā (sk. 3.2.1.6. a). Paredzams, ka sugai labvēlīgāki dzīves apstākļi tiks radīti arī atbrīvojot no krūmiem ainaviski vērtīgos vecos kokus visā dabas parka teritorijā (sk.3.2.2.1 a). Lai neapdraudētu pašus kokus, pakļaujot tos pārāk straujām vides izmaiņām, nepieciešams koku atēnošanu veikt pakāpeniski 2-3 gadu laikā (vienā gadā novācot tikai daļu no apauguma).

Izpildītājs Zemes īpašnieki, VAS "Latvijas Valsts meži", Mazsalacas pašvaldība
Izmaksas apm. 5 500 LVL (strādnieki un zemes īpašnieki, transports, palīgaprīkojums)
Iespējamais finanšu avots Pašvaldību un privātie līdzekļi

3.2.1.6. f) Mākslīgi veicināt *Osmoderma eremita* ģenētiskā materiāla atjaunošanu

Pamatojums

Lapkoku praulgrauzim *Osmoderma eremita* ir samērā ierobežotas spējas dabiski izplatīties (sk. 3.2.1.6.d) un nodrošināt ģenētiskā materiāla atjaunošanu, jo pastāv mazas iespējas vienas populācijas pārstāvjiem nonākt līdz attālākam kokam, kuru apdzīvotu cita populācija. Tādēļ, lai novērstu populācijas degradāciju un izmiršanu, iespējams, ir nepieciešama mākslīga ģenētiskā materiāla atjaunošana.

Apraksts

Pēc tam, kad tiktu noskaidrots Mazsalacas populācijas lielums (sk. 3.2.1.6.a), kā arī apzinātas iespējamās tuvākajā apkārtnē esošās sugas atradnes, būtu iespējams uzsākt sugas ģenētiskā materiāla mākslīgu atjaunošanu. Šim nolūkam nepieciešams veikt kāpuru apmaiņu starp Mazsalacas populāciju un citām tuvāk zināmajām populācijām.

Izpildītājs Latvijas Entomoloģijas biedrība
Izmaksas apm. 200 LVL/1 gadā (benzīns, dienas nauda, kā arī atkarībā no pasākuma cikliskuma, cik reizes cik gados to jādara).
Iespējamais finanšu avots Latvijas Vides aizsardzības fonds.

3.2.1.6. g) Sagatavotu priekšlikumus mikrolieguma izveidošanai *Osmoderma eremita* aizsardzībai Mazsalacas skolas parkā

Pamatojums/ apraksts

Lapkoku praulgrauzis *Osmoderma eremita* ir iekļauts sugu sarakstā, kuru aizsardzībai nepieciešams veidot mikroliegumus (MK Noteikumi Nr. 45 "Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi" spēkā no 2001. gada un grozīti 2004. gadā). Tā kā Mazsalacas populācija ir viena no izolētākajām Latvija un līdz ar to arī viena no apdraudētākajām, tās aizsardzībai būtu nepieciešams veidot mikroliegumu. Pēc populācijas papildus apsekošanas (sk. 3.2.1.6.a), nepieciešams sagatavot pamatojumu mikrolieguma izveidošanai (norādot sugas indivīdu skaitu, atrašanās vietas aprakstu, aptuveno platību, kā arī ekspertu slēdzienu par mikrolieguma nepieciešamību). Paredzamā mikrolieguma teritorija jānorāda kartē, mērogā 1: 10 000.

Izpildītājs Latvijas Entomoloģijas biedrība
Izmaksas apm. 1500-2000 LVL
Iespējamais finanšu avots LVAf, Dabas Aizsardzības pārvalde.

Īstermiņa mērķis 3.2.2.: Saglabāt un pilnveidot teritorijas ainaviskās un kultūrvēsturiskās vērtības

3.2.2.1. Novērst ielejas atklāto nogāžu un virspalu terašu aizaugšanu ar krūmiem

3.2.2.1 a) Izcirst krūmus un veikt regulāru pļavu apsaimniekošanu plānā norādītajās ainaviski vērtīgajās vietās

Pamatojums

Lai novērstu ielejas nogāžu vienlaidus aizaugšanu, kā rezultātā zustu tās ainaviskā, kā arī bioloģiskā daudzveidība, nepieciešams saglabāt atklātus pagaidām vēl ainaviski vērtīgos nogabalus.

Apraksts

Ainaviski vērtīgos nogabalus plānā norādītajās vietās (ar kopējo platību 108 ha) nepieciešams regulāri apsaimniekot pļaujot vai noganot, kā arī novērst šo teritoriju aizaugšanu ar krūmiem un

kokiem, tos regulāri izcērtot. Piekrastes joslā (ieskaitot tavas joslu līdz 10 m no upes vidējā ūdens līmeņa) vēlams izcirst visus krūmus diametrā līdz 12 cm, kā arī ainavas un skatu vietu veidošanas nolūkos iespējams pielietot "citu cirti", lai atbrīvotu krastus no apauguma. Lielākie koki atstājami kā ainavas daudzveidošanas elementi.

Izpildītājs Zemes īpašnieki

Izmaksas

- Pļaušana: 30-50 LVL/ha x 108 ha x 15 (pļaušanas reizes) = apm. 64 800 LVL.
- Ganīšana:
  - slaucamo govju ekstensīva aprūpe: 380 LVL par 1 govi gadā;
  - gaļas šķirnes govju intensīva aprūpe: 260 LVL 1 govi gadā;
  - aitu aprūpe: 48 LVL par 1 aitu gadā;
  - kazu aprūpe: 118 LVL par 1 kazu gadā;
- Koku un krūmu izciršana: apm. 110 LVL/ha x 26 ha (apm. 25 % no 108 ha) = apm. 2860 LVL
- Cita cirte.

Iespējamais finanšu avots Pļaušanai – daļēji valsts subsīdijas.

3.2.2.2. Saglabāt būtiskus ainavas elementus, kā arī ielejas ainavisko un kultūrvēsturisko vienotību

3.2.2.2. a) Atbrīvot no krūmiem smilšakmens atsegumus, lielus kokus, izcilas ainaviskas skatu vietas dabas aizsardzības plānā norādītajās vietās

Pamatojums/ apraksts

Lai daudzveidotu teritorijas ainavu, plānā norādītajās vietās (ar kopējo platību apm. 6,3 ha) pie smilšakmens atsegumiem, izciliem kokiem un ainaviskajām skatu vietām regulāri izcirst krūmus, novērst šo vietu turpmāku aizaugšanu. Tomēr pirms augstāk minēto darbību veikšanas nepieciešams konsultēties ZBR administrāciju (it īpaši ja tas skar smilšakmens atsegumu atsegšanu no krūmiem vai sagāztiem kokiem). Saskaņošana ar ZBR administrāciju ir nepieciešama arī gadījumos, ja plānots atbrīvot no krūmiem ainaviskus objektus vietās, kur tas nav bijis paredzēts dabas aizsardzības plānā.

Izpildītājs Zemes īpašnieki

Izmaksas Koku un krūmu izciršana apm. 110 LVL/ha x 6,3 ha = apm. 700 LVL

Iespējamais finanšu avots Pašvaldību un privātie līdzekļi

3.2.2.2. b) Izstrādāt rekomendācijas apbūves noteikumiem visā dabas parka teritorijā

Pamatojums/ apraksts

Lai saglabātu vienu no dabas parka būtiskākajām vērtībām – teritorijai raksturīgo kultūrainavu, rekonstrējot vecās ēkas vai būvējot jaunas, nav pieļaujama šai videi neraksturīgu celtniecības materiālu un arhitektūras stilu izmantošana. Tādēļ nepieciešams sagatavot rekomendācijas pagastu apbūves noteikumiem par arhitektūras prasībām jaubūvējamām vai atjaunojamām ēkām un tūrisma infrastruktūras objektiem atbilstoši vēsturiskajam apbūves raksturam. Šīs rekomendācijas jāiestrādā visu dabas parka teritorijā esošo pašvaldību apbūves noteikumos.

Izpildītājs ZBRA sadarbībā ar pašvaldībām

Izmaksas Nav zināmas

Iespējamais finanšu avots Valsts budžets.

Īstermiņa mērķis 3.2.3.: Pilsnīveidot tūrisma un atpūtas infrastruktūru

3.2.3.1 Noteikt tūrisma slodzi dabas parka teritorijā un izstrādāt mehānismu tās kontrolēšanai

3.2.3.1. a) Veikt uzskaiti un apkopot informāciju par tūristu plūsmu un apmetņu vietu izmantošanas intensitāti dabas parka teritorijā

Pamatojums

Lai noteiktu, cik intensīvi teritorija tiek izmantota tūrismam un kā tas ietekmē ielejas ekosistēmu, nepieciešams veikt regulāru tūristu plūsmas uzskaiti. Šādi dati ļautu spriest vai esošais un prognozējama apmetņu vietu skaits ir pietiekams tūristu uzņemšanai, kā arī vai nepieciešams noteikt ierobežojumus ūdenstūristu plūsmas regulēšanai.

Apraksts

Nepieciešams apkopot šādu informāciju:

- ūdenstūristu, autotūristu un kājāmgājēju skaitu viena gada laikā, kā arī apmeklējumu intensitātes sadalījumu pa sezonām;
- populārākie tūrisma objekti dabas parka teritorijā (apmeklētāju skaits gada laikā);
- oficiālo apmetņu vietu izmantošanas intensitāte;
- neoficiālu apmetņu ierīkošanas gadījumi/ īpatsvars attiecībā pret oficiālo apmetņu vietu izmantošanu.

Balstoties uz iegūto informāciju nepieciešams novērtēt rekreatīvās slodzes ietekmi uz teritorijas dabas vērtībām un iespējamos draudus, kā arī sagatavot rekomendācijas par pieļaujamo apmeklētāju skaitu vienas dienas laikā nozīmīgākajos dabas parka objektos (piemēram, ūdenstūristu skaits upē, apmeklētāju skaits alās utt.) un ieteikumus tūrisma infrastruktūras pilsnīveidošanai. Informāciju nepieciešams apkopot par visu dabas parku "Salacas ieleja" kopumā.

Izpildītājs Vidzemes augstskola sadarbībā ar ZBRA

Izmaksas apm. 18 000 LVL (visai dabas parka "Salacas ieleja" teritorijai)

Iespējama finansu avots

3.2.3.1. b) Izstrādāt pašvaldību saistošus noteikumus par dabas parka „Salacas ieleja” apmeklēšanas un uzturēšanās kārtību

Pamatojums/ apraksts

Balstoties uz apkopoto informāciju par tūristu plūsmas intensitāti Salacas ielejā (3.2.3.1.a), nepieciešams sagatavot pašvaldību saistošus noteikumus, kas paredzētu prasības attiecībā uz apmetņu vietu izmantošanu un uzturēšanos dabas parka teritorijā, kā arī pieļaujamo tūristu skaitu, kas vienlaicīgi var atrasties upē, mehānismu kā to kontrolēt.

Pašvaldības noteikumos vēlams ieviest nosacījumus par maksimāli pieļaujamo skaitu dažādu objektu apmeklētājiem, kā arī atjaunot licenču izsniegšanas kārtību ūdenstūristiem. Būtiski, lai teritorijas apmeklēšanas un uzturēšanās kārtības noteikumi un tajos ietvertie tūrisma plūsmas kontroles mehānismi būtu saskaņoti pašvaldību starpā. Tādēļ vēlams vispirms pašvaldībām sadarbojoties izstrādāt vienu likumprojektu, kurš pēc tam tiktu apstiprināts katrā pašvaldībā individuāli. Projekta izstrādē jāiesaistās arī ZBR administrācijas pārstāvjiem un tūrisma speciālistiem.

Izpildītājs Pašvaldības sadarbībā ar ZBRA

Izmaksas Apm. 5 750 LVL (visai dabas parka "Salacas ieleja" teritorijai)

Iespējama finansu avots Pašvaldību līdzekļi

3.2.3.1. c) Izstrādāt projektu par tūristu taku un velociņu sistēmu dabas parka teritorijā

Pamatojums

Dabas taku ierīkošana Salacas ielejā ir viens no būtiskākajiem priekšnosacījumiem, lai attīstītu šajā teritorijā dabas tūrismu, kas sekmētu sabiedrības izglītošanu un saudzīgas attieksmes pret dabu veidošanos, vienlaicīgi mazinot tūrisma slodzes negatīvo ietekmi uz teritorijas dabas vērtībām. Labiekārtotas dabas takas, kā arī velociņi uzskatāmi arī par vienu no tūrisma pamatobjektiem, blakus pašai Salacas upei un tās piedāvātajām ūdenstūrisma iespējām. Tādejādi taku ierīkošana varētu sekmēt tūrisma attīstību un, iesaistot vietējo sabiedrību, veicināt arī ekonomisko aktivitāti reģionā.

Apraksts

Dabas parks "Salacas ieleja" piedāvā ļoti plašas iespējas dažādu tematisko dabas taku ierīkošanai – šeit iespējams apvienot ainavu, ģeoloģiskās, botāniskās, biotopu takas, kā arī zooloģiskās takas elementus. Vienlaicīgi teritorijā iespējams aplūkot arī interesantus kultūrvēsturiskus objektus. Taču upes ieleja vērtējama arī kā ļoti jutīga teritorija, tādēļ taku izvēlētajiem maršrutiem jābūt ļoti pārdomātiem, to ierīkošanai jāatbilst dabas aizsardzības prasībām un jābūt saskaņotai visā parka teritorijā. Turklāt, veidojot taku maršrutu, to nepieciešams saskaņot ar zemes īpašniekiem, panākot īpašnieka piekrišanu vai pat līdzdalību takas labiekārtošanā un uzturēšanā. Ja īpašniekam ir būtiski iebildumi pret takas ierīkošanu, tā būtu jāvirza pa tauvas joslu vai ārpus īpašuma robežām.

Lai nodrošinātu saskaņotas un dabas aizsardzības prasībām atbilstošas taku un velociņu sistēmas ierīkošanu dabas parka teritorijā, nepieciešams sagatavot vienotu projektu šādas taku sistēmas izveidei. Šī projekta ietvaros nepieciešams izstrādāt maršrutu vienai galvenajai gājēju takai (Salacas Lielajai takai), kas varētu tikt izmantota arī kā velociņš, kā arī paredzēt tās iespējamās atzarus – īsākas dabas izziņas takas konkrētu dabas vai kultūrvēsturisko objektu apskatei. Taku izveidei par pamatu varētu kalpot esošās tūristu takas, mežu un lauku ceļi, kā arī makšķernieku iemītās takas gar upi.

Salacas Lielās takas sākums paredzēts Mazsalacā un noslēgums Salacgrīvā. Iespējamais takas maršruts ir norādīts **7. kartē**: "Esošā tūrisma infrastruktūra un tūrisma attīstības iespējas". Mazsalacas – Staiceles posmā Salacas Lielajai takai piemērotākais maršruts varētu iet pa upes labo krastu (tas ir vairāk apdzīvots), sākot ar jau izveidotajām takām Skaņākalna dabas parka teritorijā, tālāk virzoties caur "Jaunsilmaču" mājām uz Dauģēnu klintīm un, šķērsojot Nikuces, Ramatas un Peidas upītes, pie "Somu pirts" izietu uz ceļu pa kuru turpinātos līdz Vīķiem. Pa gājēju tiltiņu Vīķos taka varētu šķērsot upi un tālāk virzīties pa upes kreiso krastu, ietverot Karogupītes gravu. Staicelē taka varētu turpināties upes labajā krastā.

Tomēr, izstrādājot takas projektu, nepieciešams vēl precizēt tās maršrutu, saskaņojot to ar zemes īpašniekiem, kā arī izpētīt dabā esošo taku un celiņu kvalitāti. Posmos, kur takas maršruts pagaidām paredzēts pa vietējās nozīmes autoceļiem, nepieciešams izvērtēt alternatīvas iespējas virzīt taku caur mežiem vai pļavām pēc iespējas tuvāk upei vai arī ietverot interesantus apskates objektus. Projektam ir arī jāparedz nepieciešamās infrastruktūras izvietojums (tiltiņi, laipas, barjeras, kāpnes, norādes un informācijas stendi), kā arī jāaprēķina takas ierīkošanas izmaksas.

7. kartē: "Esošā tūrisma infrastruktūra un tūrisma attīstības iespējas" izdalītas jutīgās zonas, kuras ietver bioloģiski vērtīgos mežu un pļavu biotopus. Gadījumos, kad taka šķērso šādu zonu, nepieciešamas ievērot papildus prasības to labiekārtošanai atkarībā no reljefa apstākļiem vai no tā, kādas dabas vērtības šajā vietā ir konstatētas (piemēram, ierīkot kāpnes, laipas, nostiprināt takas malas, lai novērstu eroziju).

Izpildītājs

Vidzemes augstskola sadarbībā ar ZBRA

Izmaksas

Tehniskā projekta izstrādes izmaksas – apm. 21 500 LVL

(visai dabas parka "Salacas ieleja" teritorijai).

Iespējamais finanšu avots

3.2.3.2. Labiekārtot tūrisma infrastruktūras objektus

3.2.3.2. a) Labiekārtot un uzturēt 11-15 tūristu apmetņu vietas

Pamatojums

Lai nodrošinātu tūrisma un atpūtas vajadzībām atbilstošu infrastruktūru, Salacas ielejā nepieciešams nodrošināt pietiekamu apmetņu vietu skaitu un kvalitāti, kas atbilstu mūsdienu prasībām. Ja apmetņu vietu skaits ir nepietiekams, vērojama tendence veidot spontānas apmetņu vietas, tādējādi apdraudot teritorijas dabas vērtības, kā arī veicinot teritorijas piegružošanu ar atkritumiem. Savukārt, ierīkojot pārāk lielu skaitu apmetņu vietu, to uzturēšana varētu neatmaksāties, kā arī iespējams varētu tikt nodarīts būtisks kaitējums dabai.

Vēlamo apmetņu vietu skaits teritorijā nosakāms, balstoties uz novērojumiem par to izmantošanas intensitāti, vidējo tūristu skaitu sezonā, aprēķiniem par upes ekoloģisko kapacitāti un maksimāli pieļaujamo ūdenstūristu skaitu, kā arī optimālo attālumu starp divām apmetnēm (5 km).

Aptuvenie aprēķini par upes ekoloģisko kapacitāti liecina, ka, ja optimālais atstatums starp peldlīdzekļu grupām (vienā grupā apm. 2 peldlīdzekļi) ir 500 m, tad vienas dienas kapacitāte Salacas upē būtu 380 peldlīdzekļu (95 km/0,5 km x 2) vai 760 cilvēku. Balstoties uz apsvērumu, ka katrai nākamajai apmetņu vietai vajadzētu būt sasniedzamai ne mazāk kā 1 stundas laikā, respektīvi, maksimums 5 km attālumā vienai no otras, Salacā kopumā būtu nepieciešamas 19 apmetņu vietas (95 km/5km). Šobrīd dabas parka teritorijā jau eksistē 20 oficiālas apmetņu vietas. Taču, lai optimāli varētu izvietot maks. 760 cilvēkus, vēlams būtu iekārtot vismaz 30 apmetņu vietas (ja vienā apmetnē ir vieta vismaz 10 teltīm). Turklāt jāņem arī vērā, ka vietās, kas atrodas vienas dienas brauciena attālumā (ap 15 km – braucot ar gumijas laivām un 20 km ar kanoe tipa laivām) no populārākajiem brauciena uzsākšanas punktiem (šajā posmā tas ir Mazsalacas tilts), būtu vēlams ierīkot vairākas apmetņu vietas nelielā attālumā vienu no otras. Tas nepieciešams arī tādēļ, ka ūdenstūristi parasti gadījumos, kad apmetņu vieta jau apmetusies cita grupa, labprātāk izvēlās pabraukt tālāk, lai sameklētu brīvu vietu, nevis apmestos jau aizņemtajā vietā, pat ja tur būtu brīvi laukumu teltīm, kā arī brīva ugunsкура vieta.

Apraksts

Konkrētajā Salacas posmā pastāv 10 oficiālās apmetņu vietas un četras zemes īpašnieku labiekārtotas apmetņu vietas ("Lībieši-2" Skaņkalnes pag.; "Puņmutes" Ramatas pag.; "Somu pirts" Ramatas pag.; "Eži" Staiceles l.t.). Šādam apmetņu skaitam vajadzētu būt pietiekamam konkrētā upes posmam – vidēji viena apmetne ik pa 2,5 km, taču, aplūkojot apmetņu izvietojumu, jāsecina, ka posmos, kur tās būtu visvairāk nepieciešamas, apmetņu skaits nav pietiekams. Braucējiem ar gumijas laivām apmetņu vietām vispiemērotākais būtu posms no Nikuces ietekas līdz Līču skolai, taču pašlaik šajā posmā pieejama tikai divas jau minētās privāti iekārtotās apmetnes – "Puņmutes" un "Somu pirts". Savukārt kanoe braucējiem piemērotākais ir posms no Līču skolas līdz "Ežiem" – šeit atrodamas 3 apmetņu vietas, turklāt no pirmās (starp Līču skolu un "Veclīču" mājām) līdz otrajai (pretim "Strenču" mājām) mērojami 9 km. Apmetņu vietu trūkumu šajā posmā var izskaidrot ar samērā apgrūtināto piekļuvi (ceļi šajā posmā ir samērā sliktā stāvoklī un vietām pat lielāko gada laiku nav izbraucami (piemēram, starp "Kabu" mājām un "Siliņu" mājām upes labajā krastā).

Pašreiz interesi ierīkot oficiālas tūristu apmetņu vietas, gadījumā, ja tam būtu paredzēts kāds līdzfinansējums, ir izteikuši 7 zemes īpašnieki: „Ievlīči” (bijusi oficiāla vieta), Mazsalacas p.l.t.; “Veclīči” (bijusi oficiāla vieta) un “Silzemnieki”, Ramatas pag.; “Priedes”; “Vīķu saliņa”; “Eglītes” un “Kaucīši”, Staiceles l.t. – uz kuru zemes apmetnes pagaidām vēl nav ierīkotas. Teritorijas izpētē apzinātas vēl 4 vietas, kur varētu tikt iekārtotas apmetnes: “Liepiņas-1” un “Tiltsragi” Staiceles l.t.; “Krustceļi” Ramatas pag. un “Dzeguzes” Mazsalacas l.t.

Kā prioritāras vietas tūristu apmetņu ierīkošanai vai atjaunošanai minamas: “Veclīči”, “Silzemnieki” un “Vīķu saliņa”.

Apmetņu ierīkošanas vai labiekārtošanas projekti ir jāsaskaņo ar ZBR administrāciju. Ierīkojot vai labiekārtojot apmetni, vēlams ievērot sekojošus labiekārtojuma nosacījumus:

- līdzeni laukumi telšu vietām (telšu vietu skaits katrai apmetnei būtu jāsaskaņo ar ZBR administrāciju);
- galdi un soliņi (ne mazā kā 1 galdiņš ar 6-8 vietām uz 3-4 teltīm);
- ugunsкура vietas ar ietaisi katlu novietošanai virs uguns;
- sausā tualete ar izsmeļamu bedri;
- atkritumu konteineris;
- laivu nostiprināšanas ietaise (krastā vai pie krasta);
- laivu piestātne ar laipu (gadījumā, ja izkāpšana krastā ir apgrūtināta);
- informācijas stends (skat. 3.2.4.b);
- ierīkot kāpnis virs ielejas nogāzes, kur tas ir nepieciešams.

Apmetnes uzturēšanai nepieciešams veikt šādas darbības:

- regulāri izvest atkritumus (sezonas laikā vismaz 1 reizi nedēļā);
- regulāri sakopt teritoriju un iztīrīt tualeti;
- regulāri piegādāt malku;
- izplaut zāli (vismaz 2-3 reizes gadā).

Konkrēts prasības apmetņu vietas labiekārtojumam izvērtējamas katrā gadījuma individuāli, iesaistot ZBR administrācijas speciālistu, tomēr jebkurai apmetņu vietai kuru izmanto tūristi, nepieciešams nodrošināt šādu minimālo labiekārtojumu:

1. atkritumu tvertnes un nodrošināta vietas sakopšana un savlaicīga atkritumu izvešana;
2. sausā tualete;
3. malka ugunskuram;
4. labiekārtota ugunsкура vieta.

Par labiekārtotu apmetņu izmantošanu zemes īpašniekam ir tiesības noteikt samaksu.

Apmetņu vietu labiekārtojuma prasības uzskaitītas arī **11. pielikumā**.

Teritorijas apsekojumi liecina, ka tikai dažas no šeit sastopamajām apmetņu vietām uzskatāmas kā pietiekami vai daļēji labiekārtotas (piemēram, “Silmači” Mazsalacas l.t., “Puņmutes” Ramatas pag., “Eži” un “Virši” Staiķes l.t.). Lielākajā daļā arī kādreiz oficiālo apmetņu vietu labiekārtojums (ugunsкура vietas, galdiņi, soliņi) ir stipri novecojis vai iznīcināts, atkritumi netiek izvesti (vai arī nenotiek ļoti neregulāri), gandrīz nekur netiek domāts par laivu izcelšanas vai nostiprināšanas iespējām un laipām izkāpšanai. Tādēļ, lai sasniegtu nepieciešamo labiekārtojuma līmeni, praktiski ir jāatjauno gandrīz visas apmetņu vietas.

7. kartē: “Esošā tūrisma infrastruktūra un tūrisma attīstības iespējas” izdalītas jutīgās zonas, kuras ietver bioloģiski vērtīgos mežu un pļavu biotopus. Gadījumā, ja apmetne tiek ierīkota šajās zonās, nepieciešamas ievērot papildus prasības to labiekārtošanai, atkarībā no tā, kādas dabas vērtības šajā vietā ir konstatētas (piemēram, ierīkot kāpnis, laipas, laivu piestātņi un ietaises laivu izvilksānai vai nolaišanai ūdenī utt.). Konkrētās prasības katrai apmetnes vietai nosaka ZBR administrācija.

Izpildītājs Zemes īpašnieki, pašvaldības

Izmaksas

Vienas apmetnes vietas ierīkošanas kopējās izmaksas, sākot no apm. 450-600 LVL (pat līdz 1000 LVL, ja nepieciešamas lielākas un fundamentālas konstrukcijas), tai skaitā:

- darbaspēka izmaksas 0,70-3,00 LVL/1h;
- materiālu izmaksas, sākot apm. no 250-300 LVL (atkarībā no plānotajiem labiekārtošanas darbiem), tai skaitā:
  - dēļi laipām, kāpnēm (1 dēlis 20x3x600): apm. 7 LVL;

- stabi barjerām (1 stabs 15x15x150m): apm. 6 LVL;
- lates (1 lata 5x5x600): apm. 3 LVL;
- citi materiāli (krāsas, naglas, pretpuves līdzekļi utt.): apm. 150-300 LVL;
- galdu un soliņu ierīkošana apm. 100-150 LVL;
- ugunsкура vietas ierīkošana apm. 50-70 LVL;
- tualetes ierīkošana apm. 100 -120 LVL;
- laivu piestātnes ierīkošana apm. 100 LVL;
- atkritumu urnu uzstādīšana apm. 60 LVL;
- kāpņu ierīkošana:
  - ierakto šķīļu kāpņu uzstādīšana: 13 LVL/m;
  - dēļu kāpņu uzstādīšana: 40 LVL/m.

Vienas apmetnes vietas uzturēšana sezonā kopējās izmaksas apm. 100-130 LVL, tai skaitā:

- atkritumu izvešana apm. 30-40 LVL sezonā (maijs-augusts);
- malkas piegāde apm. 30-50 LVL sezonā;
- teritorijas sakopšana apm. 50 LVL sezonā;
- teritorijas izpļaušana apm. 15-30 LVL;
- salauztā aprīkojuma labošana apm. 60-80 LVL sezonā.

Iespējamais finanšu avots Privātie un pašvaldību līdzekļi,
ES Struktūrfonds – Eiropas Reģionālās attīstības Fonds (ERAF),
kurš piedāvā finansējumu arī tūrisma infrastruktūras attīstībai.

3.2.3.2. b) Labiekārtot 4-5 laivu izcelšanas un piestātņu vietas

Pamatojums/ apraksts

Populārākajos laivu braucienu noslēgumu punktos nepieciešams ierīkot labiekārtotas laivu izcelšanas vietas, kurās būtu nodrošināti sekojoši infrastruktūras elementi:

- laivu piestātne piemērota laivu izvilšanai krastā (ar speciālām laipām un kāpnēm atkarībā no krasta reljefa);
- atkritumu urnas;
- tualetes;
- galds, soliņi un nojume (ieteicams);
- automašīnu novietošanas laukums (ieteicams).

Pašlaik ir izveidota viena laivu piestātnes vieta Skaņākalna dabas parkā pie peldvietas pretim Eņģeļu alai, kur ir nodrošināts nepieciešamais labiekārtojuma līmenis. Šī vieta ir piemērota kā īslaicīgs apstāšanās punkts, lai izmantotu peldvietu vai apskatītu Skaņākalna dabas parkā izveidotos objektus.

Viena laivu izvilšanas vieta ir ierīkota netālu no autostāvvietas pretim Skaņajam kalnam upes labajā krastā. Pie šīs vietas būtu nepieciešams vēl ierīkot galdus un soliņus, kā arī atkritumu urnas.

Papildus šajā posmā paredzēts izveidot 3 jaunas laivu izcelšanas vietas:

- pie “Draudzības pļaviņas” Mazsalacā – vajadzīga laipa vai laivu izvilšanas ietaise, tualete, atkritumu urna, kā arī nepieciešams atjaunot solus ap ugunsкура vietu;
- pie Viķu tilta upes labajā vai kreisajā krastā – nepieciešams ierīkot soliņus un galdu, atkritumu urnas, tualeti;
- “Stazele”, Staielē upes labajā krastā pirms dambja - nepieciešams ierīkot soliņus un galdu, atkritumu urnas, tualeti. Paredzēts būvēt arī nojumi.

Izpildītājs Vietējās pašvaldības

Izmaksas 1 laivu piestātnes izveidošanas kopējās izmaksas sākot no 500 LVL (tai skaitā darbaspēka izmaksas 0,70-3,00 LVL/1h un materiālu izmaksas apm. 250 LVL):

- laivu piestātnes ierīkošana apm. 100 LVL;

- tualetes ierīkošana apm. 100 -120 LVL;
- atkritumu urnu uzstādīšana apm. 60-70 LVL;
- galdu un soliņu ierīkošana apm. 100-120 LVL;
- nojumes ierīkošana apm. 100-150 LVL;
- kāpņu ierīkošana apm. 40 LVL/m.

1 laivu piestātnes uzturēšanas kopējās izmaksas apm. 100-130 LVL vienā sezonā:

- atkritumu izvešana apm. 30-40 LVL sezonā (maijs-augusts);
- teritorijas sakopšana apm. 50 LVL sezonā;
- teritorijas izplaušana apm. 15-30 LVL;
- salauztā aprīkojuma labošana: apm. 60-80 LVL sezonā.

Iespējamais finanšu avots Pašvaldību līdzekļi,

ES Struktūrfonds – Eiropas Reģionālās attīstības Fonds (ERAF).

3.2.3.2. c) Labiekārtot un uzturēt autostāvvietas

Pamatojums/ apraksts

Autostāvvietas ir ierīkojamas ievērojamiem apskates objektiem, kā arī pie apmetnēm, kas būtu paredzētas arī auto tūristiem. Autostāvvietas ierīkošanai nepieciešams ievērot sekojošas minimālās prasības:

- piebraucamais ceļš un stāvlaukums ar segumu;
- tualete ar izsmeļamo bedri;
- atkritumu urnu;
- informācijas stends (skat.3.2.4. b);
- autostāvvietas uzturēšana (t.sk. teritorijas sakopšana; regulāra atkritumu izvešana un tualetes tīrīšana).

Par labiekārtotas autostāvvietas izmantošanu zemes īpašniekam ir tiesības noteikt samaksu.

Šobrīd Mazsalacas – Staiceles posma teritorijā ir izveidotas 3 autostāvvietas, no kurām 2 atrodas upes labajā krastā – pie iebraukšanas Skaņākalna parka teritorijā (stāvvietas ir novecojušas) un pretim Skaņajam kalnam, kā arī 1 – upes kreisajā krastā pie skatu laukuma virs Skaņākalna.

Plāna ietvaros šajā posmā paredzēts ierīkot 3 jaunas autostāvvietas:

- Mazsalacā, pie iebraukšanas Skaņākalna dabas parkā. Pie šīs stāvvietas pašvaldība paredzējusi ierīkot arī informācijas centru dabas parka apmeklētājiem;
- Vīķos, pie Vīķu muižas;
- Staicelē, upes kreisajā krastā pretim gājēju tiltiņam.

Papildus labiekārtojums nepieciešams arī autostāvvietā pie skatu vietas virs Skaņākalna, Skaņkalnes pagastā (jaunas atkritumu urnas un tualete).

Izpildītājs Zemes īpašnieki, pašvaldības

Izmaksas Kopā apm. 700 LVL vienas autostāvvietas ierīkošanai un apm. 100 LVL tās uzturēšanai vienā sezonā.

- Autostāvvietas ierīkošana:
  - piebraucamā ceļa un stāvlaukuma ierīkošana apm. 300 LVL;
- tualetes uzstādīšana:
  - sausā tualete apm. 100 -120 LVL;
  - tualete ar izsmeļamo bedri apm. 400 LVL;
- atkritumu urnas uzstādīšana apm. 60 LVL;
- autostāvvietu uzturēšana:
  - teritorija sakopšana apm. 50 LVL sezonā;
  - atkritumu izvešana apm. 30-40 LVL sezonā;
  - tualetes tīrīšana apm. 200 LVL sezonā.

Iespējamais finanšu avots Privātie un pašvaldību līdzekļi; ERAF.

3.2.3.2 d) Labiekārtot izcilas skatu vietas

Pamatojums / apraksts

Lai sniegtu iespēju teritorijas apmeklētājiem aplūkot ievērojamākās skatu vietas, nenodarot kaitējumu dabai, nepieciešams nodrošināt pieeju un labiekārtot skatu laukumus. Skatu vietu labiekārtošanas projektu jāaskaņo ar ZBR administrāciju un tam jāietver sekojošas minimālās prasības:

- izveidot taku no ceļa ar norādi uz skatu vietu;
- labiekārtot skatu laukumu, to aprīkojot ar barjeru, atkritumu urnu un vēlams arī soliņu;
- ja nepieciešams, izcirst kokus un krūmus, kas aizšķērso skatu uz ieleju vai konkrēto apskates objektu (piemēram, smilšakmens atsegumiem).

7. kartē: “Esošā tūrisma infrastruktūra un tūrisma attīstības iespējas” norādītas esošās un potenciāli vērtīgās skatu vietas. Šajā Salacas ielejas posmā skatu vietas jau ir ierīkotas virs Skaņākalna (Skaņkalnes pagastā), kā Skaņākalna dabas parkā (Mazsalacas l.t.) – pretim Eņģeļu alai, pie Neļķu klintīm un pretim Skaņajam kalnam. Šajās vietās labiekārtojums ir pietiekams, tomēr ir nepieciešami uzlabojumi:

- skatu laukums virs Skaņākalna (upes kreisajā krastā): jāatjauno barjera, jāuzstāda jaunas atkritumu urnas un jāizvieto informācijas zīmes vai stends;
- skatu vietas Skaņākalna dabas parka teritorijā – pretim Eņģeļu alai un virs Neļķu klintīm – jāuzstāda jaunas atkritumu urnas, informācijas zīmes vai stendi.

Savukārt pārējā posma teritorijā leļpus Skaņākalna labiekārtotas skatu vietas līdz šim nav izveidotas. Būtu ieteicams izvērtēt iespēju ierīkot atsevišķas skatu vietas Staiceles un Vīķu apkārtnē – šeit ainavai vairāk raksturīgas daļēji atklātas nogāzes ar tradicionālās lauku ainavas iezīmēm, atšķirībā no Mazsalacas un Skaņkalnes apkārtnes, kur vairāk izteiktas ir stāvas mežiem noaugušas ielejas nogāzes ar izciliem smilšakmens atsegumiem.

Skatu vietu plānots ierīkot Staiceles teritorijā blakus vēl nepabeigtajam Stārķu muzejam. Šeit domāts ierīkot skatu torni.

Gadījumā, ja skatu vietas tiek ierīkotas teritorijas jutīgajās zonās (skat. **7. kartē:** “Esošā tūrisma infrastruktūra un tūrisma attīstības iespējas”), nepieciešamas ievērot papildus prasības to labiekārtošanai, atkarībā no tā, kādas dabas vērtības šajā vietā ir konstatētas (piemēram, ja skatu vieta izvietota aizsargājamā biotopā vai arī to šķērso taka, kas ved uz skatu vietu, var būt nepieciešams izveidot speciālas laipas vai platformas. Ja skatu vieta atrodas aizsargājamā meža biotopā, iespējams, nav pieļaujama koku un krūmu izciršana skatu leņķa paplašināšanai utt.). Konkrētās prasības katrai skatu vietai, kas atrodas jutīgā zonā, nosaka ZBR administrācija.

Izpildītājs

Vietējās pašvaldības, zemes īpašnieki

Izmaksas

Kopējās izmaksas vienas skatu vietas ierīkošanai apm. 300-350 LVL.

Uzturēšana apm. 100 LVL /1 sezonā.

Skatu laukuma ierīkošana:

- takas ierīkošana apm. 10 LVL/m;
- barjeru ierīkošana apm. 8-10 LVL/m;
- soliņu uzstādīšana apm. 10 LVL/gab.;
- atkritumu urnas uzstādīšana apm. 50 LVL;
- krūmu izciršana apm. 100-120 LVL.

Iespējamais finanšu avots Privātie un pašvaldību līdzekļi,
ERAF.

3.2.3.2 e) Ierīkot barjeras, kāpnes u.c. infrastruktūras elementus pie ievērojamiem apskates objektiem vai kur tas nepieciešamas smilšakmens atsegumu aizsardzībai vai cilvēku drošībai

Pamatojums

Barjeras, kāpnes u.c. infrastruktūras elementi ierīkojamas vietās, kur tas nepieciešams, lai pasargātu jutīgus biotopus, kā arī drošības apsvērumu dēļ - piemēram, pie smilšakmens atsegumiem, skatu vietās, apmetņu vietās un gar takām, kuras izvietotas virs stāvām kraujām utt. Īpaša uzmanība barjeru veidošanai jāpievērš, ierīkojot tūrisma infrastruktūras objektus teritorijas jutīgajās zonās (skat. 7. karti „Tūrisma infrastruktūras attīstības iespējas”) un to izvietojums jāsaskaņo ar ZBR administrāciju.

Apraksts

Plāna izstrādes gaitā noteiktas 4 prioritārās vietas, kur nepieciešams ierīkot papildus labiekārtojumu:

- Bezdelīgu klintis: nepieciešamas barjeras, atkritumu urna, informācijas zīmes;
- Lībiešu pilskalns: nepieciešamas kāpnes, atkritumu urnas, sausā tualete, informācijas zīmes.
- Govs ala: nepieciešamas barjera, informācijas zīme.

Govs alas tuvumā atrodas medņu riesta teritorija un melnā stārķa ligzda, tādēļ tūrisma slodzes palielināšanās, šeit nav pieļaujama. Līdz ar to arī paredzamajam labiekārtojumam nebūtu jākalpo tūristu piesaistīšanai, bet gan cilvēku drošības garantēšanai, kā arī lai novērstu tūrisma slodzes negatīvo ietekmi uz aizsargājāmām sugām un biotopiem. Informācijas zīme ir jāuzstāda pie paša objekta, sniedzot informāciju par alu, kā arī brīdinājumu par bīstamību un nepieciešamību ievērot klusumu, lai netraucētu tuvumā esošās aizsargājamās sugas.

Izpildītājs

Skaņkalnes pašvaldība

Izmaksas

kopējās izmaksas apm. 3600 LVL (3 objektu labiekārtošanai):

- Govs ala - apm. 1000 LVL (tai skaitā darbaspēks, materiāli, aprīkojums, transports, projekta izstrāde);
- Bezdelīgu klintis - apm. 600 LVL.(tai skaitā darbaspēks, materiāli, aprīkojums, transports, projekta izstrāde);
- Lībiešu pilskalns - apm. 2000 LVL (tai skaitā darbaspēks, materiāli, aprīkojums, transports, projekta izstrāde)

Iespējamais finansu avots: Pašvaldību līdzekļi, VAS “Latvijas Valsts meži” līdzekļi, ERAF.

3.2.3.2 f) Veikt regulējošos pasākumus, lai mazinātu tūrisma slodzes ietekmi pie Daugēnu klintīm

Pamatojums:

“X” alās, kas izveidojušās pie Daugēnu klintīm, kā prioritāte vērtējama šeit ziemojošo sikspārņu sugu (dīķa naktssikspārņa, ūdeņu naktssikspārņa, brūnā garausaiņa, ziemeļu sikspārņa, Branta naktssikspārņa, Naterera naktssikspārņa u.c.) populācijas aizsardzība, tādēļ nav pieļaujama jebkāda tūrisma slodzes palielināšana, turklāt tūristu apmeklējumi pilnībā jānovērš no oktobra līdz aprīlim (ieskaitot). Šobrīd Lielajā „X” alā, kas ir galvenā sikspārņu ziemošanas vieta, var iekļūt no sauszemes jebkurā gadalaikā pa nesen atrakto “sauso” ieeju. Šī ieeja ne tikai rada traucējumu iespējas sikspārņu ziemošanas laikā, bet arī pasliktina alas mikroklimatu – pazeminoties alas temperatūrai, tā vairs nav piemērota sikspārņu ziemošanai, turklāt ala tiek pakļauta sala erozijai.

Apraksts

Atsegumu, alu un sikspārņu sugu aizsardzībai nepieciešams veikt šādus pasākumus:

- Aizbērt vai aizbetonēt šobrīd atrakto ieeju alas 1. zālē un nomaskēt ar meža pabirām (skujām, žagariem u.c.) tā, lai nezinātājs to nevarētu atrast, atstājot atvērtu tikai avota caurumu, pa kuru iespējamas alā ielīst tikai sausajā sezonā no upes puses. Alas ieejas aizbetonēšanai ieteicams

izmantot apm. 30-50 cm biezu betona „korķi” ar metāla armatūru, kuras galus vajadzētu ieurbt vismaz 30 cm dziļumā, lai to būtu pēc iespējas grūtāk izdabūt ārā. Betona korķi no abām pusēm ieteicams apbērt ar šķembām un smiltīm 1 m biezā kārtā. Smiltīs papildus var krustus šķērsus ierakt koka „armatūru”. Šāda pamatīga ieejas nosprostošana samazinātu iespēju to atkal atrakt, kā arī kalpotu situma izolācijai, tādējādi nodrošinot siks pārņu ziemošanai piemērotākus apstākļus. Slēdzamu durvju ierīkošana šeit nav piemērota, jo, tā kā iezis ir ļoti irdens, durvis būtu samērā viegli izraut, tādējādi nodarot vēl lielāku postījumu atsegumam un alai.

- Uzstādīt barjeru nogāzes pamatkrastā, maksimāli norobežojot pieklūšanu Lielajai „X” alai, kas vienlaicīgi samazinātu arī atsegumu eroziju.
- Lejā pie ieejas caur avota izteku, kas redzama tikai no upes un izmantojama sausās sezonas laikā, nepieciešams uzstādīt zīmi, kas informētu par objektu un tur sastopamo sugu aizsargājamo statusu, kā arī norādītu kā izturēties alā. Norobežot šo ieeju nav iespējams, jo iezis ir irdens un restes uzstādīšana nenodrošinātu nepieciešamo rezultātu, taču siks pārņu ziemošanas periodā tā praktiski nav pieejama, jo atrodas zem ūdens.
- Uzstādīt barjeras pie iebraukšanas ceļiem mežā, ielejas pamatkrastā virs Dauģēnu klintīm.

Izpildītājs VAS “Latvijas Valsts meži”

Izmaksas kopējās izmaksas nav zināmas

- Ieejas aizbetonēšana: nav zināms;
- Koka barjeras virs Dauģēnu klintīm: apm. 500 LVL
- Barjera pie iebraukšanas ceļiem mežā:
- Informācijas zīme pie ieejas alā: apm. 50 LVL

Iespējamais finansu avots VAS “Latvijas Valsts meži” līdzekļi, ERAF.

3.2.3.2 g) Ierīkot tūristu takas un veloceliņus atbilstoši sagatavotajiem tehniskajiem projektiem

Pamatojums Skatīt 3.2.3.1. c)

Apraksts

Pirms katras tūristu taku un veloceliņu ierīkošanas nepieciešams sagatavot tehnisko projektu, kurš jāaskaņo ar ZBR administrāciju. Salacas Lielās takas tehniskais projekta izstrāde, kurā būtu paredzēti arī iespējami atzari – tematiskas dabas takas, aprakstīts punktā **3.2.3.1. c**. Šī projekta izstrādē paredzēts iesaistīt Vidzemes Augstskolu. Savukārt atsevišķu tematisko dabas taku un veloceliņu tehniskos projektus sagatavo taku ierīkotāji (pašvaldības vai zemes īpašnieki). Izvēloties taku maršrutu, vispirms vēlamas konsultēties ar ZBR administrāciju, lai plānotā taka iekļautos kopīgajā dabas parka taku sistēmā, atbilstoši Salacas Lielās takas tehniskajam projektam.

Dabas takām jāatbilst šādiem minimālajiem nosacījumiem:

- izvēloties takas maršrutu un apskates objektus, vēlams saglabāt tematisku ievirzi;
- takas sākuma punktā jānovieto informācija par takas objektiem, takas garumu un apskates laiku, uzvedības noteikumiem un drošības aspektiem;
- takām jābūt marķētām;
- jāizvieto informācija pie konkrētiem apskates objektiem;
- jānodrošina dabas aizsardzības prasībām atbilstoša infrastruktūra (ja takas tiek ierīkotas teritorijas jutīgajās zonās (skat. **7. kartē**: “Esošā tūrisma infrastruktūra un tūrisma attīstības iespējas”), nepieciešamas ievērot papildus prasības to labiekārtošanai):
  - takas segums jāizvēlas atkarībā no dabas apstākļiem – mitrās vai jutīgas vietās, iespējams, nepieciešams izveidot laipas;
  - nogāzēs, kuru slīpums pārsniedz 7 %, nepieciešams ierīkot pakāpienus soļa platumā un kāpņu laukumus, kā arī ierīkot aizsprostus ūdens novadīšanai un erozijas novēršanai;
  - stāvu nogāžu un smilšakmens atsegumu tuvumā nepieciešams ierīkot barjeras;
  - nepieciešams arī ierīkot soliņus atpūtai, atkritumu urnas un tualetes;

- jānodrošina regulāra takas apsaimniekošana (takas uzturēšana kārtībā, informācijas sniegšana apmeklētājiem un, ja iespējams, arī gida pakalpojumi).

Par prasībām atbilstoši labiekārtotas takas apmeklēšanu tās apsaimniekotāji var prasīt samaksu.

Pašlaik Mazsalacas – Staiceles posmā paredzētas divas īsākas dabas izziņas takas:

- 7-10 km gara taka Skaņkalnes pagasta teritorijā no Lībiešu pilskalna līdz Gova alai (vai Ķāvu dzirnavām). Atjaunojot gājēju tiltiņu pie “Ģendertiem”, šo taku būtu iespējams savienot ar Salacas Lielo taku;
- apm. 1 km gara dabas taka Staicelē upes kreisajā krastā no gājēju tiltiņa līdz autoceļa tiltam. Arī šī taka var veidot atzaru vai alternatīvu posmu Salacas Lielajai takai.

Izpildītājs Pašvaldības, zemes īpašnieki.

Izmaksas Nav zināmas

Iespējamais finanšu avots Dažādi Latvijas un ES fondi (t.sk. ERAF), kā arī privātie un pašvaldību līdzekļi.

Īstermiņa mērķis 3.2.4.: Veicināt sabiedrības izglītošanu, iepazīstinot ar teritorijas dabas, ainaviskām un kultūrvēsturiskajām vērtībām

3.2.4. a) Izstrādāt vienotu norāžu un informācijas sistēmas vizuālo risinājumu dabas parka teritorijai

Pamatojums / Apraksts

Norādēm un informācijas stendiem, kas tiek izlikti visā dabas parka teritorijā, jāatbilst vienotiem parametriem un dizainam. Uz tiem jābūt izvietotam ZBR logo, kā arī konkrēto zīmju uzstādīšanas finansētāju logo. Tādēļ nepieciešams izstrādāt vienotu norāžu sistēmas vizuālo risinājumu. Informācijas stendu un zīmju saturam, kā arī izvietojumam jāatbilst dabas parka “Salacas ieleja” dabas aizsardzības plānu ieteikumiem (sk. 3.2.4.b; 3.2.4.c; 3.2.4.d un 3.2.4.e).

Izpildītājs ZBRA (UNDP/GEF projekta ietvaros)

Izmaksas Nav zināmas

Iespējamais finanšu avots Valsts budžets, UNDP/GEF projekts.

3.2.4. b) Iekārtot apm. 17 informācijas stendus plānā norādītajās vietās

Pamatojums / apraksts

Lai dabas parka apmeklētājus informētu par teritorijas dabas un kultūrvēsturiskajām vērtībām, kā arī parka apmeklēšanas un apmetņu vietu izmantošanas noteikumiem, paredzēts sagatavot informācijas stendus ar vienotu dizainu un struktūru, taču izceļot konkrētās vietas īpašās vērtības.

Informācijas stendos iekļaujama sekojoša informācija:

- teritorijas karte ar konkrētā punkta atrašanās vietu;
- informācija par ZBR un dabas parku “Salacas ieleja” un tā apmeklēšanas noteikumiem;
- konkrētajā vietā raksturīgie biotopi, aizsargājamās augu un dzīvnieku sugas;
- citas teritorijas vērtības;
- kontaktinformācija tūrisma izziņām, saziņai ar apmetnes/takas apsaimniekotāju un ārkārtas situācijām;
- pie apmetnēm: informācija par upes gultni apmetnes tuvumā, attālumu līdz nākamai apmetnei, kā arī par to kā pārvarēt šķēršļus un upes grūtākos posmus.
- papildus informācija: tuvākie veikali, labiekārtotas naktsmītnes, utt.

Informācijas stendi novietojami šādās vietās (skat. **7. kartē**: “Esošā tūrisma infrastruktūra un tūrisma attīstības iespējas”):

- visās oficiālajās tūristu apmetņu vietās (kopumā līdz 7 stendiem);
- autostāvvietā pie iebraukšanas Skaņākalna dabas parkā (1 stends);

- pie ievērojamiem apskates objektiem (4 stendi);
- stratēģiski nozīmīgās vietās dabas parka teritorijā ietilpstošajās pilsētās un ciematos (Staicele, Vīķi – 2 stendi);
- pie dabas takām (apm. 3 stendi).

Izpildītājs ZBRA (stenda satūra sagatavošana, izgatavošana); pašvaldības (uzstādīšana)

Izmaksas apm. 100 LVL/ gab. x 17 = 1700 LVL

Iespējamais finanšu avots Valsts budžets, Latvijas Vides aizsardzības fonds, ERAF.

3.2.4. c) Uzstādīt norādes, kā atrast nozīmīgus dabas un kultūrvēsturiskos objektus, kā arī skatu vietas plānā norādītajās vietās

Pamatojums/ Apraksts

Norāžu izvietošanai dabas parka teritorijā jāatbilst vienotai sistēmai un to izgatavošanai jāizvēlas saskaņots dizains un materiāli. Norāžu izvietošanu jāsaskaņo ar ZBR administrāciju.

Norādes uzstādāmas šādās vietās:

- pie ceļiem, norādot uz apmetņu vietām (ja tās ir sasniedzamas ar autotransportu), skatu vietām un izciliem dabas un kultūrvēsturiskiem objektiem, tiltiem;
- pie upes, norādot uz apmetņu vietām, vēlams arī attālumu līdz nākamajai apmetnes vietai, uz tuvumā esošām apdzīvotām vietām un veikaliem, kur no upes ir iespēja tās sasniegt, kā arī uz interesantiem dabas un kultūrvēsturiskiem objektiem.

Kopumā šajā posmā izvietošanas apm. 100 norādes.

Izpildītājs Pašvaldības sadarbībā ar ZBRA

Izmaksas 30-50 LVL/gab. x 100 = apm. 4000 LVL

Iespējamais finanšu avots Valsts budžeta vai pašvaldību līdzekļi.

3.2.4. d) Veikt dabas parka teritorijas apzīmēšanu dabā

Pamatojums

Lai informētu teritorijas apmeklētājus par lieguma teritorijas robežām, atbilstoši Latvijas likumdošanas prasībām veicama teritorijas apzīmēšana dabā.

Apraksts

Teritorijas apzīmēšanai dabā izmantojama informācijas zīme, kuras parametri ir norādīti “Īpaši aizsargājamo teritoriju vispārējos aizsardzības un izmantošanas noteikumos”. Informācijas zīmes jāizvieto gar dabas parka robežām pie ceļiem, takām un labi pārredzamām vietām.

Izpildītājs Pašvaldības sadarbībā ar ZBRA

Izmaksas 8 LVL / 1 zīme

Iespējamais finanšu avots Dabas aizsardzības pārvalde

Īstermiņa mērķis 3.2.5.: Veicināt sadarbību starp zemes īpašniekiem, pašvaldību un valsts institūcijām un ZBR administrāciju dabas parka apsaimniekošanā

3.2.5. a) Organizēt tikšanās ar zemes īpašniekiem un koordinēt dabas aizsardzības plāna ieviešanu

Pamatojums/ Apraksts

Lai nodrošināt dabas aizsardzības plāna ieviešanu un koordinētu plāna ietvaros veicamos pasākumus, nepieciešams veicināt sadarbību starp zemes īpašniekiem, pašvaldībām, valsts institūcijām un ZBR administrāciju. Koordinējošo lomu šajā procesā būtu jāuzņemas BO SIA “Salacas ieleja”, kas, atbilstoši saviem statūtiem, ir atbildīga par Salacas ielejas apsaimniekošanu. BO SIA “Salacas ieleja” uzdevumos ietilptu gan individuālas pārrunas ar zemes īpašniekiem, gan

arī sanāksmju rīkošana, kurās zemes īpašnieki varētu tikties ar ZBR administrācijas pārstāvjiem un citām iesaistītajām institūcijām un saņemt informāciju/konsultācijas par nepieciešamajiem apsaimniekošanas pasākumiem. Šādas sanāksmes būtu jārīko vismaz vienu reizi gadā.

Gadījumā, ja tiek rastas papildus finansējuma iespējas kāda projekta ietvaros, būtu nepieciešams rīkot regulāras tikšanās starp teritorijas apsaimniekotājiem, lai koordinētu konkrētus apsaimniekošanas pasākumus, kā arī organizēt tematiski semināri zemes īpašniekiem, pašvaldībām, vietējiem uzņēmējiem par šādām tēmām:

- ilgtspējīga tūrisma attīstības iespējas dabas parka teritorijā;
- dabai draudzīga mēžu apsaimniekošana;
- dabai draudzīga pļavu apsaimniekošana;
- upes un tās zivju resursu apsaimniekošana;
- iespējami finanšu avoti dabas parka apsaimniekošanai un to izmantošanas iespējas.

Izpildītājs BO SIA "Salacas ieleja", sadarbībā ar ZBRA.

Izmaksas Sadarbības ar iedzīvotājiem koordinēšanai, tematisko semināru (apm. 1 seminārs vienā gadā) un tikšanos (apm. 2x gadā) organizēšanai apm. 1200 LVL/gadā x 15 = 18 000 LVL / 15 gados.

Iespējamais finanšu avots BO SIA "Salacas ieleja",
UNDP/GEF projekts.

Īstermiņa mērķis 3.2.6.: Novērtēt dabas aizsardzības plānā noteikto darbību īstenošanu un to rezultātus

3.2.6. a) Veikt regulāru, bet ne retāk kā reizi 5 gados, DA plāna ieviešanas kontroli atbilstoši tehniskās izpildes kontroles rādītājiem.

Pamatojums/ Apraksts

Lai noskaidrotu, vai plāna izpilde tiek veikta atbilstoši plānā noteiktajiem pasākumiem un izpildes termiņiem, nepieciešams veikt regulāru plāna izpildes novērtēšanu, izmantojot plānā norādītos tehniskās izpildes kontroles rādītājus.

Izpildītājs ZBRA

Izmaksas Nav zināmas

Iespējamais finanšu avots Valsts budžets

3.2.6. b) Ik pēc 5 gadiem kopš plāna darbības uzsākšanas novērtēt vai sasniegti DA plānā uzstādītie mērķi atbilstoši mērķu izpildes kvalitātes rādītājiem

Pamatojums/ Apraksts

Apsaimniekošanas pasākumu tabulā ir norādīti mērķu izpildes kvalitātes rādītāji, kuri kalpo par pamatu, lai novērtētu vai plānā izvirzītie mērķi ir sasniegti.

Tomēr dažiem no mērķiem nepieciešams precīzāk definēt parametrus pēc kuriem tie vērtējami, piemēram:

- labas ūdens ekoloģiskās kvalitātes uzturēšanai (kvalitātes mērķi tiks noteikti Salacas baseina apsaimniekošanas plānā);
- bioloģiski vērtīgo meža biotopu saglabāšanai;
- tūrisma un atpūtas infrastruktūras pilnveidošanai;
- sabiedrības izglītošanas veicināšanai.

Monitorings veicams 2009. , 2014. un 2019. gadā.

Izpildītājs ZBRA

Izmaksas nav zināmas

Iespējamais finanšu avots Valsts budžets.

4.3. Ieteicamais teritorijas zonējums

Lai nodrošinātu dabas parka “Salacas ieleja” posma Mazsalaca – Staicele dabas aizsardzības plānā paredzēto mērķu sasniegšanu, dabas parka teritorijā ir noteiktas šādas aizsardzības zonas:

- dabas lieguma zona;
- dabas parka zona;
- ainavu aizsardzības zona
- neitrālā zona.

Dabas parka ieteicamā zonējuma karte skatāma pielikumā **8. kartē**. Zonējuma robežu apraksts pievienots teritorijas individuālajiem apsaimniekošanas un izmantošanas noteikumiem (*tiks sagatavots visai dabas parka teritorijai kopumā*).

4.4. Priekšlikumi teritorijas robežu grozījumiem

Lai optimizētu dabas parka robežas, vēlams būtu veikt šādas korekcijas:

1. No dabas parka teritorijas izņemt:
  - daļu Staiceles pilsētas atbilstoši 8. kartē norādītajām ieteicamajām teritorijas robežām;
  - dabas parka teritorijas, kuras atrodas tālu no pašas upes ielejas unkurās nav konstatētas īpašas dabas aizsardzības vērtības – šobrīd šīs teritorijas iekļautas ainavu aizsardzības zonā.
2. Dabas parkam pievienot Karogupītes gravu ar tās sāngravām atbilstoši 8. kartē norādītajām ieteicamajām teritorijas robežām

5. PLĀNA IEVIEŠANA UN ATJAUNOŠANA

5.1. Plāna ieviešanas praktiskie aspekti

Plāna ieviešana paredzētā šādu projektu ietvaros:

- “Bioloģiskās daudzveidības aizsardzība Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā”, UNDP/GEF finansēts projekts (pasākumu daļa, kas attiecās uz upes straujteču atjaunošanu);
- Staiceles pilsētas ar lauku teritoriju attīstības plāns;
- Mazsalacas pilsētas ar lauku teritoriju attīstības plāns;
- Staiceles pilsētas ar lauku teritoriju attīstības plāns;
- Ramatas pagasta attīstības plāns;
- Skaņkalnes pagasta attīstības plāns;
- Salacas upes baseina apsaimniekošanas plāns.

Lai nodrošinātu tūrisma infrastruktūras sakārtošanu visā dabas parka teritorijā nepieciešmas sagatavot kopīgu projektu, iesaistoties pašvaldībām ap Salacas upi un ZBR administrācijai. Šāds projekts varētu tikt finansēts no ES fondu līdzekļiem (piemēram, Eiropas reģionālās attīstības fonds). Pašvaldībām, kā arī ZBR administrācijai iespējams pieteikt projektu nacionālajai programmai „Ekotūrisma infrastruktūras attīstība potenciālajās Natura 2000 teritorijās”, kas tiek finansēta no ERAF līdzekļiem. Dabas parks “Salacas ieleja” šajā programmā norādīts kā viena no perspektīvajām ekotūrisma teritorijām, turkāl līdz ar 2005. gada beigām visai dabas parka teritorijai būs izstrādāti dabas aizsardzības plāni, kas ir viens no nosacījumiem, lai pietektos atbalstam šīs programmas ietvaros.

Plāna ieviešanā piedalās ZBR administrācija, Staiceles pilsētas ar lauku teritoriju pašvaldība, Mazsalacas pilsētas ar lauku teritoriju pašvaldība, Ramatas pašvaldība, Skaņkalnes pašvaldība, BO SIA “Salacas ieleja”, zemes īpašnieki, VAS “Latvijas Valsts meži”, Zivju Resursu Aģentūra, kā arī uz līguma pamata piesaistītās organizācijas un uzņēmumi.

Plāna ieviešana uzsākama nekavējoties pēc tā apstiprināšanas un realizējama 15 gadu laikā. Pēc 15 gadiem nepieciešams novērtēt plāna ietvaros veikto pasākumu efektivitāti, balstoties uz mērķu izpildes kvalitātes rādītājiem.

5.2. Plāna atjaunošana

Plāna atjaunošanu nepieciešams veikt ne vēlāk kā pēc 15 gadiem kopš tā apstiprināšanas, kad jābūt realizētiem plānā paredzētajiem pasākumiem. Plāna atjaunošana veicama pusgada laikā pēc esošā plāna darbības beigām. Pēc 5 un 10 gadiem nepieciešams pārskatīt plāna apsaimniekošanas pasākumu daļu un, ja nepieciešams, papildināt vai koriģēt.

5.3. Nepieciešamie grozījumi teritorijas plānojumos

Pašvaldību teritoriālajos attīstības plānos jānorāda lieguma teritorijas zonējums un apsaimniekošanas režīmi, kā arī jāpārejās dabas aizsardzības plānā norādītās prasības, kas attiecās uz teritorijas izmantošanu.

5.4. Individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts

1. Noteikumi nosaka dabas parka "Salacas ieleja" (turpmāk dabas parks) individuālo aizsardzības un izmantošanas kārtību, kā arī tā funkcionālo zonējumu, lai nodrošinātu īpaši aizsargājamu biotopu un sugu aizsardzību un teritorijas ilgtspējīgu attīstību.
2. Dabas parka teritorijā nav spēkā īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, izņemot vispārējo noteikumu pirmo pielikumu, kas nosaka informatīvās zīmes paraugu un lietošanas kārtību.
3. Dabas parka platība ir 6307 ha. Dabas parka funkcionālo zonu shēma noteikta noteikumu 1. pielikumā, bet funkcionālo zonu robežu apraksts – noteikumu 2. pielikumā (*1. un 2. pielikums tiks sagatavoti visam dabas parkam kopumā*).
4. Informāciju par dabas parkā esošām īpaši aizsargājamo sugu atradnēm drīkst izplatīt tikai ar Ziemeļvidzemes Biosfēras rezervāta (turpmāk ZBR) administrācijas rakstisku atļauju.
5. Dabas parkā ir noteiktas šādas funkcionālās zonas:
  - 5.1. dabas lieguma zona – noteikta, lai saglabātu aizsargājamus meža biotopus uz Salacas ielejas nogāzēm, virspalu terasēm, Salacas pieteku gravās;
  - 5.2. dabas parka zona – noteikta, lai nodrošinātu visu dabas vērtību kompleksa un ainaviskās daudzveidības saglabāšanu un teritorijas ilgtspējīgu izmantošanu;
  - 5.3. ainavu aizsardzības zona – noteikta, lai nodrošinātu ainaviskās daudzveidības saglabāšanu un teritorijas ilgtspējīgu izmantošanu;
  - 5.4. neitrālā zona – noteikta dabas parkā esošajās apdzīvotajās vietās, lai nodrošinātu to attīstību, ilgtspējīgi izmantojot vietējos dabas resursus, kā arī veicinātu dabas parka teritorijas tūrisma infrastruktūras veidošanos.

6. Visā dabas parka teritorijā aizliegts:

- 6.1. veikt darbību, ja par vides aizsardzību atbildīgā valsts vai pašvaldības institūcija atbilstoši tās kompetencei pieņem pārvaldes lēmumu, ka darbība ir pretrunā ar aizsargājamās teritorijas izveidošanas un aizsardzības mērķiem un uzdevumiem vai darbībai ir vai var būt:
  - 6.1.1. būtiska negatīva ietekme uz dabas parku, tā ekosistēmām vai dabas procesiem tajā;
  - 6.1.2. būtiska negatīva ietekme uz dabiskajiem biotopiem, savvaļas dzīvnieku, augu un sēņu sugām un to dzīvotnēm vai savvaļas dzīvnieku populāciju vairošanos, atpūtu un barošanos, ziemošanu, kā arī pulcēšanos migrācijas periodā;
  - 6.1.3. negatīva ietekme uz īpaši aizsargājamiem biotopiem, īpaši aizsargājamām sugām un to dzīvotnēm;
- 6.2. celt un ierīkot jaunus aizsprostus un citas ūdens regulēšanas ietaises, izņemot gadījumus, ja tas nepieciešams dabas aizsardzības plānā paredzēto biotopu atjaunošanas pasākumu veikšanai un rakstiski saskaņots ar Valsts vides dienesta Reģionālo vides pārvaldi (turpmāk VVD RVP). RVP pirms lēmuma pieņemšanas pieprasa atzinumu no ZBR administrācijas;
- 6.3. ierīkot jaunus atkritumu poligonus un izgāztuves;
- 6.4. izmantot speciālas vākšanas palīgierīces savvaļas ogu un sēņu lasīšanā;
- 6.5. bojāt un iznīcināt speciālās informatīvās zīmes, kā arī informācijas standus un labiekārtojuma objektus;
- 6.6. bez attiecīgās atļaujas vai iepriekšējas rakstiskas saskaņošanas ar reģionālo vides pārvaldi:
  - 6.6.1. veikt darbības, kas izraisa pazemes ūdeņu, gruntsūdeņu un virszemes ūdeņu līmeņa maiņu;

- 6.6.2. veikt arheoloģiskās izpētes darbus;
- 6.6.3. izsniegt zemes dzīļu izmantošanas atļauju.

- 7. Zemes īpašniekiem (lietotājiem) aizliegts savā īpašumā (lietojumā) ierobežot apmeklētāju pārvietošanos pa ceļiem, takām, ūdenstecēm un ūdenstilpēm, kas norādīti dabas aizsardzības plānā un paredzēti aizsargājamās teritorijas apskatei.
- 8. Jebkāda veida reklāmu dabas parka teritorijā, izņemot neitrālo zonu, izvietojama tikai pēc saskaņošanas ar ZBR administrāciju.
- 9. Būvniecība dabas parkā pieļaujama atbilstoši pašvaldības teritorijas plānojumam, ievērojot normatīvajos aktos noteikto kārtību un ierobežojumus. Pašvaldība, kurai nav teritoriālā plānojuma (arī detālā plānojuma), jebkuru būvniecības ieceri rakstiski saskaņo ar VVD RVP, kas pirms lēmuma pieņemšanas pieprasa atzinumu no ZBR administrācijas, izņemot gadījumus, kas attiecas uz apbūvi neitrālajā zonā.
- 10. Lašu un taimiņu mazuļu ielaišana Salacā un tās pietekās pieļaujama tikai atbilstoši Zivju Resursu Aģentūras zinātniskajām rekomendācijām, iepriekš saskaņojot ar VVD RVP, kas pirms lēmuma pieņemšanas pieprasa atzinumu no ZBR administrācijas.

11. Dabas lieguma, dabas parka un ainavu aizsardzības zonās aizliegts:

- 11.1. nobraukt no ceļiem un pārvietoties ar mehāniskajiem transportlīdzekļiem, mopēdiem, motorolleriem un pajūgiem pa meža un lauksaimniecības zemēm, ja tas nav saistīts ar šo teritoriju apsaimniekošanu vai uzraudzību vai valsts aizsardzības uzdevumu veikšanu
- 11.2. bez rakstiskas saskaņošanas ar ZBR administrācijas:
  - 11.2.1. ierīkot jaunas tūristu apmetņu vietas. Apsaimniekojot esošos, kā arī ierīkojot jaunas tūristu apmetņu vietas, jānodrošina šādas labiekārtojuma minimālās prasības:
    - 11.2.1.1. malka ugunskuram;
    - 11.2.1.2. labiekārtota ugunsкура vieta;
    - 11.2.1.3. sausā tualete;
    - 11.2.1.4. atkritumu urna un nodrošināta vietas sakopšana un savlaicīga atkritumu izvešana;
  - 11.2.2. ierīkot jaunas laivu piestātņu vietas. Apsaimniekojot esošos, kā arī ierīkojot jaunas laivu piestātņu vietas, jānodrošina šādas labiekārtojuma minimālās prasības:
    - 11.2.2.1. laipa vai papildus aprīkojums laivu izcelšanai krastā;
    - 11.2.2.2. sausā tualete;
    - 11.2.2.3. atkritumu urna un noslēgts līgums par atkritumu izvešanu;
  - 11.2.3. ierīkot izziņas un atpūtas takas, kā arī citus tūrisma infrastruktūras objektus;
  - 11.2.4. organizēt brīvā dabā masu sporta, izklaides un atpūtas pasākumus, kuros piedalās vairāk nekā 50 cilvēku;
  - 11.2.5. rīkot auto sacensības, moto sacensības, ūdens motosporta un ūdens slēpošanas sacensības, kā arī rallijus, treniņbraucienus un izmēģinājuma braucienus;
  - 11.2.6. ierīkot iežogotas savvaļas dzīvnieku sugu brīvdabas audzētavas.
- 11.3. būvēt elektronisko sakaru tīklu torņus;
- 11.4. uzstādīt vēja ģeneratorus;

12. Dabas lieguma un dabas parka zonā aizliegts:

- 12.1. veikt mežsaimniecisko darbību no 15. aprīļa līdz 31. jūlijam, izņemot meža ugunsdrošības pasākumus, meža atjaunošanu ar rokas darbarīkiem un bīstamo koku (koku, kas apdraud cilvēku dzīvību un veselību, tuvumā esošās ēkas vai infrastruktūras objektus) ciršanu un novākšanu;
  - 12.2. bojāt vai iznīcināt (arī uzarot vai kultivējot) palieņu, terašu un meža pļavas un lauces, kā arī plānā norādītos bioloģiski vērtīgos zālājus;
  - 12.3. pārveidot teritorijas dabīgās reljefa formas un veikt darbības, kas izraisa augsnes eroziju;
  - 12.4. pārvietoties ar mehānizētiem peldlīdzekļiem, izņemot:
    - 12.4.1. ar elektromotoru aprīktus peldlīdzekļus, braucieni iepriekš saskaņojot ar ZBR administrāciju;
    - 12.4.2. veicot teritorijas apsaimniekošanu vai uzraudzību vai valsts aizsardzības uzdevumu veikšanu;
  - 12.5. pļaut virzienā no lauka malām uz centru;
  - 12.6. nosusināt purvus;
  - 12.7. ierīkot purvos dzērveņu plantācijas;
  - 12.8. dedzināt sauso zāli un niedres;
  - 12.9. cirst kokus rekonstruktīvajā cirtē;
  - 12.10. ierīkot jaunas derīgo izrakteņu iegūšanas vietas;
  - 12.11. lietot augu aizsardzības līdzekļus, biocīdus un minerālmēslus augsnes sagatavošanā meža zemēs un mežaudžu kopšanā;
  - 12.12. ierīkot savvaļas augu, sēņu un dzīvnieku, kā arī to produktu pārdošanas un iepirkšanas punktus;
  - 12.13. pieļaut suņu atrašanos brīvā dabā bez pavadas un uzpurņa, izņemot medības normatīvajos aktos noteiktos gadījumus un kārtību;
  - 12.14. sadalīt zemes īpašumus vienības, kas mazākas par 10 ha;
  - 12.15. bez attiecīgas atļaujas vai iepriekšējas rakstiskas saskaņošanas ar VVD RVP:
    - 12.15.1. veikt ceļu (arī sliežu ceļu), inženierkomunikāciju un citu inženierbūvju restaurāciju, renovāciju vai rekonstrukciju;
13. Konstatējot dabas lieguma vai dabas parka zonā apdzīvotu ligzdu, kuras diametrs lielāks par 50 centimetriem, nekavējoties jāpārtrauc mežsaimnieciskā darbība 200 m rādiusā ap ligzdu un par atrasto ligzdu jāinformē Valsts meža dienests un ZBR administrācija. Mežsaimnieciskā darbība pārtraucama līdz brīdim, kamēr Valsts meža dienests normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā pieņem lēmumu par mikrolieguma izveidošanu vai noraida mikrolieguma izveidošanas nepieciešamību, saņemot ekspertu atzinumu.

14. Dabas lieguma zonā ir aizliegts:

- 14.1. cirst kokus, izņemot šādas darbības:
  - 14.1.1. slimības inficēto, kaitēkļu invadēto koku un citādi bojāto koku izvākšanas gadījumos, kad tas neapdraud īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu pastāvēšanu un aizsargājamo biotopu ekoloģiskās vērtības un pēc VMD sanitārā atzinuma, rakstiski saskaņojot to ar VVD RVP;
  - 14.1.2. meža ugunsdrošības pasākumus un bīstamo koku ciršanu un novākšanu;
  - 14.1.3. gaisa elektropārvades līniju un telekomunikāciju līniju ekspluatācijas drošības nodrošināšanu;
  - 14.1.4. pameža vai krūmu izciršanu ap izciliem, veciem platlapju kokiem platībā kas (līdz 1 m) pārsniedz to vainaga diametru, rakstiski saskaņojot to ar VVD RVP. Pameža izciršana nepieciešama ap kokiem, kuru apkārtmērs 1,3 m augstumā no zemes ir vismaz 3 m;
  - 14.1.5. apsaimniekošanas pasākumus, kas nepieciešami īpaši aizsargājamo sugu un biotopu saglabāšanai pēc rakstiskas saskaņošanas ar ZBR administrāciju.

- 14.2. cirst nokaltušus un izvākt kritušus kokus, kuru caurmērs resnākajā vietā pārsniedz 25 cm, izņemot kokus, kas apdraud drošību, kā arī daļēji vai pilnīgi iekrituši upē;
- 14.3. atzarot augošus kokus mežaudzēs, izņemot koku atzarošanu satiksmes drošībai uz vispārējās lietošanas ceļiem, pēc iepriekšējas rakstiskas saskaņošanas ar VVD RVP;
- 14.4. bojāt bebru dambjus izņemot šādos gadījumos, pēc iepriekšējas rakstiskas saskaņošanas ar ZBR administrāciju:
  - 14.4.1. bebru aizsprosti apgrūtina saimniecisko darbību dabas parkam pieguļošajās teritorijās;
  - 14.4.2. bebru darbība apdraud īpaši aizsargājamo sugu vai biotopu saglabāšanu;
  - 14.4.3. bebru darbības rezultātā tiek bojāti vai appludināti ceļi;
  - 14.4.4. bebru darbības rezultātā tiek appludinātas agrāk bebru neskartas mežaudzes dabas parka zonā;
- 14.5. vākt ārstnieciskos un dekoratīvos augus, kā arī dabas materiālus kolekcijām, izņemot gadījumus, ja tas nepieciešamas zinātniskajai pētniecībai, saskaņojot to ar ZBR administrācijas;
- 14.6. veikt zemes transformāciju un mainīt zemes lietošanas mērķi, izņemot zemes transformāciju (pēc rakstiskas saskaņošanas ar VVD RVP) ceļu un inženierkomunikāciju restaurācijas, renovācijas vai rekonstrukcijas veikšanai.

15. Dabas parka zonā ir aizliegts:

- 15.1. ieaudzēt mežu lauksaimniecības zemēs, izņemot gadījumus, kad par mežu tiek atzīta ar mežu dabiski apaugusi lauksaimniecības zeme;
  - 15.2. veikt pļavu mēslošanu dabas aizsardzības plānā norādītajās bioloģiski vērtīgās sausās, mēreni slapjās un slapjās pļavās;
  - 15.3. uzsākt pļaušanu ātrāk par 15. jūliju dabas aizsardzības plānā norādītajās bioloģiski vērtīgajās pļavās, kurās konstatēti orhideju dzimtas augi;
  - 15.4. bez rakstiskas saskaņošanas ar VVD RVP veikt zemes transformāciju un mainīt zemes lietošanas mērķi. VVD RVP pirms lēmuma pieņemšanas pieprasa atzinumu no ZBR administrācijas;
  - 15.5. veicot kopšanas cirti, izcirst valdošās koku sugas valdaudzes kokus (izņemot augšanā atpalikušos, slimības inficētos, kaitēkļu invadētos vai citādi bojātos kokus), ja valdošās koku sugas vecums pārsniedz:
    - 15.5.1. priežu un ozolu audzēm – 60 gadus;
    - 15.5.2. egļu, bērzu, melnalkšņu, ošu un liepu audzēm – 50 gadus;
    - 15.5.3. apšu audzēm – 30 gadus;
  - 15.6. cirst kokus sanitārajā cirtē un galvenajā cirtē pēc Valsts meža dienesta sanitārā atzinuma saņemšanas bez rakstiska saskaņojuma ar VVD RVP.
16. Pieļaujama galvenās cirtes veids ir kokus cērtot pakāpeniski un patstāvīgi saglabājot mežaudzes pirmā stāva valdošo koku sugu augošo koku biežību ne mazāku kā 0,4, egļu un bērzu audzēs ne mazāku kā 0,5.
17. Cērtot kokus galvenajā un kopšanas cirtē dabas parka zonā, rēķinot uz cirsmas hektāru, saglabā vismaz 10 (desmit) dzīvotspējīgus vecākos un lielāko izmēru kokus (ekoloģiskos kokus), vispirms izvēloties resnākos (koku caurmērs lielāks par valdošās koku sugas koku vidējo caurmēru) ozolus, liepas, priedes, ošus, gobas, vīksnas un kļavas. Ja šādu koku mežaudzē nav, tad vispirms saglabā apses un bērzus, kā arī kokus ar lieliem un resniem zariem, dobumainus kokus, kokus ar deguma rētām.

18. Ainavu aizsardzības zonā aizliegts:

- 18.1. veikt jebkādas darbības, kas būtiski pārveido raksturīgo ainavu;
- 18.2. veicot kopšanas cirti, izcirst valdošās koku sugas valdaudzes kokus (izņemot kokus tehnoloģiskajos koridoros, augšanā atpalikušos, slimību inficētos, kaitēkļu invadētos vai citādi bojātos kokus), ja valdošās koku sugas vecums pārsniedz:

- 18.2.1. priežu un ozolu audzēm – 80 gadus;
- 18.2.2. egļu, bērzu, melnalkšņu, ošu un liepu audzēm – 60 gadus;
- 18.2.3. apšu audzēm – 35 gadus.

19. Neitrālajā zonā ir spēkā šo noteikumu 6., 7 un 10. punktā minētās prasības.

Pielikumi

1. Pielikums: Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta zonējums
2. Pielikums: Zemes īpašnieku aptaujas kopsavilkums
3. Pielikums: Zemes īpašnieku aptaujas anketa
4. Pielikums: Skatu vietu apsekojuma rezultāti dabas parka "Salacas ieleja" Mazsalaca – Staiceles posmā
5. Pielikums: Dabas parka "Salacas ieleja" Mazsalacas – Staiceles posmā konstatēto putnu sugu saraksts
6. Pielikums: Dabas parka "Salacas ieleja" Mazsalacas – Staiceles posmā sastopamo zīdītājdzīvnieku saraksts
7. Pielikums: Salacā sastopamo zivju sugu saraksts
8. Pielikums: Posmā Mazsalaca – Staicele konstatēto biotopu saraksts
9. Pielikums: Dabas parka "Salacas ieleja" Mazsalacas – Staiceles posmā sastopamo bioloģiski vērtīgo pļavu apraksts
10. Pielikums: Salacas grunts apstākļu un sastopamo ūdens organismu raksturojums posmā Mazsalaca – Staicele
11. Pielikums: Tūristu apmetņu vietu labiekārtojuma minimālās prasības dabas parkā "Salacas ieleja"
12. Pielikums: Informatīvās sanāksmes protokols
13. Pielikums: Protokols no tikšanās ar zemes īpašniekiem
14. Pielikums: Sabiedriskās apspriešanas sanāksmes protokols
15. Pielikums: Kopsavilkums par sabiedriskajā apspriešanā izteiktajiem ierosinājumiem
16. Pielikums: Izraksti no pašvaldības domes sēdēm
17. Pielikums: Uzraudzības grupas sanāksmju protokoli
18. Pielikums: Kartes:
  - 1. karte: Dabas parka "Salacas ieleja" posma Mazsalaca – Staicele apkārtnes topogrāfiskā karte;
  - 2. karte: Dabas parka "Salacas ieleja" posma Mazsalaca – Staicele apkārtnes ceļu un hidroloģiskais tīkls;
  - 3. karte: Dabas parka "Salacas ieleja" posma Mazsalaca – Staicele zemes īpašumu formas;
  - 4. karte: Dabas parka "Salacas ieleja" posma Mazsalaca – Staicele funkcionālo ainavas tipu karte;
  - 5. karte: Dabas parka "Salacas ieleja" posma Mazsalaca – Staicele dabas un ainaviskās vērtības un tās ietekmējošie faktori;
  - 6. karte: Dabas parka "Salacas ieleja" posma Mazsalaca – Staicele biotopu un sugu apsaimniekošanas un atjaunošanas pasākumi;
  - 7. karte: Dabas parka "Salacas ieleja" posma Mazsalaca – Staicele esošā tūrisma infrastruktūra un tūrisma attīstības iespējas;
  - 8. karte: Dabas parka "Salacas ieleja" posma Mazsalaca – Staicele zonējums.

